

NORGES OFFICIELLE STATISTIK,
UDGIVEN I AARET 1877.

C. No. 14.

STATISTISKE OPLYSNINGER

OM

DE FREMSATTE STEMMERETSFORSLAGS VIRKNING.

UDARBEIDEDDE AF

DET STATISTISKE CENTRALBUREAU.

FØRSTE DEL

INDEHOLDENDE

HOVEDRESULTATERNE I SAMMENHÆNGENDE FREMSTILLING.

(Anden Del, der vil indeholde Tabelværket, vil udkomme senere).

C. No. 14.

STATISTISKE OPLYSNINGER

OM

DE FREMSATTE STEMMERETSFORSLAGS VIRKNING.

UDARBEJDEDE AF

DET STATISTISKE CENTRALBUREAU.

FØRSTE DEL

INDEHOLDENDE

HOVEDRESULTATERNE I SAMMENHÆNGENDE FREMSTILLING.

CHRISTIANIA.

TRYKT I DET STEENSKE BOGTRYKKERI.

1877.

INDHOLD.

Indledende Bemærkninger Side 1—5.

A. Landdistrikterne.

	Side.
I. Nuværende Stemmeberettigede	5—14
II. Stemmeretserhvervelse tilføje Erlæggelse af Skat af Formue eller Næring uden Hensyn til Skattens Størrelse (det Daae-Sørenssenske Forslag).	
a. de nye Stemmeberettigede	14—21
b. de vordende do.	21—34
III. Stemmeretserhvervelse paa Grundlag af Erlæggelse af Skat efter antagen Indtægt af en vis Størrelse (Indtægtsforslagene).	
a. de nye Stemmeberettigede	34—41
b. de vordende do.	41—55
IV. Stemmeretserhvervelse paa Grundlag af Erlæggelse af Skat af en vis Størrelse (Skatteforslagene).	
a. de nye Stemmeberettigede	55—63
b. de vordende do.	63—74
V. Stemmeretserhvervelse paa Grundlag af Eie af Hus paa Landet og af Skib eller Skibspart samt Ansættelse som Bestillingsmand (det Aallske Forslag).	
a. de nye Stemmeberettigede	74—86
b. de vordende do.	86—88
VI. Stemmeretserhvervelse paa Grundlag af Eie af Hus eller Skib, Ansættelse som Bestillingsmand og Erlæggelse af Skat efter antagen Indtægt af en vis Størrelse eller af et vist Skattebeløb (Storthingisdok. 91 for 1876, IV.)	
a. de nye Stemmeberettigede	88—93
b. de vordende do.	93—97

B. Byerne.

	Side.
I. Nuvær. Stemmeberettigede	97—107
II. Stemmeretserhvervelse tilføje Erlæggelse af Skat af Formue eller Næring uden Hensyn til Skattens Størrelse (det Daae-Sørenssenske Forslag).	
a. de nye Stemmeb. . . .	107—112
b. de vord. do. . . .	112—119
III. Stemmeretserhvervelse paa Grundlag af Erlæggelse af Skat efter antagen Indtægt af en vis Størrelse (Indtægtsforslagene).	
a. de nye Stemmeb. . .	119—125
b. de vord. do. . .	125—134
IV. Stemmeretserhvervelse paa Grundlag af Erlæggelse af Skat af en vis Størrelse (Skatteforslagene).	
a. de nye Stemmeb. . . .	134—140
b. de vord. do. . . .	140—149
V. Stemmeretserhvervelse paa Grundlag af Eie af Hus paa Landet og af Skib eller Skibspart samt Ansættelse som Bestillingsmand (det Aallske Forslag).	
a. de nye Stemmeb. . . .	150—152
b. de vord. do. . . .	152—153
VI. Stemmeretserhvervelse paa Grundlag af Eie af Hus eller Skib, Ansættelse som Bestillingsmand og Erlæggelse af Skat efter antagen Indtægt af en vis Størrelse eller af et vist Skattebeløb (Storthingisdok. 91 for 1876, IV.)	
a. de nye Stemmeb. . . .	153—155
b. de vord. do. . . .	156—157

C. Riget.

	Side.
I. Nuvær. Stemmeberettigede	157—159
II. Stemmeretserhvervelse tilføje Erlæggelse af Skat af Formue eller Næring uden Hensyn til Skattens Størrelse (det Daae-Sørenssenske Forslag).	
a. de nye Stemmeb. . . .	159—161
b. de vord. do. . . .	161—163
III. Stemmeretserhvervelse paa Grundlag af Erlæggelse af Skat efter antagen Indtægt af en vis Størrelse (Indtægtsforslagene).	
a. de nye Stemmeb. . . .	163—166
b. de vord. do. . . .	166—169
IV. Stemmeretserhvervelse paa Grundlag af Erlæggelse af Skat af en vis Størrelse (Skatteforslagene).	
a. de nye Stemmeb. . . .	169—172
b. de vord. do. . . .	172—174
V. Stemmeretserhvervelse paa Grundlag af Eie af Hus paa Landet og af Skib eller Skibspart samt Ansættelse som Bestillingsmand (det Aallske Forslag).	
a. de nye Stemmeb. . . .	174—175
b. de vord. do. . . .	175—176
VI. Stemmeretserhvervelse paa Grundlag af Eie af Hus eller Skib, Ansættelse som Bestillingsmand og Erlæggelse af Skat efter antagen Indtægt af en vis Størrelse eller af et vist Skattebeløb (Storthingisdok. 91 for 1876, IV.)	
a. de nye Stemmeb. . . .	176—178
b. de vord. do. . . .	178—179

Sammendrag af Hovedresultaterne Side 179—185.

 (1ste Sammendrag: over det hele Antal Stemmeberettigede . . . Side 179—182.

 2det — : over Væxten af Stemmeberettigede . . . — 183.

 3die — : over de vordende Stemmeberettigedes Livsstilling — 184—185.)

Slutningsbemærkninger — 185—186.

Indledende Bemærkninger.

§ 1. Grundlaget for den Statistik, hvis Resultater herved fremlægges, er for en væsentlig Del Udskrifter af de for Aaret 1876 paa Land som i By afholdte Ligningsforretninger til Udligning af de kommunale Skatter, der svares af Formue og Næring*). Herved er der erhvervet Opgave over Skatteydernes Næring eller Indtægt (antagen og skatbar), deres antagne Formue og den dem ilignede Skat af forskjellig Slags, forsaavidt Udligningen er skeet paa de her nævnte Skattefundamenter.

Disse Opgaver ere imidlertid for Øiemedet af Rigets Ligningskommissioner tilfølgende det statistiske Bureaus Begjæring blevne forsynede med en Række Supplementer. Der er saaledes for hver Person erhvervet Oplysning om, hvorvidt han er bleven ilignet saakaldt »personlig Skat» (Klasse- eller Kopskat), der svares til Fattigvæsenet, men fornemmelig til Skolevæsenet med et for visse Klasser, tildels for samtlige Personer lige Beløb, enten alene eller i Forening med Formues- og Næringskat. Alle de ovenomhandlede Opgaver ere derhos blevne ledsagede af yderligere Oplysninger om Personernes Livsstilling, om de vare 25 Aar gamle, om de opfyldte de materielle Betingelser for Stemmeretsbesiddelse, om de i det sidstforløbne eller i de tre sidstforløbne Aar havde havt Bopæl i Skattekommunen, om de, forsaavidt det sidste var Tilfældet, i de samme tre Aar vare blevne ilignede Skat

*) For Christianias Vedkommende danner dog Ligningsforretningen for 1875 Materialiet. Da man skulde gjøre den Statistik istand, som blev forrige Storthing forelagt, (»Foreløbige Resultater af den ifølge Anmodning af Storthinget 1875 iværksatte Stemmeretsstatistik»), var nemlig for Christiania kun Ligningen for 1875 tilgængelig, og det Arbeide, som Afskrift af Forretningen for 1876 med de nødvendige Supplementer vilde kræve, vilde blive saa betydeligt og bekosteligt, at man ikke fandt at burde lade det ske. Hvis noget væsentligt havde været vundet ved at benytte Ligningsforretningen for 1876, vilde Sagen have stillet sig anderledes. Men dette kan ikke antages, da Næringsforholdene i Mellemtiden ikke have undergaaet nogen synderlig Forandring.

til Kommunen, om Taxtværdien af de dem tilhørende faste Eiendomme af forskjellig Art (det sidste dog kun for Landdistrikternes Vedkommende) samt om Læstedrægtighed og Værdi af de af dem eiede Skibe eller Skibsparter. De nævnte yderligere Oplysninger ere ikke alene blevne forlangte for Skatteydere, men ogsaa for alle Personer, der vistnok ere antagne at være i Besiddelse af den mindste beskattede Næring, men som ikke ere blevne skatlagte paa Grund af mere eller mindre udstrakt Forsørgelsespligt, der efter de paa ethvert Sted gjældende Regler udgjør Fritagelsesgrund i saa Henseende.

§ 2. Undersøgelsens Grundvold er saaledes det i Henseende til de omspurgte Punkter faktisk Existerende, saaledes som det væsentlig i Skatteligninger har fundet sit Udtryk, og dens Formaal er at godtgjøre, hvorledes — som det heder i Stemmeretskomiteens Indstilling af 1875 — »en paatænkt Stemmeretsregel stiller sig i Forhold til det Bestaaende og hvad Virkning der kan tillægges den, naar den ophøies til Grundlovsbestemmelse». Det nuværende Ligningsvæsen maa navnlig for Landdistrikternes Vedkommende ansees som i væsentlige Dele mangelfuldt, saaledes at det i sig bærer Spiren til betydelige Forandringer. Saadanne ske ogsaa jevnlig. Særlig skrider det frem dels i den Retning, at Samfundsklasser, der hidtil helt og holdent have været fritagne for Skaterlæggelse af Formue og Næring, optages blandt de Skattepligtige af denne Klasse, dels forsaavidt, at Skatteydernes Indtægt eller Næring ansættes i større Overensstemmelse med Virkeligheden. At Lovbestemmelser, i Kraft af hvilke Erhvervelsen af politiske Rettigheder bliver afhængig af Beskatning af Formue og Næring eller af Opnaaelsen af en ilignet Indtægt af en bestemt Størrelse, ville almindeliggjøre og fremskynde en Udvikling som den omhandlede, kan neppe heller betvivles. Men hertil kan den statistiske Undersøgelse i det Væsentlige intet andet Hensyn tage, end at den saavidt mulig bør oplyse, i hvilken Grad større Samfundsklasser for Tiden vilde blive udelukkede fra Stemmeret

under de forskjellige Forudsætninger for dens Meddelelse, idet Undersøgelsen derved vil komme til at kaste noget Lys over Størrelsen af det Rum, der endnu vil staa aabent for en Udvidelse af Stemmeretsbesiddelsen, naar Ligningsreglerne paa en eller anden Maade indrettes saaledes, at hin Udelukkelse ikke længere vil finde Sted. En fuldere Belysning af de Forandringer, som Fremtiden kan bringe, er en Umulighed. Thi dels bero de jo paa vedkommende Myndigheders Bestemmelser, der ifølge sin Natur ere vilkaarlige, dels savner Statistiken endnu overhovedet Momenter til en tilstrækkelig nøiagtig Bedømmelse af de forskjellige Samfundsklassers økonomiske Vilkaar*).

De fleste af de vigtigere Stemmeretsforslag knytte sig ganske til de Bestemmelser og Ansættelser, som Skatteligningerne indeholde**). Dette er saaledes Tilfældet med det Stemmeretssystem, som er grundet paa, at man i en vis Tid har erlagt Skat af Formue og Næring uden Hensyn til Skattens Størrelse. Det samme gjælder de Regler, der gaa ud paa, at Vedkommende har erlagt Kommuneskat efter en antagen Indtægt af visse alternative Størrelser; thi denne »antagne Indtægt» eller Næring, hvorefter Skatten er erlagt, kan ingen anden være end den ved selve Skatteligningen antagne. Naar det videre af en Minoritet i sidste Storthings Stemmeretskomite (se Dokument No. 91 for 1876 Forslag II) er opstillet som mulig Regel, at Erlæggelse af Skat af en bestemt Størrelse skal give Adkomst til Stemmeret, er dermed Forholdet ligefremt det samme. Anderledes stiller det sig med den for Landdistrikterne foreslaaede Hovedregel, at Besiddelse af Hus eller anden fast Eiendom skal ved Siden af Eie af matrikuleret Jord, naar Eiendommen har en Værdi af 600 Kr. og derover, medføre Stemmeret, eftersom Fastsættelsen af denne Værdi ikke behøver at ske ved Ligningskommissionerne. Men man har antaget, at Ligningskommissionerne med deres Kjendskab til de stedlige saavel som de individuelle Forholde bedre end nogen Anden have været istand til at

*) Hvad Arbejderklassen angaar, er der for Femaaret 1871—75 forlangt mere detaillerede Oplysninger om Arbejdspriserne end før, men disse ere for en stor Del endnu ikke modtagne, aldeles ikke bearbejdede.

**) Et i 1869 fremsat Forslag gik ud paa at tillægge dem Stemmeret, der paa anden Maade end ved Ligning kunde godtgjøre Besiddelsen af en vis aarlig Indtægt. Efter det nys Anførte kan Statistiken ikke tage noget Hensyn dertil.

afgive et Skjøn om denne Gjenstand, hvorved bemærkes, at det i Landdistrikterne rimeligvis endnu er det hyppigste Tilfælde, at Huse ere uforsikrede. At Ligningskommissionerne ligeledes fremfor Andre have været skikkede til at afgjøre og give Oplysning om, hvorvidt vedkommende Personer eie de Huse, som de bebo, har man ogsaa troet at kunne antage og har fundet en Bekræftelse herpaa i Omfanget og Beskaffenheden af de derom meddelte Op-gaver. Det samme gjælder Oplysning om, hvorvidt de enkelte Personer eiede Skib eller Skibspart.

Ved den foretagne Undersøgelse har man alene kunnet behandle de Stemmeretsforslag, som ere af saadan Betydning, at deres Virkning statistisk kan paavises, ligesom man ved de Forslag, hvis Indflydelse man i det Hele og Store belyser, maa bortse fra saadanne Bibetingelser, hvis Bærevide Statistiken af en eller anden Grund ikke formaar at godtgjøre. Derimod kommer det ikke i Betragtning, om Forslagene virkelig ere fremsatte paa et Storthing, naar de kun ere blevne offentligt opstillede paa en saadan Maade, at man ligefuldt maa tage Hensyn til dem, saaledes som Tilfældet er med det ovenfor nævnte Forslag, hvorefter Stemmeret skal blive afhængig af Størrelsen af erlagt Skat. At gaa saavidt som at bearbejde Stoffet til Belysning af andre tænkte Stemmeretsregler end de mange, der allerede ere fremsatte, har man, ganske bortset fra Spørgsmaalet om, hvorvidt andre Forudsætninger vel kunde etableres, ikke fundet at burde inklude sig paa, fordi Undersøgelsen paa den Basis, som den ved hine Forslag har faaet, er bleven saa omfattende, at man har havt vanskeligt nok for at udføre den paa en saadan Maade, at den kunde ansees at svare til Hensigten. I den heromhandlede Forbindelse skal man forøvrigt bemærke, at man ved de Forslag, der gaa ud paa Stemmeretserhvervelse i Kraft af Indtægt eller Skat af visse Satser eller Størrelser, ogsaa har søgt at fremstille Virkningen af Satser, der ligge noget over eller noget under de foreslaaede, samt at man til fuld Belysning af Sagen ogsaa har troet at burde godtgjøre, hvorledes Forholdet vilde stille sig, om samtlige 25aarige Mænd, altsaa ogsaa de, der nu ere Stemmeberettigede, bleve underkastede de forskjellige nye Reglers Herredømme.

De behandlede Forslag ere i Overensstemmelse med det Anførte:

1. Stemmeretserhvervelse paa Grundlag af Erlæggelse af Skat af Formue eller Næring uden Hensyn til Skattens eller Indtægtens Størrelse.
2. Stemmeretserhvervelse paa Grundlag af Erlæggelse

af Skat efter antagen Indtægt eller Næring af visse Størrelser.

3. Stemmeretserhvervelse paa Grundlag af Erlæggelse af Skat af en vis Størrelse.
4. Eie af Hus eller anden fast Eiendom end matrikuleret Jord paa Landet til en Værdi af mindst 600 Kr.
5. Eie af Skib eller Skibspart til en Drægtighed af mindst 20 Tons, hvortil endelig kommer en Undersøgelse, sigtende til at belyse Antallet af dem, der kunne antages at ville blive stemmeberettigede som ansatte i offentlige Bestillinger (se Forslag IV a. i ovennævnte Dokument No. 91 for 1876 og ældre Forslag i samme Retning*).

For med statistisk Nøjagtighed at godtgjøre Rækkevidden af det System, der gaar ud paa at tilstaa Stemmeret paa Grundlag af Skaterlæggelse efter Ligning paa Formue og Næring uden Hensyn til Skattens eller Indtægtens Størrelse, vilde det være nødvendigt at vise, hvormange Personer, der i de tre sidstforløbne Aar ikke havde erlagt saadan Skat, da Udelukkelsen af saadanne maa ansees som et ikke uvæsentligt Moment ved Forslaget. Man er imidlertid her inde paa et Omraade, hvor Statistiken ikke strækker til. Man kunde af Ligningskommissionerne paa ethvert Sted umulig forlange Opgave over, hvorvidt Personer, som de for 1876 ilignede Skat, men som ikke i de tre sidstforløbne Aar havde boet i deres Kommune, havde erlagt eller vare blevne ilignede Skat i den Kommune eller de Kommuner, hvor de havde boet i 1874 og 1875; herom kunde overhovedet ingen andre end Personerne selv give Besked. Men allerede, herved opstaar et betydeligt Hul i Rækken af de Data, som det gjælder at faa Oplysning om. Hvorvidt Personer, der i de tre sidste Aar have været bosatte i samme Kommune, inden denne virkelig have erlagt og ikke alene ere blevne ilignede Skat, er et Spørgsmaal, som kunde besvares, men Undersøgelsen deraf vilde blive en saa vidtløftig Sag, at den maatte befrygtes altfor meget at ville forsinke dette Arbeides Til-

*) Af Forslag med en mindre Rækkevidde har man søgt at faa det belyst, der tillægger alle Brugere af matrikuleret Jord Stemmeret, naar de have leiet for længere Tid end 5 Aar eller brugt Jorden i 5 paa hinanden følgende Aar og fremdeles bruge den. I det Schema, som man udsendte, udbad man sig, navnlig for Forpagteres Vedkommende, Oplysning om, hvorvidt det Anførte var Tilfældet eller ikke, men Besvarelsene ere blevne saa mangelfulde, at man intet Resultat erholder deraf. Det Samme gjælder Opgave over Personer, som tidligere have været Bestillingsmænd.

debringelse. Paa Grund deraf har man indskrænket sig til at forlange Oplysning om, hvorvidt Personer i det sidstomhandlede Tilfælde i de tre sidste Aar ere blevne ilignede Skat. Men endog dette have adskillige Ligningskommissioner, især paa saadanne Steder, for hvis Skyld Opgave mest tiltrængtes eller de store og mere fremskredne Kommuner (saasom blandt Byerne Christiania, blandt Landdistrikterne Aker) og inden disse Steder fornemmelig for saadanne Personer, for hvis Vedkommende Spørgsmaalet har den største Interesse, navnlig Arbejderklassen, kun i liden Udstrækning seet sig istand til at meddele Oplysning om, hvortil Grunden er, at de omspurgte Personer i store Kommuner ifølge Ustadigheden af deres Bopæl inden Kommunen og ifølge en meget hyppig Navnelighed med andre Personer ikke kunne gjenfindes i de flere Aars Skattelister. Efter det Anførte har man maattet gjøre Afkald paa at belyse den omhandlede Side af det paagjældende Stemmeretsforslag, saa at Undersøgelsen kun kommer til at omfatte de Personer, der for Aaret 1876 paa sit Hjemsted ere blevne ilignede Formues- eller Næringsskat. Det gjælder at komme efter Flytbarheden i Samfundets lavere Lag, dels fra en Kommune til en anden, dels inden samme Kommune, men dette Forhold er ifølge sin Natur af den Art, at det i høi Grad unddrager sig for Efterforskning*).

§ 3. Ved »Stemmeberettigede« forstaaes i denne Fremstilling overalt, hvor intet andet udtrykkelig er bemærket, alle de, der besidde de fornødne Betingelser til at blive i snevrere Betydning Stemmeberettigede, forsaavidt de nemlig lade sig indføre i Mandtal, altsaa de materielt, ikke tillige formelt Stemmeberettigede. Til vedvarende eller midlertidige Inhabilitetsgrunde (Straffældelse, Konkurs) er intet Hensyn taget. For de Manges Vedkommende, der nu ikke ere stemmeberettigede, fandt man nemlig ikke at kunne anmode Ligningskommissionerne om Oplysning angaaende de omhandlede Forholdes Tilstedeværelse, som forøvrigt selvfølgelig ikke kunne have nogen saadan Almindelighed, at Statistiken for at

*) I Stemmeretskomiteens Indstilling S. No. 158 for 1875 er det henstillet at skaffe Oplysning om, hvorvidt Personerne i de foregaaende fem Aar have erlagt Skat eller ikke, og det er antaget, at saadan for Byernes Vedkommende vilde kunne erhverves uden særdeles Vanskelighed. Denne Mening stemmer ikke med det Resultat, hvortil man efter det Ovenanførte er kommet.

præstere antagelige Resultater skulde behøve at tage dem i Betragtning. Det samme gjælder de almindelige Egen-skaber, der baade nu og efter de forskjellige Forslag skulle kræves som Betingelse for Stemmeret, nemlig de i Begyndelsen af Grundlovens § 50 omhandlede: at være norsk Borger og at have været bosat i Landet i 5 Aar. Derimod tiltrænger det ingen Forklaring, at kun de Mænd ere regnede til værende eller vordende Stemmeberettigede, som have opnaaet 25 Aars Alderen.

Personerne har man efter deres Livsstilling delt i følgende sex Hovedklasser: A. Selvstændige Næringsdrivende. B. Private Betjente. C. Arbejderklassen. D. Embedsmænd. E. Bestillingsmænd. F. Uproduktive Samfundslemmer. Ved denne Inddelingsgrund er, som det vil sees, Hovedvægten lagt paa Personernes Samfunds- eller sociale Stilling, medens man ved deres Rubricering efter Underklasser (Gaardbrugere, Handelsmænd, Haandværkere o. s. v.) har taget deres Næringsvei til Rette-snor. At den sociale Stilling har faaet Førrangen ved Klassifikation, fordrer formentlig ingen Begrundelse. Hvad de enkelte Hovedklasser angaar, skal man bemærke, at man af alle saadanne Personer, som virke i Privates eller private Selskabers Tjeneste og som i Henseende til denne indtage en overordnet Stilling, i Regelen forbunden med Myndighed over Arbeidere i samme Tjeneste, væsentlig til Adskillelse fra disse sidste har fundet at maatte gjøre en egen Overklasse med Benævnelse af private Betjente. Med Hensyn til Klasse E. Bestillingsmænd anføres, at man derved ikke har villet udtrykke, at alle de dertil henførte Personer i streng juridisk Forstand kunne ansees som Bestillingsmænd, men at man derunder har sammenfattet alle offentlige Betjente, som paa den ene Side ikke ere Embedsmænd, paa den anden Side ikke høre til Arbeidere i Statens eller Kommunens Tjeneste, og at den brugte Benævnelse saaledes væsentlig er benyttet for dens Bekvemheds Skyld. Hvilke de Livsstillinger ere, der ere henførte til hver af Hovedklasserne, vil det Følgende vise. Man skal her alene bemærke, at Grændsen mellem selvstændige Haandværkere (Mestere, Frimestere og lignende) og Haandsværksarbeidere, endskjønt man ved Schemaernes Udsendelse bad sig meddelt nærmere Oplysning om de med Haandværkssysselsatte Personers Forhold til deres Bedrift, ikke sjelden har staaet usikker, saa at man ved Personernes Gruppering i disse Tilfælde har maattet anvende et Skjøn, hvorved man dog har havt en Støtte i deres opgivne Indtægt. Hvad Underklasserne angaar, finder man alene Anledning til at forklare, at man under «Dagarbeidere» har sammenfattet

alle saadanne Arbeidere, hvis Arbeidsart ikke er nærmere opgivet, og at man, hvor Personerne ere opførte med flere Livsstillinger, i Regelen har benyttet den først angivne, dog saaledes, at de, der ere opførte som Embeds- eller Bestillingsmænd sammen med andre Stillinger, overalt ere rubricerede under nævnte Klasser og at Benævnelser, der ere mindre betegnende som Udtryk for det rette Forhold, saasom «Inderster, Løskarle, Huseiere», overalt ere satte ud af Betragtning, hvor de forekomme forenede med Stillinger, der i nævnte Henseende maa fortjene Fortrinnet.

§ 4. De modtagne Opgaver over, hvorvidt Personerne nu ere stemmeberettigede, fortjene i Henseende til deres Paalidelighed særskilt Omtale. Man skal først bemærke, at man allerede tidlig har fundet det ugjærligt, saaledes som engang paatænkt, til Afgjørelse af nævnte Spørgsmaal at benytte Udskrifter af Mandtalsprotokollerne over de til kommunale Ombud overensstemmende med Lov af 4de August 1845 Valgbare. For en Del har dette sin Grund deri, at man har bragt i Erfaring, at nævnte Protokoller ikke ere førte à jour, saa at Opgaverne ikke gjælde det nu eksisterende Forhold, men ofte, og det i Kommuner af megen Betydning, Tilstande, som ligge temmelig langt tilbage i Tiden. Bortset herfra, vilde imidlertid Brugen af de omhandlede Opgaver støde paa den uovervindelige Vanskelighed, at man for at udsondre de efter Mandtalsprotokollerne Stemmeberettigede fra de øvrige i Ligningslisterne opførte Personer maatte efter Navnene gjenfinde hine Personer i sidstnævnte Lister, hvilket vilde være et uoverkommeligt Arbeide. Man har altsaa holdt sig til de Opgaver, som man efter det Ovenanførte har erhvervet fra Rigets Ligningskommissioner*). Endskjønt disse Autoriteter selvfølgelig undertiden have manglet Forudsætningerne for en rigtig Opfatning af Spørgsmaalet om de Betingelser, der ialmindelighed kræves for Stemmeretsbesiddelse, kommer her paa den anden Side deres navnlig i de mindre Kommuner udstrakte Personalkjendtskab i fortrinlig Betragtning til Fordel for Opgavernes Beskaffenhed. Ved den meget detaillerede Gjennemgaaelse, som disse ere blevne undergivne i Bureauet, har det ogsaa vist sig, at Schemaerne i det heromhandlede Punkt overhovedet have væ-

*) Man skal i Forbindelse hermed bemærke, at ovenomhandlede Mandtalsprotokoller i en enkelt meget betydelig Bykommune med visse Mellemrum bringes à jour netop tilføje Opgaver fra Ligningskommissionen.

ret vel udfyldte. Som Kontrolmiddel paa Angivelsernes Rigtighed har man derhos kunnet anvende Personernes opgivne Livsstilling i alle de Tilfælde, hvori Besiddelsen af Stemmeret er afhængig deraf, altsaa hvor Personerne have været Embedsmænd, Gaardbrugere i den indskrænkede Forstand, hvori Begrebet i Regelen er bleven taget, nemlig som Eiere af Gaard paa Landet, Kjøbstædsborgere af forskjellig Slags m. V. Hvad Landdistrikterne angaar, har man videre for samtlige de i Skattekommunen bosatte Personers Vedkommende uden Hensyn til deres Livsstilling i de udsendte Schemata begjært og erholdt Oplysning om, hvorvidt de eiede matrikuleret Jord, hvilken Oplysning ligeledes er bleven benyttet til Veiledning ved Spørgsmaalet om Personernes Stemmeret. For Byerne har man som lignende Hjælpemiddel hyppig faaet udførelsel af Opgave om, hvorvidt Personerne ere Huseiere; dog foreligger ikke saadan med den Regelmæssighed som Oplysning om Eie af Jord i Landdistrikterne, da den ikke er bleven forlangt ved Schemaet. Med den Støtte, man saaledes har haft i de her nævnte og andre Data, der have været tilgængelige, har man, som antydet, i de allerfleste Tilfælde fundet de af Ligningskommissionerne meddelte Opgaver antagelige, og Rettelser ere overhovedet kun bleve gjorte i de faa Tilfælde, at Kommissionerne synlig have været uvidende om Beskaffenheden af de gjældende Stemmeretsvilkaar i Almindelighed, i hvilket Fald man har udført Berigtigelsen ved Hjælp af de meddelte Oplysninger om Livsstillinger og andre Forholde, som ovenfor ere nævnte. Om Fuldstændigheden af de saaledes erhvervede Opgaver skal man senere nærmere udtale sig.

Da de Tabeller, hvorpaa de i nærværende Oversigt meddelte Resultater ere byggede, først senere kunne blive trykte, maa Oversigten blive udførligere, end den ellers vilde være bleven, idet man, for at den kan danne et Hele, der ikke lader noget væsentligt Punkt uoplyst, maa indtage mere af Tabellernes Indhold deri end sædvanligt. Man skal nu gaa over til selve Sagen, idet man først forudskikker et Afsnit om de nuværende Stemmeberettigede og derefter behandler de opstillede Stemmeretssystemer i den Orden, hvori de ovenfor ere opførte. Man deler forøvrigt hele Fremstillingen i tre Grupper, hvoraf den første omhandler Landdistrikterne og den anden Byerne (Kjøbstæderne og Ladestederne), medens man i den tredie sammenfatter Resultaterne for det hele Rige.

A. Landdistrikterne.

I. De nuværende Stemmeberettigede.

§ 5. Det hele Antal af dem, der for Tiden ere stemmeberettigede i Landdistrikterne, har man beregnet til 114,410, hvilket Tal fremkommer paa følgende Maade:

Man har for Distrikter med et samlet Folketal af 1,454,552 Indbyggere efter sidste Tælling direkte Opgaver, der gaa ud paa et Antal af 112,117 Stemmeberettigede. Derimod mangler man brugbare Oplysninger om Forholdet for 10 spredtliggende Distrikter med et Folketal af 29,747 eller 2.05 Procent af ovenstaaende (1,454,552*). Beregner man for de sidstnævnte Distrikter et til Folkemængden svarende Antal Stemmeberettigede eller et Tillæg af 2.05 Procent, bliver dette Tillæg 2,293, og den samlede Sum af Stemmeberettigede altsaa, som oven anført, 114,410**).

Ganske fuldstændig er sidstnævnte Opgave imidlertid ikke, endskjønt man har søgt at bringe det dertil, at den kunde være det. Man har nemlig, som tidligere bemærket, bedet optaget i de til Grund for Opgaverne liggende Lister ikke alene Skatteydere efter Ligning paa Formue og Næring, men ogsaa alle de Personer, der kun vare ilignede den saakaldte personlige Skat, saavel som

*) Disse Distrikter ere: Soner Fattigdistrikt af Vestby Herred i Akershus Amt, Asker Herred sammesteds, Sandsvær Herred i Buskeruds Amt, Valle Herred i Nedenæs Amt, Siredalens Herred i Lister og Mandals Amt, Fane Herred i S. Bergenhus Amt, Aurlands og Y. Holmedals Herreder i N. Bergenhus Amt, Søkelvens Fattigdistrikt af Ørskougs Herred i Romsdals Amt og Rissen Herred i S. Thronhjems Amt.

***) Ved den Beregning, der blev gjort i de »Foreløbige Resultater» (se Side 83) blev Antallet opgjort til 114,000. Efter Justitsdepartementets i 1871 udgivne Stemmeretsstatistik Tabel II S. 4 var Antallet i 1868 107,402, nemlig 66,510 med Indtægt af 400 Kr. og derover og 40,892 med en Indtægt under dette Beløb. Tilfølgende Circulære af 8 April 1859 indhenter samme Departement for hvert Aar, hvori Storthingsvalg foregaar, Opgaver over samme Gjenstand. Disse ere imidlertid sammenfattede efter Valgdistrikter, saaledes at Landdistrikter og Ladesteder ere sammenslaaede. For dem tilsammen løb Opgaverne for 1876 ud paa et Antal af ca. 117,000, hvortil efter de af Bureauet indsamlede Opgaver svarer 117,605.

alle de, der paa Grund af Familieforsørgelse vare blevne fritagne for Skaterlæggelse. Antallet af de første er, forsaavidt stemmeberettigede Personer angaar, opgivet til 105,552*), af dem af anden Klasse til 2,265 og af de sidstnævnte til 4,044, (heri dog indbefattet Adskillige, der ere fritagne for Skat paa Grund af ren Fattigdom og dsl.), hvortil kommer 256 Stemmeberettigede, for hvis Vedkommende det er tvivlsomt, til hvilken af nævnte Klasser de høre. Men det er dels muligt, at man ikke overalt har opgivet det fulde Antal Personer af den tredje Klasse, dels er der altid nogle Individer, hvis Indtægter ere saa lavt ansatte, at de ikke naa op til den mindste skatbare Størrelse, uden at de høre til de egentlig Fattige. Bortset fra, at Minimum af skatbar Næring i Landdistrikterne som oftest ligger meget lavt, rammer imidlertid selvfølgelig den omhandlede Mangel paa Fuldstændighed i Angivelse kun lidet de Stemmeberettigede og ialfald meget mindre dem end de ikke Stemmeberettigede, og det baade fordi hine ikke saa let oversees, og fordi deres Vilkaar overhovedet ere bedre. Man tør heraf drage den Slutning, at det ovenanførte Tal for de nuværende Stemmeberettigede 114,410, om end noget for lidet, dog er dette i en saa ringe Grad, at man meget vel kan regne dermed som et til ethvert Øiemed brugbart Udtryk for det Sande.

I Forbindelse med Ovenstaaende bemærkes, at Ligningskommissionerne, skjønt det sjældent er Tilfældet, dog undertiden ikke have kunnet opgive, om Personerne ere stemmeberettigede. I saa Fald ere de, hvor man ikke efter deres Livsstilling eller andre Forholde med overveiende Sandsynlighed har kunnet henføre dem til de Stemmeberettigede, anseede som Ikke-Stemmeberettigede.

For hvert Tusinde af det hele Folketal i Norges Bygder ved Udgangen af 1875, nemlig 1,484,299, udgjør det beregnede Antal nuværende Stemmeberettigede 77.

Inden de forskjellige Dele af Riget er forøvrigt Antallet af de nuværende Stemmeberettigede i Forhold til Folkemængden temmelig forskjelligt. Til Belysning heraf meddeles nedenstaaende Tabel over Forholdet stiftsvis:

*) Heraf 6,186 alene skatlagte efter Formue, Resten 99,366 efter Næring alene eller Næring og Formue.

Tabel 1.

Bygderne stiftsvis.	Nuværende Stemmeberettigede.	Af hvert 1000 Individer*) Stemmeberettigede.
Christiania	23,479	73
Hamars	14,430	63
Christianssands	24,140	90
Bergens	20,796	89
Thronhjems	15,495	67
Tromsø	13,777	82
Rigets Bygder	112,117	77

Variationen rækker altsaa mellem Stifterne indbyrdes fra 63 pr. 1000 i Hamars Stift til 90 i Christianssands Stift. Endnu større bliver den amtsvis, som følgende Tabel viser:

Tabel 2.

Bygderne amtsvis.	Nuværende Stemmeberettigede.	Af hvert 1000 Individer**) Stemmeberettigede.
Smaalenene	5,830	70
Akershus	5,828	55
Hedemarken	7,423	64
Christians	7,007	62
Buskeruds	5,823	80
Jarlsberg og Laurvig	5,998	94
Bratsberg	4,801	72
Nedenæs	5,071	82
Lister og Mandal	6,915	124
Stavanger	7,353	89
S. Bergenhus	10,250	87
N. Bergenhus	6,347	80
Romsdal	8,785	88
S. Thronhjem	6,536	72
N. Thronhjem	4,373	56
Nordland	6,961	69
Tromsø	4,001	83
Finmarken	2,815	148
Rigets Bygder	112,117	77

*) Ved Sammenligningen med Folketallet er her naturligvis Fradrag gjort i det sidste for de ovennævnte 10 Distrikters Vedkommende. Af disses Indbyggerantal kommer 9,444 paa Christiania Stift, 4,399 paa Christianssands Stift, 12,083 paa Bergens Stift og 3,821 paa Thronhjems Stift.

**) Ogsaa her er selvfølgelig lignende Fradrag i Folke-

Bortset fra Finmarken, hvor Antallet paa Grund af de særegne Bestemmelser om Rettighedsmands Stemmeret er exceptionelt, bevæger det sig altsaa mellem 55 pr. 1000 i Akershus Amt (56 pr. 1000 i Nordre Thronhjems Amt) og 124 pr. 1000 i Lister og Mandals Amt.

Af Fogderierne udhæves følgende med Forholdsbe- løb under 60 af 1000: Aker og Follo 43, Hadeland og Land 51, Stør- og Værdalen 53, Vinger og Odalen samt Inderøen 54, Nedre Romerige, Hedemarken, S. Gudbrandsdalen samt Strinden og Selbu 56, Moss og Nordre Gudbrandsdalen 57, og paa den anden Side følgende med Forhold af 90 og derover: Tanen 168, Varanger 155, Hammerfest 150, Alten 131, Vardø 129, Lister 128, Mandal 119, Søndmøre 113, Numedal og Sandsvær 104, N. Østerdalen 102, Hallingdal samt Jæderen og Dalerne 101, Sætersdalen 98, Jarlsberg 97, Rakkestad 94 og Gul- dalen 91 pr. 1000 Individuer. Yderpunkterne ere altsaa her 43 og, bortset fra de finmarkske Fogderier, 128 af 1000 Individuer*).

Gaar man ned til de enkelte Herreder, stiger natur- ligvis Variationen yderligere. Dette sees af nedenstaa- ende Tabel:

Tabel 3.

Nuv. Stemme- berettigede for hvert 1000 Individer.	Antal Herreder, hvor i Forholdet var det hosstaaende.
20—30	5
30—40	13
40—50	20
50—60	54
60—70	57
70—80	62
80—90	83
90—100	52
100—110	29

tallet gjort som for Stifterne. For Akershus Amt ud- gjør det 4,771, Buskeruds 4,673, Nedenæs 2,400, Li- ster og Mandal 1,999, S. Bergenhus 4,074, N. Ber- genhus 5,964, Romsdal 2,045, S. Thronhjems Amt 3,821.

*) Inden Aker og Follo Fogderi, der danner Minimum, er det navnlig det store Akers Herred, der fremkalder det lave Tal. Forholdet var nemlig her kun 32 af 1000. I Bærum var det dog ikke meget over, nem- lig 39 af 1000.

Nuv. Stemme- brettigede for hvert 1000 Individer.	Antal Herreder, hvor i Forholdet var det hosstaaende.
110—120	25
120—130	24
130—140	11
140—150	»
150—160	8
160—170	1
170—180	1
180—190	3
Tilsammen 448	

Variationen rækker her ligefra 24 pr. 1000 i Storel- vedalens Herred til 189 i Tanens Herred, eller, om man sætter Finmarken ud af Betragtning, til 155 i Aals Herred*).

I de »Foreløbige Resultater» gjorde man en anden Inddeling af de udvalgte Distrikter gjældende, nemlig ef- ter Beskaffenheden af de der herskende Næringsveie, hvortil Grunden var, at det maaske væsentligst er For- skjellen i dem eller i Forholde, som dermed staa i For- bindelse, der fremkalde Afvigelserne i Stemmeretsbesid- delsens Udstrækning. Denne Inddeling har man des- værre ikke kunnet gennemføre den gang, fordi de en- kelte Distrikters Henførelse til de opstillede Kategorier (Agerbrugs-, Fædriftsdistrikter m. V.) for hele Riget vilde kræve en Række forudgaaende Undersøgelser, hvor- til der ikke har været Anledning. Man skal derfor kun henvise til de »foreløbige Resultater» S. 11, hvoraf det vil sees, at Forholdet mellem de nuværende Stemmebe- rettigede og Folketallet for Agerbrugsdistrikterne bereg- nedes til 71, for Fædriftsdistrikterne til 81, for Skovdistrik- terne til 66, for Fiskeridistrikterne til 81, for Skibsfartsdi- strikterne til 68 og for Industridistrikterne til 65 af 1000.

§ 6. Til Belysning af de Stemmeberettigedes Gruppering efter deres Livsstilling meddeles neden- staaende Oversigt. At man gaar ud fra 112,117 Stem- meberettigede som det hele Antal, idet der mangler Op- gave for 2,293, kan selvfølgelig ikke have nogen Betyd- ning for Forholdet imellem de enkelte Samfundsklasser.

*) Nær Storelvedalens Herred staar Glemminge med 25, Vaagen med 26, Fredriksværn med 27, Moss Land- sogn med 28 af 1000. Nær Aals Herred staar Holme og Røros Herreder med 150 af 1000.

Tabel 4.

Hovedklasser.	Nuværende Stemmeberettigede.	Af hvert 1000 Stemmeberettigede kommer saaledes paa hver Klasse.
A. Selvstændige Næringsdrivende	105,478	939
B. Private Betjente	1,897	17
C. Arbejderklassen	1,641	15
D. Embedsmænd	844	8
E. Bestillingsmænd	1,829	17
F. Uproduktive	428	4
Rigets Bygder tilsammen	112,117	1000

Af Underklasser udhæves Følgende:

Af Klasse A.:

Gaardbrugere	95,300	850
Leilædinge	6,379	57
Forpagtere	206	2
Fiskere*)	893	8
Handelsmænd	798	7
Skibsredere	691	6
Fragtemænd	62	1
Vognmænd	69	1
Bergværks- og Fabrikeiere	103	1
Haandværkere	640	6
Privat-prakt. Læger og Dyr- læger	28	»
Advokater og Sagførere	57	1
Huseiere	70	1

Af Klasse B.

Betjente ved Jordbrug og Skovdrift	29	»
Handelsbetjente	41	»
Skibsførere	1,573	14
Styrmænd	126	1
Betjente ved Bergværks- og Fabrikdrift	82	1

*) Af Fiskerne er dog et mindre Antal, nemlig saakaldte »Selvfostringer» eller »Selvholdere» i Nordlands m. fl. Amter, der kun er leiede Fiskere, ikke medtagne under Kl. A., men under Kl. C.

Af Klasse C.:

Underklasser.	Nuværende Stemmeberettigede.	Af hvert 1000 Stemmeberettigede kommer saaledes paa hver Klasse.
Husmænd	190	2
Inderster	60	1
Sømænd	337	3
Jernbane- og Veiarbeidere	28	»
Bergværks- og Fabrikar- beidere	240	2
Haandværksarbeidere	331	3
Dagarbeidere	347	3

Af Klasse E.:

Bestillingsmænd i Statens Tjeneste	847	8
Bestillingsmænd i Kommu- nens Tjeneste	976	9

Af Klasse F.:

Føderaadsmænd	350	3
Forhenv. Embedsmænd	42	»

Det vilde selvfølgelig have haft sin Interesse at anstille Sammenligning mellem Antallet af de stemmeberettigede Individuer af hver Klasse med det hele Antal af de til Klassen hørende Personer i Rigets Landdistrikter, men desværre er Bearbejdelsen af de ved Folketællingen af 1875 indhentede Opgaver, hvad Personernes Livsstilling angaar, endnu ikke fremskreden nok, og en Sammenholden med Resultaterne af Tællingen af 1865 vilde lettelig kunne blive misvisende, dels fordi Forholdet mellem Klasserne indbyrdes har forandret sig siden den Tid, dels fordi de for Sammenfatningen af Personernes Livsstilling brugte Kategorier ere forskellige fra de her anvendte.

Naar man skal paavise de Stemmeberettigedes Fordeling efter Livsstilling inden de forskellige Landsdele, maa man, hvad Amterne i deres Helhed angaar, indskrænke sig til følgende Tabel, der for de vigtigste Klasers Vedkommende angiver, hvormange der af hver Klasse ere stemmeberettigede for hvert Tusinde af det hele Antal Stemmeberettigede:

Tabel 5.

Bygderne amtsvis.	Klasse A. Selvstændige Næringsdrivende.	Klasse B. Private Betjente.	Klasse C. Arbejder- klassen.	Klasse D. Embeds- mænd.	Klasse E. Bestilings- mænd.	Klasse F. Uproduk- tive.	Gaardbru- gere.	Leilæn- dinge.
Smaalenene	931	18	22	9	18	2	892	3
Akershus	882	12	63	21	19	3	798	2
Hedemarken	961	3	6	9	17	4	932	6
Christians	967	1	1	9	17	5	955	-
Buskeruds	957	6	12	7	16	2	942	1
Jarlsberg og Laurvigs . .	826	100	50	6	16	2	747	17
Bratsbergs	933	18	19	9	20	1	913	6
Nedenæs	796	143	37	5	19	-	698	6
Lister og Mandal	950	17	8	3	21	1	924	1
Stavanger	969	4	5	4	16	2	939	13
Søndre Bergenhus	969	2	4	5	16	4	842	106
Nordre Bergenhus	969	1	1	9	17	3	885	73
Romsdal	964	1	3	6	16	10	795	163
Søndre Thronhjelm	960	2	6	8	19	5	917	27
Nordre Thronhjelm	966	1	2	12	16	3	919	41
Nordland	964	2	7	7	10	10	635	311
Tromsø	982	4	3	5	5	1	849	127
Finmarken	904	12	60	7	15	2	550	4
Rigets Bygder som oven	939	17	15	8	17	4	850	57

For Akershus, Jarlsbergs og Laurvigs, Nedenæs og Finmarkens Amter er Forholdet, væsentlig som Følge af Næringsveienes Eiendommelighed, saa særegent, at det tiltrænger nærmere Belysning, som man vil erholde gennem nedenstaaende Tabel, der for endel Klasser, som

ikke have faaet Plads i den sidst meddelte Oversigt, angiver de samme Forholdstal som i denne, idet man dog forsaauidt Forholdet for nogen af Klasserne paa noget Sted ligger under det for Klassen gennemsnitlige, udelader det, saaledes at kun stærke Forholde fremhæves.

Tabel 6.

Underklasser.	Akershus Amt.	Jarlsberg og Laur- vigs Amt.	Nedenæs Amt.	Finmar- kens Amt.	Over- hovedet i Rigets Bygder.
Handelsmænd	15	-	-	17	7
Skibsredere	-	32	63	-	6
Haandværkere	29	13	13	13	6
Skibsførere	-	91	130	-	14
Styrmænd	-	7	10	-	1
Sømænd	-	25	10	-	3
Bergv. og Fabrikarbei- dere	10	5	5	18	2
Haandværksarbeidere . .	25	9	15	4	3
Dagarbeidere	19	10	6	7	3

Forøvrigt udmærke i de forskjellige Amter nedenanførte Klasser sig med, relativt taget, usædvanlig høie Forholdssummer: Fiskere i Finmarken med 249 af 1,000, Handelsmænd i Hedemarken med 11, Husmænd i Finmarken med 15, Inderster sammesteds med 11, Sømænd i Smaalenene med 11, Dagarbeidere i Bratsberg med 13, Bestillingsmænd i Statens Tjeneste i Nedenæs med 13 og Lister og Mandal med 14, Bestillingsmænd i Kommunens Tjeneste i Hedemarken med 12 og i Søndre Thronhjems Amt med 14, samt endelig Føderaadmænd i Romsdals og Nordlands Amter med 10 af 1,000 Stemmeberettigede.

For Aker og Follo samt Nedenæs Fogderier og særskilt for Akers Herred meddeles paa Grund af disse Distrikters fremragende Særegenhed nedenstaaende Tabel over Klassernes Forhold pr. 1,000 Stemmeberettigede.*)

*) Forøvrigt udmærke inden de forskjellige Fogderier nedenstaaende Klasser sig med følgende Forholdstal: Klasse A i Jarlsberg med kun 819 og i Laurvig med 843 og paa den anden Side i Rakkestad, Øvre Romerige, Nordre Gudbrandsdalen, Valdars, Hallingdal, Sætersdalen, Søndhordland, Hardanger og Voss, Sønd- og Nordfjord, Nordmøre, Fosen, Søndre Helgeland med Forholdstal mellem 972 og 981; Klasse B i Jarlsberg med 104; Klasse C i Alten med 89 og i Hammerfest med 94 samt i Ide og Marker, Jarlsberg og Bamble med 54—57; Klasse E med 27 i Hadeland og Land, 30 i Strinden og Selbu, 36 i Ide og Marker; Klasse F med 11 i Søndre Østerdalen, 12 i Lofoten og Vesteraalen, 13 i Strinden og Selbu, 16 i i Salten og 17 paa Søndmøre; Gaardbrugerklassen med kun 757 i Jarlsberg og 779 i Laurvig, men derimod i Rakkestad, Øvre Romerige, Solør, Nordre Østerdalen, Søndre og Nordre Gudbrandsdalen, Valdars, Hallingdal, Numedal og Sandsvær, Nedre og Øvre Thelemarken, Sætersdalen, Jæderen og Dalerne med Ryfylke, Søndhordland samt Hardanger og Voss, Sønd- og Nordfjord, samtlige romsdalske Fogderier, Fosen, samtlige Fogderier i Nordre Thronhjems Amt og Søndre Helgeland med Forholdstal fra 950—974, det sidste i Hallingdal.

Tabel 7.

	Aker og Follo.	Nedenæs.	Akers Herred.
Kl. A. Selvst. Næringsd.	732	765	540
— B. Priv. Betjente .	26	168	35
— C. Arbejderklassen	165	44	302
— D. Embedsmænd .	44	4	73
— E. Best.-mænd . .	25	19	36
— F. Uproduktive . .	8	-	14
Gaardbrugere . . .	546	660	236
Dagarbeidere . . .	45	6	70
Bergværks- og Fabrikarbeidere . . .	25	5	50
Sømænd	4	12	3

Det er ovenfor anført, at af de 112,117 opgivne Stemmeberettigede vare 4,044 paa Grund af Familieforsørgelse fritagne for Skat og 2,265 kun ilignede personlig Skat. For Fuldstændigheds Skyld oplyses her, at af de første vare ikke mindre end 3,909 eller 97 % af det hele Antal Gaardbrugere og Leilændinge, og af de sidste hørte 2,166 eller 95 % til de samme Klasser.

§ 7. Saavidt om de nuværende Stemmeberettigedes Gruppering efter Samfundsstilling og Næringsvei. Spørgeres der om deres Fordeling efter økonomisk Stilling, forsaauidt den giver sig tilkjende i Ligningsforretninger, hvilket, som tidligere antydte, er det eneste statistiske Material, man i saa Henseende besidder, belyses det angivne Forhold til en vis Grad ved nedenstaaende to Oversigter, hvoraf den første væsentlig angiver de Stemmeberettigedes Gruppering efter Størrelsen af deres antagne Næring, den anden efter Størrelsen af den af dem erlagte Skat af Formue og Næring.

Tabel 8.

a) Samlet Antal nuværende Stemmeberettigede:

111,861.**)

For hvert 1000 af de 11,861 Stemmeberettigede.

Heraf var 1. fritagne for Skat paa Grund af Familieforsørgelse (og Fattigdom)	4,044	36
— 2. alene ilignede personlig Skat	2,265	20
Lateris	6,309	56

***) For 256 af ovennævnte 112,117 kan nemlig Forholdet ikke oplyses.

For hvert 1,000 af de 11,861.
Stemmeberettigede.

	Transport	6,309	56
Heraf var 3. alene skatlagte efter Formue		6,186	55
— - 4. skatlagte efter en Næring af under 400 Kr.		30,738	275
— - 5. — — af 400 Kr. og derover		68,628	614
	Tilsammen	111,861	1,000

Af de oven under No. 5 anførte Personer var:

skatlagte efter en Næring af 480 Kr. og derover	57,744	516
— — af 600 — —	45,540	407
— — af 800 — —	30,152	269

b) Samlet Antal nuværende Stemmeberettigede:

111,861.

Heraf var 1. fritagne for Skat som oven	4,044	36
— - 2. alene ilignede personlig Skat som oven	2,265	20
— - 3. ilignede Skat af under 2 Kr.	9,702	87
— - 4. — — af 2 Kr. og derover	95,850	857
	Tilsammen	111,861
		1,000

Af de under No. 4 anførte Personer var:

ilignede Skat af 3 Kr. og derover	88,778	792
— — af 4 — —	81,943	732
— — af 6 — —	69,054	617

Lignings- og Skattevæsenet, og navnlig Ansættelsen af Personernes Næring eller Indtægt er imidlertid for Landdistrikternes Vedkommende overhovedet endnu saa lidet udviklet og fornuftbegrunder, at der ved ovenstaaende Opgaver, og ved de Sammenstillinger, som senere gjøres mellem dem og tilsvarende Opgaver for de Ikke-Stemmeberettigede, ikke vindes nogen synderlig nøjagtig Forestilling om det sande Forhold, hvorfor man heller ikke har ført Opgaverne høiere op end til Indtægter af 800 Kr. og derover.

§ 8. I Forbindelse med Ovenstaaende skal man meddele nogle Data angaaende den Udstrækning, hvori de nuværende Stemmeberettigede i den Forstand, hvori dette Udtryk her er brugt, have ladet sig indføre i Mandtallet over de efter Grundloven Stemmeberettigede og saaledes tillige ere blevne formelt taget Stemmeberettigede, samt om de Sidstes Deltagelse i de senere Aars politiske Valg.

Over de Stemmeberettigede i Ordets sidstnævnte Betydning foreligger nu Opgave for 1876 efter de af Justitsdepartementet i Medfør af Circulære af 8 April 1859 indhentede Oplysninger. Ifølge disse udgjorde Antallet

af saadanne Stemmeberettigede for Rigets Landdistrikter og Ladesteder, der her ere slaaede sammen i een Sum, 71,495. Sammenholdes denne Sum med Antallet af Stemmeberettigede i den videste Forstand, der efter de til Grund for denne Statistik liggende Opgaver i de samme Landsdele var 117,605, viser det sig, at Forholdet bliver som 608 af 1000*), og at Antallet af Stemmeberettigede i snevrere Betydning bliver 47 af 1000 Indbyggere mod 78 af 1000 Indbyggere, naar Ordet tages i dets videre Fatning. Ladestederne spille herved saa liden Rolle, at de angivne Forhold meget vel kunne betragtes som gyldige for Rigets Landdistrikter.

Forholdet mellem de Stemmeberettigede af hvert Slags differerer imidlertid i de forskellige Landsdele. Dette sees af følgende Tabel:

*) Sammenligningen er vistnok ikke fuldstændig korrekt, da der i ovennævnte Antal 117,605 ogsaa er indbefattet Personer, som lide af Inhabilitetsgrunde (Straffældelse, Konkurs) og som altsaa ikke kunne blive stemmeberettigede i snevrere Forstand, men denne Uoverensstemmelse kan som før antydet ikke tillægges synderlig Betydning.

C. No. 14.

Tabel 9.

Valgdistrikter amtsvis.	Stemmebe- rettede efter Grund- loven. 1876.	Forholdstal.	
		Af hvert 1000 Stem- meberettede med de materielle Kvalifikatio- ner var nedenst. Antal stemmeb. efter Grund- loven.	Af hvert 1000 Indbyggere var nedenst. Antal stemmeb. efter Grundloven.
Smaalenene	3277	562	41
Akershus	3183	510	28
Hedemarken	5451	734	47
Christians	4687	669	41
Buskerud	3513	557	45
Jarlsberg og Laurvik	3690	555	51
Bratsberg	2881	578	42
Nedenæs	2819	521	43
Lister og Mandal	4007	511	61
Stavanger	4334	544	48
S. Bergenhus	6006	559	49
N. Bergenhus	4920	717	57
Romsdal	6960	772	68
S. Thronhjøm	4589	670	49
N. Thronhjøm	3207	697	40
Nordland	4266	604	42
Tromsø	2155	514	45
Finmarken	1550	551	82
Sum og Gjennemsnit	71,495	608	47

Variationen ligger altsaa, naar man sammenligner Antallet af Stemmeberettede efter Grundloven med Antallet af Stemmeberettede i videste Forstand, imellem 510 pr. 1000 i Akershus Amt og 772 pr. 1000 i Romsdals Amt, og, naar man sammenligner Antallet af de førstnævnte med det hele Folketal, imellem 28 af 1000 i Akershus Amt og 82 af 1000 i Finmarkens Amt.

Over Antallet af de efter Grundloven Stemmeberettede har man fra og med Aaret 1859 Opgaver for hvert Aar, hvori Storthingsvalg er foregaaet, alene med Undtagelse af 1862. Til Belysning af de tidligere Forholde meddeles nedenstaaende Oversigt, hvori man ogsaa indtager de ovenanførte Tal for 1876.

Tabel 10.

Aar.	Stemmeberetti- gede efter Grund- loven i Rigets Landdistrikter og Ladesteder.	Folke- mængde*).	Af hvert 1000 Indbyggere var nedenstaaende Antal stemmebe- rettiget efter Grundloven.
1859	66,662	1,366,545	49
1865	69,663	1,462,263	48
1868	69,704	1,470,609	47
1870	70,283	1,476,174	48
1873	70,123	1,500,160	47
1876	71,495	1,514,484	47

*) Folkemængden for 1865 og 1876 er den ved Tællingerne af 1865 og 1875 fundne, for de andre Aar er den beregnet efter den midlere Væxt.

Man udelader her Forholdet mellem de Stemmeberettigede af hvert Slags, da Opgaverne over de Stemmeberettigede i videste Forstand for tidligere Aar dels ere ufuldstændige, dels upaalidelige.

Vi skulle nu gjøre Rede for de efter Grundloven Stemmeberettigedes Deltagelse i Valgmandsvalgene, der er den næste Handling, hvori Benyttelsen af Valgrettigheden aabenbarer sig. Ved de i Landdistrikterne og

Ladestederne senest afholdte Valgmandsvalg fremmødte efter de ovennævnte af Justitsdepartementet erhvervede Opgaver 30,117 Vælgere, der udgjør 421 Vælgere af hvert 1000 Stemmeberettigede i snevrere Forstand og 256 Vælgere af hvert 1000 Stemmeberettigede i videre Forstand. Inden de forskjellige Amter stillede Forholdet sig saaledes:

Tabel II.

Valgdistrikter amtsvis.	Fremmødte Vælgere 1876.	Antal saadanne:	
		a) af hvert 1000 Stemmeberettigede efter Grundloven.	b) af hvert 1000 Stemmeberettigede med de materielle Betingelser.
Smaalenene	1156	353	198
Akershus	1443	453	231
Hedemarken	2600	477	350
Christians	2093	447	299
Buskeruds	1441	410	229
Jarlsberg og Laurvig	1386	376	208
Bratsberg	1098	381	220
Nedenæs	1225	434	226
Lister og Mandal	2233	557	285
Stavanger	1541	356	193
Søndre Bergenhus	2770	461	258
Nordre Bergenhus	2313	470	337
Romsdal	3185	457	353
Søndre Thronhjem	1588	346	232
Nordre Thronhjem	1577	492	343
Nordland	1451	340	206
Tromsø	611	284	152
Finmarken	406	262	144
Sum og Gjennemsnit	30,117	421	256

Deltagelsen i Valgene var altsaa temmelig forskjellig. I Finmarkens Amt fremmødte saaledes kun 262 Vælgere af 1000 Stemmeberettigede efter Grundloven, i Lister og Mandals Amt derimod 557 af 1000. Sammenholder man Antallet af Vælgere med Antallet af de

materielt taget Stemmeberettigede, bliver Differencen imellem Valgdistrikterne endnu større.

Forholdet for tidligere Aar sees af nedenstaaende Opgave:

Tabel 12.

Aar.	Fremmødte Vælgere.	Antal Saadanne af hvert 1000 Stemmeberettigede efter Grundloven.
1859	29,931	449
1865	28,669	410
1868	33,197	476
1870	32,033	456
1873	30,854	440
1876	30,117	421

For Aaret 1876 er Kilden til ovenstaaende Opgaver over Stemmeberettigede og Vælgere tidligere angivet. For Aarene 1859—1870 er samme officielle Kilde benyttet, for Aaret 1873 derimod Opgaver meddelte til de offentlige Blade i Forbindelse med Opgave over Udfaldet af samme Aars Valgmandsvalg og samlede i en Afhandling af Undertegnede i »Norsk Retstidende» for 1874 Side 49—64.

II. Stemmeretserhvervelse tilfølgte Erlæggelse af Skat af Formue eller Næring uden Hensyn til Skattens Størrelse.

(Det Daae-Sørenssenske Forslag).

§ 9. Efter det derom fremsatte Forslag — A. Sørenssen 1871 VI*) — skal ved Siden af de nuværende Stemmeberettigede Enhver erhverve saadan Ret, der opfylder de nu foreskrevne almindelige Betingelser for samme (Egenskab af norsk Borger, 25 Aars Alder m. m.) og som for de tre sidst forløbne Aar har betalt direkte Skat efter Ligning paa Formue eller Indtægt (Næring) til Stat eller Kommune samt tillige har fast Bopæl i Valgkommunen paa den Tid, Valget foregaar. Efter et herhen hørende Alternativ (Daae og Sørenssen 1874 X)

*) De forskjellige Forslag ere her for Kortheds Skyld betegnede med Hensvisning til Forslagsstillernes Navne, Aaret, hvori de ere fremsatte, og Forslagenes Nummer i vedkommende Storthingsdokument.

skulle Tyende dog ikke kunne blive stemmeberettigede paa dette Fundament. I det nyeste af de herhen hørende Forslag, der er opstillet af Minoriteten i den paa sidste Storting nedsatte Stemmeretskomite (Daae, Sørenssen m. fl. Dokument No. 91 for 1876, Litra I d.) er ligeledes Tyende udelukkede. Til de ovennævnte almindelige Betingelser tages, som tidligere bemærket, her intet Hensyn; det samme gjælder Fordringen til fast Bopæl i Valgkommunen paa Valgtiden, da ogsaa dette Forhold i statistisk Henseende er uvæsentligt. Da der for Nærværende ikke eksisterer Statsskat efter Ligning paa Formue og Indtægt, er der kun Spørgsmaal om kommunal Skat, og kun om den Del deraf, der udlignes paa nævnte Skattefundamenter (Fattig- og Skoleskat, for Finmarkens Vedkommende tillige Herreds- inclusive Kirkeskat og Amtsskat).

Det skulde saaledes komme an paa at oplyse Antallet af de 25-aarige Mandspersoner, der ikke vare i Besiddelse af Stemmeret, og som i de tre sidstforløbne Aar havde erlagt Kommuneskat efter Ligning paa Formue eller Næring samt disse Personers Samfundsstilling m. V. Men efter hvad der i Indledningen til denne Oversigt er bemærket, har man maattet indskrænke Undersøgelsen til de 25-aarige Mænd, der for Aaret 1876 paa sit Hjemsted ere blevne ilagte Formues- eller Næringsskat. Om den Virkning, som de heromhandlede Indskrænkninger medføre dels i Henseende til det hele Antal Stemmeberettigede dels hvad deres Sammensætning efter Samfundsstilling angaar, kan man ingen grundet Mening have. Det vilde nemlig dels være nødvendigt for de Fastboendes Vedkommende ialfald tilnærmelsesvis at kjende Antallet af dem, som aarlig rykkede op i de Erhvervsdygtiges Kreds, hvilket man ikke gjør, dels vil det paa Grund af Lignings- og Skattereglernes lokale Forskjelligheder vistnok ganske hyppigt ske, at flyttende Personer blive skattelagte i den ene, men ikke i den anden Kommune, og om Almindeligheden af dette Forhold er heller ingen Oplysning tilgængelig.

Det samlede Antal af saadanne Personer, Tyende undtagne, udgjorde efter den i Tabellerne indførte Opgave for Landdistrikternes Vedkommende 92,995, men ogsaa her mangler Oplysning om Forholdet for de ovennævnte 10 Distrikter med en Befolkning af 29,747 Individier. Beregner man derfor et til Folkemængden svarende Tillæg, bliver dette 1,906 Personer og den hele Sum af nye Stemmeberettigede efter heromhandlede

Forslag, med den Forskjel, som ligger i et Aars istedet for tre Aars Skatteudligning, 94,901. *)

Dette Antal, sammenstillet med Landdistrikternes hele Folkemængde ved Udgangen af 1875, udgjør 64 pr. 1,000 Individder, og sammenstillet med Antallet af nuværende Stemmeberettigede, 114,410, udgjør det 83 af hvert 100 saadanne, hvilket Forhold altsaa betegner Væksten af Stemmeberettigede, om samtlige mandlige af Formue og Næring skatteyndende Personer af 25-Aars Alder eller derover erhverve denne Ret.

Det har ikke været muligt altid at faa oplyst, hvorvidt Personerne havde naaet 25-Aars Alderen, saa at denne er forbleven tvivlsom for 3,007 ikke-stemmeberettigede Personer, der vare blevne skattelagte efter Formue eller Næring. Ved anstillet Conference med Folketællingslisterne for 1875 har det imidlertid saa hyppig vist sig, at Personer, hvis Alder Ligningskommissionerne ikke kjendte, vare under 25 Aar, at man formentlig uden Betænkelighed kan antage, at mindst Halvparten af ovennævnte Antal ikke har naaet den foreskrevne Alder.

Herefter skulde der høist blive Spørgsmaal om 1,500

Stemmeberettigede ved Siden af de anførte 94,901. Men dette vilde ikke gjøre mere end at bringe Procentforholdet for de nye Stemmeberettigede op til 6.50 istedetfor 6.40 og man kan derfor, forsaavidt der spørges om det hele Antal af Stemmeberettigede, sætte dem, hvis Alder ikke er bleven oplyst, ud af Betragtning.

I ovenstaaende Tal 94,901 er, som anført, Tyende ikke medregnet. Da det sidste af de ovennævnte Forslag ikke medtager saadanne, har man ikke indbefattet dem i Undersøgelsen. Byggende paa et Udvalg af 90 Distrikter med et Folketal af 241,376 Individder eller en Sjettedel af Landdistrikternes hele Folkemængde har man imidlertid i de foreløbige Resultater (se Side 8, 1ste Spalte) beregnet Antallet af Personer i Tyendestilling, der ere blevne ilignede Skat af Formue og Næring, til 9,546 for samtlige Landdistrikter. Medtages disse, vil Summen af de nye Stemmeberettigede altsaa stige til 104,447 eller 70 af hvert 1,000 Individder.

Antallet af de nye Stemmeberettigede inden de forskellige Landsdele og Forholdet mellem det og Folkemængden sammesteds viser nedenstaaende Tabeller:

Tabel 13.

Bygderne stiftsvis.	Nye Stemmeberettigede.	Af hvert 1000 Individder nye Stemmeberettigede.	Til Sammenligning hidsættes Antallet af:	
			nuværende Stemmeberettigede.	Samme pr. 1000 Individder.
Christiania	19,589	60	23,479	73
Hamar	10,654	47	14,430	63
Christianssands	16,380	61	24,140	90
Bergens	13,937	59	20,796	89
Thronhjems	18,377	79	15,495	67
Tromsø	14,058	83	13,777	82
Sum og Gjennemsnit	92,995	64	112,117	77

Variationen i Antallet af nye Stemmeberettigede, sammenlignet med Folketallet, rækker altsaa fra 83 pr.

1000 Individder i Tromsø Stift til 47 pr. 1000 Individder i Hamar Stift.

*) I de «Foreløbige Resultater» S. 87 Tabel 35 ansloges Summen til 92,000.

Sammenholder man Antallet af nye Stemmeberettigede med Antallet af de nuværende, viser det sig, at Væksten vil udgjøre:

C. No. 14.

I Christiania	Stift 83 pr. 100 =	Gjennemsnittet for
		samtlige Landdistrikter.
- Hamar	— 74 —	
- Christianssands	— 68 —	
- Bergens	— 67 —	
- Thronhjems	— 119 —	
- Tromsø	— 102 —	, idet Antallet af de nye

i de to sidste Stifter vil blive større end Antallet af de gamle. At Væksten bliver ringe i Christianssands og Bergens Stifter, er forøvrigt ganske naturligt, da Stemmeretsbesiddelsen, som det Foregaaende viser, allerede nu er saa udstrakt der, men det er mere værd at lægge Mærke til, at Forøgelsen ikke bliver større i Hamars Stift, hvor der nu findes saa faa Stemmeberettigede.

Amtsvis oplyses Forholdet ved nedenstaaende Tabel :

Tabel 14.

Bygderne amtsvis.	Nye Stemmeberettigede.	Af hvert 1000 Individder nye Stemmeberettigede.	Til Sammenligning hidsættes Antallet af nuværende Stemmeberettigede pr. 1000 Individder.
Smaalenene	4,732	59	73
Akershus	7,462	70	55
Hedemarken	4,593	39	64
Christians	6,061	53	62
Buskerud	3,212	44	80
Jarlsberg og Laurvig	4,183	65	94
Bratsberg	4,046	61	72
Nedenæs	4,635	75	82
Lister og Mandal	2,691	48	124
Stavanger	5,008	61	89
Søndre Bergenhus	7,476	64	87
Nordre Bergenhus	4,365	55	80
Romsdal	7,270	73	88
Søndre Thronhjem	6,586	73	72
Nordre Thronhjem	6,617	85	56
Nordland	10,055	99	69
Tromsø	3,372	70	83
Finmarken	631	33	148
Sum og Gjennemsnit	92,995	64	77

I Forhold til Folketallet vil altsaa Nordlands Amt faa det største Antal nye Stemmeberettigede, nemlig 99 pr. 1000 Individder og dernæst N. Thronhjems Amt, nemlig 85 pr. 1000, hvorimod Finmarkens Amt vil faa det mindste, nemlig 33 pr. 1000, eller, om man paa Grund af Stemmeretsbesiddelsens store Udstrækning der sætter dette Amt ud af Betragtning, Hedemarkens Amt, hvor Forholdet bliver 39 af 1000. — Hvad man nærmest skulde vente, er forøvrigt, som før antydet, at der

kun vilde blive et ringe Antal Stemmeberettigede der, hvor der allerede er mange, og omvendt, og dette gjælder i fremtrædende Grad for Finmarkens og Lister og Mandals Amter i førstnævnte Retning og Nordre Thronhjems og Nordlands Amter i sidstnævnte Retning. Det gjælder ogsaa, skjønt i mindre Udstrækning, sex af de øvrige Amter, nemlig Buskeruds, Stavangers, S. og N. Bergenhus Amter i førstnævnte og Akershus samt S. Thronhjems Amter i sidstnævnte Retning. Men det er

ikke saa i de øvrige 8 Amter. I Halvdelen af disse, nemlig i Smaalenenes, Bratsbergs, Hedemarkens og Christians Amter, ligger Forholdstallet baade for de nuværende og de nye Stemmeberettigede under Gjennemsnittet og i de to sidstnævnte Amter endog meget under, og i den anden Halvdel, nemlig Jarlsberg og Laurvigs, Tromsø, Nedenæs og Romsdals Amter, ligge begge Forholdstal over Gjennemsnittet og i de to sidstnævnte meget derover.

I fire Amter vil Antallet af nye Stemmeberettigede blive større end Antallet af de nuværende, nemlig i Akershus Amt 7462 nye mod 5828 nuværende (altsaa Væxt

128 pr. 100), i S. Thronhjems Amt 6586 nye mod 6536 nuværende (Væxt 101 pr. 100), i N. Thronhjems Amt 6617 nye mod 4373 nuværende (Væxt 151 pr. 100) og i Nordlands Amt 10,055 nye mod 6961 nuværende (Væxt 144 pr. 100).

Af Fogderierne udhæver man følgende, der dels ville faa mange nye Stemmeberettigede, dels meget faa. Man hidsætter for hvert af dem kun Forholdstallene til Folke­mængden, og udmærker med Stjerne dem, der enten forbinde et høit Forholdstal for de nuværende Stemmeberettigede med et høit for de nye eller et lavt med et

Tabel 15.

Fogderier med mange nye Stemmeberettigede.			Fogderier med faa nye Stemmeberettigede.		
Fogderier.	Nye Stemmeberettigede pr. 1000 Indiv.	Nuv. Stemmeberettigede pr. 1000 Indiv.	Fogderier.	Nye Stemmeberettigede pr. 1000 Indiv.	Nuv. Stemmeberettigede pr. 1000 Indiv.
S. Helgeland	110	60	Ringerige*	21	65
Vardø*	107	129	Vinger og Odalen*	28	54
Lofoten og Vesteraalen	100	62	Hedemarken*	28	56
N. Helgeland	99	67	Numedal og Sandsvær	29	104
Namdalen	98	64	Valders	34	85
Aker og Follo	94	48	Solør*	36	61
Strinden og Selbu . .	94	56	Sætersdalen	38	98
Salten*	89	83	Rakkestad	39	94

Variationen ligger altsaa mellem Ringerige med 21 af 1000 og S. Helgeland med 110 af 1000.

C. No. 14.

For de enkelte Herreder var Forholdet som følger:

Tabel 16.

Nye Stemmeberet- tignede pr. 1000 Indbyggere.	Antal Herreder, hvor Forhol- det bliver det hosstaaende.
ingen.	5 ^{*)}
0—10	5 ^{**)}
10—20	22
20—30	30
30—40	42
40—50	47
50—60	61
60—70	58
70—80	43

*) Slemdal i Bratsbergs Amt, Heirefos i Nedenæs Amt, Justedal og Gloppen i N. Bergenhus Amt samt Hillesø i Tromsø Amt. I Slemdal og Gloppen udlignes al Kommuneskat paa Matrikulen, i de øvrige Herreder idetmindste ingen paa Formue og Næring.

***) Eidskog 1 (nuv. Stemmeber. 54), Nissedal 1 (nuv. 83), Talvik 4 (nuvæ. 137), Hasvik 5 (nuv. 170), Hiterdal 9 (nuv. 61).

Nye Stemmeberet- tignede pr. 1000 Indbyggere.	Antal Herreder, hvor Forhol- det bliver det hosstaaende.
80—90	41
90—100	33
100—110	27 ^{***)}
110—120	20
120—130	7
130—140	4
140—150	1 ¹⁾
150—160	1 ²⁾
160—170	1 ³⁾
Tilsammen	448

§ 10. De nye Stemmeberettigedes Livsstilling fremgaar af følgende Tabel, der gaar ud fra Summen 92,995 som det hele Antal:

***) Heriblandt Aker 106 (nuv. 32).

1) Herø i Nordland 149 (nuv. 36).

2) Fredriksværns Herred 153 (nuv. 27).

3) Aarstad ved Bergen 160 (nuv. 32).

Tabel 17.

Livsstillinger.	Nye Stemmeberet- tignede af hver Klasse.	Af hvert 1000 nye Stemmeb. kom nedenst. Antal paa hver Klasse.	Til Sammenlig- ning hidsættes Antallet af de nuværende Stem- meberettigede af hver Klasse.
1. Hovedklasser:			
Klasse A. Selvstændige Næringsdrivende . . .	21,233	228	105,478
— B. Private Betjente	4,043	43	1,897
— C. Arbejderklassen	55,026	592	1,641
— D. Embedsmænd	—	—	844
— E. Bestillingsmænd	2,580	28	1,829
— F. Uproduktive	10,113	109	428
Tilsammen	92,995	1000	112,117
2. Udhævede Underklasser:			
Af Klasse A.			
Gaardbrugere †)	2,601	28	95,300

†) De her anførte nu ikke-stemmeberettigede Gaardbrugere ere dels Sameiere, dels vistnok ogsaa Leilændinge og Forpagtere, som i Listerne trods Anmodningen om ikke at opføre dem som Gaardbrugere dog ere blevne benævnte saaledes.

Livsstillinger.	Nye Stemmebe- rettigede af hver Klasse.	Af hvert 1000 nye Stemmeb. kom nedenst. Antal paa hver Klasse.	Til Sammenlig- ning hidsættes Antallet af de nuværende Stem- meberettigede af hver Klasse.
Leilændinge	1,172	13	6,379
Forpagtere	1,922	21	206
Fiskere	7,066	76	893
Handelsmænd	1,438	15	798
Skibsredere	215	2	691
Fragtemænd	139	1	62
Vognmænd	165	2	69
Bergværks- og Fabrikeiere	114	1	103
Haandværkere	6,193	67	640
Privat-prakt. Læger og Dyr læger	61	1	28
Advokater og Sagførere	34	-	57
Huseiere	256	3	70
Af Klasse B.:			
Betjente ved Jordbrug og Skovdrift	532	6	29
Handelsbetjente	502	5	41
Skibsførere	408	4	1,573
Jægteskipperne	222	2	8
Styrmænd	1,102	12	126
Betjente ved Bergværks- og Fabrikdrift	923	10	82
Af Klasse C.:			
Husmænd	20,794	224	190
Inderster	7,709	83	60
Sømænd	4,500	48	337
Jernbane- og Veiarbeidere	335	4	28
Bergværks- og Fabrikarbeidere	3,175	34	240
Haandværksarbeidere	2,828	30	331
Dagarbeidere	11,088	119	347
Hjemmev. Sønner af Gaard- og Husmænd m. m.	2,811	30	15
Af Klasse E.:			
Bestillingsmænd i Statens Tjeneste	1,158	12	847
Bestillingsmænd i Kommunens Tjeneste	1,380	15	976
Af Klasse F.:			
Føderaadsmænd	9,579	103	350

C. No. 14.

§ 11. Til Belysning af de nye Stemmeberettigedes økonomiske Vilkaar, sammenlignede med de nuværendes (se Tabel 8 ovenfor), kan Følgende meddeles:

Tabel 18.

a) Efter Næring.	Nye Stemmeberettigede.		Nuv. Stemmeberettigede.	
	Absolute Tal.	For hvert 1000 nye Stemmeb.	Absolute Tal.	For hvert 1000 nuv. Stemmeb.
1. Fritagne for Skat paa Grund af Familieforsørgelse (og Fattigdom) . . .	—	—	4,044	36
2. Kun ilignede personlig Skat	—	—	2,265	20
3. Alene skatlagte efter Formue	3,504	38	6,186	55
4. Skatlagte efter Næring af under 400 Kr.	51,790	557	30,738	275
5. — » — » 400 Kr. og derover	37,701	405	68,628	614
Tilsammen	92,995	1000	111,861	1000
Af de oven under No. 5 anførte Personer var:				
Skatlagte efter en Næring af 480 Kr. og derover	25,930	279	57,744	516
— » » — » 600 Kr. —	16,346	176	45,540	407
— » » — » 800 » —	7,000	75	30,152	269
b) Efter Skat.	Nye Stemmeberettigede.		Nuv. Stemmeberettigede.	
	Absolute Tal.	For hvert 1000 nye Stemmeb.	Absolute Tal.	For hvert 1000 nuv. Stemmeb.
1. Fritagne for Skat som oven	—	—	4,044	36
2. Kun ilignede personlig Skat	—	—	2,265	20
3. Ilignede Skat af under 2 Kr.	25,060	270	9,702	87
4. — » » 2 Kr. og derover	67,935	730	95,850	857
Tilsammen	92,995	1000	111,861	1000
Af de under No. 4 anførte Personer var:				
Ilignede Skat af 3 Kr. og derover	53,758	578	88,778	792
— » » 4 » » —	40,937	440	81,943	732
— » » 6 » » —	25,411	273	69,054	617

Opgaven under litera a viser de nuværende og de nye Stemmeberettigedes Fordeling væsentlig efter deres Indtægtsforholde. Man ser, at de første indbefatte 4,044 Individuer eller 36 pro mille, som paa Grund af ringe økonomiske Omstændigheder ere fritagne for Skat, hvortil selvfølgelig de nye Stemmeberettigede intet Tilsvarende have. Det samme er Tilfældet med dem, der kun ere ilignede personlig Skat (ialt 2,265 eller 20 pro mille), men denne Ligningsmaade peger ikke saa bestemt hen paa, at Vedkommende befinde sig i smaa Vilkaar, endskjønt det tør antages, at dette gjælder de fleste af dem, som kun ere saaledes beskattede. Af saadanne, som kun ere skattelagte efter Formue, have de nuværende Stemmeberettigede, som man ser, et forholdsvis større Antal end de nye Stemmeberettigede, men herved er at mærke, at mange af de første, fornemmelig som Følge af, at Indtægt af Gaardsbrug ikke sjelden er undtaget fra Beskatning, bestaa af Gaardbrugere, hvis økonomiske Stilling kan være god, medens Hovedmængden af de Ikke-Stemmeberettigede, som kun skatte af Formue, dannes af saadanne, hvis Indtægt er for liden til at blive beskattet. Idet man nu rykker videre op til dem, der udgjøre de Stemmeberettigedes Hoveddel, de efter Næring Skatlagte, viser de nuværende Stemmeberettigedes Overlegenhed over de nye sig paa ethvert Punkt og som voxende med Indtægtssatserne. Medens saaledes 614 af 1,000 nuværende Stemmeberettigede vare ansatte i en Næring af 400 Kr. og derover mod 405 af 1,000 nye Stemmeberettigede, var saameget som 269 af 1,000 nuværende Stemmeberettigede ansatte i en Næring af 800 Kr. og derover mod ikkun 75 af 1,000 nye Stemmeberettigede.

Tabellens litera b indbefatter delvis de samme Forholde som litera a, nemlig forsaavidt angaar de for Skat fritagne og de kun i personlig Skat lignede nuværende Stemmeberettigede. De øvrige Personer ere derimod her fordelte efter Størrelsen af den ilignede Skat af Formue og Næring. Vægten balancerer ogsaa her stærkt til de nuværende Stemmeberettigedes Fordel, men dog ikke i den Grad, som Tilfældet er med Indtægtsforholdene efter Tabellens litera a.

Da ovenstaaende Data er de eneste, man har kunnet samle til Oplysning om de Stemmeberettigedes Sammensætning efter deres økonomiske Forholde, har man ikke villet undlade at meddele dem, men man har før bemærket, at de ikke kunne tillægges meget Værd. At de nuværende Stemmeberettigede i den omhandlede

Henseende indtage et bedre Standpunkt end de nye, kunde nemlig paa Forhaand antages, men til nøie at bestemme Fortrinnets Grad ere de meddelte Opgaver ikke tjenlige

§ 12. Efter de foran meddelte Opgaver skulde Antallet af dem, der i Landdistrikterne vilde blive stemmeberettigede efter det heromhandlede Forslag, naar Vilkaaret af 3 Aars Skatteerlæggelse sættes ud af Betragtning, blive 209,311, hvoraf 114,410 allerede ere stemmeberettigede, medens Resten 94,901 først skulde erhverve Rettigheden. Tallet 209,311 for de vordende Stemmeberettigede, saaledes som vi overalt i denne Fremstilling ville benævne Summen af de nuværende og de nye, udgjør 141 af hvert Tusinde af Landdistrikternes hele Befolkning. Om Tyende medtoges, skulde man efter det Ovenanførte kunne antage, at Summen vilde forøges med 9,546, altsaa til 218,857 eller 147 af 1,000.

Inden de forskjellige Landsdele vilde Forholdet stille sig som følger:

Tabel 19.

Bygderne stiftsvis.	Vordende Stemmeberettigede.	Af hvert 1000 Individuer vordende Stemmeberettigede.
Christiania	43,068	133
Hamar	25,084	110
Christianssands	40,520	151
Bergens	34,733	148
Thronhjems	33,872	146
Tromsø	27,835	165
Sum og Gjennemsnit	205,112 *)	141

Variationen rækker altsaa fra 110 vordende Stemmeberettigede pr. 1,000 i Hamars Stift til 165 pr. 1,000 i Tromsø Stift. Hvorledes ovenstaaende Summer og Forholde fremkomme, er forklaret i det Foregaaende, hvor der handles om de nye Stemmeberettigede.

*) Forskjellen mellem disse 205,112 og oven staaende 209,311 er, som man vil erindre, fremkommen ved en Beregning. Hvor der spørges om de Stemmeberettigedes Fordeling (distriktsvis eller efter Samfundsklasser) regnes overalt med de Summer, hvorfor man har direkte Opgaver.

For Amterne meddeles følgende Tabel:

Tabel 20.

Bygderne amtsvis.	Vordende Stemmeberettigede.	Af hvert 1000 Individer vordende Stemmeberettigede.
Smaalenene	10,562	132
Akershus	13,290	125
Hedemarken	12,016	103
Christians	13,068	115
Buskeruds	9,035	124
Jarlsberg og Laurvig . .	10,181	159
Bratsbergs.	8,847	133
Nedenæs	9,706	157
Lister og Mandal	9,606	172
Stavanger	12,361	150
Søndre Bergenhus	17,726	151
Nordre Bergenhus	10,712	135
Romsdal	16,055	161
Søndre Thronhjelm	13,122	145
Nordre Thronhjelm	10,990	141
Nordland	17,016	168
Tromsø	7,373	153
Finmarken	3,446	181
Sum og Gjennemsnit	205,112	141

Blandt Amterne optræder altsaa Hedemarkens med det mindste Antal vordende Stemmeberettigede, nemlig 103 af 1,000 Indbyggere, Finmarkens med det største, eller 181 af 1,000, og, om man sætter dette Amt ud af Betragtning, Lister og Mandals Amt med 172 af 1,000.

Af Fogderierne udhæves paa den ene Side de, der ikke naa saa høit som til 120 pr. 1,000, og paa den anden Side de, der række op til 160 pr. 1,000 og derover. De første vare: Vinger og Odalen 82, Hedemarken 84, Ringerige 86, Hadeland og Land 94, Solør 97, Nedre Romerige 105, Toten 109, Ide og Marker 112 og Valdres 119, alt pr. 1,000. De sidste vare: Jarlsberg, Romsdal, Namdalen samt Lofoten og Vesteraalen 162, Nordre Helgeland 166, Søndmøre 169, Søndre Helgeland 170, Mandal og Lister samt Salten 172, Hammerfest 179, Varanger 196, Tanen 202, og Vardø 236, alt pr. 1000 Indbyggere.

Til Belysning af Forskjellen imellem Herrederne meddeles nedenstaaende Oversigt:

Tabel 21.

Vordende Stemmeberettigede for hvert 1000 Indbyggere.	Antal Herreder, hvori Forholdet bliver det hosstaaende.
40—50	1 ¹⁾
50—60	3 ²⁾
60—70	2
70—80	9
80—90	9
90—100	18
100—110	26
110—120	20
120—130	27
130—140	38 ³⁾
140—150	59
150—160	75
160—170	53
170—180	46
180—190	41
190—200	9
200—210	5
210—220	3 ⁴⁾
220—230	1 ⁵⁾
230—240	2 ⁶⁾
240—250	-
250—260	-
260—270	-
270—280	1 ⁷⁾
Tilsammen	448

- ¹⁾ Moss Landsogn med 47 (nuværende Stemmeberettigede 28 nye 19).
- ²⁾ Aadalen med 51 (nuværende Stemmeberettigede 38, nye 13), Eidskog med 55 (nuværende Stemmeberettigede 54, nye 1), og Stange 56 (nuværende Stemmeberettigede 43, nye 13).
- ³⁾ Heriblandt Akers Herred med 138 (nuværende Stemmeberettigede 32, nye 106).
- ⁴⁾ Ekersund med 212 (nuværende Stemmeberettigede 114, nye 98), Næsseby 214 (nuværende Stemmeberettigede 133, nye 81) og Vadsø med 218 (nuværende Stemmeberettigede 159, nye 59).
- ⁵⁾ Eide i Nedenæs med 221, (nuværende Stemmeberettigede 120, nye 101).
- ⁶⁾ Kjelvik i Finmarken med 231 (nuværende Stemmeberettigede 186, nye 45) og Vardø med 236 (nuværende Stemmeberettigede 129 nye 107).
- ⁷⁾ Aal med 271, (nuv. Stemb. 155, nye 116).

Sammenstillers man de Forskjelligheder, som Distrikterne indbyrdes vise i Henseende til Antallet af vordende Stemmeberettigede, med dem, som ovenfor ere paaviste i Henseende til Antallet af nuværende Stemmeberettigede, fremgaar det deraf, at Afvigelserne eller Differencen mellem Minimum og Maximum overhovedet ere de stærkere, forsaavidt de sidste angaar, idet Variationen alene inden Stifterne indbyrdes er den større, hvad de vordende Stemmeberettigede betræffer, men for de enkelte Amter, Fogderier og Herreder betydelig større for de nuværendes Vedkommende.

I Landdistrikterne er det — som man af foregaaende Opgaver har seet — ikke usædvanligt, at man alene skatlægger Personer efter deres Formue, og det er før bemærket, at medens dette for de nuværende Stemmeberettigedes Vedkommende jevnlig sker af den Grund, at Indtægt af Gaardsbrug er holdt udenfor Beskatning, er Aarsagen for de Ikke-Stemmeberettigedes Vedkommende i Regelen den, at deres Indtægt er for liden til at blive skatbar. Ikke sjelden gaar man i Henseende til Formuens Beskatning ned til vistnok som oftest opsparede Summer af 200—400 Kr. Af Hensyn til den ringe økonomiske Stilling, som Personer i det omhandlede Tilfælde indtage, fortjene de en særskilt Opmærksomhed. Antallet af dem, der saaledes alene vare lignede i Skat af Formue og som ikke besad Stemmeret, udgjorde for samtlige Landdistrikter 3504, heri dog ikke indbefattet de ovennævnte Distrikter med en Folkemængde af 29,747. Beregnes et Tillæg i Forhold dertil, bliver den hele Sum 3,576. Det hele Antal vordende Stemmeberettigede vilde altsaa, om de heromhandlede Personer ikke medtoges, formindskes fra 209,311 til 205,735 eller blive 139 pr. 1000 istedetfor 141 pr. 1000.

Alle de foranstaaende Beregninger ere udførte paa Grundlag af, at de nuværende Stemmeberettigede vedblive at være dette. Spørges der om, hvorledes Forholdet vilde blive, hvis ogsaa de bleve den nye Regel underkastede, saaledes at altsaa ogsaa de for at være stemmeberettigede maatte være ilignede Skat af Formue eller Næring, bliver Resultatet følgende:

Nuv. Stemb.,	ilagte Skat af Formue eller Næring	105,552
Ikke	—	—
	—	—
	—	—
		92,995

Tilsammen 198,547, hvilken Sum for ovennævnte Distrikter med manglende Opgaver maatte erholde et Tillæg af 4365, saa at den hele Sum vilde blive 202,912 eller 137 af 1000 Individuer. Det følger af det Ovenforklarede, at af de nuværende

Stemmeberettigede vilde de blive udelukkende, som enten vare blevne fritagne for Skat paa Grund af Familieforsørgelse eller som kun vare blevne ilignede personlig Skat.

Som før omtalt, er der i Landdistrikterne mange Personer af alle Klasser, især dog af de lavere, der baade til Fattig- og Skolevæsenet, men fornemmelig til det sidste, ilignes saakaldt »personlig Skat» (ogsaa »Almuens Kontingent» m. fl. Benævnelser) uden at der for deres Vedkommende sker nogen Ansættelse eller Beregning af vis Indtægt, men saaledes, at alle til samme Klasse hørende Individuer bidrage med samme eller idetmindste kun lidet vexlende Beløb. Efter den Stemmeretsregel, hvorved vi her beskæftige os, ville disse Personer ikke komme i Betragtning, da de ikke kunne siges at lignedes efter eller at skatte af Formue eller Næring*). Det maa imidlertid erkjendes, at Grænsen mellem begge Skatte- maader saare let kan overskrides. Man kan nemlig ligefrem opføre alle til samme Klasse hørende Individuer med den samme Indtægt eller Næring, som f. Ex. den mindste, der er Gjenstand for Beskatning, og Resultatet vil i Henseende til Skatteberegningen væsentlig blive det samme. Da Udviklingen af sig selv synes at gaa i en saadan Retning og under Herredømmet af en Regel, der hjemler Valgret paa Basis af Skaterlæggelse af Indtægt, maa antages at ville blive almindeligere, ansees Øiemedet med nærværende Undersøgelse at tilsige, at man gjør Rede for, hvorledes Sagen vilde stille sig, om den personlige Skat overalt, hvor den nu existerer, blev forandret til almindelig Næringsskat.

I samtlige Landdistrikter med Undtagelse af de ovennævnte 10 var for 1876 et Antal af 19,809 ikke-stemmeberettigede, 25-aarige Mænd alene ilignet saadan personlig Skat. Efter sidstnævnte Distrikters Folkemængde maa det angivne Tal for at udtrykke Forholdet for samtlige Landdistrikter forøges til 20,215. Dette vil med andre Ord sige, at de nye Stemmeberettigedes Antal, om man tænker sig den personlige Skat forandret til Næringsskat, vilde stige med lidt over 21 Procent eller en Femtedel. Den hele Sum af vordende Stemmeberetti-

*) Ikke sjelden er den samme Person ilignet Skat af Formue eller Næring til Fattigvæsenet, men kun personlig Skat til Skolevæsenet. I dette Tilfælde er Vedkommende selvfølgelig henført til de paa førstnævnte Fundament Beskattede. Det Ovenanførte gjælder derfor kun, hvor Personen alene er ilignet personlig Skat.

C. No. 14.

gede vilde blive 229,526 eller 155 af 1000 Individer istedetfor 141 af 1000, som Forholdet vilde blive, om de personlige Skatteydere ikke medregnes*).

Inden de forskellige Landsdele vilde de Stemmeberettigedes Antal under den oven omhandlede Forudsæt-

ning stige meget uforholdsmæssigt, da den nævnte Skattemaade paa de forskellige Steder anvendes i meget ulige Udstrækning. Dette belyses nærmere ved følgende Tabel:

Tabel 22.

Bygderne stiftsvis.	Vordende Stemmeberettigede efter Forslaget.	Ikke-Stemmeberettigede kun ilignede personlig Skat.	Tilsammen vord. Stemmeber. under ovenomhandlede Forudsætning.	For hvert 1000 Individer udgjorde Antallet af de Sidste.	Til Sammenligning hidsættes Forholdet pr. 1000 Individer for de vordende Stemmeber. efter Forslaget.
Christiania	43,068	5933	49,001	152	133
Hamar	25,084	5033	30,117	131	110
Christianssand	40,520	1272	41,792	157	151
Bergens	34,733	1080	35,813	153	148
Thronhjems	33,872	5682	39,554	171	146
Tromsø	27,835	809	28,644	170	165
Sum og Gjennemsnit	205,112	19,809	224,921	155	141

Christiania, Hamars og Thronhjems Stifter, overhovedet Rigets Indlands- og Jordbrugsbygder, hvori den omhandlede Skattemaade har sit Hovedsæde, vilde altsaa, om denne gav Adkomst til Valgret, vinde betydelig flere Stemmeberettigede end Christianssands, Bergens og Tromsø Stifter, hvor Forholdet er sjeldnere. De førstnævnte 3 Stifter ere, som man ser af Tabellens sidste

*) Man har af saadanne fundet 1264, for hvis Vedkommende det ikke har kunnet bringes paa det Rene, om de vare 25 Aar. Der er dog Grund til at antage, at Alderen for den største Del ligger under nævnte Grændse.

Rubrik, tillige de, hvori Antallet af Stemmeberettigede efter selve Forslaget vilde blive mindst. Resultatet heraf er, at Optagelsen af de personlige Skatteydere i de Stemmeberettigedes Kreds vilde bevirke en anseelig Udjevning af den Forskjel i de vordende Stemmeberettigedes Antal, som Forslaget vilde fremkalde inden de forskellige Landsdele. Forholdet for de Stemmeberettigedes Antal, om de personlige Skatteydere medtages, rækker derfor, som man ser, kun fra 131 til 171 (Differencen altsaa $40 = 31$ Procent af 131), medens den tilsvarende Procent efter selve Forslaget varierer mellem 110 og 165 (Differencen $55 = 50$ Procent af 110).

For Amterne meddeles følgende Tabel:

Tabel 23.

Bygderne amtsvis.	Vordende Stemmeberettigede efter Forslaget.	Ikke-Stemmeberettigede, kun ilignede personlig Skat.	Tilsammen vord. Stemmeber. under ovenomh. Forudsætning.	For hvert 1000 Individer udgjør Antallet af de Sidste.	Forholdet for de vord. Stemmeber. efter Forslaget.
Smaalenene	10,562	1720	12,282	152	132
Akershus	13,290	1879	15,169	142	125
Hedemarken	12,016	2323	14,339	123	103
Christians	13,068	2710	15,778	139	115
Buskerud	9,035	1972	11,007	152	124
Jarlsberg og Laurvig	10,181	362	10,543	165	159
Bratsberg	8,847	822	9,669	146	133
Nedenæs	9,706	202	9,908	160	157
Lister og Mandal	9,606	4	9,610	172	172
Stavanger	12,361	244	12,605	152	150
Søndre Bergenhus	17,726	529	18,255	155	151
Nordre Bergenhus	10,712	535	11,247	141	135
Romsdal	16,055	592	16,647	167	161
Søndre Trondhjem	13,122	2208	15,330	170	145
Nordre Trondhjem	10,990	2898	13,888	178	141
Nordland	17,016	360	17,376	172	168
Tromsø	7,373	275	7,648	158	153
Finmarken	3,446	174	3,620	191	181
Sum og Gjennemsnit	205,112	19,809	224,921	155	141

Exempelvis ser man, at Forholdet for Lister og Mandals Amt under begge Forudsætninger bliver det samme og for Stavanger Amt omtrent det samme, medens det for N. Thronhjems Amt stiger fra 141 til 178 eller med 37 og for Buskeruds Amt fra 124 til 152 eller med 28. — Variationen, der efter Forslaget rækker fra 103 til 181 (Differencen $78 = 76$ Proc. af 103) formindskes, om de personlige Skatteydere medtages, fra 123 til 191 (Differencen $68 = 55$ Proc. af 123). Hedemarkens Amt staar

dog efter begge Forudsætninger lavest, Finmarkens høiest.

Paa samme Tid, som der ad den nu omhandlede Veier et ganske betydeligt Rum aabent for en senere Udvidelse af Stemmeretsbesiddelsen paa den samme faktiske Basis, er der ligeledes en tom Plads at udfylde i alle de Tilfælde, hvor visse Samfundsklasser helt og holdent ere fritagne for Beskatning i nogen Form, om end Grunden dertil hyppig er at søge i den Omstændighed, at Klasserne som Helhed betragtede ikke befinde sig under saadanne

økonomiske Vilkaar, at Beskatning deraf ansees passende eller at ville yde noget mærkeligt Bidrag til de kommunale Udgifters Dækkelse, hvilket dog selvfølgelig ikke er til Hinder for, at der fra denne Regel kan i de samme Distrikter findes adskillige Undtagelser. Til Belysning af dette Forhold kan man kun meddele, at der af Landets 448 Herreder fandtes 22 med en Befolkning af 68514 Mennesker eller henved 5 pCt. af den hele, hvori ingen til Husmandsklassen hørende Person var skatlagt, hverken af Formue eller Næring eller i personlig Skat, endskjønt det efter Resultaterne af den i 1865 foretagne Tælling maa antages, at der af nævnte Klasser paa alle disse Steder ikke fandtes et saa ganske ringe Antal. Det samme var for Føderaadsmændenes Vedkommende Tilfældet med 58 Herreder med en Folkemængde af 173120 eller c. 12 pCt. af den hele Folkemængde i Landdistrikterne, for Indersternes med 100 Herreder med et Indbyggerantal af 300405 og for Dagarbeidernes med 89 Herreder med 222667 Mennesker. Hvad de to sidste Klasser angaar, kan man dog ikke bringe paa det Rene, om de i samtlige respektive Herreder virkelig fandtes, men at det er Tilfældet med det langt overveiende Antal, kan ikke betvivles. I et ikke lidet Antal Distrikter er det saa sjældent, at Personer af de omhandlede Klasser ere blevne ilignede Skat, at det tør antages, at Klassen som Helhed er sat ud af Betragtning, og at det nævnte Faatal kun undtagelsesvis er bleven beskattet, nærmest som Eiere af opspa-

rede Smaakapitaler, medens det her ligesaavel som der, hvor Klassen aldeles ingen Skatteyder tæller, maa formodes, at der findes flere, der efter sin økonomiske Stilling ligesaa vel kunde være rammede af Skat som deres Standsfæller i de Distrikter, hvor ingen principiel Udelukkelse finder Sted.*)

Endnu en Mulighed for Udvidelse af Stemmeret foreligger der, hvor der er bestemt et Minimum for den Næring, der skal beskattes, hvilket som oftest er Tilfældet. Men dette Minimum er, som før bemærket, overhovedet meget lavt sat, saaledes som man nærmere vil se af følgende Tabel:

*) Det havde specielt her været ønskeligt nærmere at kunne oplyse Forholdet mellem Antallet af Skatteydere af hver Klasse og Antallet af Hovedpersoner saavelsom af Fattige af samme Klasse efter Folketællingen; men den for 1875 er, som før forklaret, endnu ikke saavidt bearbejdet, og den for 1865 er af ligeledes før nævnte Aarsager ikke tjenlig for Øiemedet. For Føderaadfolkenes Vedkommende vil dog en Sammenstilling af flere Grunde have større Betydning, og man skal derfor oplyse, at Antallet af beskattede Personer af Klassen udgjorde 10767, hvortil kommer 204, der vare fritagne for Skat paa Grund af Familieforsørgelse, altsaa ialt 10971, medens det hele Antal Føderaadsmænd efter Folketællingen af 1865 androg til 24950.

Tabel 24.

Bygderne amtsvis.	Antal Herreder med nedenstaaende Minimum af beskattet Næring:								
	Intet Minimum.	Indtil 40 Kr.	40—60 Kr.	60—80 Kr.	80—100 Kr.	100—120 Kr.	120—200 Kr.	200—400 Kr.	400 Kr. og derover.
Smaalenene	6	1	2	-	3	-	5	5	-
Akershus	7	-	1	1	-	-	4	8	1*)
Hedemarken	6	1	-	2	1	3	2	9	-
Christians	1	6	6	1	1	1	7	2	-
Buskerud	7	1	1	1	-	-	3	1	1**)
Jarlsberg og Laurvig . .	7	1	4	-	1	1	-	5	-
Bratsberg	11	2	-	-	3	-	4	1	1***)
Nedenæs	7	-	3	-	-	1	4	4	-
Lister og Mandal	5	1	2	1	4	1	4	3	-
Stavanger	6	4	6	4	6	1	5	2	-
S. Bergenhus	6	2	8	3	2	2	8	1	-
N. Bergenhus	6	1	4	1	4	4	6	2	-
Romsdal	11	-	8	1	4	6	6	2	-
S. Thronhjøm	7	4	3	2	5	3	3	1	-
N. Thronhjøm	6	1	1	1	6	1	9	2	-
Nordland	13	1	3	-	8	1	9	2	-
Tromsø	7	-	1	-	5	1	1	2	-
Finmarken	4	-	1	-	1	1	1	9	-
Rigets Bygder	123	26	54	18	54	27	81	61	3

*) Akers Herred.

***) Hole Herred, forsaauidt angaar Indtægt af Arbeide.

***) Sandøkedals Herred.

Nogen betragtelig Forøgelse af de Stemmeberettigedes Antal kan saaledes i det Hele taget neppe opstaa ved Formindskelse af de nugældende Minimumsgrændser, men vel i de enkelte Distrikter, hvor denne Grændse endnu ligger forholdsvis høit oppe.

§ 13. De vordende Stemmeberettigedes Fordeling efter Livsstilling eller den Andel, som hver enkelt Klasse vil erholde i deres hele Samfund, skal nu blive Gjenstand for Betragtning. Sagen oplyses for Rigets Landdistrikter ved følgende Tabel, der omfatter de ovennævnte 205,112 Stemmeberettigede, om hvilke direkte Opgaver foreligge.

Tabel 25.

Klasser.	Vordende Stemmeberettigede.	Af hvert 1000 saadanne kom paa hver af nedenstaaende Klasser.
A. Selvstændige Næringsdrivende	126,711	618
B. Private Betjente	5,940	29
C. Arbejderklassen	56,667	276
D. Embedsmænd	844	4
E. Bestillingsmænd	4,409	22
F. Uproduktive	10,541	51
Sum	205,112	1000

Udhævede Underklasser:

Af Klasse A.:		
Klasser.	Vordende Stemmeberettigede.	Af hvert 1000 saadanne kom paa hver af nedenstaaende Klasser.
Gaardbrugere	97,901	477
Leilendinge	7,551	37
Forpagtere	2,128	10
Fiskere	7,959	39
Handelsmænd	2,236	11
Skibsredere	906	4
Fragtemænd	201	1
Vognmænd	234	1
Bergværks- og Fabrikeiere	217	1
Haandværkere	6,833	33
Privat-prakt. Læger og Dyr- læger	89	»
Advokater og Sagførere. ,	91	»
Huseiere	326	2
Af Klasse B.:		
Betjente ved Jordbrug og Skovdrift	561	3
Handelsbetjente	543	3
Skibsførere	1,981	10
Jægteskipperne	230	1
Styrmænd	1,228	6
Betjente ved Bergværks- og Fabrikdrift	1,005	5

Af Klasse C.:

Klasser.	Vordende Stemmeberettigede.	Af hvert 1000 saadanne kom paa hver af nedenstaaende Klasser.
Husmænd	20,984	102
Inderster	7,769	38
Sømænd	4,837	24
Jernbane- og Veiarbeidere	363	2
Bergværks- og Fabrikar- beidere	3,415	17
Haandværksarbeidere . . .	3,159	15
Dagarbeidere	11,435	56
Hjemmev. Sønner af Gaard- og Husmænd m. m. .	2,826	14

Af Klasse E.:

Bestillingsmænd i Statens Tjeneste	2,005	10
Bestillingsmænd i Kommu- nens Tjeneste	2,356	12

Af Klasse F.:

Føderaadsmænd	9,929	48
-------------------------	-------	----

For Amterne kan man ikke i samme Detail indgaa paa Fremstillingen af de enkelte Klassers Andel i det nye Vælgersamfund, men maa overhovedet indskrænke sig til følgende Tabel, der viser, hvormange Stemmeberettigede for hvert Tusinde af det hele Antal nedenstaaende vigtigere Klasser ville komme til at tælle:

Tabel 26.

Bygderne amtsvis.	Hovedklasser:						Underklasser:						
	Kl. A. Selvst. Næringsd.	Kl. B. Priv. Betjente.	Kl. C. Ar- beid- dere.	Kl. D. Em- beds- mænd.	Kl. E. Bestil- lings- mænd.	Kl. F. Upro- duk- tive.	Gaard- bru- gere.	Lei- læn- dinge.	Fi- skere.	Hus- mænd.	Inder- ster.	Dagar- bei- dere.	Føde- raads- mænd.
Smaalenene	617	41	295	5	22	20	506	10	19	40	9	94	5
Akershus	505	43	394	9	27	22	365	7	6	89	16	113	10
Hedemarken	654	23	252	5	24	42	590	6	-	100	74	35	38
Christians	585	9	289	6	20	91	520	1	-	150	59	22	86
Buskerud	697	18	215	4	23	43	618	8	5	29	62	55	42
Jarlsberg og Laurvig	577	102	275	4	28	14	446	14	12	13	8	40	9
Bratsberg	615	33	304	5	25	18	503	30	1	60	33	147	16
Nedenæs	510	137	318	2	30	3	371	10	13	23	25	67	1
Lister og Mandal . .	754	30	170	2	28	16	681	4	20	14	24	59	15
Stavanger	675	19	216	3	22	65	576	9	29	52	22	55	64
Søndre Bergenhus . .	648	17	221	3	20	91	500	66	17	81	27	36	90
Nordre Bergenhus . .	644	9	226	5	22	94	537	46	7	148	28	39	92
Romsdal	602	6	264	3	19	106	440	96	18	151	42	60	106
Søndre Thronhjems .	604	12	305	4	23	52	477	15	78	143	45	55	51
Nordre Thronhjems .	484	12	408	5	19	72	380	20	22	222	78	59	71
Nordland	617	19	305	3	14	42	272	137	182	185	52	18	42
Tromsø	667	8	293	3	9	20	485	76	98	180	40	50	20
Finmarken	887	13	78	6	14	2	463	4	318	13	13	12	2
Overhovedet	618	29	276	4	22	51	477	37	39	102	38	56	48

Af Hovedklasserne skulle vi paa Grund af deres overveiende Betydning udhæve de selvstændige Næringsdrivendes og Arbejderklassens Grupper. Den første vil blive stærkest repræsenteret i Lister og Mandals samt Finmarkens Amter, svagest i Akershus, Nedenæs og Nordre Thronhjems Amter. Omvendt vil Arbejderklassen i de selv samme Amter erhverve megen Styrke, i det sidstnævnte af dem vil den alene tælle to Femtedele af det hele Vælgersamfund, medens Klassens Lod og Del deri vil blive forholdsvis ringe i Lister og Mandals og Finmarkens Amter.*) De private Betjentes Klasse

erholder særdeles mange Stemmeberettigede i Jarlsberg og Laurvigs samt Nedenæs Amter, navnlig som Følge af deres talrige Skipper- og Styrmandstand. — Gaardbrugerklassen, den største af Undergrupperne, optræder stærkt i Lister og Mandals samt Buskeruds Amter, men svagt i Nordlands, Akershus og Nedenæs Amter. For det første og de to sidste Amter hænger dette sammen med det nys paapegede Forhold imellem de selvstændige Næringsdrivendes og Arbejderklassens Grupper. For Nordlands Amt er Sagen den, at Leilændingsklassen

*) I alle Amter vil dog Kl. A staa øverst, selv i Nordre Thronhjems Amt er Forholdet mellem Kl. C og Kl

A omtrent som 4 : 5. Derimod vil Arbejderklassen overgaa Gaardbrugerklassen i Akershus, Nordre Thronhjems og Nordlands Amter.

endnu spiller saa stor en Rolle der. Forøvrigt kommer den sidste Klasse til at indtage en fremragende Plads i Søndre Bergenhus, Romsdals og Tromsø Amter. At Fiskerne optræde med saa stor Contingent i de tre nordligste Amter, er intet mærkeligt. Husmandsklassen viser det største Tal i Nordre Thronhjems Amt, nemlig over en Femtedel af det hele Antal vordende Stemmeberettigede, dernæst i Nordlands og Tromsø Amter. At den overhovedet er lidet repræsenteret i de østlandske Amter, hvor den i Virkeligheden fornemmelig hører hjemme, har sin Grund deri, at den dels ikke sjelden er ganske undtaget fra Beskatning, dels og endnu hyppigere kun bliver lignet i personlig Skat. Men hertil ville vi senere komme tilbage. Ogsaa Inderstklassen opnaar sin Høide i Nordre Thronhjems Amt, men Hedemarkens Amt staar i saa Henseende nær ved. Dagarbejderne ville faa det forholdsvis største Antal i Stemmeberettigede i Smaalenenes, Akershus og Bratsbergs Amter, Føderaadsmændene i Kristians, Søndre Bergenhus, Nordre Bergenhus og Romsdals Amter. I det sidste Amt skulde mere end hver tiende Mand af de vordende Stemmeberettigede tilhøre denne Klasse. Af Klasser, der ikke ere optagne i ovenstaaende Tabel, fremhæves Forpagterklassen med 18 af 1000 i Akershus Amt og 25 af 1000 i Bratsbergs Amt, Handelsmænd med 18 af 1000 i Christians, Nordre Bergenhus og Finmarkens Amter, Skibsredere med 21 og 37 i Jarlsberg og Laurvigs samt Nedenæs Amter, selvstændige Haandværkere med 59 og 61 i Akershus og Nedenæs, Skibsførere med 56 og 71 i Jarlsberg og Laurvig samt Nedenæs, Styrmand med 35 og 48 sammesteds, Betjente ved Bergværks- og Fabrikdrift med 20 i Akershus, Sømænd med 145 i Jarlsberg og Laurvig, 78 i Nedenæs og 61 i Lister og Mandal, Bergværks- og Fabrikarbejdere med 48 i Smaalenene og 62 i Akershus, Haandværksarbejdere med 68 i samme Amt og 79 i Nedenæs, hjemmевærende Gaardmandsøner m. m. i Christians Amt med 44, alt pr. 1000 Stemmeberettigede. Man ser, at det, hvad de heromhandlede Klasser angaar, fortrinsvis er Akershus, Jarlsberg og Laurvigs samt Nedenæs Amter, der fremvise store Forholdstal.

Til Belysning af Forholdet inden Fogderierne maa nedenstaaende Angivelser, der for visse Klasser vise usædvanlige Forholdstal, tjene. Klasse A. De selvstændige Næringsdrivende, optræde i følgende Fogderier med et Minimum: Aker og Follo 364 af 1000, Strinden og Selbu 443, Stør- og Værdalen 468, S. Gudbrandsdalen 469, Inderøen 477, Nedenæs 480 og Bamble 491 af 1000,

saaledes at Klassen paa intet af disse Steder vil danne en absolut Pluralitet. Mere end tre Fjerdedele eller over 750 af 1000 vil den have i Vardø Fogderi, nemlig 972, i Varanger 952, i Tanen 932, i Hammerfest 871, i Alten 810, i Numedal og Sandsvær 792, i Lister 786, paa Ringerige 785, i Rakkestad 780 og i Sætersdalen 765. Klasse B. De private Betjentes Klasse, vil erholde 105 af 1000 i Jarlsbergs og 153 af 1000 i Nedenæs Fogderi. Klasse C. Arbejderklassen, vil blive repræsenteret med over to Femtedele af det hele Antal i følgende Fogderier: Aker og Follo 532 af 1000, altsaa med over Halvdelen, 468 i Strinden og Selbu, 448 i Stør- og Værdalen, 413 i Bamble, 412 i S. Gudbrandsdalen og 411 i Mosse Fogderi. Derimod vil dens Andel blive under 150 af 1000 i følgende Fogderier: Varanger 24, Tanen 35, Hammerfest 101, Valders 119, Ringerige 127, Numedal og Sandsvær 132, Hedemarken 133, Alten 144 og Søndmøre 149. Klasse D. Embedsklassen, vil kun paa Ringerige og i Aker og Follo erhverve mere end 10 af 1000, nemlig hist 11, her 14. Klasse E., Bestillingsmændene, vil tælle fra 32—34 af 1000 i Ide og Marker, Ringerige, Laurvigs og Mandals Fogderier. Klasse F., de Uproduktive, hvoriblandt Føderaadsmændene ere aldeles overveiende, vil tælle over 100 af 1000 i Valders og Hardanger med Voss, nemlig 106, paa Toten 108, i Hallingdal 112, Sogn 119 og Søndmøre 125. Gaardbrugerklassen vil alene for sig erholde mere end to Trediedele eller 667 af 1000 i Numedal og Sandsvær med 758, paa Ringerige og Lister med 720, i Rakkestad med 712, i Sætersdalen med 704 og i Valders med 699, derimod mindre end en Trediedel i Vardø, nemlig kun 17 af 1000, i Aker og Follo kun 185 og i Varanger 271.

Af Ovenstaaende ser man videre, at Arbejderklassen i to Fogderier, nemlig i Strinden og Selbu og i Aker og Follo, vil blive hele de selvstændige Næringsdrivendes Klasse overlegen, og det fornemmelig i det sidste Distrikt. *)

*) For Akers Herred alene meddeles nedenstaaende Op-gave:

Klasse.	Vordende Stemmeberettigede af hver Klasse.	Samme pr. 1000 vord. Stemmeberettigede.
A. Selvstændige Næringsdrivende	1085	254
B. Private Betjente	213	50
C. Arbejderklassen	2762	647
D. Embedsmænd	73	17
E. Bestillingsmænd	114	27
F. Uproduktive	21	5
Tilsammen	4268	1000

Om man udelukkede dem fra Stemmeretserhvervelse, der kun vare lignede i Skat af Formue (se ovenfor) vilde dette selv for de Klassers Vedkommende, der fornemmelig vilde rammes deraf, nemlig Fiskerne, Haandværkerne, Husmændene, Indersterne, Dagarbeiderne, hjemmевærende Gaardmandssønner og dsl. samt Føderaadsmænd, kun høist ubetydelig forrykke Forholdet. Forholdet for Hus-

mænd vilde saaledes kun formindskes fra 102 til 100 af 1000, for Inderster fra 38 til 36 og for de øvrige Klasser lige lidet eller mindre.

Hvis man ogsaa for de nuværende Stemmeretsbesiddere satte som Vilkaar, at de skulde være skatlagte efter Formue eller Næring, vilde Sættelsen stille sig saaledes:

Tabel 28.

Hovedklasser.	Stemmeberettigede skatlagte efter Formue eller Næring.	Ikke-Stemmeberettigede, skatlagte efter Formue eller Næring.	Altsaa tilsammen vord. Stemmeberettigede under ovennævnte Forudsætning.	Vord. Stemmeberettigede for hvert 1000 af det hele Antal under samme Forudsætning.
A. Selvstændige Næringsdrivende	99069	21233	120302	606
B. Private Betjente	1876	4043	5919	30
C. Arbejderklassen	1573	55026	56599	285
D. Embedsmænd	834	—	834	4
E. Bestillingsmænd	1785	2580	4365	22
F. Uproduktive	415	10113	10528	53
Sum	105552	92995	198547	1000
Udhævede Underklasser.				
Gaardbrugere	89361	2601	91962	463
Leilændinge	5994	1172	7166	36

Synderlig væsentlig Forskjel i Henseende til Grupperingen efter Livsstilling vilde altsaa Stemmeretsreglen, anvendt som anført, ikke frembringe. Dertil er Tallet af

Udhævede Underklasser:		
Gaardbrugere	259	61
Husmænd	233	55
Fabrikarbeidere	580	136
Dagarbeidere	892	209

de nuværende Stemmeberettigede, som den vilde udelukke, nemlig for lidet.

Langt mere vilde det have at sige, om den personlige Skat converteredes til Næringssskat, eller om personlige Skatteydere regnedes lige med Skatteydere af Formue og Næring, thi derved vilde de lavere Samfundsklasser vinde betydeligt. Dette oplyses for samtlige Landdistrikter ved følgende Tabel:

C. No. 14.

Tabel 29.

Hovedklasser.	Vordende Stemmeberettigede efter Forslaget.	Antal Ikke-Stemmed. alene ilignede personlig Skat.	Tilsammen Stemmeberettigede, om de Sidste medtages.	Pro mille af det hele Antal under sidstnævnte Forudsætning.	Til Sammenligning anføres Forholdet pro mille, om de personlige Skatteydere ikke medtages.
A. Selvstændige Næringsdrivende	126711	2299	129010	573	618
B. Private Betjente	5940	180	6120	27	29
C. Arbejderklassen	56667	16381	73048	325	276
D. Embedsmænd	844	—	844	4	4
E. Bestillingsmænd	4409	90	4499	20	22
F. Uproduktive	10541	859	11400	51	51
Sum	205112	19809	224921	1000	1000
Udhævede Underklasser.					
Gaardbrugere	97901	173	98074	436	477
Leilændinge	7551	86	7637	34	37
Husmænd	20984	9918	30902	137	102
Inderster	7769	2509	10278	46	38
Dagarbejdere	11435	1788	13223	59	56
Hjemmev. Gaardmandssønner m. m.	2826	1385	4211	19	14

Heraf ser man strax, hvilke Klasser der vilde blive de vindende, hvilke de tabende, og begge Dele i hvilket Omfang. Hvad Hovedklasserne angaar, vilde ikkun Arbejderklassen vinde, og det ganske betydeligt, idet dens Andel i Vælgersamfundet fra noget over en Fjerdedel vilde stige til omtrent en Trediedel. De øvrige Klasser vilde enten tabe — de selvstændige Næringsdrivende ikke lidet — eller beholde sin indbyrdes Stilling uforandret. Tabellens sidste Del viser blandt andet, hvilke snevrere begrænsede Klasser det er, der herved fortrinsvis komme i Betragtning som i fremragende Grad Gjenstand for den omhandlede Skattemaade.

Det er ovenfor oplyst, at denne i de forskellige

Dele af Landet benyttes i meget ulige Grad, hvoraf det ogsaa bliver en Følge, at den Forstærkning i Antallet af Stemmeberettigede, som de sidstomhandlede Klasser eventuelt vilde faa, saavel som det forholdsvis Tab, som andre Klasser vilde lide, bliver meget forskjellig. Til Belysning heraf skal man amtsvis for nedenstaaende Klasser meddele Antallet af dertil hørende Stemmeberettigede, om de personlige Skatteydere bleve medtagne, for hvert 1000 Stemmeberettigede af alle Klasser (betegnet med Forhold a.) saavel som til Sammenligning det lignende Forhold under den modsatte Forudsætning (betegnet med Forhold b.)

Tabel 30.

Bygderne amtsvis.	Kl. A. Selvst. Næringsdr.		Kl. C. Arbejderklassen.		Husmænd.		Inderster.		Dagarbeidere.		Gaardbrugere.	
	Forh. a.	Forh. b.	Forh. a.	Forh. b.	Forh. a.	Forh. b.	Forh. a.	Forh. b.	Forh. a.	Forh. b.	Forh. a.	Forh. b.
Smaalenene	545	617	377	295	114	40	18	9	85	94	436	506
Akershus	454	505	452	394	139	89	25	16	113	113	320	365
Hedemarken	559	654	357	252	164	100	92	74	50	35	500	590
Christians	499	585	387	289	216	150	83	59	24	22	432	520
Buskerud	591	697	329	215	89	29	75	62	77	55	510	618
Jarlsberg og Laurvig	565	577	288	275	18	13	8	8	46	40	434	446
Bratsberg	580	615	344	304	99	60	41	33	140	147	459	503
Nedenæs	503	510	330	318	27	23	27	25	74	67	364	371
Lister og Mandal	754	754	170	170	14	14	24	24	60	59	681	681
Stavanger	665	675	223	216	56	52	22	22	57	55	567	576
Søndre Bergenhus	633	648	236	221	91	81	30	27	37	36	484	500
Nordre Bergenhus	619	644	254	226	169	148	30	28	45	39	513	537
Romsdal	583	602	283	264	272	151	72	42	95	60	426	440
Søndre Thronhjems	533	604	380	305	199	143	55	45	59	55	410	477
Nordre Thronhjems	394	484	507	408	311	222	89	78	61	59	302	380
Nordland	614	617	307	305	186	185	52	52	18	18	266	272
Tromsø	667	667	293	293	180	180	40	40	50	50	472	485
Finmarken	882	887	84	78	13	13	13	13	17	12	444	463
Rigets Bygder	573	618	325	276	137	102	46	38	59	56	436	477

Betragter man Arbejderklassen for sig, ser man, hvor stærkt den vinder i Smaalenenes, Akershus, Hedemarkens, Christians, Buskeruds, S. og N. Thronhjems Amter. I Akershus og N. Thronhjems Amter vil Klassen under den omhandlede Forudsætning erhverve en særdeles betydelig Styrke, idet den i førstnævnte Distrikt vil blive repræsenteret omtrent lig med de selvstændige Næringsdrivendes Klasse (henh. 452 og 454 af 1000), medens den i sidstnævnte Landsdel vil overgaa den samme Klasse langt (henh. 507 og 394 af 1000), saaledes, at den, som man ser, alene tæller over Halvparten af de Stemmeberettigede. Hvad de opførte Underklasser angaar, skal man kun fremhæve, at Husmandsklassen i sidstnævnte Amt vil komme til numerisk at overgaa Gaardbrugerklassen (henh. 311 og 302 af 1000 Stemmeberettigede).

Det er før omhandlet, at det hele Antal Stemmebe-

rettigede vilde modtage en yderligere Væxt, om flere Klasser, der nu som saadanne hyppig ere ganske eller i det Væsentlige fritagne for Beskatning, bleve saadan ungergivne. At opstille nogen Beregning over, hvorhen dette vilde føre i Henseende til de Stemmeberettigedes S sammensætning efter Samfundsstilling, lader sig lige lidet gjøre som at bestemme det hele Antal af det Tilskud, som de Stemmeberettigede derved vilde faa, men der er al Grund til at antage, at Husmandsklassen, Inderstklassen og Dagarbeidernes Klasse samt Føderaadmændenes, altsaa fornemmelig Arbejderklassen, derved vilde vinde adskilligt.

Man har, som før bemærket, desværre ikke seet sig istand til at udfinde, hvilken Virkning Vilkaaret af 3 Aars Skaterlæggelse vilde medføre i Henseende til Antallet af Stemmeberettigede, og heraf følger, at der heller

C. No. 14.

ikke kan meddeles noget om Betingelsens Indflydelse paa deres Livsstilling; men at det fortrinsvis vilde blive Individier af de mindre velstaaende Samfundsklasser, som vilde komme til Afdrag, behøver neppe at bemærkes.

§ 14. Efter den økonomiske Stilling vilde de vordende Stemmeberettigede blive saaledes sammensatte:

Tabel 3 I.

a) Efter Næring.	Vordende Stemmeberettigede under nedenst. Vilkaar.	For hvert 1000 af det hele Antal vord. Stemmeb.
1. Fritagne for Skat paa Grund af Familieforsørgelse	4,044	20
2. Kun ilignede personlig Skat	2,265	11
3. Alene skatlagte efter Formue	9,690	47
4. Skatlagte efter Næring af under 400 Kr.	82,528	403
5. — — — — » 400 Kr. og derover	106,329	519
	Tilsammen 204,856	1,000
Af de ovenfor under No. 5 anførte Personer var:		
Skatlagte efter Næring af 480 Kr. og derover	83,674	408
— — — — » 600 — — — —	61,886	302
— — — — » 800 — — — —	37,152	181
	Tilsammen 204,856	1,000
b) Efter Skat.		
1. Fritagne for Skat som oven	4,044	20
2. Kun ilignede personlig Skat som oven	2,265	11
3. Ilignede Skat af under 2 Kr.	34,762	170
4. — — af 2 Kr. og derover	163,785	799
	Tilsammen 204,856	1,000
Af de under No. 4 anførte Personer var:		
Ilignede Skat af 3 Kr. og derover	142,536	695
— — af 4 — — — —	122,880	599
— — af 6 — — — —	94,465	461

Tabellens Betydning fremgaar af Sammenligningen med ovenstaaende Tabel 18, hvori de nuværende og nye Stemmeberettigede ere fordelte paa samme Maade.

III. Stemmeretserhvervelse paa Grundlag af Erlægelse af Skat efter antagen Indtægt af en vis Størrelse.

(Indtægtsforslagene).

§ 15. Efter forskellige Forslag — Sverdrup og Welde 1874 XII A og B, Richter 1868—69 IV, III og Sverdrup m. Fl. 1876 i Dokument No. 91, III e — skal

Enhver blive stemmeberettiget, som for det sidstforløbne Aar har betalt directe Skat til Kommunen efter en antagen Indtægt af visse alternativt opstillede Størrelser og som paa den Tid, Valget foregaar, i et Aar har havt fast Bopæl i Valgkommunen samt ikke som Tyende tilhører Andens Husstand.

Man har ved Behandlingen af det heromhandlede Stemmeretssystem desværre maattet indskrænke sig til at søge Oplysning om, hvorvidt Personerne for Aaret 1876 ere blevne ilignede Skat, da Undersøgelsen af Spørgsmaalet om, hvorvidt de ogsaa have betalt Skat vilde have givet Arbejdet et Omfang, som ikke vilde tilstede dets Tilendebbringelse i den bestemte Tid. Den derved betingede Forskjel kan maaske betegnes som ikke uvæ-

sentlig, endskjønt den selvfølgelig er mindre end den Afvigelse fra det Daae-Sørenssenske Forslag, hvorunder Beregningerne i det foregaaende Afsnit lide, idet disse ikke alene ere byggede paa Illigning af Skat istedetfor Erlægelse af saadan, men ogsaa paa et Aars Illigning istedetfor tre Aars. Derimod maa den til Indtægtsforslagene knyttede Betingelse om, at Personerne i et Aar før Valgtiden skulle have havt fast Bopæl i Valgkommunen, paa det Nærmeste ansees opfyldt derved, at samtlige de Personer, hvorom der nedenfor handles, for 1876 ere blevne skatlagte paa sit Hjemsted. Tyende ere ikke indbefattede iblandt dem.

Den antagne Indtægt eller Næring, hvortil der i nærværende Statistik er taget Hensyn, er den ved Fattigskatligningen antagne. Naar denne ikke tillige er den ved Skoleskatligningen anslaaede, hvilket dog ikke sjelden er Tilfældet, er Grunden dertil, at Skoleskatten temmelig hyppig udlignes dels efter et løst Skjøn over Personernes Vilkaar dels som personlig Skat.

De foreslaaede Indtægts- eller Næringssatser ere for Landdistrikternes Vedkommende: 400 Kr., 480 og 500 Kr. samt 600 Kr. Satsen 500 Kr. var ikke bragt paa

efter en Sats af 400 Kr. og derover	38,474,	svarende til 26 af 1000 Individider.
— - 480 — —	26,461,	— - 18 - —
— - 600 — —	16,681,	— - 11 - —
— - 800 — —	7,143,	— - 5 - — *)

Efter hvad der før er forklaret, vilde Antallet af de nye Stemmeberettigede efter det Daae-Sørenssenske Forslag blive 94,901, ligt 64 af 1000 Individider. Spranget mellem samme og det videstgaaende af Indtægtsforslagene skulde saaledes andrage til 56,427 eller 38 af 1000 Individider. Udtrykt med andre Ord skulde Antallet af nye Stemmeberettigede blive omtrent 2½ Gange saa mange efter det førstnævnte som efter det sidstnævnte Forslag. Fuldt saa stor er dog Forskjellen ikke, eftersom der paa Grund af det nys bemærkede om Beregningernes Afvigelse fra Forslagene maa for det Daae-Sørenssenske Forslag gøres et større Fradrag i den opførte Sum end for Indtægtsforslagene.

Aarsagen til den store Forskjel, som under enhver Omstændighed bliver tilbage, er naturligvis den, at der er saamange ikke-stemmeberettigede Personer, som enten

Bane, da dette Arbejde paabegyndtes, idet den først er opstillet i ovennævnte Dokument No. 91 for 1876. Man har derfor ingen Beregning knyttet dertil, men dette har ingen synderlig Betydning, da Satserne 480 og 500 Kr. selvfølgelig paa det allernærmeste ville falde sammen i sine Virkninger. Derimod har man i Undersøgelsen til nærmere Belysning af Sagen delvis medtaget en Sats af 800 Kroners Indtægt.

§ 16. Det hele Antal 25aarige, nu ikke stemmeberettigede Mandspersoner, der for Aaret 1876 paa sit Hjemsted vare ilagte Skat til Kommunen efter en Næring af 400 Kr. og derover, udgjorde i Landdistrikterne med Undtagelse af de før nævnte 10 Distrikter 37,701. Efter en Næring af 480 Kr. og derover vare 25,930 skatlagte, efter en Næring af 600 Kr. og derover 16,346 og efter en Næring af 800 Kr. og derover 7000. Beregnes hertil Tillæg, svarende til hine 10 Distrikters Folkemængde, fremkommer som nye Stemmeberettigede i Landdistrikterne efter de heromhandlede Indtægtssatser naar man sætter Vilkaaret af Skattebetaling ud af Betragning:

kun ere skatlagte af Formue — det sjeldnere Tilfælde — eller efter lavere Indtægt end 400 Kr. Af de 92,995 Ikke-Stemmeberettigede, som efter directe Opgaver vare skatlagte efter Formue og Næring, var nemlig, som før oplyst, 3504 eller 38 af 1000 alene ilignede Skat af Formue og ikke mindre end 51,790 eller 557 af 1000 ansatte i en lavere Næring end 400 Kr., saa at der, som oven angivet, kun stod 37,701 eller 405 af 1000 tilbage med Indtægt af mindst 400 Kr.**)

Sammenstillen man ovennævnte Summer for de nye Stemmeberettigede efter hver af Indtægtssatserne med Antallet af de nuværende Stemmeberettigede, der er beregnet til 114,410, fremkommer Væxten efter hver Indtægtssats, nemlig 34 nye af 100 nuværende Stemmeberettigede efter Satsen 400 Kr., 23 af 100 efter Satsen 480 Kr., 15 af 100 efter Satsen 600 Kr. og 6 af 100

*) I de «Foreløbige Resultater» (se Side 87—89) beregnes Forholdet for Satsen 400 Kr. til 25, for Satsen 480 Kr. til 16 og for Satsen 600 Kr. til 12 af 1000 Individider.

**) Efter en paa det førømtalte Udvalg af Distrikter bygget Beregning i de «Foreløbige Resultater» (Side 31,) skulde ikke mindre end 170 af 1000 være ansatte i en Næring af under 200 Kr.

C. No. 14.

efter Satsen 800 Kr. Efter det Daae-Sørenssenske Forslag udgjør Væxten 83 nye af 100 nuværende Stemmeberettigede.

Antallet af ikke-stemmeberettigede Personer, der kunde komme i Betragtning efter de forskjellige Indtægtssatser, men om hvilke det ikke har kunnet oplyses, hvorvidt de have naaet 25 Aars Alderen, er kun ringe, nemlig for Satsen 400 Kr. 1074, for Satsen 480 Kr. 671 og for Satsen 600 Kr. 345. Da ogsaa af disse og navn-

lig af de til lavere Indtægter Ansatte endel skulde udgaa som ikke værende 25 Aar, skal man ikke videre tage Hensyn til den ubetydelige Forøgelse, som Antallet af nye Stemmeberettigede vilde faa, om Forholdet var fuldstændig oplyst.

Antallet af nye Stemmeberettigede inden de forskjellige Landsdele og Forholdet mellem det og Folketallet sammesteds sees af følgende Tabel:

Tabel 32.

Bygderne stiftsvis.	Nye Stemmeberettigede efter nedestaaende Indtægtssatser			Nye Stemmeberettigede pr. 1000 Individer		
	400 Kr. og derover.	480 Kr. og derover.	600 Kr. og derover.	efter Satsen 400 Kr.	efter Satsen 480 Kr.	efter Satsen 600 Kr.
Christiania	11,782	8,783	6,040	36	27	19
Hamar	3,908	2,602	1,584	17	11	7
Christianssands	7,874	5,741	3,377	29	21	13
Bergens	3,397	2,157	1,317	14	9	6
Thronhjems	4,491	2,860	1,610	19	12	7
Tromsø	6,249	3,787	2,418	37	22	14
Tilsammen	37,701	25,930	16,346	26	18	11

Aarsagen til de paapegede, ganske betydelige Forskjelligheder i Indtægtsforslagenes Evne til at danne nye Stemmeberettigede ligger rimeligvis for den største Del i de økonomiske Vilkaars Ulighed i de forskjellige Landsdele, men udentvilt ogsaa i Ligningsreglernes og navnlig Indtægtsansættelsernes Uensartethed. I det førstnævnte Forhold maa det vistnok nærmest ansees begrundet, at Christiania og Christianssands Stifter ville faa saamange nye Stemmeberettigede, saavel som at Bergens og Thronhjems Stifter ville erholde saa faa.*) Derimod bliver

det mindre forklarligt, at ogsaa Hamars Stift optræder med et saa lidet Antal Personer med de nødvendige Indtægter, naar man ikke søger Grunden dertil i den Omstændighed, at Indtægterne ere lavt ansatte, og omvendt kan man vanskelig fatte, at Forslagene ville give Tromsø Stift saa stort Antal Stemmeberettigede, med mindre det

*) I Christiania og Christianssands Stifter udgjorde den for Aaret 1875 beskattede Formue henholdsvis 716 og 628 Kr. pr. Individ, i Bergens og Thronhjems Stifter kun 336 og 292 Kr. — I Hamars Stift androg den til 708 Kr. og i Tromsø Stift til 200 Kr. pr. Individ. Tilsvarende Opgaver over den samlede Næring i de for-

skjellige Landsdele har Statistiken ikke indladt sig paa at erhverve, da saadanne i endnu højere Grad maa ansees som utjenlige til at angive Distrikternes Indtægtsforholde end Næringssummerne for de enkelte Personer til at vise disses økonomiske Vilkaar. Alene den Omstændighed, at Gaardbrugerklassen oftere aldeles ikke beskattes efter Næring, virker her ikke lidet til at umuliggjøre rigtige Slutninger. — Navnlig for Bergens Stift bør forøvrigt med det Ovenstaaende sammenholdes, hvad strax nedenfor bemærkes om Væxten i Antallet af Stemmeberettigede.

skulde være bevirket derved, at Indtægterne ere høit ansatte; men disse Antagelser ere heller ikke usandsynlige, da Indtægterne i Fiskedistrikterne i fremherskende Grad indflyde i Kontanter, der let frembyde sig som Beskatningsgjenstand, medens de i Oplandene som i Indlandsdistrikterne overhovedet for en større Del bestaa i Naturalydelse, der hyppig ikke medtages i Indtægtsberegningen. Man vil forøvrigt anhangsvis til denne Oversigt meddele en paa Udskrifter af Ligningsregler bygget Fremstilling af Ligningsvæsenets nuværende Standpunkt i Riget og der muligens faa Anledning til nærmere at belyse de heromhandlede Forholde.

For at vinde mere Klarhed angaaende Aarsagerne til de ovenomhandlede Forholde bør man imidlertid ikke alene se paa Antallet af nye Stemmeberettigede i og for sig, men ogsaa sammenligne det med Antallet af de nuværende Stemmeberettigede, da man jo ikke kan vente saamange nye Stemmeberettigede der, hvor Stemmeretsbesiddelsen allerede er meget udstrakt og omvendt. Sammenholder man i denne Hensigt Tallene i ovenstaaende Tabel med den i Tabel I, vil Væksten af de Stemmeberettigede, udtrykt som før med et Tal, der betegner Forholdet mellem de nye Stemmeberettigede og hvert Hundrede af de nuværende, stille sig saaledes:

Tabel 33.

Bygderne stiftsvis.	Efter Satsen 400 Kr.	Efter Satsen 480 Kr.	Efter Satsen 600 Kr.
Christiania	49	37	26
Hamar	27	17	11
Christianssands	32	23	14
Bergens	16	10	7
Thronhjems	28	18	10
Tromsø	45	27	17
Rigets Bygder som oven	34	23	15

Hvad Hamars og Thronhjems Stifter angaar, møder her det Forhold, at Væksten bliver liden, uagtet Antallet af nuværende Stemmeberettigede efter Tabel I ogsaa kun er lidet, og omvendt vil Tromsø Stift faa en stor Væxt, uagtet det nu tæller mange Stemmeberettigede. Dette bekræfter altsaa de oven udtalte Anskuelser om Grunden til Indtægtsforslagenes forskellige Virkning i nævnte Landsdele. Naar Bergens Stift derimod kun vil erholde en liden Forøgelse, staar rimeligvis dette i Sammenhæng

med, at der allerede nu findes mange Stemmeberettigede der. *)

For samtlige Landdistrikter er Spranget mellem det Daae-Sørenssenske og de her omhandlede Forslag betegnet derved, at hint vil give 64 nye Stemmeberettigede pr. 1000 Indbyggere, men det videstgaaende Indtægtsforslag kun 26, det første altsaa omtrent $2\frac{1}{2}$ Gange saa mange. For de forskellige Stifter bliver imidlertid Forskjellen meget ulige, som man vil se, naar man sammenholder Tabel 32 med Tabel 13. For Christiania Stift bliver nemlig Forholdet 60 nye Stemmeberettigede efter det Daae-Sørenssenske Forslag mod 36 efter det videstgaaende Indtægtsforslag, for Hamars Stift 47 mod 17, for Christianssands Stift 61 mod 29, for Bergens Stift 59 mod 14, for Thronhjems Stift 79 mod 19 og for Tromsø Stift 83 mod 37. Spranget bliver altsaa relativt størst i Bergens og Thronhjems Stifter, hvor det Daae-Sørenssenske Forslag vil frembringe over det firedobbelte af, hvad Indtægtsatsen 400 Kr. vil give, og mindst i Christiania Stift, hvor hint Forslag ikke vil give det dobbelte af dette.

For Amterne maa man indskrænke sig til at meddele Forholdstallene pr. 1000 Indbyggere for hver af Satserne:

Tabel 34.

Bygderne amtsvis.	Efter Satsen 400 Kr.	Efter Satsen 480 Kr.	Efter Satsen 600 Kr.
Smaalenene	34	23	14
Akershus	50	44	35
Hedemarken	20	12	8
Christians.	14	11	6
Buskerud	17	9	5
Jarlsberg og Laurvig	39	25	12
Bratsberg	39	31	23
Nedenæs	50	33	13
Lister og Mandal	23	17	11
Stavanger	12	8	5
S. Bergenhus	19	13	8
N. Bergenhus	8	5	3
Romsdal	14	8	4
S. Thronhjem	22	15	8
N. Thronhjem	20	13	8

*) Christiania Stift har nu lidt færre Stemmeberettigede end gennemsnitlig, men vil, som oven nævnt, erholde en betydelig Tilvæxt, og Christianssands Stift har nu mange Stemmeberettigede, og vil erholde en gennemsnitlig Væxt.

Bygderne amtsvis.	Efter Satsen 400 Kr.	Efter Satsen 480 Kr.	Efter Satsen 600 Kr.
Nordland	43	27	17
Tromsø	30	17	10
Finmarken	21	13	8
Rigets Bygder som oven	26	18	11

Efter ethvert af Forslagene opviser altsaa Nordre Bergenhus Amt Minimum og Akershus Amt Maximum af nye Stemmeberettigede, sammenlignet med Folketallet. Førstnævnte Amt er forsaavidt særegent, som det indbefatter to Distrikter, der ingen nye Stemmeberettigede ville faa, fordi man der ikke udligner Skat efter Indtægt, og i sidstnævnte Amt er Akers Herred, hvor selve Næringsforholdene ere eiendommelige, overlegent. Nærmest N. Bergenhus Amt staar, som man ser, Stavanger og Romsdals Amter, og nærmest Akershus Nedenæs og Bratsbergs Amter, Nedenæs endog lige med Akershus efter Satsen 400 Kr. — Med ovenstaaende Tabel maa man forøvrigt naar man vil indgaa nærmere paa Sagen, sammenholde Tabellerne 2 og 14.

Af Fogderierne fremhæve nedenstaaende sig med de angivne høie og lave Forholdstal af nye Stemmeberettigede pr. 1000 Indvaanere:

Tabel 35.

Fogderier.	Efter Satsen 400 Kr.	Efter Satsen 480 Kr.	Efter Satsen 600 Kr.
a. med høie Forholdstal.			
Mosse	59	39	25
Aker og Follo	85	80	65
Bamble	79	67	45
Nedenæs	54	37	15
Lofoten og Vesteraalen	56	38	26
Vardø*)	84	55	32
b. med lave Forholdstal.			
Rakkestad	8	6	4
Vinger og Odalen	6	—	—
N. Gudbrandsdalen	9	5	3
Valders	3	2	1
Hallingdal	6	4	2
Numedal og Sandsvær	3	2	2
Øvre Thelemarken	10	5	3
Sætersdalen	4	2	1

*) Desuden Strinden og Selbu efter Satsen 480 Kr. med 35 pr. 1000 Indbyggere.

Fogderier.	Efter Satsen 400 Kr.	Efter Satsen 480 Kr.	Efter Satsen 600 Kr.
Sogn	10	6	4
Sønd- og Nordfjord	6	3	2
Fosen †)	9	5	3

For Herrederne meddeles nedenstaaende Tabel:

Tabel 36.

Nye Stemmeberettigede pr. 1000 Indbyggere.	Antal Herreder, hvori Forholdet er det hosstaaende:		
	efter Satsen 400 Kr.	efter Satsen 480 Kr.	efter Satsen 600 Kr.
ingen.	15	29	38
0—10	164	219	276
10—20	96	94	82
20—30	50	39	17
30—40	32	20	21
40—50	28	15	4
50—60	15	14	-
60—70	15	2	3
70—80	10	4	3
80—90	8	6	2 ¹⁾
90—100	6	2 ¹⁾	1 ^{*)}
100—110	4 ¹⁾	1	1 ^{*)}
110—120	2	1 ^{*)}	-
120—130	1 ^{*)}	1 ^{*)}	-
130—140	-	1 ^{*)}	-
140—150	1 ^{*)}	-	-
150—160	1 ^{*)}	-	-
Tilsammen	448	448	448

†) Desuden efter Satsen 600 Kr. Søndmøre og Hammerfest Fogderier med 3, Hadeland og Lands, Listers, Romsdals, Nordmøre og Ørkedals Fogderier med 4 pr. 1000.

¹⁾ Heriblandt Akers Herred med 103 efter Satsen 400 Kr., 99 efter Satsen 480 Kr. og 84 efter Satsen 600 Kr.

^{*)} Nemlig efter Satsen 400 Kr. Østre Molands Herred med 121, Frederiksværn med 140 og Aarstad ved Bergen med 156; efter Satsen 480 Kr. Bærum med 116 og Frederiksværn og Aarstad med henh. 124 og 138; efter Satsen 600 Kr. de to sidstnævnte med 96 og 107.

§ 16. De nye Stemmeberettigedes Livsstilling efter enhver af Satserne fremgaar af nedenstaaende Tabel:

Tabel 37.

Livsstillinger.	Nye Stemmeberettigede				Nye Stemmeberettigede af hver Klasse for hvert 1000 nye Stemmeb. uden Hensyn til Klasse			
	efter Satsen 400 Kr.	efter Satsen 480 Kr.	efter Satsen 600 Kr.	efter Satsen 800 Kr.	efter Satsen 400 Kr.	efter Satsen 480 Kr.	efter Satsen 600 Kr.	efter Satsen 800 Kr.
1. Hovedklasser:								
Klasse A. Selvstændige Næringsdrivende . . .	9868	6842	4651	2497	261	264	285	357
— B. Private Betjente	3222	2688	2083	1246	86	104	127	178
— C. Arbejderklassen	20615	13485	7568	2030	547	520	463	290
— D. Embedsmænd	—	—	—	—	—	—	—	—
— E. Bestillingsmænd	1849	1507	1180	771	49	58	72	110
— F. Uproduktive	2147	1408	864	456	57	54	53	65
Tilsammen	37701	25930	16346	7000	1000	1000	1000	1000
2. Udhævede Underklasser:								
Af Klasse A.								
Gaardbrugere	1267	940	643	335	34	36	39	48
Leilændinge	559	402	271	126	15	16	17	18
Forpagtere	975	726	524	262	26	28	32	37
Fiskere	2700	1536	866	336	72	59	53	87
Handelsmænd	933	795	680	514	25	31	42	73
Skibsredere	144	124	111	82	4	5	7	12
Fragtemænd	108	80	60	26	3	3	4	4
Vognmænd	158	152	143	76	4	6	9	11
Bergværks- og Fabrikeiere	90	82	77	66	2	3	5	9
Haandværkere	2732	1761	1094	500	72	68	67	71
Privat-prakt. Læger og Dyr læger	56	53	51	49	1	2	3	7
Advokater og Sagførere	31	29	28	24	1	1	2	3
Huseiere	148	113	67	34	4	4	4	5
Af Klasse B.:								
Betjente ved Jordbrug og Skovdrift	384	310	243	151	10	12	15	22
Handelsbetjente	361	272	224	147	10	11	14	21
Skibsførere	347	305	278	208	9	12	17	30

C. No. 14.

Livsstillinger.	Nye Stemmeberettigede				Nye Stemmeberettigede af hver Klasse for hvert 1000 nye Stemmeb. uden Hensyn til Klasse			
	efter Satsen 400 Kr.	efter Satsen 480 Kr.	efter Satsen 600 Kr.	efter Satsen 800 Kr.	efter Satsen 400 Kr.	efter Satsen 480 Kr.	efter Satsen 600 Kr.	efter Satsen 800 Kr.
Jægteskipper	103	78	53	30	3	3	3	4
Styrmænd	914	742	424	116	24	29	26	17
Betjente ved Bergværks- og Fabrikdrift	830	739	655	460	22	29	40	66
Af Klasse C.:								
Husmænd	5207	3066	1581	435	138	118	97	62
Inderster	1932	1131	657	153	51	44	40	22
Sømænd	2453	1353	585	118	65	52	36	17
Jernbane- og Veiarbejdere	187	159	100	33	5	6	6	5
Bergværks- og Fabrikarbejdere	2591	2199	1514	509	69	85	93	73
Haandværksarbejdere	1955	1627	910	338	52	63	56	48
Dagarbejdere	4882	3128	1736	310	129	121	107	44
Hjemmev. Sønner af Gaard- og Husmænd m. m.	566	304	126	41	15	12	8	6
Af Klasse E.:								
Bestillingsmænd i Statens Tjeneste	910	802	697	527	24	31	43	75
Bestillingsmænd i Kommunens Tjeneste	899	666	451	227	24	26	28	32
Af Klasse F.:								
Føderaadsmænd	1945	1256	741	371	52	48	45	53

Af denne Tabel ser man blandt andet, at der i Henseende til de nye Stemmeberettigedes Samfundsstilling bliver større Sprang imellem Indtægtssatsernes Virkning, jo højere man rykker op. Dette er, som det Foregaaende viser, ikke Tilfældet med Satsernes Virkning, hvad det hele Antal nye Stemmeberettigede angaar, som nemlig udgjør 26, 18, 11 og 5 pr. 1000 Individuer og saaledes danner en svagt aftagende Række.

§ 17. Spørges der om de nye Stemmeberettigedes Sammensætning efter deres økonomiske Stilling, vil det af det Foregaaende sees, at de efter Indtægtssatsen 400 Kr. og derover ville bestaa af Personer med følgende Indtægt:

Tabel 38.

	Altsaa pro mille af det hele Antal nye Stemb.	
Med Indtægt af 400—480 Kr. :	11,771	312
- — - 480—600 Kr. :	9,584	254
- — - 600—800 Kr. :	9,346	250
- — - 800Kr. og derover 7,000		184
Tilsammen	37,701	1000

De nye Stemmeberettigede efter Satsen 480 Kr. og derover ville bestaa af følgende:

		Pro mille af det hele Antal nye Stemmeb.
Med Indtægt af 480—600 Kr.:	9,584	370
- — - 600—800 —	9,346	360
- — - 800 Kr. og derover 7,000		270
Tilsammen . . .	25,930	1000

Og de nye Stemmeberettigede efter Satsen 600 Kr. og derover ville bestaa af følgende:

		Pro mille af det hele Antal nye Stemmeb.
Med Indtægt af 600—800 Kr.:	9,346	572
- — - 800 Kr. og derover 7,000		428
Tilsammen . . .	16,346	1000

Efter Indtægtssatsen 400 Kr. og derover:	152,884,	=	103	af 1000	Indbyggere
— — — 480 — — —	140,871,	=	95	— — —	—
— — — 600 — — —	131,091,	=	88	— — —	—
— — — 800 — — —	121,553,	=	82	— — —	—

medens Antallet af nuværende Stemmeretsbesiddere udgjør 77 pr. 1000 og af Stemmeberettigede efter det Daa-

Af ovenstaaende Tabel 8 litera a vil det derimod fremgaa, at de nuværende Stemmeberettigede kun indfatte 98 pro mille med Indtægt imellem 400 og 480 Kr., 109 pro mille med Indtægt imellem 480 og 600 Kr., 138 pro mille med Indtægt imellem 600 og 800 Kr. og 269 pro mille med Indtægt af 800 Kr. og derover, medens Resten bestod af 275 pro mille med Indtægt under 400 Kr. og 111 pro mille af Personer, dels fritagne for Skat, dels kun lignede i personlig Skat, dels endelig kun skatlagte efter Formue.

Man henviser forøvrigt her til de Bemærkninger, som man ovenfor Side 11 har gjort ved de heromhandlede Opgaver.

§ 18. Ifølge de Opgaver, som ovenfor ere meddelte, vil Antallet af dem, som efter de forskellige Indtægtssatser skulde blive stemmeberettigede i Landdistrikterne, naar Skatteligning sættes lig med Skattebetaling udgjøre:

Sørenssenske Forslag med den omhandlede Modification deraf 141 pr. 1000 Individuer.

Inden de forskellige Landsdele vilde Forholdet blive som følger:

Tabel 39.

Bygderne stiftsvis.	Vordende Stemmeberettigede efter nedenstaaende Indtægtssatser.			Vordende Stemmeb. for hvert 1000 Individer efter nedenstaaende Indtægtssatser.		
	400 Kr.	480 Kr.	600 Kr.	400 Kr.	480 Kr.	600 Kr.
Christiania	35,262	32,263	29,520	109	100	92
Hamar	18,338	17,032	16,014	80	74	70
Christianssand	32,014	29,881	27,517	119	111	103
Bergen	24,193	22,953	22,113	103	98	95
Thronhjøm	19,985	18,354	17,104	86	79	74
Tromsø	20,026	17,564	16,195	119	104	96
Rigets Bygder	149,818*)	138,047*)	128,463*)	103	95	88

*) Man benytter ogsaa her kun de Tal, som de directe Opgaver udvise, med Udeladelse af de for de 10 Distrikter beregnede. Cfr. Anm. til Tabel 19.

C. No. 14.

Variationen rækker altsaa efter Indtægtssatsen 400 Kr. fra 80 til 119, efter Satsen 480 Kr. fra 74 til 111 og efter Satsen 600 Kr. fra 70 til 103 pr. 1000 Individuer. Ligesom ved det Daae-Sørenssenske Forslag kommer Hamars Stift til at staa lavest, og det i alle 3 Rækker.

Derimod er det her Christianssands Stift, der i det Hele taget vil faa de fleste Stemmeberettigede, dog følger Tromsø Stift, der efter det Daae-Sørenssenske Forslag indtager den øverste Plads, næst efter.

For Amterne meddeles følgende Tabel:

Tabel 40.

Bygderne amtsvis.	Vordende Stemmeberettigede efter nedenstaaende Indtægtssatser.			Vordende Stemmeb. pr. 1000 Individuer efter nedenstaaende Indtægtssatser.		
	400 Kr.	480 Kr.	600 Kr.	400 Kr.	480 Kr.	600 Kr.
Smaalenene	8,572	7,688	6,973	107	96	87
Akershus	11,194	10,527	9,558	105	99	90
Hedemarken	9,757	8,820	8,355	84	76	72
Christians	8,581	8,212	7,659	76	73	68
Buskerud	7,030	6,479	6,192	97	89	85
Jarlsberg og Laurvig . .	8,466	7,569	6,797	133	119	106
Bratsberg	7,394	6,886	6,294	111	103	95
Nedenæs	8,021	7,101	5,908	132	115	95
Lister og Mandal	8,220	7,866	7,528	147	141	135
Stavanger	8,379	8,028	7,787	101	97	94
Søndre Bergenhus	12,528	11,786	11,222	106	100	95
Nordre Bergenhus	6,972	6,713	6,590	88	85	83
Romsdal	10,226	9,549	9,146	102	96	92
Søndre Thronhjems	8,500	7,893	7,263	94	87	80
Nordre Thronhjems	5,952	5,366	4,996	76	69	64
Nordland	11,348	9,659	8,728	112	96	86
Tromsø	5,470	4,836	4,500	113	100	93
Finmarken	3,208	3,069	2,967	169	161	156
Rigets Bygder	149,818	138,047	128,463	103	95	88

Efter Satsen 400 Kr. optræder altsaa Christians og Nordre Thronhjems Amter med Minimum, nemlig 76 pr. 1000 Indbyggere, men Finmarkens Amt med Maximum af 169 pr. 1000 og dernæst Lister og Mandals Amt med 147 af 1000. Efter Satsen 480 Kr. danner Nordre Thronhjems Amt Minimum med 69 og Finmarkens

Amt Maximum med 161 af 1000, dernæst Lister og Mandals Amt med 141 af 1000. Efter Satsen 600 Kr. er Forholdet tilsvarende, nemlig Nordre Thronhjems Amt med 64 af 1000, Finmarkens med 156 og Lister og Mandals med 135 af 1000.

Af Fogderierne udhæves nedenstaaende med særdeles høie og lave Forholdstal pr. 1000 Indbyggere:

Tabel 41.

Fogderier.	Vordende Stemmeberettigede pr. 1000 Indbyggere.		
	efter Satsen 400 Kr.	efter Satsen 480 Kr.	efter Satsen 600 Kr.
a. med høie Forholdstal:			
Aker og Follo . . .	128	123	108
Nordre Østerdalen .	129	114	107
Jarlsberg	138	122	109
Bamble	148	136	114
Nedenæs	133	116	94
Mandal	154	145	136
Lister	139	135	132
Søndmøre	126	120	116
Alten	147	139	136
Hammerfest	161	158	153
Tanen	188	182	177
Vardø	213	184	161
Varanger	188	178	170
b. med lave Forholdstal:			
Nedre Romerige . .	81	74	69
Vinger og Odalen .	60	54	54
Solør	75	69	66
Hedemarken	72	66	63
Toten	78	75	72
Nordre Gudbrandsd.	66	62	60
Hadeland og Land.	65	61	55
Ringerige	78	74	71
Nordmøre	79	73	69
Fosen	76	72	70
Stør- og Værdalen .	67	63	59
Inderøen	68	61	59

Forskjellen bevæger sig altsaa for Satsen 400 Kr. imellem 60 pr. 1000 (Vinger og Odalen) og 213 pr. 1000 (Vardø) eller, om man paa Grund af dets Ubetydelighed sætter dette ud af Betragtning, 188 (Tanen og Varanger). Efter Satsen 480 Kr. ligger den mellem 54 og 184 eller 182 pr. 1000 og efter Satsen 600 Kr. mellem 54 og 177.

For Herrederne oplyses Forholdet ved følgende

Tabel 42.

Vordende Stemmeberettigede pr. 1000 Indbyggere.	Antal Herreder, hvori Forholdet bliver det hosstaaende.		
	efter Satsen 400 Kr.	efter Satsen 480 Kr.	efter Satsen 600 Kr.
30—40 ¹⁾	1	2	3
40—50	5	8	13
50—60	13	17	26
60—70	38	51	54
70—80	38	48	54
80—90	50	65	74
90—100	70	68	72
100—110	47	58	46
110—120 ²⁾	42	24	31
120—130	36	38	31
130—140 ³⁾	40	28	22
140—150	18	10	5
150—160	13	13	6
160—170	13	9	6
170—180	14	4	2
180—190	4	2	—
190—200	2	2	3 ⁴⁾
200—210	2	—	—
210—220 ⁵⁾	2	1	—
Tilsammen	448	448	448

Efter hvad man i Indledningen til dette Arbejde har yttret, skal man ikke inclade sig paa nogen Besvarelse af Spørgsmaalet om, i hvilken Grad Stemmeretserhvervelsen paa Grundlag af Indtægtsforslagene vil blive udvidet i Kraft af høiere og mere fornuftsmæssige Indtægtsansættelser. Det vil imidlertid blive klart, at der her forelig-

¹⁾ nemlig Moss Landsogn med 33 efter Satsen 400 Kr., 31 efter Satsen 480 Kr. og 30 efter Satsen 600 Kr., Ytterøen med 38 efter Satsen 480 Kr., 38 efter Satsen 600 Kr. og Aardal i Sogn med 37 efter sidstnævnte Sats.

²⁾ Heriblandt Aker med 116 efter Satsen 600 Kr.

³⁾ Heriblandt Aker med 135 efter Satsen 400 Kr. og 131 efter Satsen 480 Kr.

⁴⁾ nemlig Karasjok 190, Tanen 191 og Kjølvik 194.

⁵⁾ nemlig Vardø Herred med 213 efter Satsen 400 Kr. og Kjølvik med 215 efter samme Sats og 212 efter Satsen 480 Kr.

C. No. 14.

ger et stort Rum for en saadan Udvidelse, naar man henser til den oven meddelte Oplysning, at af de 92995 ikke-stemmeberettigede Personer, der i Landdistrikterne vare skatlagte efter Formue og Næring, var hele 51790 eller 55.7 Procent ansatte i Indtægt under 400 Kr. og deraf udentvivel en stor Del under 200 Kr. Selvfølgelig kommer ogsaa her den ved Behandlingen af det Daae-Sørenssenske Forslag berørte Omstændighed, at visse Samfundsklasser oftere principielt udelukkes fra Beskatning, ligesaavel som den nu brugelige Anvendelse af personlig Skat i nogen Betragtning, naar der spørges om de Forøgelser, som forandrede Skatteregler kunne bevirke i Antallet af Stem-

meberettigede. Dog vil Optagelsen af nye Samfundsklasser og Forandring fra personlig til Næringsskat her langt fra virke i det Omfang som ved det Daae-Sørenssenske Forslag, da vedkommende Personer ialfald i den første Tid kun i de sjældnere Tilfælde ville blive ansatte til de betingede Indtægter.

Tænker man sig Indtægtsforslagene anvendte paa de nuværende Stemmeberettigede, saaledes at ogsaa deres Stemmeretsadkomst blev afhængig af Størrelsen af deres Indtægt, vilde de vordende Stemmeberettigedes Antal formindskes betydeligt, som man vil se af følgende Tabel:

Tabel 43.

Indtægtssatser.	Nuværende Stemmeberettigede med nedenst. Indtægt.	Ikke-Stemmeberettigede med nedenst. Indtægt.	Altsaa tilsammen vordende Stemmeberettigede, om Indtægtsforslagene anvendtes paa Alle.	Samme pr. 1000 Indbyggere.
400 Kr. og derover	68628	37701	106329	73
480 Kr. og derover	57744	25930	83674	58
600 Kr. og derover	45540	16346	61886	43
800 Kr. og derover	30152	7000	37152	26

Efter ethvert af Indtægtsforslagene, saaledes anvendte, vilde altsaa Antallet af samtlige vordende Stemmeberettigede blive mindre end Antallet af de nuværende Stemmeberettigede, der udgjør 112117 eller 77 pr. 1000 Indbyggere.*) Den stærke Afgang, som Antallet af de sidste vilde undergaa, fordi saamange af dem ikke ere ansatte til den betingede Indtægt, vilde nemlig ikke blive opveiet

*) Efter de direkte Opgaver, der ogsaa ere benyttede i Tabel 43.

ved Tilgangen af dem, som nu ikke ere stemmeberettigede, men som have tilstrækkelig Indtægt. Omfanget af den omhandlede Afgang belyses nærmere derved, at af de 105552 nuværende Stemmeberettigede, der vare skatlagte efter Formue og Næring, var ikke mindre end 30738 ansatte til en Indtægt under 400 Kr., 41622 til en Indtægt under 480 Kr. og 53826 eller over Halvdelen til en Indtægt under 600 Kr.

§ 19. De vordende Stemmeberettigedes Livsstilling oplyses ved følgende

Tabel 44.

Livsstillinger.	Vordende Stemmeberettigede efter nedenst. Indtægtssatser.			Vord. Stemmeb. af de forskj. Klasser for hvert 1000 vord. Stemmeb. uden Hensyn til Klasse efter nedenst. Indtægtssatser.		
	400 Kr.	480 Kr.	600 Kr.	400 Kr.	480 Kr.	600 Kr.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	115346	112320	110129	770	814	857
» B. Private Betjente	5119	4585	3980	34	33	31
» C. Arbejderklassen	22256	15126	9209	148	110	72
» D. Embedsmænd	844	844	844	6	6	7
» E. Bestillingsmænd	3678	3336	3009	25	24	23
» F. Uproduktive	2575	1836	1292	17	13	10
Tilsammen	149818	138047	128463	1000	1000	1000
Udhævede Underklasser:						
Af Klasse A.						
Gaardbrugere	96567	96240	95943	645	697	747
Leilændinge	6938	6781	6650	46	48	52
Forpagtere	1181	932	730	8	7	6
Fiskere	3593	2429	1759	24	18	14
Handelsmænd	1731	1593	1478	12	12	12
Skibsredere	835	815	802	6	6	6
Fragtemænd	170	142	122	1	1	1
Vognmænd	227	221	212	2	2	2
Bergværks- og Fabrikeiere	193	185	180	1	1	1
Haandværkere	3372	2401	1734	23	17	15
Privat-prakt. Læger og Dyr læger	84	81	79	1	1	1
Advokater og Sagførere	88	86	85	1	1	1
Huseiere	218	183	137	1	1	1
Af Klasse B.						
Betjente ved Jordbrug og Skovdrift	413	339	272	3	2	2
Handelsbetjente	402	313	265	3	2	2
Skibsførere	1920	1878	1851	13	14	14
Jægteskippere	111	86	61	1	1	-
Styrmænd	1040	868	550	7	6	4
Betjente ved Bergværks- og Fabrikdrift	912	821	737	6	6	6
Af Klasse C.						
Husmænd	5397	3256	1771	36	24	14
Inderster	1992	1191	717	13	9	6
Sømænd	2790	1690	922	19	12	7
Jernbane- og Veiarbejdere	215	187	128	1	1	1
Bergværks- og Fabrikarbejdere	2831	2439	1754	19	18	14
Haandværksarbejdere	2286	1958	1241	15	14	10

Livsstillinger.	Vordende Stemmeberettigede efter nedenst. Indtægtssatser.			Vord. Stemmeb. af de forskj. Klasser for hvert 1000 vord. Stemmeb. uden Hensyn til Klasse efter nedenst.* Indtægtssatser.		
	400 Kr	480 Kr.	600 Kr.	400 Kr.	480 Kr.	600 Kr.
Dagarbeidere	5229	3475	2083	35	25	16
Hjemmeværende Sønner af Gaard- og Hus- mænd m. m	581	319	141	4	2	1
Af Klasse E.						
Bestillingsmænd i Statens Tjeneste . . .	1757	1649	1544	12	12	12
Bestillingsmænd i Kommunens Tjeneste .	1875	1642	1427	13	12	12
Af Klasse F.						
Føderaadsmænd	2295	1606	1091	15	12	8

Efter en Indtægtssats af 800 Kr. vilde Forholdstallene blive: Kl. A. 907, Kl. B. 26. Kl. C. 31, Kl. D. 7 Kl. E. 22 og Kl. F. 7, samt Gaardbrugerklassen 802 og Husmandsklassen 5.

Sammenholder man ovenstaaende Tabel med ovenstaaende Tabel 25, der indeholder Opgaver over de Stemmeberettigedes Livsstilling efter det Daae-Sørenssenske Forslag, ser man strax den store Forskjel i det vordende Vælgersamfunds sociale Sammensætning. De selvstændige Næringsdrivende, der i Tabel 25 optræde med 618 af 1000 Stemmeberettigede, rykke efter det videstgaaende Indtægtsforslag op til 770 af 1000 og efter det mest indskrænkede Indtægtsforslag ligetil 857 af 1000, medens Arbejderklassen stiger ned fra et Forhold af 276 til henholdsvis 148 og 72. Ogsaa de Uproduktives Klasse, altsaa væsentlig Føderaadsmændenes, synker stærkt, nemlig fra 51 til henholdsvis 17 og 10 af 1000.

Af Underklasser fremhæves Gaardbrugerklassen med følgende Forholdstal: efter det Daae-Sørenssenske Forslag 477, efter Indtægtssatsen 400 Kr. 645 og efter Indtægtssatsen 600 Kr. 747, selvstændige Haandværkere henholdsvis 33, 23 og 15, Skibsførere 10, 13 og 14, Husmænd 102, 36 og 14, Inderster 38, 13 og 6, Sømænd 24, 19 og 7, Bergværks- og Fabrikarbejdere 17, 19 og 14, Haandværksarbejdere 15, 15 og 10, Dagarbejdere 56, 35 og 16, Føderaadsmænd 48, 15 og 8. Af disse Klasser blive altsaa

Husmændene, Dagarbejderne og Føderaadsmændene de fortrinsvis tabende.*)

Som før omtalt, er det ved de her gjorte Beregninger forudsat, at det kommer an paa, hvorvidt Personerne for et Aar ere ilignede Skat, ikke som i Forslagene betinget, at de have betalt saadan. Da Hovedmængden af dem, der ilignes, men enten ikke betale Skat eller idetmindste ikke i rette Tid, maa være at søge i de Klasser, der ere henregne til Arbejderklassen, vilde denne med dertil hørende Undergrupper, om Beregningerne vare gjorte ganske overensstemmende med Forslagene, blive noget mindre repræsenteret i det nye Vælgersamfund end ovenfor angivet. Ved Sammenligningen med det Daae-Sørenssenske Forslag maa imidlertid bemærkes, at den samme Klasse paa Grund af de væsentligere Modifikationer, som ved Beregningerne ere gjorte deri, vilde blive endnu ugunstigere stillet efter nævnte Forslag, end Beregningen for deres Vedkommende udviser.

Ogsaa her er Forholdet saa ulige i de forskjellige Landsdele, at man ikke kan undlade at oplyse noget derom, endskjønt man maa indskrænke sig til Hovedklasserne

*) Et yderligere Sammenligningspunkt vinder man forøvrigt, naar man betragter Forholdet, som det vilde blive, om personlig Skat afløstes af almindelig Næringsskat. Da vilde nemlig Forholdet for Arbejderklassen blive 325 og for Husmandsklassen alene 137 (se Tabel 29).

og nogle af de vigtigere Underklasser. I nedenstaaende Tabeller, som meddele saadan Oplysning ved klassevis at angive Forholdstallene pr. 1000 Stemmeberettigede, ere

særdeles lave Forhold mærkede med en Stjerne foran Tallet, særdeles høie med Stjerne efter samme.

Tabel 45. (Efter Satsen 400 Kr.)

Bygderne amtsvis.	Hovedklasser:						Underklasser:						
	Kl. A. Selvst. Næringsd.	Kl. B. Priv. Be- tjente.	Kl. C. Ar- bei- dere.	Kl. D. Em- beds- mænd.	Kl. E. Bestil- lings- mænd.	Kl. F. Upro- duk- tive.	Gaard- bru- gere.	Lei- læn- dinge.	Fi- skere.	Hus- mænd.	Inder- ster.	Dagar- bei- dere.	Føde- raads- mænd.
Smaalenene	696	47	219*	6	24	8	614	7	15	9	2	87*	1
Akershus	*559	45	346*	11*	29	10	*425	6	6	52*	9	104*	4
Hedemarken	774	24	138	7	26	31*	717	6	-	42	49*	24	29*
Christians	819	8	95	7	23	48*	783	1	-	50	16	5	45*
Buskerud	839	18	100	6	26	11	787*	5	1	15	12	33	10
Jarlsberg og Laurvig	*639	116*	205	4	30*	6	532	14	8	2	2	23	2
Bratsberg	689	37	236*	6	26	6	597	21	-	30	15	135*	5
Nedenæs	*576	158*	232*	3	30*	1	*446	6	11	9	4	39	-
Lister og Mandal . .	839	33	93	2	29	4	785	3	11	4	9	32	3
Stavanger	896*	16	*45	4	24	15	835*	13	9	9	5	6	14
Søndre Bergenhus . .	841	17	96	4	21	21	703	90	3	21	5	8	20
Nordre Bergenhus . .	914*	5	*27	8	26	20	812*	69	-	16	5	6	18
Romsdal	866	6	*71	5	23	29	690	145*	7	40	6	20	28
Søndre Thronhjøm .	799	14	132	6	29	20	717	23	16	52*	12	30	19
Nordre Thronhjøm .	796	17	118	9	25	35*	693	34	18	54*	30*	18	35*
Nordland	754	20	183	5	19	19	*405	199*	127*	109*	28	12	19
Tromsø	805	9	165	4	9	8	639	96	64	102*	22	24	8
Finmarken	894*	14	*70	6	14	2	494	4	293*	14	11	10	2
Rigets Bygder	770	34	148	6	25	17	645	46	24	36	13	35	15

C. No: 14.

(Efter Satsen 480 Kroner).

Bygderne amtsvis.	Hovedklasser.						Underklasser.							
	Kl. A. Selvst. Næringsd.	Kl. B. Priv. Be- tjente.	Kl. C. Ar- bei- dere.	Kl. D. Em- beds- mænd.	Kl. E. Bestil- lings- mænd.	Kl. F. Upro- duk- tive.	Gaard- bru- gere.	Lei- læn- dinge.	Fi- skere.	Hus- mænd.	Inder- ster.	Dagar- bei- dere.	Føde- raads- mænd.	
Smaalenene	754	48	158*	7	25	8	683	7	12	6	1	59*	1	
Akershus	*577	44	329*	12*	30	8	*451	6	6	38*	4	100*	3	
Hedemarken	841	21	78	7	26	27*	791	6	-	22	32*	7	25*	
Christians	848	7	78	8	21	38*	817	-	-	41*	13	3	37*	
Buskerud	894	17	50	6	25	8	852*	3	1	8	8	12	7	
Jarlsberg og Laurvig	*696	121*	143	5	31*	4	594	15	6	1	1	15	1	
Bratsberg	720	39	204*	6	26	5	642	18	-	23	13	114*	4	
Nedenæs	*625	165*	175*	3	31*	1	*502	6	7	7	2	22	-	
Lister og Mandal . .	868	32	67	2	28	3	818	3	9	2	5	21	3	
Stavanger	921*	14	*27	4	24	10	882*	13	7	4	3	3	9	
Søndre Bergenhus . .	877	16	67	4	20	16	741	94	2	11	3	4	14	
Nordre Bergenhus . .	939*	3	*13	9	23	13	841*	70	-	8	2	3	12	
Romsdal	914*	5	*35	5	21	20	735	153*	4	20	3	8	19	
Søndre Thronhjelm .	840	13	99	7	27	14	769	24	9	38*	5	24	13	
Nordre Thronhjelm .	852	14	75	9	24	26*	765	36	9	38*	18	10	26*	
Nordland	813	16	130	5	20	16	*471	231*	85*	78*	21*	8	16	
Tromsø	874	8	98	4	9	7	715	108	39	61*	17	14	7	
Finmarken	900*	13	64	6	15	2	513	4	276*	14	11	8	2	
Rigets Bygder	814	33	110	6	24	13	697	48	18	24	9	25	12	

(Efter Satsen 600 Kroner.)

Bygderne amtsvis.	Hovedklasser.						Underklasser.						
	Kl. A. Selvst. Næringsd.	Kl. B. Priv. Be- tjente.	Kl. C. Ar- bei- dere.	Kl. D. Em- beds- mænd.	Kl. E. Bestil- lings- mænd.	Kl. F. Upro- duk- tive.	Gaard- bru- gere.	Lei- læn- dinge.	Fi- skere.	Hus- mænd.	Inder- ster.	Dagar- bei- dere.	Føde- raads- mænd.
Smaalenene	812	46	103	7	25	7	751	7	11	3	-	39*	1
Akershus	*624	45	280*	13*	31*	7	*494	6	5	25*	3	73*	2
Hedemarken	876	20	50	8	24	22*	833	6	-	13	22*	3	20*
Christians	904	6	37	8	20	25*	875*	-	-	17	7	1	24*
Buskerud	919	16	29	6	24	6	890*	2	1	5	5	4	5
Jarlsberg og Laurvig	*761	117*	81	5	32*	4	661	16	5	-	1	11	1
Bratsberg	764	40	160*	7	25	4	700	15	-	16	11	87*	3
Nedenæs	*721	166*	77	4	31*	1	*602	7	3	2	1	9	-
Lister og Mandal . .	894	30	44	2	28	2	853	2	5	1	3	12	2
Stavanger	939*	13	*15	4	23	6	892*	13	4	2	2	2	6
Søndre Bergenhus . .	910	14	41	4	20	11	779	98	2	6	2	3	10
Nordre Bergenhus . .	951*	3	*7	9	21	9	855*	71	-	3	2	2	8
Romsdal	940*	4	*16	5	20	15	766	158*	1	9	1	3	14
Søndre Thronhjelm .	892	13	49	8	27	11	830	26	5	16	2	11	10
Nordre Thronhjelm .	892	12	47	10*	23	16	815	37	7	26*	10	5	16
Nordland	856	14	90	6	19	15	*516	253*	59*	54*	13	5	14
Tromsø	914	9	60	4	8	5	763	115	25	37*	9	8	5
Finmarken	903	13	61	6	15	2	*528	4	261*	14	11	8	2
Rigets Bygder	857	31	72	7	23	10	747	52	14	14	6	16	8

C. No. 14.

Af andre Klasser udhæves i nedenstaaende Amter følgende med relativt meget stærke Forholdstal:

Tabel 46.

	Efter Satsen 400 Kr.		Efter Satsen 480 Kr.		Efter Satsen 600 Kr.	
Forpagtere:	Akershus	15	Akershus	12	Akershus	12
	Bratsberg	15	Bratsberg	12	Bratsberg	9
	Finmarken	18	Finmarken	19	Finmarken	19
Haandværkere:	Akershus	52	Akershus	49	Akershus	48
	Nedenæs	50	Nedenæs	41	Nedenæs	30
Skibsførere:	Jarlsb. og Laurvig	67	Jarlsb. og Laurvig	75	Jarlsb. og Laurvig	83
	Nedenæs	86	Nedenæs	97	Nedenæs	116
Styrmænd:	Jarlsb. og Laurvig	37	Jarlsb. og Laurvig	34	Jarlsb. og Laurvig	23
	Nedenæs	52	Nedenæs	50	Nedenæs	34
Sømænd:	Smaalenene	38	Smaalenene	24	Smaalenene	15
	Jarlsb. og Laurvig	126	Jarlsb. og Laurvig	76	Jarlsb. og Laurvig	38
	Nedenæs	64	Nedenæs	37	Nedenæs	18
	Lister og Mandal	40	Lister og Mandal	31	Lister og Mandal	23
	Bratsberg	29	Bratsberg	28	Bratsberg	23
Bergværks- og Fabrikarbeidere:	Smaalenene	52	Smaalenene	47	Smaalenene	33
	Akershus	71	Akershus	73	Akershus	72
	S. Bergenhus	46	S. Bergenhus	39	S. Bergenhus	25
Haandværksarbeidere:	Akershus	77	Akershus	79	Akershus	77
	Jarlsb. og Laurvig	33	Jarlsb. og Laurvig	33	Jarlsb. og Laurvig	16
	Nedenæs	76	Nedenæs	74	Nedenæs	32

Hvad Forholdet inden de enkelte Fogderier angaar, brugerklassen at meddele nogle faa særdeles stærke eller maa man indskrænke sig til for Hovedklasserne og Gaard- smaa Forholdstal:

Tabel 47.

	Efter Satsen 400 Kr.		Efter Satsen 480 Kr.		Efter Satsen 600 Kr.	
Kl. A. Selvst. Næringsdrivende:						
a. Stærke Forholdstal:	Valders	950	Valders	960	Valders	963
	Sætersdalen	954	Sætersdalen	961	Sætersdalen	968
	Vardø	968	Vardø	964	Vardø	958
	Varanger	952	Varanger	954	Varanger	953
	Hallingdal	938	Hallingdal	955	Hallingdal	964
	Sønd- og Nordfjord	935	Sønd- og Nordfj.	956	Sønd- og Nordfj.	963
b. Smaa Forholdstal:	Aker og Follo	372	Aker og Follo	376	Aker og Follo	415
	Moss	543	Moss	625	Moss	707
	Bamble	508	Bamble	533	Bamble	597
	Nedenæs	534	Nedenæs	584	Nedenæs	685

C. No. 14.

51

	Efter Satsen 400 Kr.		Efter Satsen 480 Kr.		Efter Satsen 600 Kr.	
Kl. B. Private Betjente:						
Stærke Forholdstal:	Jarlsberg	117	Jarlsberg	125	Jarlsberg	121
	Laurvig	113	Laurvig	112	Laurvig	109
	Nedenæs	175	Nedenæs	185	Nedenæs	190
Kl. C. Arbejderklassen:						
Stærke Forholdstal:	Moss	366	Moss	274	Moss	192
	Aker og Follo	526	Aker og Follo	524	Aker og Follo	472
	S. Østerdalen	293	S. Østerdalen	213	S. Østerdalen	165
	S. Gudbrandsdalen	230	S. Gudbr.dalen	219	S. Gudbrandsdalen	121
	Bamble	398	Bamble	366	Bamble	293
	Strinden og Selbu	309	Strinden og Selbu	268	Strinden og Selbu	130
Kl. D. Embedsklassen:						
Stærke Forholdstal:	Aker og Follo	15	Aker og Follo	15	Aker og Follo	18
	Ringerige	12	Ringerige	12	Ringerige	13
	Sogn	11	Sogn	11	Sogn	12
	Stør- og Værdalen	11	Stør- og Værdalen	12	Stør- og Værdalen	13
Kl. E. Bestillingsmænd:						
Stærke Forholdstal:	Ide og Marker	38	Ide og Marker	40	Ide og Marker	41
	Laurvig	35	Laurvig	38	Laurvig	41
	Mandal	36	Mandal	36	Mandal	37
	Strinden og Selbu	37	Strinden og Selbu	35	Strinden og Selbu	39
Kl. F. Uproduktive:						
Stærke Forholdstal:	Hedemarken	70	Hedemarken	58	Hedemarken	45
	Toten	68	Toten	54	Toten	37
	S. Gudbrandsdalen	61	S. Gudbrandsdalen	48	S. Gudbrandsdalen	36
	Hadeland og Land	54	Hadeland og Land	53	Hadeland og Land	28
Gaardbrugerklassen:						
Smaa Forholdstal:	Aker og Follo	197	Aker og Follo	203	Aker og Follo	232
	Bamble	419	Bamble	452	Bamble	531
	Nedenæs	400	Nedenæs	455	Nedenæs	559
	Vardø	19	Vardø	22	Vardø	25
	Varanger	281	Varanger	295	Varanger	310

Af Ovenstaaende ser man blandt andet, at Arbejderklassen i Aker og Follo Fogderi, naar man som elers sætter det ud af Betragtning, om Skat er betalt,

efter Satserne 400 og 480 Kr. vil faa over Halvparten af det hele Antal Stemmeberettigede og efter Satsen 600 Kr. ikke langt derfra.

C. No. 14.

For Akers Herred belyses Forholdet ved følgende:

Tabel 48.

Overklasser.	Vordende Stemmeberettigede af nedestaaende Klasser for hvert 1000 Stemmeberettigede overhovedet.		
	efter Satsen 400 Kr.	efter Satsen 480 Kr.	efter Satsen 600 Kr.
A. Selvstændige Næringsdrivende . .	259	264	290
B. Private Betjente	51	52	57
C. Arbejderklassen	640	633	597
D. Embedsmænd	18	18	20
E. Bestillingsmænd	27	28	31
F. Uproduktive.	5	5	5
Tilsammen	1000	1000	1000
Underklasser.			
Gaardbrugere	62	62	70
Husmænd	56	54	46
Bergværks- og Fabrikarbejdere. . . .	139	141	148
Dagarbejdere	196	189	156

Hvis ogsaa de nuværende Stemmeberettigede bleve de nye Reglers Herredømme underkastede, vilde Forholdet stille sig saaledes:

Tabel 49. (Efter Satsen 400 Kr.)

Livsstillinger.	Nuværende Stemmeber. med Indtægt af 400 Kr. og derover.	Ikke-Stemmeberettigede med Indtægt af 400 Kr. og derover.	Tilsammen Stemmeber. om dette Indtægtsforslag anvendes paa Alle.	Altsaa vord. Stemmeber. af hver Kl. pr. 1000 Stemmeber. overhovedet under samme Forudsætning.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende . .	63,189	9,868	73,057	687
— B. Private Betjente	1,781	3,222	5,003	47
— C. Arbejderklassen	1,094	20,615	21,709	204
— D. Embedsmænd	823	-	823	8
— E. Bestillingsmænd	1,558	1,849	3,407	32
— F. Uproduktive	183	2,147	2,330	22
Tilsammen	68,628	37,701	106,329	1,000
Gaardbrugere	56,398	1,267	57,665	543
Husmænd	76	5,207	5,283	50
Dagarbejdere	237	4,882	5,119	48

C. No. 14.

53

Efter Satsen 480 Kroner.

Livsstillinger	Nuværende Stemmeb. med Indtægt af 480 Kr. og derover.	Ikke-Stemmebe-rettigede med Indtægt af 480 Kr. og derover.	Tilsammen Stemmeb. om dette Indtægtsforslag anvendtes paa Alle.	Altsaa vordende Stemmeb. af hver Kl. pr. 1000 Stemmeb. overhovedet under samme Forudsætning.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende. . .	52,781	6,842	59,623	712
— B. Private Betjente	1,697	2,688	4,385	53
— C. Arbejderklassen.	853	13,485	14,338	171
— D. Embedsmænd	821	-	821	10
— E. Bestillingsmænd	1,447	1,507	2,954	35
— F. Uproduktive	145	1,408	1,553	19
Tilsammen	57,744	25,930	83,674	1,000
Gaardbrugere	47,065	940	48,005	574
Husmænd.	53	3,066	3,119	37
Dagarbejdere	187	3,128	3,315	40

Efter Satsen 600 Kroner.

Livsstillinger.	Nuværende Stemb. med Indtægt af 600 Kr. og derover.	Ikke-Stemmebe-rettigede med Indtægt af 600 Kr. og derover.	Tilsammen Stemb. om dette Indtægtsforslag anvendtes paa Alle.	Altsaa vordende Stemmeb. af hver Kl. pr. 1000 Stemmeb. overhovedet under samme Forudsætning.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende. . .	41,184	4,651	45,835	741
— B. Private Betjente	1,579	2,083	3,662	59
— C. Anbeiderklassen.	576	7,568	8,144	132
— D. Embedsmænd.	819	-	819	13
— E. Bestillingsmænd.	1,256	1,180	2,436	39
— F. Uproduktive	126	864	990	16
Tilsammen	45,540	16,346	61,886	1,000
Gaardbrugere	36,615	643	37,258	602
Husmænd.	28	1,581	1,609	26
Dagarbejdere	121	1,736	1,857	30

C. No. 14.

§ 20. De vordende Stemmeberettigedes Fordeling efter deres økonomiske Stilling oplyses ved følgende

Tabel 50.

a) Efter Indtægtsforslaget 400 Kr. og derover.

	Vordende Stemmeberettigede under nedenstaaende Vilkaar.	Samme for hvert Tusinde af det hele Antal vor- dende Stemmeb.
1. Fritagne for Skat	4,044	27
2. Kun ilignede personlig Skat	2,265	15
3. Kun skatlagte efter Formue	6,186	41
4. Skatlagte efter Indtægt under 400 Kr.	30,738	206
(1—4 samtlige nuværende Stemmeb.)		
5. Skatlagte efter Indtægt af 400—480 Kr.	22,655	151
(heraf nuv. Stemmeb. 10,884		
— nye — 11,771)		
6. Skatlagte efter Indtægt af 480—600 Kr.	21,788	146
(heraf nuv. Stemmeb. 12,204		
— nye — 9,584)		
7. Skatlagte efter Indtægt af 600—800 Kr.	24,734	165
(heraf nuv. Stemmeb. 15,388		
— nye — 9,346)		
8. Skatlagte efter Indtægt af 800 Kr og derover	37,152	249
(heraf nuv. Stemmeb. 30,152		
— nye — 7,000)		
Tilsammen	149,562*)	1,000

b) Efter Indtægtsforslaget 480 Kr. og derover.

1. Som ovenfor	4,044	29
2. Ligeledes	2,265	17
3. Ligeledes	6,186	45
4. Ligeledes	30,738	223
5. Skatlagte efter Indtægt af 400—480 Kr.	10,884	79
(kun nuværende Stemmeb.)		
6. Som ovenfor	21,788	158
7. Ligeledes	24,734	179
8. Ligeledes	37,152	270
Tilsammen	137,791	1,000

*) Denne Sum er 256 mindre end den Sum af 149,818 vord. Stemmeb., der ovenfor er opført for Rigets Landdistrikter, de før omhandlede 10 Distrikter undtagne. Aarsagen hertil er, at det for 256 nuværende Stemmeb. ikke har kunnet bringes paa det Rene, til hvilke Klasser de høre (se ovenfor Side 10 Anm. **). Den samme Bemærkning gjælder de under Tabellens litera b og c anførte Totalsummer.

c) Efter Indtægtsforslaget 600 Kr. og derover.

	Vordende Stemmeberettigede under nedenstaaende Vilkaar.	Samme for hvert Tusinde af det hele Antal vor- dende Stemmeb.
1. Som ovenfor	4,044	32
2. Ligeledes	2,265	18
3. Ligeledes	6,186	48
4. Ligeledes	30,738	240
5. Som litra b 5.	10,884	85
6. Skatlagte efter Indtægt af 480—600 Kr. (kun nuværende Stemmeb.)	12,204	95
7. Som ovenfor	24,734	192
8. Ligeledes	37,152	290
Tilsammen	128,207	1,000

IV. Stemmeretserhvervelse paa Grundlag af Erlæggelse af Skat af en vis Størrelse.

(Skatteforslagene.)

§ 21. Efter det i Storthingsdokument No. 91 for 1876 II. Litr. e fremsatte Forslag skal Enhver blive stemmeberettiget, som for det sidstforløbne Aar efter Ligning paa Formue eller Indtægt har betalt direkte Skat til Kommunen af mindst 3 eller alternativt mindst 4 Kr., samt derhos paa Valgtiden har fast Ophold i Valgkommunen og ikke som Tyende tilhører Andens Husstand.

Undersøgelsen gjælder her ligesom ved Indtægtsforslagene kun de 25aarige Mænd, der for 1876 paa sit Hjemsted ere blevne ilignede Skat, Tyende undtagne. Man henviser, hvad denne Modifikation angaar, til hvad man derom har anført under Behandlingen af sidstnævnte Forslag.

Ved de i dette Afsnit gjorte Beregninger skal man særskilt bemærke, at under den paa Formue og Næring

udlignede Fattig- og Skoleskat er indbefattet den Del af samme, der bestaar i værdsatte Naturalydelser, og at der til Skoleskat ogsaa er henregnet Udligning paa de enkelte Kredse i Henhold til § 30 i Lov om Almueskolevæsenet paa Landet.

Man skal forøvrigt ved Beregningerne ikke alene holde sig til de ovennævnte Satser af 3 og 4 Kr., men ogsaa statistisk belyse Virkningerne af Satser af 2 og 6 Kr.

§ 22. Antallet af nu ikke-stemmeberettigede, 25aarige Mænd, der for Aaret 1876 ilignedes en Skat af 2 Kr. og derover efter Ligning paa Formue og Næring udgjorde for Landdistrikterne med Undtagelse af de ovennævnte 10 Distrikter 67,935, medens Antallet af dem, der skatlagdes til 3 Kr. og derover, var 53,758, til 4 Kr. og derover 40,937 og til 6 Kr. og derover 25,411. Beregnes Tillæg til disse Summer, svarende til Folkemængden i hine 10 Distrikter, udkommer som samlet Antal af nye Stemmeberettigede i Landdistrikterne:

Efter Skattesatsen 2 Kr.:	69,327 = 47 af 1000 Individuer.
— — 3 — :	54,860 = 37 » —
— — 4 — :	41,776 = 28 » —
— — 6 — :	25,932 = 17 » —

Til Sammenligning anføres her, at Forholdet efter det Daae-Sørenssenske Forslag var 64 af 1000 Individuer, efter det videstgaaende Indtægtsforslag (400 Kr.) 26 af 1000, efter Indtægtssatsen 480 Kr. 18 af 1000 og efter

Indtægtssatsen 600 Kr. 11 af 1000. Den Virkning, som Skattesatsen 2 Kr. vil udøve i Henseende til Antallet af nye Stemmeberettigede, ligger altsaa omtrent midt imellem Virkningen af det Daae-Sørenssenske Forslag og det

videstgaaende Indtægtsforslag, dog noget nærmere det første. Ogsaa Virkningen af Skattesatsen 3 Kr. er større end den, der flyder af sidstnævnte Indtægtssats, men Skattesatsen 4 Kr. staar den i saa Henseende temmelig nær, og Skattesatsen 6 Kr. samt Indtægtssatsen 480 Kr. falde endnu mere sammen i sin Rækkevidde*).

Aarsagen til, at Skattesatserne 2 Kr., 3 Kr. o. s. v. give saameget færre Stemmeberettigede end det Daae-Sørenssenske Forslag, er selvfølgelig, at saamange ikke-stemmeberettigede Personer ere blevne ilagte en mindre Skat end nævnte Beløb. Af de ovenfor opgivne 92,995 Saadanne, der skatlagdes efter Formue og Næring, var nemlig 25,060 eller 27 Procent af Samtlige ilignede en Skat af under 2 Kr. og 39,237 eller 42 Procent skatlagte til et mindre Beløb end 3 Kr.

Sammenholder man Summerne for de nye Stemmeberettigede med Antallet af de nuværende, viser det sig, at Væksten for Skattesatsen 2 Kr. udgjør 61, for Satsen 3 Kr. 48, for Satsen 4 Kr. 37 og for Satsen 6 Kr. 23 nye Stemmeberettigede af hvert 100 nuværende.

Foruden de ovennævnte 67,935 25aarige Mænd, der for 1876 skatlagdes til 2 Kr. og derover, har man fundet 2163 Mænd, der vare ilignede en saadan Skat, men hvis Alder ikke er oplyst. Selv om alle disse vare 25 Aar, vilde der herved kun fremkomme et Tillæg af omtrent 3 Procent, men sandsynligvis er den virkelige Tilvæxt, som fuldstændig Oplysning om Alderen vilde give, ikke engang det halve deraf, da neppe Halvdelen af de ompurgte Personer var 25 Aar gammel. For de højere liggende Skattesatser bliver Tillægget endnu mindre, da Antallet af større Skatteydere med uoplyst Alder er betydelig lavere.

I een meget væsentlig Henseende ville Skatteforslagene i sin Virkning blive meget forskellige saavel fra det Daae-Sørenssenske Forslag som Indtægtsforslagene. Størrelsen af den Skat, der erlægges, er nemlig efter en Skatteregel, der ogsaa i Landdistrikterne er den almindelige og vistnok kun er faa Undtagelser undergivet, afhængig

*) Det er ogsaa antageligt, at en Skattesats af 8 Kr. i sin Virkning vilde blive temmelig lig en Indtægtssats af 600 Kr. I de »Foreløbige Resultater» S. 61, hvor Antallet af nye Stemmeberettigede beregnedes til henh. 27 og 17 af 1000 efter Skattesatserne 4 og 6 Kr., altsaa meget ligt det nu fundne Forhold, opgjordes Antallet efter en Skattesats af 8 Kr. til 11 af 1000 eller det samme Forhold som det for Indtægtssatsen 600 Kr. nu erholdte.

af Skatteydernes Forsørgelsespligt ligeoverfor Familie eller Andre, som staa i lignende Forhold til dem. Som Følge af de skattefrie Fradrag i den antagne Indtægt eller Næring, hvilke den nævnte Omstændighed bevirker, bliver der kun en mindre skatbar Næring tilbage, saaledes at Familiefædre, selv om de have ligestore eller større Indtægter, jevnlig ville komme til at betale en mindre Skat end Personer, der have den samme eller en lavere Indtægt, men ingen Forsørgelsespligt af nævnte Slags. Ved Stemmeretsforslag, der gjøre Valgret betinget af Skattens Størrelse, ville altsaa Familieforsørgere kunne blive udelukkede, men enslige Personer medtagne, uagtet hine have den samme eller endog større Indtægt end disse, og jo højere den Skattesats er, som skal begrunde Rettigheden, desto flere Familieforsørgere er der, som af den omhandlede Grund ikke ville finde Plads i Rækken. Ved de tidligere behandlede Stemmeretssystemer opstaar det her berørte Forhold ikke. Vel udelukkes ogsaa ifølge disse Enhver, der slet ikke betaler eller ilignes Skat og saaledes ogsaa de Familiefædre, hvis Indtægt er saa liden, at der efter det skattefrie Fradrag aldeles intet bliver tilbage.*) Men hermed standser dog Udelukkelsen ifølge de samme Stemmeretsforslag, hvorimod Skattesystemet foruden de sidstnævnte ogsaa vil hindre mange af de Forsørgere fra Stemmeretserhvervelse, der betale nogen om end en reduceret Skat.

Det omhandlede Forhold skal man her anskueliggjøre ved nedenstaaende Opgave, der er hentet fra et Antal af 19 Herreder og som alle gjælde de ikke-stemmeberettigede Personer, der ere ansatte til en antagen Næring af 400 à 440 Kr.**)

*) Af ikke-stemmeberettigede Personer, der vare fritagne for Skat, har man faaet opgivet et Antal af 4691, hvoraf 3392 tilhørende Arbejderklassen og deraf igjen 2215 Husmænd, 412 Dagarbejdere og 361 Inderster. Man har imidlertid dermed ganske vist ikke faaet Rede paa det hele Antal af dem, der ere blevne ubeskattede paa Grund af Familieforsørgelse, og paa den anden Side er der blandt de opgivne Personer utvivlsomt mange, der nærmest maa henføres til Fattige i egentlig Forstand.

**) Da den valgte Næringssats ligger imellem to rigtignok meget nærliggende Yderpunkter, 400 og 440 Kr., har man ikke medtaget Tilfælde, hvori den Personerne ilignede Skat aldeles overveiende falder ind under en enkelt af de i Tabellen opførte Skattegrupper, og saaledes kun ganske faa henhøre til en anden Gruppe, da dette Forhold just kan være en Følge af, at der i Næringssatsen er et Mellemrum.

Tabel 51.

Herreder.	Samlet Antal ikke-stemmem. Personer, ansatte til en Næring af 400—440 Kr.	Heraf var nedenstaaende Antal ilignet saadan Skat:		
		Under 3 Kr.	3—4 Kr.	4 Kr. og derover.
Borge (Smaalenene)	48	26	20	2
Skedsmo	14	11	3	—
Fet	7	1	3	3
Storelvdalen	64	37	9	18
Vardal	23	19	—	4
Ringebu	3	1	1	1
Hurum	4	1	1	2
Sande (Jarlsberg)	16	4	3	9
Stokke	72	11	22	39
Nøterø	98	44	54	—
Tjølling	52	24	11	17
Solum	46	7	6	33
Tromø Sogn	65	46	8	11
Dybvaag	33	6	8	19
Aarstad	38	23	14	1
Askøen	80	25	20	35
Opdal	16	6	5	5
Ørlandet	9	1	3	5
Grong	29	4	1	24
Tilsammen	717	297	192	228

I ovenstaaende Tabel angiver Antallet af de til Beløb under 3 Kr. Skatlagte de Personer, der have den største Forsørgelsespligt, de til Beløb af 3—4 Kr. Skatlagte dem, der have en mindre saadan, og de til Beløb af 4 Kr. og derover Skatlagte dem, der enten ingen Underholdningspligt have eller ialfald den mest indskrænkede. Af samtlige 717 til en Næring af 400—440 Kr. ansatte Skatteydere vilde altsaa under Herredømmet af en Skattesats af 3 Kr. 297 udelukkes fra Stemmeret paa Grund af sin mere udstrakte Forsørgelsespligt, medens 420 ville blive medtagne, enten fordi denne Forpligtelse har et mindre Omfang eller slet ikke eksisterer, og efter en Skattesats af 4 Kr. og derover vilde af samme Grunde 489 blive udelukkede og kun 228 medtagne som Stemmeberettigede.

For nærmere at vise den Udstrækning, hvori det omhandlede Forhold er virksomt til Udelukkelse af Familieforsørgere, har man for et Antal af 37 over hele Riget spredte Distrikter med en samlet Folkemængde af

152471 eller omtrent $\frac{1}{10}$ Del af Landdistrikternes hele Befolkning samlet Opgaver af samme Slags som de ovenfor for en enkelt Indtægtssats meddelte, hvilke Opgaver omfattede ialfald de væsentlige af de Indtægter, hvis Besiddere kunne paa Grund af Familieforsørgelse blive Skattereduktion underkastede, nemlig Indtægtssatserne fra 200—640 Kr. Man ser sig forøvrigt ikke istand til paa Basis af de anførte direkte Oplysninger at opgjøre nogen Beregning for samtlige Landdistrikter, da Forholdene i de øvrige $\frac{9}{10}$ Dele deraf kunne være forskellige, men de erhvervede Opgaver maa i ethvert Fald ansees tilstrækkelige til at vise, at den heromhandlede Virkning af Skatteforslagene vil blive ganske betydelig. Det kunde have været ønskeligt, om fuldstændige Opgaver havde foreligget, men Tilveiebringelsen deraf har under de forhaandenværende Omstændigheder været en Umulighed.

Efter sidstnævnte Opgaver stiller Forholdet sig saaledes:

C. No. 14.

Tabel 52.

Næringssatser Kr.	Samlet Antal Personer, ansatte til hosstaaende antagne Næring.	Efter en Skatte- sats af 3 Kr. vilde udelukkes som skatlagte til mindre Beløb.	Efter en Skatte- sats af 4 Kr. vilde udelukkes som skatlagte til mindre Beløb.
200—240	249	159	190
240—280	509	201	330
280—320	361	178	278
320—360	506	234	389
360—400	230	110	155
400—440 (se oven)	717	297	489
440—480	370	102	233
480—520	328	132	221
520—560	250	100	136
560—600	305	101	139
600—640	566	195	312
Tilsammen . . .	4391	1809	2872

Efter en Skattesats af 3 Kr. vilde altsaa ialt 1809 Personer forhindres fra Stemmeretserhvervelse paa Grund af sin relativt udstrakte Familieforsørgelsespligt, medens 2582 Personer med tilsvarende Indtægt vilde opnaa Stemmeret, fordi Pligten idetmindste var mindre, og efter en

Skattesats af 4 Kr. vilde Forholdet blive 2872 Udelukede mod 1519 Erhvervende.*)

Stiftsvis vil Antallet af nye Stemmeberettigede stille sig saaledes:

*) Man gjentager forøvrigt her den foranstaaende Anmærkning, da dens Indhold ogsaa er anvendelig paa den sidste Tabel.

Tabel 53.

Bygderne stiftsvis.	Nye Stemmeberettigede efter nedenstaaende Skattesatser				Nye Stemmeberettigede pr. 1000 Individuer efter nedenst. Skattesatser			
	2 Kr.	3 Kr.	4 Kr.	6 Kr.	2 Kr.	3 Kr.	4 Kr.	6 Kr.
Christiania	14,188	12,000	8,618	5344	44	37	27	17
Hamar	6,156	4,487	3,431	2280	27	20	15	10
Christianssands	13,540	11,200	8,999	5806	51	42	34	22
Bergens	8,775	6,346	4,636	2695	38	27	20	12
Thronhjems	12,462	8,836	6,351	3513	54	38	27	15
Tromsø	12,814	10,889	8,902	5773	76	64	53	34
Rigets Bygder	67,935	53,758	40,937	25,411	47	37	28	17

Hamars Stift vil saaledes efter alle Skattesatser faa det i Forhold til Folkemængden mindste Antal nye Stemmeberettigede og dernæst Bergens Stift, hvorimod Tromsø Stift ligeledes efter samtlige Satser vil erholde det største Antal, Christianssands Stift overhovedet det næststørste. Imellem de nævnte Stifter staa Christiania og Thronhjems Stifter med Summer, der overhovedet temmelig nøie svare til Gjennemsnittet for samtlige Landdistrikter.

Medens det ved Indtægtsforslagene antoges fornemmelig at være de økonomiske Vilkaars ulige Beskaffen-

I Christiania	Stift	942,000	Kr. eller 2.84	Kr. pr. Individ.
I Hamars	—	482,000	» — 2.12	» —
I Christianssands	—	675,000	» — 2.48	» —
I Bergens	—	276,000	» — 1.12	» —
I Thronhjems	—	404,000	» — 1.72	» —
I Tromsø	—	408,000	» — 2.40	» —
Rigets Bygder			3,187,000	Kr. eller 2.16 Kr. pr. Individ.

I væsentlige Dele stemmer, som man vil se, Stifternes Orden efter denne Opgave med den, som Tabel 53 udviser, medens der dog ogsaa møder iøinefaldende Afvigelser. I Hamars Stift udlignes saaledes vistnok lidt mindre Skat paa Formue og Næring end gennemsnitlig for Landdistrikterne, men dette er ikke tilstrækkeligt til at forklare, at den i Tabel 53 indtager den laveste Plads. Derimod er det ringe Antal Stemmeberettigede, som Bergens Stift efter samme Tabel vilde erholde, naturligt efter det særdeles ubetydelige Omfang, hvori Skat paa Formue og Næring udlignes i denne Landsdel, ligesom omvendt det store Antal for Christianssands og Tromsø Stifter maa antages at have sin hovedsageligste Grund i den anseelige Udstrækning, hvori der sammesteds udlignes Skat paa de nævnte Fundamenter. Paa den anden Side indtage, som oven anført, Christiania og Thronhjems Stifter et Middelstandpunkt i Henseende til Antallet af nye Stemmeberettigede, men i det første Stift er den Skat, som falder paa Formue og Næring, meget betydelig, i det sidste meget under Gjennemsnittet.

hed, der stiftsvis fremkaldte de forskjellige Resultater, maa Grunden til Uligheden i Skatteforslagenes Bærevide fortrinsvis være at søge i den forskjellige Udstrækning, hvori man inden de samme Landsdele udligner Skat paa Formue og Næring. Herover haves ikke Opgaver for senere Aar end 1874, men disse kunne i saa Henseende ansees for fuldkommen tilstrækkelige, da Forholdet siden den Tid neppe kan have forandret sig synderligt.

For nævnte Aar var den samlede paa Formue og Næring udlignede Skat som følger:

Størrelsen af den hele Skat, som udskrives paa det ovenomhandlede Fundament, er jo heller ikke alene afgørende for det omspurgte Forhold. Selvfølgelig kommer ogsaa meget an paa, hvorledes overensstemmende med Ligningsreglerne den hele Skat fordeles paa Individerne, i hvilken Henseende Ulighederne kunne være store, specielt i den Retning, at der i et Stift kan falde en større Del af Skatten paa de jordeiende og stemmeberettigede Personer og kun en mindre Del paa de Ikke-Stemmeberettigede, hvorom der her alene handles, ligesom ogsaa det Omvendte kan være Tilfældet.

Med Antallet af nye Stemmeberettigede efter Skatteforslagene, saaledes som det efter Tabel 53 stiftsvis bliver, bør man sammenholde de tilsvarende Opgaver over nye Stemmeberettigede efter det Daae-Sørenssenske Forslag og Indtægtsforslagene i Tabellerne 13 og 32.

Sammenholder man Antallet af nye Stemmeberettigede efter Skatteforslagene med Antallet af de nuværende Stemmeberettigede efter Tabel 1, fremkommer følgende Væxt, beregnet som før pr. 100 af sidstnævnte Slags:

C. No. 14.

Tabel 54.

Bygderne stiftsvis.	Efter Satsen 2 Kr.	Efter Satsen 3 Kr.	Efter Satsen 4 Kr.	Efter Satsen 6 Kr.
Christiania	60	50	37	23
Hamar	43	32	24	16
Christianssands	57	44	38	24
Bergens	43	30	22	13
Thronhjems	81	57	40	22
Tromsø	93	78	65	41
Rigets Bygder som oven .	61	48	37	23

For Amterne maa man indskrænke sig til at meddele nedenstaaende Forholdstal for nye Stemmeberettigede for hvert 1000 Individder:

Tabel 55.

Bygderne amtsvis.	Efter Skatte- satsen 2 Kr.	Efter Skatte- satsen 3 Kr.	Efter Skatte- satsen 4 Kr.	Efter Skatte- satsen 6 Kr.
Smaalenene	48	41	32	19
Akershus	43	37	25	17
Hedemarken	25	18	13	8
Christians	29	21	17	12
Buskerud	33	28	19	12
Jarlsberg og Laurvig	51	43	32	19
Bratsberg	48	38	28	16
Nedenæs	63	54	45	31
Lister og Mandal	41	35	29	20
Stavanger	50	40	33	21
Søndre Bergenhus	43	32	24	15
Nordre Bergenhus	30	22	15	9
Romsdal	45	30	21	10
Søndre Thronhjem	48	34	23	13
Nordre Thronhjem	63	46	35	21
Nordland	91	78	64	40
Tromsø	61	49	38	24
Finmarken	32	30	29	26
Rigets Bygder som oven . .	47	37	28	17

Efter Satsen 2 Kr. bevæger altsaa Variationen sig mellem 25 og 91, efter Satsen 3 Kr. mellem 18 og 78, efter Satsen 4 Kr. mellem 13 og 64 og efter Satsen 6 Kr. mellem 8 og 40, idet Hedemarkens Amt overalt har Minimum og Nordlands Amt Maximum.

Blandt Fogderierne udhæves nedenstaaende med meget store eller meget smaa Forholdstal pr. 1000 Individer:

Tabel 56.

Fogderier.	Efter Satsen 2 Kr.	Efter Satsen 3 Kr.	Efter Satsen 4 Kr.
a. med store Forholdstal.			
Moss	71	59	43
Aker og Follo . .	61	57	36
S. Østerdalen . .	56	45	32
Bamble	74	53	34
Jarlsberg	54	45	35
Nedenæs	68	59	49
Ryfylke	55	44	44
Stør- og Værdalen .	63	42	30
Namdalen	86	72	55
S. Helgeland . . .	100	78	61
N. Helgeland . . .	88	76	60
Salten	85	76	63
Lofoten og Vester- aalen	93	84	71
Senjen og Tromsø .	61	49	38
Vardø	105	104	97
b. med smaa Forholdstal.			
Rakkestad	22	18	15
Øvre Romerige . .	26	19	17
Vinger og Odalen .	11	9	4
Solør	16	8	5
N. Østerdalen . . .	28	11	7
Hedemarken	22	18	16
Toten	27	22	19
Hadeland og Land .	28	21	15
Valders	16	11	8
Numedal og Sands- vær	23	19	16
Ringerige	15	12	9
Ø. Thelemarken . .	28	23	19
Sætersdalen	28	20	17
Sønd- og Nordfjord	28	22	16
Guldalen	26	17	13

Variationen for Satsen 2 Kr. ligger altsaa mellem 11 (Vinger og Odalen) og, bortset fra det lille Vardø Fogderi, 100 af 1000 (S. Helgeland). For Satsen 3 Kr. bevæger den sig mellem 8 (Solør) og 84 af 1000 (Lofoten) og for Satsen 4 Kr. mellem 5 (ogsaa Solør) og 71 af 1000 (ogsaa Lofoten).

For Herrederne oplyses Forholdet ved nedenstaaende

Tabel 57.

Nye Stemmeberettigede pr. 1000 Indbyggere.	Antal Herreder, hvori Forholdet bliver det hosstaaende.		
	Efter Skattesatsen 2 Kr.	Efter Skattesatsen 3 Kr.	Efter Skattesatsen 4 Kr.
ingen	7	8	8
0—10	18	40	70
10—20	53	82	116
20—30	63	86	89
30—40	69	65	55
40—50	57	46	35
50—60	47	36	30
60—70	40	29	15
70—80	32	20	15
80—90	23	20	8
90—100	19	9	5
100—110	8	2	—
110—120	9	4	1
120—130	2	1	1
130—140	1	—	—
Tilsammen	448	448	448

For Akers Herred vil Forholdet efter Skattesatsen 2 Kr. bliver 74, efter Satsen 3 Kr. 72, efter Satsen 4 Kr. 42 og efter Satsen 6 Kr. 28 pr. 1000 Individer.

§ 23. De nye Stemmeberettigedes Livsstilling viser nedenstaaende

C. No. 14.

Tabel 58.

Livsstillinger.	Nye Stemmeberettigede efter nedenstaaende Skattesatser.				Nye Stemmeberettigede af hver Klasse pr. 1000 Saadanne uden Hensyn til Klasse			
	efter Satsen 2 Kr.	efter Satsen 3 Kr.	efter Satsen 4 Kr.	efter Satsen 6 Kr.	efter Satsen 2 Kr.	efter Satsen 3 Kr.	efter Satsen 4 Kr.	efter Satsen 6 Kr.
Hovedklasser.								
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	17104	14256	11500	7785	252	265	280	306
» B. Private Betjente	3736	3469	3110	2404	55	65	76	95
» C. Arbejderklassen	37482	28191	19852	10614	552	524	485	418
» D. Embedsmænd	—	—	—	—	—	—	—	—
» E. Bestillingsmænd	2360	2119	1863	1429	34	39	46	56
» F. Uproduktive	7253	5723	4612	3179	107	107	113	125
Tilsammen	67935	53758	40937	25411	1000	1000	1000	1000
Underklasser:								
Gaardbrugere	2187	1923	1692	1295	32	36	41	51
Leilændinge	866	741	614	419	13	14	15	16
Forpagtere	1427	1207	1011	713	21	22	25	28
Fiskere	5896	4905	3833	2396	87	91	94	94
Handelsmænd	1319	1222	1130	950	19	23	28	37
Skibsredere	200	187	180	162	3	3	4	6
Fragtemænd	133	126	114	90	2	2	3	4
Vognmænd	139	132	92	65	2	2	2	3
Bergværks- og Fabrikeiere	108	103	95	88	2	2	2	3
Haandværkere	4753	3682	2723	1601	70	68	67	63
Privat-prakt. Læger og Dyr læger	61	59	58	52	1	1	1	2
Advokater og Sagførere	33	33	33	31	—	1	1	1
Huseiere	171	136	98	63	3	3	2	2
Betjente ved Jordbrug og Skovdrift	490	455	411	314	7	8	10	12
Handelsbetjente	459	421	372	295	7	8	9	12
Skibsførere	393	379	357	310	6	7	9	12
Jægteskipperne	201	188	163	120	3	3	4	5
Styrmænd	1043	957	877	630	15	18	21	25
Betjente ved Bergværks- og Fabrikdrift	829	779	687	538	12	14	17	21
Husmænd	12174	8353	5710	2855	179	155	140	112
Inderster	5288	3892	2853	1547	78	72	70	61
Sømænd	3937	3322	2440	1383	58	62	60	54
Jernbane- og Veiarbejdere	217	188	127	59	3	3	3	2
Bergværks- og Fabrikarbejdere	2401	1956	1418	851	35	36	35	34
Haandværksarbejdere	2337	2004	1436	799	34	37	35	31
Dagarbejdere	7825	5859	4065	2012	115	109	99	79

Livsstillinger.	Nye Stemmeberettigede efter nedenstaaende Skattesatser.				Nye Stemmeberettigede af hver Klasse pr. 1000 Saadanne uden Hensyn til Klasse.			
	efter Satsen 2 Kr.	efter Satsen 3 Kr.	efter Satsen 4 Kr.	efter Satsen 6 Kr.	efter Satsen 2 Kr.	efter Satsen 3 Kr.	efter Satsen 4 Kr.	efter Satsen 6 Kr.
Hjemmev. Sønner af Gaard- og Husmænd m. m.	1800	1240	798	461	27	23	20	18
Bestillingsmænd i Statens Tjeneste . . .	1090	1004	906	755	16	19	22	30
Bestillingsmænd i Kommunens Tjeneste .	1230	1079	930	654	18	20	23	26
Føderaadsmænd	6754	5263	4195	2820	99	98	103	111

Sammenholder man denne Tabel med Tabel 37, der oplyser de nye Stemmeberettigedes Livsstilling efter Indtægtsforslagene, møder blandt andet den Mærkelighed, at Føderaadsmændene ville blive meget stærkere repræsenterede efter Skatteforslagene end efter Indtægtsforslagene. Grunden hertil ligger vistnok hovedsagelig i den Omstændighed, at Klassen kun tæller forholdsvis faa Personer, der have Familie at forsørge, saa at de dertil hørende Skatteydere i Forhold til sin Indtægt betale en større Skat.

§ 24. De nye Stemmeberettigedes Sammensætning efter deres økonomiske Stilling kan man kun belyse ved de før meddelte Opgaver over Størrelsen af den Skat, som de vare ilignede. Ifølge disse Opgaver vilde de efter Skattesatsen 2 Kr. og derover bestaa af Personer, der vare ilagte saadan Skat:

Tabel 59.

	Altsaa pro mille af det hele Antal nye Stemmeb.	
Personer, ilignede Skat af 2—3 Kr. :	14,177	209
— — — - 3—4 Kr. :	12,821	189
— — — - 4—6 Kr. :	15,526	228
— — — - 6 Kr. og derov. 25,411		374
Tilsammen	67,935	1,000

De nye Stemmeberettigede efter Satsen 3 Kr. og derover ville bestaa af Individder med saadan Skat:

	Altsaa pro mille af det hele Antal nye Stemmeb.	
Personer, ilignede Skat af 3—4 Kr. :	12,821	239
— — — - 4—6 Kr. :	15,526	289
— — — - 6 Kr. og derov. 25,411		472
Tilsammen	53,758	1,000

Og de nye Stemmeberettigede efter Satsen 4 Kr. og derover ville bestaa af Individder, skatlagte som følger:

	Altsaa pro mille af det hele Antal nye Stemmeb.	
Personer, ilignede Skat af 4—6 Kr. :	15,526	379
— — — - 6 Kr. og derov. 25,411		621
Tilsammen	40,937	1,000

Af ovenstaaende Tabel 8 litera b vil det derimod fremgaa, at de nuværende Stemmeberettigede kun indbefatte 63 pro mille med Skat imellem 2 og 3 Kr., 61 pro mille med Skat imellem 3 og 4 Kr., 115 pro mille med Skat imellem 4 og 6 Kr. og 617 pro mille med Skat af 6 Kr. og derover, medens Resten bestod af 87 pro mille med Skat under 2 Kr. og 57 pro mille, dels fritagne for Skat, dels kun ilignede personlig Skat.

§ 25. Efter det Ovenanførte vil Antallet af dem, som i Landdistrikterne skulde blive stemmeberettigede tilfølgge de forskellige Skattesatser, naar Skatteiligning sættes lig med Skattebetaling, udgjøre:

C. No. 14.

efter Skattesatsen 2 Kr. og derover : 183,737 = 124 af 1000 Individer.

— — 3 — — : 169,270 = 114 - —

— — 4 — — : 156,186 = 105 - —

— — 6 — — : 140,342 = 94 - —,

medens Antallet af nuværende Stemmeberettigede udgjør 77 af 1000, af vordende Stemmeberettigede efter det Daae-Sørenssenske Forslag med den deri gjorte Modifikation

141 af 1000, efter Indtægtssatsen 400 Kr. 103, efter Indtægtssatsen 480 Kr. 95 og efter Indtægtssatsen 600 Kr. 88 af 1000 Individer.

Stiftsvis stiller Forholdet sig saaledes:*)

Tabel 60.

Bygderne stiftsvis.	Vordende Stemmeberettigede efter nedenstaaende Skattesatser.				Vordende Stemmeb. for hvert 1000 Individer efter nedenstaaende Skattesatser.			
	2 Kr.	3 Kr.	4 Kr.	6 Kr.	2 Kr.	3 Kr.	4 Kr.	6 Kr.
Christiania	37,667	35,479	32,097	28,823	117	110	100	90
Hamar	20,586	18,917	17,861	16,710	90	83	78	73
Christianssand	37,680	35,340	33,139	29,946	141	132	124	112
Bergen	29,571	27,142	25,432	23,491	127	116	109	101
Thronhjelm	27,957	24,331	21,846	19,008	121	105	94	82
Tromsø.	26,591	24,666	22,679	19,550	158	146	135	116
Sum og Gjennemsnit	180,052	165,875	153,054	137,528	124	114	105	94

*) Man gjentager her Anmærkningen til Tabellerne 19 og 39

Hamar Stift erholder altsaa Minimum af Stemmeberettigede i enhver af Rækkerne med henholdsvis 90, 83, 78 og 73 pr. 1000 Individer, Tromsø Stift Maximum med henholdsvis 141, 132, 124 og 112 af 1000 Individer. Ogsaa efter Indtægtsforslagene og det Daae-Sørenssenske

Forslag staar, som man vil erindre, Hamars Stift lavest, men Tromsø Stift, der ifølge sidstnævnte Forslag staar høiest, afgiver ved Indtægtsforslagene den første Plads til Christiania Stift.

For Amterne meddeles følgende Tabel:

Tabel 61.

Bygderne amtsvis.	Vordende Stemmeberettigede efter nedenstaaende Skattesatser.				Vordende Stemmeb. pr. 1000 Individer efter nedenstaaende Skattesatser.			
	2 Kr.	3 Kr.	4 Kr.	6 Kr.	2 Kr.	3 Kr.	4 Kr.	6 Kr.
Smaalenene	9,701	9,079	8,379	7,360	121	114	105	92
Akershus	10,469	9,780	8,527	7,595	98	92	80	72
Hedemarken	10,291	9,508	8,979	8,379	89	82	77	72
Christians	10,295	9,409	8,882	8,331	91	83	79	74
Buskerud	8,205	7,846	7,165	6,664	113	108	99	92
Jarlsberg og Laurvig . .	9,292	8,774	8,026	7,204	145	137	126	113
Bratsberg	7,980	7,328	6,661	5,842	120	110	100	88
Nedenæs	8,986	8,418	7,861	6,997	145	136	127	113
Lister og Mandal	9,226	8,893	8,549	8,025	165	159	153	144
Stavanger	11,488	10,701	10,068	9,082	139	129	122	110
Søndre Bergenhus	15,359	13,988	13,093	12,011	130	119	111	102
Nordre Bergenhus	8,721	8,083	7,582	7,037	110	102	95	89
Romsdal	13,268	11,813	10,922	9,811	133	118	109	98
Søndre Thronhjøm	10,912	9,641	8,607	7,665	120	106	95	85
Nordre Thronhjøm	9,268	7,948	7,074	5,975	119	102	91	77
Nordland	16,203	14,907	13,440	11,086	160	147	133	109
Tromsø	6,961	6,366	5,867	5,160	144	132	121	107
Finmarken	3,427	3,393	3,372	3,304	180	178	177	174
Sum og Gjennemsnit	180,052	165,875	153,054	137,528	124	114	105	94

Bortser man fra Finmarkens Amt paa Grund af dets ovenomhandlede eiendommelige Forholde, ligger altsaa Forskjellen for Skattesatsen 2 Kr. imellem 89 og 165, for Skattesatsen 3 Kr. imellem 82 og 159, for Skattesatsen 4 Kr. imellem 77 og 153 og for Skattesatsen 6

Kr. mellem 72 og 144. Hedemarkens Amt har overalt de angivne Minima (efter Satsen 6 Kr. dog sammen med Akershus Amt), Lister og Mandals Amt overalt de nævnte Maxima.

Af Fogderierne udhæves nedenstaaende med særdeles store eller smaa Forholdstal pr. 1000 Individer:

Tabel 62.

Fogderier.	Vordende Stemmeberettigede pr. 1000 Individer.		
	efter Satsen 2 Kr.	efter Satsen 3 Kr.	efter Satsen 4 Kr.
a. med store Forholdstal:			
Jarlsberg	151	142	132
Mandal	166	160	152
Lister	164	158	153
Søndre Helgeland .	160	138	121
Nordre Helgeland .	155	143	127
Salten	168	159	146
Lofoten og Vester- aalen	155	146	133
Alten	155	153	152
Hammerfest	179	179	178
Tanen	200	198	197
Vardø	234	233	226
Varanger	192	187	185
b. med smaa Forholdstal:			
Nedre Romerige . .	89	79	72
Vinger og Odalen .	65	63	58
Solør	77	69	66
Hedemarken	78	74	72
Toten	92	87	84
Søndre Gudbrands- dalen	96	84	77
Nordre Gudbrands- dalen	89	80	75
Hadeland og Land.	79	72	66
Ringerige	80	77	74
Inderøen	97	84	78

Bortser man fra de finmarske Fogderier, ligger altsaa Forskjellen for Skattesatten 2 Kr. imellem 65 (Vinger og Odalen), og 168 (Salten), for Skattesatsen 3 Kr. imellem 63 (Vinger og Odalen) og 160 (Mandal) og for Skattesatsen 4 Kr. imellem 58 (ligeledes Vinger og Odalen) og 153 (Lister).

For Herrederne meddeles nedenstaaende Tabel:

Tabel 63.

Vord. Stemmeb. pr. 1000 Indbyggere.	Antal Herreder, hvori Forholdet bliver det hosstaaende:		
	efter Satsen 2 Kr.	efter Satsen 3 Kr.	efter Satsen 4 Kr.
30—40	-	1	1
40—50	2	1	2
50—60	3	6	11
60—70	10	15	17
70—80	20	27	43
80—90	16	33	40
90—100	35	46	56
100—110	46	58	60
110—120	41	51	51
120—130	48	35	42
130—140	51	50	41
140—150	42	45	30
150—160	54	34	26
160—170	34	21	9
170—180	28	11	7
180—190	8	5	4
190—200	3	3	2
200—210	2	2	4
210—220	1	2	-
220—230	1	-	2
230—240	3	2	-
Tilsammen . . .	448	448	448

At Kommuneskatterne i deres Helhed og dermed ogsaa de Skattebeløb, som falde paa de enkelte Skatteydere, efterhaanden ville blive forhøiede og saaledes medføre en stadig Udvidelse af Stemmeretsbesiddelsen paa det heromhandlede Grundlag, kan ikke være tvivlsomt. I Modsætning til de tidligere omhandlede Udvidelser, som

forandrede Lignings- og Skatteregler ville kunne fremkalde paa Basis af de samme faktiske Tilstande, vil imidlertid den Forøgelse af de Stemmeberettigedes Antal, som større Skattepaalæg ville bevirke, alene være en Følge af nye Forholde paa det økonomiske Omraade, og den ligger derfor udenfor den Grændse, som man har fundet at maatte afstikke for nærværende Arbejde. Anderledes stiller derimod Sagen sig, naar der spørges om Skatternes Fordeling paa de lovbestede Skattefundamenter, da dette Forhold beror paa den skatteudskrivende Myndigheds Afgjørelse og hører ind under Reglerne for Skattens Udligning. Som bekjendt, er det nu kun Skole- og Fattigskatten, hvorved der haves noget Valg imellem de to Skattefundamenter, fast Eiendom og Formue eller Næring, da de øvrige kommunale Skatter skulle udlignes paa Matrikulskylden. Men af de førstnævnte falder endnu en saa stor Del paa fast Eiendom, at der er Plads for en betydelig Overførelse paa det andet Skattegrundlag, Formue og Næring, og dermed for en Udvidelse af Stemmeretsbesiddelsen i Kraft af højere Beskatning af samme. For Aaret 1874 udlignedes saaledes af Skole- og Fattigskat i Forening ca. 1,225,000 Kr. eller 28 Procent paa Matrikulskylden mod ca. 3,152,000 Kr. eller 72 Procent paa Formue og Næring. At der virkelig efterhaanden vil blive lagt en stigende Andel af disse Skatter over paa Formue og Næring, maa forudses, ialfald saalænge der ikke gives nogen Adgang til at benytte dette Skattefundament ved de øvrige kommunale Paalæg. Den Udvikling, som Sagen hidtil har

havt, taler idetmindste derfor*). Skulde Lovgivningen indrømme den nu manglende Adkomst til ogsaa ved de andre kommunale Skatters Udligning at bruge Formue og Næring som Grundlag, vil der selvfølgelig herved opstaa et nyt Rum for en Udvidelse af Stemmeretsbesiddelsen som Følge af større Beskatning af samme Fundament, men man skal under det Standpunkt, hvorpaa dette Spørgsmaal for Tiden befinder sig, ikke opholde sig videre ved den Betydning, som en saadan Forandring i de lovbestede Forskrifter vilde kunne have for de her omspurgte Forholde.

Tænker man sig de omhandlede Skattesatser anvendte paa alle Personer, altsaa ogsaa paa de nuværende Stemmeretsindehavere, vilde Antallet af vordende Stemmeberettigede blive som følger:

*) Man skal til Belysning deraf meddele nedenstaaende Opgave:

Aar.	Skole- og Fattigskat.		Altsaa udlignedes for hvert 100 Kr.	
	Udlignet paa Matrikullen. Tus. Kr.	Udlignet paa Formue og Næring. Tus. Kr.	Paa Matrikullen. Kr.	Paa Formue og Næring. Kr.
1866	1520	2060	42	58
1867	1460	2204	40	60
1868	1432	2432	37	63
1869	1444	2724	35	65
1870	1404	2868	33	67
1871	1372	2980	31	69
1872	1264	3136	29	71
1873	1220	3124	28	72
1874	ca. 1225	3152	28	72

Se »Kommunale Forholde i Norges Land- og Bykommuner» (C. No. 10 af Norges off. Stat.) for 1869—71 S. XIV og 1872—73 S. VI. For Aaret 1874 er Opgaven endnu ikke trykt. I Skat paa Formue og Næring er her »personlig Skat» indbefattet.

C. No. 14.

Tabel 64.

Skattesatser.	Nuværende Stemmeberettigede, ilignede nedenst. Skat.	Ikke-Stemmeb., ilignede nedenst. Skat.	Altsaa tilsammen vordende Stemmeberettigede, om Skattesatserne anvendes paa Alle.	Samme pr. 1000 Indbyggere.
2 Kr. og derover	95850	67935	163785	113
3 Kr. og derover	88778	53758	142536	98
4 Kr. og derover	81943	40937	122880	84
6 Kr. og derover	69054	25411	94465	65

Man skal i Henseende til de Resultater, Tabellen giver, for Sammenligningens Skyld henvises dels til Side 64 ovenfor, hvor der er meddelt Opgaver over Antallet af vordende Stemmeberettigede efter Skattesatserne under den sædvanlige Forudsætning af, at alle de nuvæ-

rende Stemmeretsbesiddere beholde sin Ret, dels til Tabel 43, der for Indtægtsforslagene indeholder Opgaver svarende til dem i Tabel 64 leverede.

§ 26. De vordende Stemmeberettigedes Livsstilling oplyses ved følgende

Tabel 65.

Livsstillinger.	Vordende Stemmeberettigede efter nedenst. Skattesatser.				Vord. Stemmeb. af de forskj. Klasser for hvert 1000 Stemmeb. uden Hensyn til Klasse efter nedenst. Skattesatser.			
	2 Kr.	3 Kr.	4 Kr.	6 Kr.	2 Kr.	3 Kr.	4 Kr.	6 Kr.
Klasse A. Selvstændige Næringsdrivende . .	122582	119734	116978	113263	681	722	764	824
— B. Private Betjente	5633	5366	5007	4301	31	32	33	31
— C. Arbejderklassen	39123	29832	21493	12255	217	180	140	89
— D. Embedsmænd	844	844	844	844	5	5	6	6
— E. Bestillingsmænd	4189	3948	3692	3258	23	24	24	24
— F. Uproduktive	7681	6151	5040	3607	43	37	33	26
Tilsammen	180052	165875	153054	137528	1000	1000	1000	1000
Udhævede Underklasser:								
Gaardbrugere	97487	97223	96992	96595	541	586	634	703
Leilændinge	7245	7120	6993	6798	40	43	46	49
Forpagtere	1633	1413	1217	919	9	9	8	7
Fiskere	6789	5798	4726	3289	38	35	31	24
Handelsmænd	2117	2020	1928	1748	12	12	13	13

Livsstillinger.	Vordende Stemmeberettigede efter nedenst. Skattesatser.				Vord. Stemmeb. af de forskj. Klasser for hvert 1000 vord. Stemmeb. uden Hensyn til Klasse efter nedenst. Skattesatser.			
	2 Kr.	3 Kr.	4 Kr.	6 Kr.	2 Kr.	3 Kr.	4 Kr.	6 Kr.
Skibsredere	891	878	871	853	5	5	6	6
Fragtemænd	195	188	176	152	1	1	1	1
Vognmænd	208	201	161	134	1	1	1	1
Bergværks- og Fabrikeiere	211	206	198	191	1	1	1	1
Haandværkere	5393	4322	3363	2241	30	26	22	16
Privat-prakt. Læger og Dyrleger	89	87	86	80	-	1	1	1
Advokater og Sagførere	90	90	90	88	-	1	1	1
Huseiere	241	206	168	133	1	1	1	1
Betjente ved Jordbrug og Skovdrift	519	484	440	343	3	3	3	2
Handelsbetjente	500	462	413	336	3	3	3	2
Skibsførere	1966	1952	1930	1883	11	12	13	14
Jægteskipperne	209	196	171	128	1	1	1	1
Styrmænd	1169	1083	1003	756	6	7	7	5
Betjente ved Bergværks- og Fabrikdrift	911	861	769	620	5	5	5	5
Husmænd	12364	8543	5900	3045	69	51	39	22
Inderster	5348	3952	2913	1607	30	24	19	12
Sømænd	4274	3659	2777	1720	24	22	18	13
Jernbane- og Veiarbeidere	245	216	155	87	1	1	1	1
Bergværks- og Fabrikarbeidere	2641	2196	1658	1091	15	13	11	8
Haandværksarbeidere	2668	2335	1767	1130	15	14	12	8
Dagarbeidere	8172	6206	4412	2359	45	37	29	17
Hjemmev. Sønner af Gaard- og Husmænd m. m.	1815	1255	813	476	10	8	5	3
Bestillingsmænd i Statens Tjeneste	1937	1851	1753	1602	11	11	12	12
Bestillingsmænd i Kommunens Tjeneste	2206	2055	1906	1630	12	12	12	12
Føderaadsmænd	7104	5613	4545	3170	39	34	30	23

Med ovenstaaende Tabel bør man nærmest sammenholde Tabel 44, der meddeler de vordende Stemmeberettigedes Livsstilling efter Indtægtsforslagene. Man vil ved en saadan Sammenligning se, at Skatteforslaget 4 Kr. og Indtægtsforslaget 400 Kr. samt Skattesatsen 6 Kr. og Indtægtssatsen 480 Kr. ikke alene, som tidligere paavist, falde nær sammen i Henseende til det hele Antal Stemmeberettigede, men ogsaa hvad deres sociale Sammensætning angaar. Navnlige er dette Tilfældet med Skattesatsen 4 Kr. og Indtægtssatsen 400 Kr., idet Forholdstallene for Hovedklasserne ere:

Hovedklasser.	Efter Skatte- satsen 4 Kr.	Efter Indtægts- satsen 400 Kr.
Kl. A. Selvst. Næringsdrivende	764	770
Kl. B. Private Betjente	33	34
Kl. C. Arbejderklassen	140	148
Kl. D. Embedsmænd	6	6
Kl. E. Bestillingsmænd	24	25
Kl. F. Uproduktive	33	17
Tilsammen	1000	1000

Den eneste mærkelige Forskjel danner de Uproduktives Gruppe, som efter Skattesatsen staar betydelig bedre end efter den ellers tilsvarende Indtægtssats, hvortil Aar-

sagen, som oven anført, utvivlsomt er den, at Klassen tæller saa faa Familieforsørgere med reduceret Skat. For Underklasserne vil man overhovedet finde den samme Overensstemmelse som for Hovedklasserne.

De derpaa trinvis følgende Satser, nemlig Skattesatsen 6 Kr. og Indtægtssatsen 480 Kr., vise ogsaa, som anført, stor Lighed, men saa fuldstændig er den ikke. Her er Forholdstallene for Hovedklasserne som følger:

Hovedklasser.	Efter Skattesatsen 6 Kr.	Efter Indtægtssatsen 480 Kr.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	824	814
- B. Private Betjente	31	33
- C. Arbejderklassen	89	110
- D. Embedsmænd	6	6
- E. Bestillingsmænd	24	24
- F. Uproduktive	26	13

Ved Siden af de Uproduktives Klasse er der nemlig her en ikke ringe Forskjel ved Arbejderklassen, der, som man ser, bliver mindre repræsenteret ved den heromhandlede Skatte- end ved den tilsvarende Indtægtssats, hvortil Grunden meget vel kan ligge deri, at den samme Klasse tæller mange Familieforsørgere, som Skattereduktionen hindrer fra at naa op til denne Skattesats.

Efter Skattesatserne 2 og 3 Kr. er naturligvis Forholdet mellem Klasserne temmelig forskjelligt fra det efter Satserne 4 og 6 Kr. bestaaende, idet det mere nærmer sig det, som det Daae-Sørenssenske Forslag vil frembringe, og som er fremstillet i Tabel 25. Til Sammenligning gjentages her Forholdstallene for Hovedklasserne efter sidstnævnte Forslag og Skattesatsen 2 Kr.:

Hovedklasser.	Efter det Daae-Sørenssenske Forslag.	Efter Skattesatsen 2 Kr.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	618	681
- B. Private Betjente	29	31
- C. Arbejderklassen	276	217
- D. Embedsmænd	4	5
- E. Bestillingsmænd	22	23
- F. Uproduktive	51	43
Tilsammen	1000	1000
Underklasser:		
Gaardbrugere	477	541
Husmænd	102	69
Inderster	38	30
Sømænd	24	24
Dagarbeidere	56	45

Ved de Sammenligninger, som her ere anstillede mellem de forskjellige Forslags Virkninger, maa man forøvrigt gjenkalde i Erindringen, at Beregningerne i mere og mindre væsentlige Dele afvige fra Forslagenes Indhold (se Side 46 ovenfor.)

At Forholdet mellem Klasserne ogsaa her kommer til at vexe betydeligt inden de forskjellige Landsdele, er selvfølgelig. Dels fordi en udførlig Fremstilling deraf vilde give Arbeidet et uforholdsmæssigt Omfang, dels fordi, som oven anført, af Skattesatserne de laveste staa det Daae-Sørenssenske Forslag temmelig nær og de høieste visse af Indtægtssatserne endnu nærmere, skal man her indskrænke sig til for de forskjellige Amter at meddele nogle af de stærkeste og svageste Forholdstal, som de vigtigste Klasser efter Skattesatserne 2—4 Kr. ville erholde.

Tabel 66.

Klasser.	Efter Satsen 2 Kr.	Efter Satsen 3 Kr.	Efter Satsen 4 Kr.
Kl. A. Selvst. Næringsdr. (gjennemsnitlig for Landd.	681	722	764)
Smaa Forholdstal:			
Nedenæs	542	568	597
N. Thronhjelm	556	629	687
Akershus	599	626	693
Jarlsb. og Laurvig	601	626	670
Kl. C. Arbejderklassen (gjen. for Landd.	217	180	140)
Store Forholdstal:			
N. Thronhjelm	335	261	201
Nordland	292	268	238
Akershus	288	260	187
Nedenæs	277	250	217
Gaardbrugerklassen (gj. for Landd.	541	586	634)
Smaa Forholdstal:			
Nordland	285	309	344
Nedenæs	401	428	457
N. Thronhjelm	448	521	585
Akershus	458	490	560
Finmarken	466	471	474
Jarlsb. og Laurvig	489	517	564

Klasser.	Efter Satsen 2 Kr.	Efter Satsen 3 Kr.	Efter Satsen 4 Kr.
Husmænd (gj. for Landd.)	69	51	39)
Store Forholdstal:			
Nordland	174	156	136
N. Thronhjøm	164	122	89
Tromsø	164	136	113
S. Thronhjøm	102	79	58

For Akers Herred, hvilket man ogsaa tidligere har udhævet som Rigets største Landdistrikt, oplyses Forholdet ved nedenstaaende Tabel:

Tabel 67.

Klasser.	Vordende Stemmeberettigede af nedenstaaende Klasser for hvert 1000 Stemmeberettigede overhovedet.			
	Efter Satsen 2 Kr.	Efter Satsen 3 Kr.	Efter Satsen 4 Kr.	Efter Satsen 6 Kr.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	300	306	377	432
- C. Arbejderklassen	582	574	468	395
Gaardbrugere	77	80	110	136
Husmænd	30	31	14	13
Fabrikarbejdere	128	117	95	13
Dagarbejdere	182	182	147	100

Hermed bør sammenholdes Tabellerne 27 og 48, der for samme Herred meddele de vordende Stemmeberettigedes Livsstilling efter det Daae-Sørenssenske Forslag og efter Indtægtsforslagene.

Man skal ogsaa her meddele Forholdet mellem Klasserne, saaledes som det vilde stille sig, om de nuværende Stemmeberettigede bleve de nye Reglers Herredømme underkastede:

Tabel 68. (Efter Skattesatsen 2 Kr.)

Livsstillinger.	Nuværende Stemmeb. ilagte Skat af 2 Kr. og derover.	Ikke-Stemmebe- rettigede ilagte Skat af 2 Kr. og derover.	Tilsammen Stemmeberettigede, om denne Skatte- sats anvendtes paa Alle.	Altsaa vord. Stemmeb. af hver Kl. pr. 1000 Stemmeb. overhovedet under samme Forud- sætning.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	89,748	17,104	106,852	652
— B. Private Betjente	1,842	3,736	5,578	34
— C. Arbejderklassen	1,349	37,482	38,831	237
— D. Embedsmænd	832	-	832	5
— E. Bestillingsmænd	1,719	2,360	4,079	25
— F. Uproduktive	360	7,253	7,613	47
Tilsammen	95,850	67,935	163,785	1,000

C. No. 14.

Efter Skattesatsen 3 Kr.

Livsstillinger.	Nuværende Stemmeb. ilagte Skat af 3 Kr. og derover.	Ikke-Stemmeberettigede ilagte Skat af 3 Kr. og derover.	Tilsammen Stemmeberettigede, om denne Skattesats anvendtes paa Alle.	Altsaa vordende Stemmeb. af hver Kl. pr. 1000 Stemmeb. overhovedet under samme Forudsætning.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende. . .	82,949	14,256	97,205	682
— B. Private Betjente	1,806	3,469	5,275	37
— C. Arbejderklassen	1,229	28,191	29,420	207
— D. Embedsmænd	831	-	831	6
— E. Bestillingsmænd	1,650	2,119	3,769	26
— F. Uproduktive	313	5,723	6,036	42
Tilsammen	88,778	53,758	142,536	1,000

Efter Skattesatsen 4 Kr.

Livsstillinger.	Nuværende Stemmeb. ilagte Skat af 4 Kr. og derover.	Ikke-Stemmeberettigede ilagte Skat af 4 Kr. og derover.	Tilsammen Stemmeberettigede, om denne Skattesats anvendtes paa Alle.	Altsaa vordende Stemmeb. af hver Kl. pr. 1000 Stemmeb. overhovedet under samme Forudsætning.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende. . .	76,506	11,500	88,006	716
— B. Private Betjente	1,767	3,110	4,877	40
— C. Arbejderklassen	992	19,852	20,844	169
— D. Embedsmænd	829	-	829	7
— E. Bestillingsmænd	1,571	1,863	3,434	28
— F. Uproduktive	278	4,612	4,890	40
Tilsammen	81,943	40,937	122,880	1,000

Efter Skattesatsen 6 Kr.

Livsstillinger.	Nuværende Stemmeb. ilagte Skat af 6 Kr. og derover.	Ikke-Stemmeberettigede ilagte Skat af 6 Kr. og derover.	Tilsammen Stemmeberettigede, om denne Skattesats anvendtes paa Alle.	Altsaa vordende Stemmeb. af hver Kl. pr. 1000 Stemmeb. overhovedet under samme Forudsætning.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende. . .	64,293	7,785	72,078	763
— B. Private Betjente	1,654	2,404	4,058	43
— C. Arbejderklassen	677	10,614	11,291	119
— D. Embedsmænd	818	-	818	9
— E. Bestillingsmænd	1,383	1,429	2,812	30
— F. Uproduktive	229	3,179	3,408	36
Tilsammen	69,054	25,411	94,465	1,000

Til Sammenligning med ovenstaaende Resultater henvises til Tabel 49, der indeholder tilsvarende Opgaver for Indtægtsforslagene, og til Tabel 65, der meddeler Oplysning om de vordende Stemmeberettigedes Livstilling under den sædvanlige Forudsætning, at de nuværende Stemmeretsbesiddere opretholdes i sin Ret.

§ 27. De vordende Stemmeberettigedes Fordeling efter deres økonomiske Stilling, saaledes som denne finder sit Udtryk i den dem ilignede Skat, oplyses ved følgende

Tabel 69.

a) Efter Skattesatsen 2 Kr. og derover.

	Vordende Stemmeberettigede under nedenstaaende Vilkaar.	Samme pr. 1000 af det hele Antal vor- dende Stemmeb.
1. Fritagne for Skat	4,044	22
2. Kun ilignede personlig Skat	2,265	14
3. Skatlagte til Beløb under 2 Kr. (1—3 samtlige Stemmeb.)	9,702	54
4. Skatlagte til 2—3 Kr.	21,249	118
(heraf nuv. Stemmeb. 7,072		
— nye — 14,177)		
5. Skatlagte til 3—4 Kr.	19,656	109
(heraf nuv. Stemmeb. 6,835		
— nye — 12,821)		
6. Skatlagte til 4—6 Kr.	28,415	158
(heraf nuv. Stemmeb. 12,889		
— nye — 15,526)		
7. Skatlagte til 6 Kr og derover	94,465	525
(heraf nuv. Stemmeb. 69,054		
— nye — 25,411)		
Tilsammen	179,796*)	1,000

b) Efter Skattesatsen 3 Kr. og derover.

1. Som ovenfor	4,044	25
2. Ligeledes	2,265	14
3. Ligeledes	9,702	59
4. Skatlagte til 2—3 Kr. (kun nuværende Stemmeb.)	7,072	43
5. Som ovenfor	19,656	117
6. Ligeledes	28,415	171
7. Ligeledes	94,465	571
Tilsammen	165,619	1,000

*) Man gjentager her til Forklaring af, at Summen 179,796 er 256 mindre end Summen for de vord. Stemmeb., saaledes som oven angivet, nemlig 180,052, Anmærkningen til den tilsvarende Tabel 50.

c) Efter Skattesatsen 4 Kr. og derover.

	Vordende Stemmeberettigede under nedenstaaende Vilkaar.	Samme pr. 1000 af det hele Antal vor- dende Stemmeb.
1. Som ovenfor	4,044	27
2. Ligeledes	2,265	15
3. Ligeledes	9,702	63
4. Ligeledes	7,072	46
5. Skatlagte til 3—4 Kr. (kun nuværende Stemmeb.)	6,835	45
6. Som ovenfor	28,415	186
7. Ligeledes	94,465	618
Tilsammen	152,798	1,000

Efter Skattesatsen 6 Kr. og derover.

1. Som ovenfor	4,044	29
2. Ligeledes	2,265	16
3. Ligeledes	9,702	71
4. Ligeledes	7,072	52
5. Ligeledes	6,835	50
6. Skatlagte til 4—6 Kr. (kun nuv. Stemmeb.)	12,889	93
7. Som ovenfor	94,465	689
Tilsammen	137,272	1,000

V. Stemmeretserhvervelse paa Grundlag af Eie af Hus paa Landet og Skib eller Skibspart samt Ansættelse som Bestillingsmand.

(Det Aalske Forslag).

§ 28. Efter et af Selboe m. Fl. i 1874 fremsat Forslag, der i det Væsentlige slutter sig til et ældre af Amtmand Aal m. Fl. opstillet, skal Stemmeret tilstaaes dem, der paa Landet eie Hus eller anden fast Eiendom til en Værdi af 600 Kr. og derover samt dem, der i By eller Bygd eie Skib eller Skibspart til en Drægtighed af mindst 20 Tons. De nuværende Stemmeretsbesiddere skulle dog beholde sin Rettighed. Da Eie af særskilt matrikuleret Jord allerede giver Stemmeret, gjælder den førstnævnte Betingelse altsaa kun dem, der ikke eie saadan, men som eie Hus eller anden fast Eiendom, der staar paa Andenmands Grund. Efter samme Forslag skulle ogsaa Bestillingsmænd blive stemmeberettigede*).

*) Der findes flere herhenhørende Alternativer, som man, væsentlig paa Grund af Arbeidets allerede før store

Det Materiale, som man har erhvervet til Bedømmelse af det heromhandlede Forslags Bærevide og som i de indledende Bemærkninger til denne Oversigt er

Omfang, ikke har kunnet behandle. Dette gjælder saaledes et af Daae og Sørensen i 1871 fremsat Forslag om, at Skib eller Skibspart for at skaffe Stemmeret skal have en Værdi af 1200 Kr., og et af Selboe i 1874 opstillet Alternativ, hvorefter Eieren af saadanne Eiendele skal have thinglæst Hjemmel derpaa. Forslagene om Bestillingsmænds Stemmeret ere meget detaillerede og knyttede til forskellige Betingelser, men man har her maattet tage dette Begreb i den omfattende Forstand, som i de indledende Bemærkninger Side 4 omhandlet, og man har saaledes ikke taget Hensyn til, om Bestillingsmændene vare fastlønnede eller lagt Vægt paa, hvorvidt Vedkommende i streng juridisk Betydning høre til denne Klasse. Det er før nævnt, at man heller ikke har kunnet medtage dem i Undersøgelsen, som have været Bestillingsmænd.

nærmere angivet, efterlader i Henseende til Paalidelighed og Fuldstændighed noget mere at ønske end det, der ligger til Grund for de tidligere behandlede Stemmerets-systemer. Med Hensyn til det sidste maa nemlig bemærkes, at Ligningskommissionerne bevæge sig paa et nødvendigt foreskrevet og af dem kjendt Omraade, naar der spørges om de Personer, der ere blevne ilagte Skat eller skatlagte efter en vis Indtægt, men dette gjælder ikke i samme Grad de Oplysninger, hvorom det her dreier sig. Man skulde vistnok tro, at det ogsaa til Værdsættelsen af Skatteydernes Formue var nødvendigt baade at faa Rede paa, hvorvidt de eiede Hus og paa dettes Værdi og om de eiede Skib eller Skibspart samt i saa Fald af hvilken Drægtighed, men saa nøiagtig tages nu Sagen ofte ikke, idet der navnlig for Huses Vedkommende gjerne kun er Tale om deres Værdsættelse, forsaavidt de følge Grunden, altsaa i det Tilfælde, at Personerne allerede ere stemmeberettigede. Det er saaledes mere tilfældigt, at Ligningskommissionerne ved nærværende Leilighed ere benyttede som Middel til at erhverve de omhandlede Oplysninger, og man kunde derfor ikke vente, at disse skulde blive saa nøiagtige som de, der direkte fremkomme som Resultater af selve Ligningsforretningerne, om det end maa erkjendes, at Ligningskommissionerne have opfyldt den til dem stillede Fordring i en Udstrækning, som man ikke paa Forhaand havde kunnet gjøre Regning paa, og at Leddelelsernes Form og Omfang overhovedet bære Præg af, at de ere samlede med Omhu.

Bortset fra Vanskeligheden ved Værdsættelsen af Husene, der jo altid bliver en Skjønssag, er det vistnok ikke saa ganske sjelden usikkert, hvorvidt de Personer, der bebo dem, ogsaa eie dem, og man kan ikke vide, hvorvidt Ligningskommissionerne i sin Afgjørelse af dette Spørgsmaal have truffet det Rette*).

*) Ofte er Tilfældet, navnlig for Husmænds Vedkommende, saadant, at Beboeren i sin Tid har opført Husbygningen af Materialier, tagne i Jordeierens Skov, saaledes at Besidderen antages at eie en Del, der svarer til hans Arbeide og Grundeieren den anden Del, der svarer til Materialiernes Værdi. Det kan være meget muligt, at Besidderen, naar Værdien af hans Andel under disse Omstændigheder naar op til en Sum af 600 Kr., er regnet som Eier af Hus til en saadan Værdi. Men i den Forstand, hvori der her er Tale om Huseiere, antages han ikke at være det. Idetmindste læres det, at Sameie i Bygaard ikke nu giver Stemmeret, og det samme maa vel være udtrykt ved den til-

Til overveiende Fordel for det leverede Materiales Brugbarhed og Værdi taler dog formentlig den før berørte Omstændighed, at Ligningskommissionernes Medlemmer ialmindelighed maa forudsættes at have et meget udstrakt Kjendskab til de Personer, der her overhovedet komme i Betragtning, hvilket dog maa erkjendes at være den vigtigste Betingelse for Oplysningernes Antagelighed.

For et betydeligt Antal Distrikter, hvis store Masse hører til Rigets Inlands- eller Jordbrugs- og Skovbygder, er der i Listerne enten ingen Person udenfor Gaardbrugerklassen opført som Huseier eller idetmindste saa ganske faa, at det maatte vække Opmærksomhed, ihvorvel det er en bekjendt Sag, at Forholdet just i de ovennævnte Landsdele jevnlig er saadant, at Jordeierne tillige eie de paa Grunden opførte Bygninger, saa at det hører til Undtagelser, at Husmænd og lignende eie sine Huse. Endskjønt man derfor nærmest maatte betragte Listernes tilsyneladende Ufuldstændighed som et Udtryk for, at Eie af Hus paa fremmed Grund kun var et sjældent forekommende Tilfælde, som man derfor tildels ganske havde sat ud af Betragtning, ansaa man det dog, efterat Tabellerne vare istandbragte, for ønskeligt at faa nærmere Rede paa det omhandlede Forhold, og man henvendte sig derfor i afvigte Høst til Kommunebestyrelserne i de 164 Herreder, hvorfor Listerne helt eller delvis kunde synes ufuldstændige, med Anmodning om at forklare Aarsagen dertil. For ikke mindre end 121 Herreder er Svaret imidlertid blevet, at der enten ikke findes Eiere af Huse, som ikke ogsaa eie den Grund, hvorpaa de staa, eller at dette Forhold saa sjelden er tilstede, at Ligningskommissionerne have ment at kunne undlade at tage Hensyn dertil. Undertiden heder det, at det nok kan forekomme, men at Husene i saa Fald sædvanligvis ikke kunne ansættes til en Værdi af 600 Kr., og ikke sjelden bemærke Kommunebestyrelserne, at Husmændene, hvorom det her fornemmelig dreier sig, kun ansees at eie en saadan Andel i Husene, som svarer til deres Arbeide derpaa, i hvilket Tilfælde Stemmeret ikke kan erhverves paa dette Fundament.*) Kun for 29 Herreder er det blevet oplyst, at Undladelsen af at opføre vedkommende Personer i Listerne har andre Grunde og

svarende nye Stemmeretsregel for Landet. Cfr. Prof. Aschehoug, »Norges nuværende Statsforfatning» 1ste Bind S. 320.

*) Se foranstaende Anmærkning.

navnlig den, at Kommunebestyrelserne have fundet Arbeidet ved Sagens Undersøgelse for besværligt eller have anseet det som liggende udenfor deres Opgave. Disse Svar ere dog i Regelen blevne ledsagede af summariske Opgaver, der ialfald ere tjenlige til derpaa at bygge Tillægsberegninger, saaledes som nedenfor gjort.*) Fra 14 Kommunebestyrelser har man intet Svar modtaget.

Ogsaa om de heromhandlede Gjenstande, Eie af Hus og Skib eller Skibspart, har man kun forlangt Oplysning, forsaavidt Personerne overhovedet komme under Ligningskommissionernes Behandling, altsaa forsaavidt de ere blevne skatlagte eller fritagne for Skat paa Grund af Familieforsørgelse. Man har derfor ikke Rede paa Forholdet i de Tilfælde, at Vedkommende ikke naa op til de laveste Minima for skatbar Indtægt, der gjælde enslige Personer, eller ere rent ud fattige, uden at de ere blevne opførte blandt de paa Grund af Familieforsørgelse fritagne. Men det ansees for at være saa sjældent, at deslige Personer eie Hus eller Skib (Part) af den foreskrevne Værdi og Størrelse, at man formentlig gjerne kan sætte Tilfældet ud af Betragtning. Større Ufuldstændighed kan være fremkommet derved, at hele Samfundsklasser, saasom Husmænd, Inderster med Flere, saaledes som ovenfor anført, principielt ere udelukkede fra Beskatning, men heller ikke herpaa tror man egentlig i denne Forbindelse at kunne lægge synderlig Vægt, da saadan Udelukkelse just finder Sted i de Landsdele, hvor det efter de erhvervede Oplysninger overhovedet er sjældent, at Husmænd og lignende eie sine Huse.

Efter det Ovenanførte maa man trods de Ufuldstændigheder, som de heromspurgte Oplysninger lide af, men som man nedenfor har søgt rettede ved Beregninger, anse dem for skikkede til i sine store Træk at give et sandt Billede af Tilstanden, endskjønt man selvfølgelig mangler Adgang til at kontrollere deres Rigtighed i Detaillerne.

Ogaverne over Drægtighed af Skib eller Skibspart ere anførte i Commercelæster. Man har imidlertid omsat dette Maal til Tons efter det sædvanlige Forhold af 2,1 : 1, saaledes at der til 20 Tons svarer 9,5 Commercelæst.

Undertiden er det ikke angivet, hvor stor Drægtighed af Skib eller Part Personerne eie, men kun hvilken Værdi de eie i disse Formuesgjenstande. Da man som oftest

*) Af de nævnte Herreder hører 1 til Smaalenes, 1 til Akershus, 3 til Hedemarkens, 1 til Christians, 1 til Buskeruds, 2 til Jarlsberg og Laurvigs, 2 til Stavanger, 2 til Søndre Bergenhus, 5 til Nordre Bergenhus, 5 til Romsdals, 3 til Søndre Thronhjems og 3 til Nordre Thronhjems Amter.

overensstemmende med Schemaet har havt Oplysning om begge Dele, har man for i første Tilfælde at udfinde Drægtigheden i Regelen kunnet benytte Forholdet imellem samme og Værdien, saaledes som det har vist sig at være i nærliggende Distrikter. Hvor der ikke har været Anledning dertil, har man efter Distrikternes Beliggenhed brugt et Forhold af 240—360 Kr. pr. Commercelæst, idet Skibe ialmindelighed antages at have en større Værdi i de vestlandske end i de østlandske Distrikter.

Man har ikke kunnet strække Undersøgelsen saavidt, at man kan meddele statistiske Opgaver om den Udstrækning, hvori de nuværende Stemmeberettigede eie Hus eller Skib, men har maattet indskrænke sig til dem, der paa disse Fundamenter skulde erhverve Stemmeret, hvilket jo ogsaa for Sagens Skyld er det Væsentlige.

Da Besiddelse af Skib eller Skibspart, som det Nedenstaaende viser, kun vil faa meget liden Betydning som Stemmeretsadkomst, har man behandlet denne Del af Materien i Forbindelse med Eie af Hus og anden fast Eiendom. Stemmeretserhvervelse i Kraft af Ansættelse som Bestillingsmand vil derimod blive behandlet særskilt.

Om andre faste Eiendomme end Hus er der forøvrigt ogsaa lidet Spørgsmaal. Man har derfor ikke udsondret saadanne, men de ere, overalt hvor Ordet Hus nedenfor er brugt, indbefattede derunder.

§ 29. Man har i Rigets Landdistrikter fundet og i de herhenhørende Tabeller opført et Antal af 11878 ikke-stemmeberettigede Personer, der ved Udgangen af 1875 eiede Hus til en Værdi af 600 Kr. og derover og Skib eller Skibspart til en Drægtighed af mindst 20 Tons. I hvor liden Udstrækning Besiddelsen af sidstnævnte Slags Eiendele vil virke som Middel til Stemmeretserhvervelse, sees deraf, at af ovennævnte Antal var det kun 391, der eiede Skib eller Part deri uden tillige at eie Hus til den angivne Værdi, og kun 150, som baade eiede Skib eller Part og Hus af saadan Værdi, medens Resten 11337 bestod af saadanne, som alene eiede Hus uden at eie Skib eller Part af den angivne Størrelse. Aarsagen hertil er hovedsagelig den, at den omhandlede Slags Eiendele saa aldeles overveiende befinder sig paa de nuværende Stemmeberettigedes Hænder. Bortset fra de mere velstaaende Samfundsklasser er der jo vistnok Grund til at antage, at forholdsvis ikke saa ringe Dele af disse Formuesgjenstande tilhøre Sømænd, Arbeidere og dsl., men udentvivl for den største Del saadanne, som allerede ere stemmeberettigede, fordi de eie den Grund, hvorpaa deres Husbygninger ere opførte. Forøvrigt bemærkes ogsaa, at Fartøier og Skibsparter, der tilhøre Ikke-Stemmeberet-

tigede, i ikke saa ganske lidet Omfang ere under en Drægtighed af 20 Tons, hvorom mere nedenfor.

Den ovenangivne Hovedsum for dem, som skulde blive stemmeberettigede paa de to omhandlede Fundamenter, er imidlertid, som før forklaret, ikke fuldstændig, navnlig fordi der i Virkeligheden findes et større Antal, som besidde Hus uden at eie den Grund, hvorpaa det er opført. Særskilt gjælder dette de ovennævnte 29 Distrikter, hvorfor man i Regelen har erholdt nye Opgaver, der ere saavidt oplysende, at man antager tilnærmelsesvis rigtigt at kunne sætte Summen af deri værende Personer i den omhandlede Stilling til 1600. Efter det ovenforklarede Forhold, hvori Ligningskommissionerne overhovedet have staaet til denne Sag, maa det imidlertid antages, at der ogsaa i de øvrige Distrikter af Riget hersker nogen Ufuldstændighed i Angivelserne. At opgjøre en nærmere begrundet Supplementsberegning over det saaledes manglende Antal ser man sig naturligvis ikke istand til, da man her bevæger sig paa et for Statistiken hidtil ganske ukjendt Omraade, men efter den Maade, hvorpaa de indkomne Lister overhovedet synes udfyldte, hvad de heromhandlede Opgaver angaar, skulde man ikke anse Mangelen for meget stor og antager at komme det Rette nærmest, naar man derfor beregner et generelt Tillæg af 1000 Personer.

Herefter skulde det samlede Antal af dem, der vilde blive stemmeberettigede paa Basis af de omhandlede to Fundamenter, blive 14478 eller omkring 14500, der udgjør 10 af hvert 1000 Individuer af Landdistrikternes Befolkning.

Antallet af Personer, der i Landdistrikterne eie Huse uden at være stemmeberettigede er langt større, end det ovenangivne Tal udviser, da der i saadanne Personers Besiddelse er mange Huse, som ikke naa op til den betingede Taxtværdi. Heraf har man ifølge en i de «Foreløbige Resultater» S. 76 indført Opgave i Distrikter med 89 Procent af den hele Folkemængde fundet 13293, hvortil for samtlige Landdistrikter svarer 14936 eller nær 15000.*)

Afgjørelsen af Spørgsmaalet om Husenes Værdi er, som oven anført, bleven overladt til Ligningskommissionernes Skjøn. Undertiden have de vistnok, forsaavidt

*) En nærmere Opgave findes sammesteds S. 78—79, gjældende de udvalgte Distrikter. Af de deri værende 4280 ikke-stemmem. Huseiere havde kun 1579 eller 37 Procent Huse til en Værdi af 600 Kr. og derover, 822 eller 19 Procent saadanne til en Værdi af 400—600 Kr. og 1879 eller 44 Procent til en Værdi af mindre end 400 Kr.

Husene have været brandforsikrede, befulgt Assurance-taxterne, men sædvanligvis have de selv foretaget Værd-sættelsen. Man ser sig ikke istand til at bedømme, hvorvidt denne i det Hele stemmer med Virkeligheden, og det kan saaledes være muligt, at mange Huse, der ere taxerede til mindre Beløb end 600 Kr., skulde være blevne satte i høiere Taxt, saaledes at deres Besiddere skulde være blevne regnede til dem, der som saadanne skulde blive stemmeberettigede. Da Ligningskommissioner ialmindelighed værdsætte Eiendele lavt, er der en ikke saa ringe Formodning herfor, og alt eftersom Huse i Landdistrikterne blive Gjenstand for Forsikring, er det ikke usandsynligt, at Brandtaxtsummerne oftere ville blive større end de her skete Værdsættelser uden Hensyn til Prisstigninger eller andre Forandringer i de faktiske Forholde. Man kan selvfølgelig ikke have nogen Mening om, hvor stor Forøgelse saadanne høiere Værdsættelser kunne give i Antallet af dem, der skulde erhverve Stemmeret som Huseiere, men man ser af den sidst meddelte Opgave, at der er et betydeligt Rum for en saadan Tilvæxt.

I de «Foreløbige Resultater» S. 76 vil man finde, at man har fundet 791 ikke-stemmeberettigede Personer, der eiede Skib eller Skibspart til en mindre Drægtighed end 20 Tons. Et Mindretal af disse skulde dog vistnok være bleven henført til de Stemmeberettigede.

Inden de forskellige Landsdele vil Antallet af dem, som skulde erhverve Stemmeret paa de to heromhandlede Fundamenter, som før antydet, blive yderst forskjelligt, ja saa ulige, at de lokale Differencer, som det nuværende og de øvrige Stemmeretssystemer frembringe, ganske træde i Baggrunden ligeoverfor dem, som her fremkomme. Til Belysning heraf skal man meddele en Opgave over Forholdet for hvert Amt, hvori man i første Rubrik opfører Antallet af nye Stemmeberettigede, saaledes som det i Tabellerne er angivet, i anden Rubrik det Tillæg til disse, som for hvert Amt fremkommer efter de for de ovennævnte 29 Herreder erhvervede særskilte Oplysninger (i nedenstaaende Tabel betegnet med Tillæg a), i tredje Rubrik det Tillæg, der efter det Ovenanførte overhovedet antages at burde gjøres paa Grund af Opgavernes almindelige Ufuldstændighed (betegnet med Tillæg b) og endelig i fjerde Rubrik den saaledes beregnede Totalsum af nye Stemmeberettigede paa begge de her omspurgte Fundamenter.*)

*) Beregningen af det første Tillæg er væsentlig bygget paa særskilte Oplysninger for hvert af de nævnte Herreder

Tabel 70.

Bygderne amtsvis.	Antal opgivne ikke-stemmeberettigede Eiere af Hus til Værdi af 600 Kr. og Skib eller Skibspart til en Drægtighed af 20Tons.	Tillæg a.	Tillæg b.	Sum.	Samme for hvert 1000 Individuer af Amtets Befolkning.
Smaalenene	758	30	64	852	11
Akershus	489	120	42	651	6
Hedemarken	163	120	14	297	3
Christians	237	50	20	307	3
Buskerud	441	55	38	534	7
Jarlsberg og Laurvig . . .	1,121	150	94	1,365	21
Bratsberg	670	-	56	726	11
Nedenæs	1,559	80	131	1,770	27
Lister og Mandal	465	50	39	554	10
Stavanger	754	25	63	842	10
S. Bergenhus	1,242	20	104	1,366	11
N. Bergenhus	262	200	23	485	6
Romsdal	875	200	75	1,150	11
S. Thronhjøm	1,083	280	90	1,453	15
N. Thronhjøm	544	100	45	689	9
Nordland	982	-	82	1,064	10
Tromsø	202	120	17	339	7
Finmarken	31	-	3	34	2
Rigets Bygder som oven .	11,878	1600	1000	14,478	10

Lavest staar altsaa Finmarkens samt de to oplandske Amter, høiest Nedenæs og Jarlsbergs og Laurvigs Amter. Overhovedet ser man, at Indlandsdistrikterne kun erholde et lidet Antal nye Stemmeberettigede af

og kun for en mindre Del paa et Skjøn, og det er derfor ganske forskjelligt for de forskjellige Amter. Det andet Tillæg er saaledes beregnet: Man har ovenfor anslaaet det Tillæg, som maa gjøres paa Grund af Opgavernes almindelige Ufuldstændighed, til 1000 for Rigets samtlige Landdistrikter. Da det opgivne Antal nye Stemmeberettigede af omhandlede Slags for disse udgjør ca. 12,000, udgjør den hele Forøgelse altsaa $\frac{1}{12}$ deraf. Til det for hvert Amt opgivne Antal (Tabellens første Rubrik) har man derfor i tredje Rubrik ligeledes beregnet et Tillæg af $\frac{1}{12}$. Dette Tillæg bliver altsaa forholdsvis lige for samtlige Amter.

omhandlede Slags, men Kystdistrikterne mange.*) Opgaven er jo vistnok for en ikke uvæsentlig Del bygget paa en Beregning; men man kunde anslaa Tillæggene for de Distrikter, for hvilke Antallet bliver lidet, endnu langt højere, og der vilde alligevel, naar Tillæggene ikke aldeles skulde overskride Rimelighedens Grændser, blive en særdeles stor Forskjel tilbage. Tabellen selv viser forøvrigt, for hvilke Distrikter Beregning fortrinsvis er gjort.

*) I Modsætning til Indlandsbygderne er Forholdet i Kystbygderne vistnok hyppigst det, at navnlig Husmændene opføre sine Huse af Materialier, der ere kjøbte af dem selv, saaledes at Husene ganske blive deres Eiendom. Hertil komme alle de Fiskere, Sømænd med Flere, som sidstnævnte Bygder have forud for de førstnævnte, og som ofte eie Hus uden Jord.

Det er ovenfor oplyst, at Eie af Skib eller Skibspart overhovedet kun vil have liden Betydning som Stemmeretsadkomst. Man kunde derimod tænke sig, at Besiddelsen af saadanne Eiendele i de Landsdele, hvor Skibsrederiet fornemmelig hører hjemme, altsaa fortrins-

vis i Nedenæs samt Jarlsbergs og Laurvigs Amter, i høiere Grad vilde bidrage til at frembringe nye Stemmeretsbesiddere, men dette er ikke Tilfældet, hvilket vil sees ved følgende Opgaver for de Distrikters Vedkommende, hvorom der her nærmest skulde være Spørgsmaal:

Tabel 71.

Amter.	Antal opgivne ikke-stemmeberettigede Eiere af Hus og Skib eller Skibspart efter foranstaaende Tabel.	Heraf Eiere af Skib eller Part deri (enten alene eller i Forbindelse med Eie af Hus).	De Sidste altsaa procentvis til de Første.
Smaalenene	758	21	3
Jarlsberg og Laurvig	1121	52	5
Bratsberg	670	27	4
Nedenæs	1559	100	6
Lister og Mandal	465	42	9
Stavanger	754	62	8
Søndre Bergenhus	1242	134	11
Romsdal	875	19	2
Nordland	982	36	4

Størst Virkning skulde altsaa Besiddelse af Skib eller Skibspart erholde i Søndre Bergenhus Amt med dets betydelige Jægtebrug og lignende, men den bliver selv der ikke større, end at noget over en Tiendedel af Samtlige vilde erhverve Stemmeret paa dette Fundament, og af dem vilde, som man ser, en Del tillige blive stemmeberettiget som Eiere af Hus.*) Det, som bevirker den betydelige Forskjel i Antallet af nye Stemmeberettigede

efter dette System, er altsaa væsentlig det ulige Forhold, hvori Besiddelse af Hus finder Sted i de forskjellige Landsdele.

Af Fogderierne udhæves nedenstaaende, der have større Tal at fremvise. Man anfører her kun det opgivne Antal Hus- og Skibeiere og den beregnede Totalsum (ikke Tillæggene a og b i Amtstabellen):

*) Antallet af dem, der vilde blive stemmeberettigede alene som Eiere af Skib eller Skibspart, udgjorde i Søndre Bergenhus Amt 117 af ovenstaaende 134, i

Smaalenene 17, i Jarlsberg og Laurvig 40, i Bratsberg 22, i Nedenæs 57, i Lister og Mandal 30, i Stavanger 36, i Romsdal 17 og i Nordland 25.

C. No. 14.

Tabel 72.

Fogderier.	Opgivet Antal Eiere af Hus og Skib eller Skibspart af foreskreven Værdi og Størrelse.	Beregnet Totalsum deraf.	Samme pr. 1000 Individider.
Nedenæs	1554	1764	32
Laurvig	427	567	27
Bamble	454	492	22
Fosen.	514	757	21
Hardanger og Voss.	455	493	20
Jarlsberg	694	798	19
Moss	515	558	17
Guldal	278	301	16
Lofoten og Vesteraalen	383	415	16
Inderøen.	234	354	14
Søndhordland	396	429	13
Romsdal.	254	335	13
Søndmøre	362	452	12

For de enkelte Herreder meddeles saadan Opgave, hvori man kun optager det opgivne Antal:

Tabel 73.

Opgivet Antal Eiere af Hus og Skib eller Skibspart af foreskreven Værdi og Størrelse.	Antal Herreder, hvori Forholdet er det hosstaaende.
Ingen*)	108
1—5	83
6—10	46
11—20	52
21—50	87
51—100	51
101—200	18**)
201—300	2**)
301 og derover	1**)
Tilsammen	448

*) Fornemmelig i Hedemarkens, Christians, Bratsbergs og Nordre Bergenhus Amter, hvad Bratsberg angaar,

§ 30. Til Belysning af de Personers Livsstilling, der skulde erhverve Stemmeret paa heromhandlede Grundlag, meddeles for Rigets Landdistrikter nedenstaaende Tabel, der dog kun gjælder de ovennævnte 11,878 Individider, hvorfor direkte Opgaver foreligge:

især i Øvre Thelemarken. For nogle af Herrederne har man dog, som oven anført, senere erholdt Oplysning om, at der gives et større Antal ikke-stemmeberettigede Huseiere.

**) Disse 21 Herreder ere: Østre Moland med 585 opgivne Hus- og Skibeiere, Øiestad 266, Fjære 247, Eker 218, Ullensvang 196, Nøterø 186, Hiteren 184, Solum 183, Hedrum 178, Strinden 176, Glemminge 164, Dybvaag 155, Gjerpen 149, Aker 144 (men herfor har man efter Tabellernes Istandbringelse faaet Opgave over 58 flere, saa at det hele Antal skulde være 202), Holt 135, Onsø 128, Borge i Smaalenene 126, andøkedal 122, Eidanger og Askøen 115, Hetland 112 og Tjømmø 105.

Tabel 74.

Livsstillinger.	Ikke-Stemmeberettigede, eiende Hus og Skib af betinget Værdi og Størrelse, af nedenstaaende Klasser.	For hver Klasse bliver Forholdet pr. 1000 af det hele Antal ikke-stemmeb. Hus- og Skibeiere.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	4009	337
» B. Private Betjente	622	53
» C. Arbejderklassen	6411	540
» D. Embedsmænd	—	—
» E. Bestillingsmænd	404	34
» F. Uproduktive	432	36
Rigets Bygder	11878	1000
Udhævede Underklasser:		
Forpagtere	409	34
Fiskere	461	39
Handelsmænd	316	27
Skibsredere	139	12
Fragtemænd	67	6
Haandværkere	943	79
Skibsførere	136	11
Jægteskipperne	84	7
Styrmænd	154	13
Husmænd	3414	287
Inderster	78	7
Sømænd	811	68
Bergværks- og Fabrikarbejdere	501	42
Haandværksarbejdere	614	52
Dagarbejdere	843	71
Bestillingsmænd i Statens Tjeneste	266	22
Bestillingsmænd i Kommunens Tjeneste	133	11
Føderaadsmænd	406	34

Ovenstaaende Tabel omfatter, som man vil se, kun de 11878 Personer, hvorfor der fuldstændig foreligger direkte Opgaver, men ikke de 2600, der ere fremkomne ved Beregning. Den langt overveiende Del af disse vilde utvivlsomt falde paa Arbejder- og særskilt Husmandsklassen. Efter nøiagtige Oplysninger vilde altsaa disse

Klasser optræde med ikke lidet større Forholdstal, de andre Klasser med tilsvarende mindre.

§ 31. Efter de økonomiske Vilkaar var Sammensætningen af de heromhandlede nye Stemmeberettigede saadan:

C. No. 14.

Tabel 75.

		Pro mille af det hele Antal.
1. Fritagne for Skat eller kun ilignede personlig Skat	968	81
2. Skatlagte efter Indtægt af under 480 Kr. eller (undtagelsesvis) af Formue alene	5698	479
3. Skatlagte efter Indtægt af 480—600 Kr.	1805	152
4. — » — » 600—800 »	1638	138
5. — » — » 800 Kr. og derover	1769	150
Tilsammen		1000

§ 32. Af 25aarige mandlige Bestillingsmænd i den videre Forstand, hvori Begrebet her er bleven taget, har man i Landdistrikterne med Undtagelse af de ovennævnte 10 Distrikter fundet 4543, hvoraf 1829 eller 40 Procent nu ere stemmeberettigede, medens 2714 eller 60 Procent ikke ere det. Man bringer her i Erindring, hvad man Side 4 har anført, at man for at faa den heromhandlede Klasse fuldstændig fremstillet, har overalt, hvor nogen Person er opført som Bestillingsmand, altsaa ogsaa hvor

denne Livsstilling er angivet i Forening med en anden, klassificeret Personen som Bestillingsmand. Klassens Omfang her svarer ganske til Hovedklassens E. ovenfor, hvoraf det blandt andet er en Følge, at Advokater og Sagførere ligesaa lidt som privat-praktiserende Læger ere henregnede dertil. — Fordelingen paa de forskellige Undergrupper af denne Klasse var med Sondring mellem de Stemmeberettigede og de Ikke-Stemmeberettigede som følger:

Tabel 76.

Underklasser.	Stemmeb. Bestillings- mænd.	Ikke-Stem- meb. Be- stillings- mænd.	Tilsammen af hver Klasse.	Af hvert Hundrede af hver Klasse var altsaa	
				stemmebe- rettigede	ikke-stem- meberetti- gede.
Lensmænd	271	67	338	80	20
Ansatte ved Toldvæsenet	24	114	138	17	83
— » Skattevæsenet (væsentlig Kontrollør).	14	7	21	67	33
— » Fyrvæsenet	242	335	577	42	58
— » Postvæsenet	27	24	51	53	47
— » Telegrafvæsenet	7	46	53	13	87
— » Forstvæsenet	13	14	27	48	52
— i Kirkens Tjeneste (væsentlig Kirkesangere).	358	265	623	57	43
— » Skolens Tjeneste (væsentlig Skolelærere).	587	1114	1701	35	65
— » militær Tjeneste	150	338	488	31	69
— » Politiets Tjeneste	10	25	35	29	71
— » Brandvæsenets Tjeneste	-	5	5	-	100
Andre Slags Bestillingsmænd	126	360	486	26	74
Tilsammen som oven	1829	2714	4543	40	60

§ 33. Det er de nu ikke-stemmeberettigede Bestillingsmænd, hvormed vi herefter væsentlig have at beskæftige os, og hvis samlede Antal, naar man for de ovennævnte 10 Distrikter udfører en Tillægsberegning efter Folketallet, skulde udgjøre 2769 istedetfor 2714.

Af ovennævnte 2714 ikke-stemmeberettigede Bestillingsmænd, hvormod direkte Opgaver haves, hørte nedenstaaende Antal hjemme i hvert af Rigets Amter:

Tabel 77.

Bygderne amtsvis.	Ikke-stemmeh. Bestillings- mænd.	Bygderne amtsvis.	Ikke-stemmeh. Bestillings- mænd.
Smaalenene	131	Stavanger	168
Akershus	254	Søndre Bergenhus . .	189
Hedemarken	170	Nordre Bergenhus . .	130
Christians	165	Romsdal	173
Buskerud	130	Søndre Thronhjelm .	187
Jarlsberg og Laurvig	193	Nordre Thronhjelm .	146
Bratsberg	129	Nordland	171
Nedenæs	203	Tromsø	48
Lister og Mandal . .	122	Finmarken	5
Tilsammen som oven 2714.			

§ 34. De ikke-stemmeberettigede Bestillingsmænds økonomiske Vilkaar fremstilles, sammenlignede med de stemmeberettigede Bestillingsmænds, ved følgende

Tabel 78.

	Ikke-stemmeh. Bestillingsmænd under nedenst. Vilkaar.	Samme pro mille af det hele Antal ikke-stemmeh. Bestillingsmænd.	Stemmeh. Bestillingsmænd under nedenst. Vilkaar.	Samme pro mille af det hele Antal stemmeh. Bestillingsmænd.
1. Fritagne for Skat paa Grund af Familie- forsørgelse	44	16	28	15
2. Kun ilignede personlig Skat	90	33	13	7
3. Kun skatlagte efter Formue	38	14	44	24
4. Skatl. efter Næring under 400 Kr.	693	255	183	100
5. — » — af 400—480 Kr.	342	126	111	61
6. — » — - 480—600 Kr.	327	121	191	105
7. — » — - 600—800 Kr	409	151	296	162
8. — » — - 800 Kr. og derover	771	284	960	526
Sum	2714	1000	1826*)	1000

*) For 3 Personers Vedkommende kan Forholdet ikke oplyses.

C. No. 14.

Man ser altsaa, at de stemmeberettigede Bestillingsmænd ere bedre repræsenterede i de to høieste Indtægtsgrupper og navnlig i den høieste, 800 Kr. og derover.

§ 35. Man har ovenfor beregnet Antallet af dem, der skulde blive stemmeberettigede som Eiere af Hus til en Værdi af 600 Kr. og af Skib eller Skibspart til en Drægtighed af 20 Tons til 14,478. Antallet af ikke-stemmeberettigede Bestillingsmænd skulde efter det nys Anførte udgjøre 2769. Naar man skal opgjøre Antallet af dem, der skulde erhverve Stemmeret paa samtlige de tre omhandlede Fundamenter, maa man imidlertid erindre (se Tabel 74 ovenfor), at der i de første er indbefattet 404 Bestillingsmænd, som altsaa vilde blive stemmeberettigede i en dobbelt Egenskab, men som i det samlede Antal kun maa regnes een Gang. Fradrages derfor disse 404 fra en af foranstaaende Summer, udkommer som det hele Antal af dem, der vilde

erhverve Stemmeret paa den heromhandlede tredelte Basis, en Sum af 16,843, der svarer til 11 af 1000 Individuer af Landdistrikternes Befolkning.

Til Bedømmelse af det her behandlede Forslags hele Rækkevidde maa det være nok at henvise til Side 35 ovenfor, hvor det er oplyst, at det mest indskrænkede af Indtægtsforslagene, nemlig det paa en Sats af 600 Kr. lydende, er beregnet at ville frembringe 16,681 nye Stemmeberettigede eller meget nær det samme Antal som det heromhandlede, samt til Anmærkningen Side 56, 1ste Spalte, hvor det er antaget som sandsynligt, at man først ved en Skattesats af 8 Kr. vilde komme ned til et saa ringe Antal nye Stemmeberettigede som det, hvorom det her dreier sig.

For de enkelte Amter vil Forholdet stille sig saaledes:

Tabel 79.

Bygderne amtsvis.	Eiere af Hus og Skib eller Skibspart af foreskreven Værdi og Størrelse, Bestillingsmænd fradragne.	Ikke-stemmeberettigede Bestillingsmænd.	Tilsammen nye Stemmeberettigede efter nærv. Forslag.	Samme pr. 1000 Individuer.
Smaalenene	836	131	967	12
Akershus	634	254	888	8
Hedemarken	292	170	462	4
Christians	289	165	454	4
Buskerud	524	130	654	9
Jarlsberg og Laurvig	1288	193	1481	23
Bratsberg	708	129	837	13
Nedenæs	1692	203	1895	30
Lister og Mandal	520	122	642	11
Stavanger	812	168	980	12
Søndre Bergenhus	1332	189	1521	13
Nordre Bergenhus	478	130	608	8
Romsdal	1130	173	1303	13
Søndre Thronhjøm	1439	187	1626	18
Nordre Thronhjøm	681	146	827	11
Nordland	1047	171	1218	12
Tromsø	338	48	386	8
Finmarken	34	5	39	2
Rigets Bygder	14074*)	2714	16788	11

*) Nemlig ovennævnte 14,478 ÷ de 404 Bestillingsmænd.

Det er, som man ser, Besiddelsen af Hus, der egentlig veier noget til at frembringe det større eller mindre Antal Stemmeberettigede, da Antallet af Bestillingsmænd overhovedet ikke afviger synderligt.

Med foranstaaende Tabel bør navnlig sammenholdes Tabel 34 ovenfor, der viser Antallet af nye Stemmeberettigede i hvert Amt efter Indtægtssatsen 600 Kr.

§ 36. De nye Stemmeberettigedes Livsstilling vil erfares af nedenstaaende

Tabel 80.

Livsstillinger.	Nye Stemmeber. af nedst. Klasser.	Nye Stemmeberettigede af hver Kl. for hvert 1000 nye Stemmeber. overhovedet.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	4009	282
— B. Private Betjente	622	44
— C. Arbejderklassen	6411	452
— D. Embedsmænd	—	—
— E. Bestillingsmænd	2714*)	191
— F. Uproduktive	432	31
Tilsammen	14188	1000

*) Heraf var efter det Ovenstaaende 404 Eiere af Hus og Skib eller Skibspart af foreskreven Værdi og Størrelse, Resten 2310 ville altsaa alene blive stemmeberettigede i deres Egenskab af Bestillingsmænd.

Livsstillinger.	Nye Stemmeber. af nedst. Klasser.	Nye Stemmeberettigede af hver Kl. for hvert 1000 nye Stemmeber. overhovedet.
Udhævede Underklasser:		
Forpagtere	409	29
Fiskere	461	32
Handelsmænd	316	22
Skibsredere	139	10
Fragtemænd	67	5
Haandværkere	943	66
Skibsførere	136	10
Jægteskipperne	84	6
Styrmænd	154	11
Husmænd	3414	240
Inderster	78	5
Sømænd	811	57
Bergværks- og Fabrikarbeidere	501	35
Haandværksarbeidere	614	43
Dagarbeidere	843	59
Føderaadsmænd	406	29

Denne Tabel er, som man ser, ligesom foranstaaende Tabel 74 ufuldstændig, idet den ikke gjør Rede for de 2600 Huseieres Livsstilling, der ere fremkomne ved Beregning. Det er før (Side 81 ovenfor) bemærket, at de Sidste fortrinsvis maa henregnes til Arbejder- og navnlig Husmandsklassen, saaledes at disse Klassers Forhold i Rækken skulde blive større, end Tabellen viser.

§ 37. De nye Stemmeberettigedes Forde-ling efter deres økonomiske Vilkaar sees af følgende Tabel:

C. No. 14.

Tabel 81.

Økonomiske Vilkaar.	Eiere af Hus og Skib eller Skibspart af foreskrevnen Værdi og Størrelse, Bestillingsmænd fra-regnede.	Bestillingsmænd.	Tilsammen nye Stemmeber.	Samme pro mille af det hele Antal nye Stemmeber.
1. Fritagne for Skat og alene ilignede personlig Skat	959	134	1093	77
2. Skatlagte efter Næring under 480 Kr. eller (undtagelsesvis) af Formue alene	5611	1073	6684	471
3. Skatlagte efter Næring af 480—600 Kr.	1759	327	2086	147
4. — » — » 600—800 —	1555	409	1964	138
5. — » — » 800 Kr. og derover	1590	771	2361	167
Tilsammen	11474	2714	14188	1000

Hermed bør sammenholdes Tabellerne 8, 18 og 38, der meddele tilsvarende Opgaver for de nuværende Stemmeberettigede og de nye Stemmeberettigede efter det Daae-Sørenssenske Forslag og Indtægtsforslagene.

§ 38. De nuværende Stemmeberettigedes Antal udgjør efter Beregningerne 114,410 og deres, som efter det heromhandlede Stemmeretssystem skulde erhverve Stemmeret 16,788, saaledes at de vordende Stemmeberettigedes Hovedsum skulde blive 131,198, svarende til 88 pr. 1000 Individuer. Efter Indtægtsforslaget 600 Kr. og derover, hvortil dette System ifølge det Oplyste mest nærmer sig, vilde Summen blive 131,091. Herved maa man dog gjenkalde i Erindringen, at der af sidstnævnte Hovedsum vil fragaa nogle, fordi Beregningerne ere baserede paa Skatteiligning istedetfor paa Skattebetaling, medens Summen 131,198 ikke skulde lide nogen saadan Formindskelse, saaledes at det heromhandlede Forslag, hvis forøvrigt de gjorde og ovenomhandlede Fyldningsberegninger slaa til, skulde frembringe noget flere Stemmeberettigede end det Indtægtsforslag, hvormed det er sammenlignet.

Amtsvis oplyses Forholdet ved nedenstaaende

Tabel 82.

Bygderne amtsvis.	Vordende Stemmeber. efter heromhandlede Forslag.	Vordende Stemmeber. pr. 1000 Indbyggere.
Smaalenene	6797	85
Akershus	6716	63
Hedemarken	7885	68
Christians	7461	66
Buskerud	6477	89
Jarlsberg og Laurvig	7479	117
Bratsberg	5638	85
Nedenæs	6966	112
Lister og Mandal	7557	135
Stavanger	8333	101
Søndre Bergenhus	11771	100
Nordre Bergenhus	6955	88
Romsdal	10088	101
Søndre Thronhjem	8162	90
Nordre Thronhjem	5200	67
Nordland	8179	81
Tromsø	4387	91
Finmarken	2854	150
Rigets Bygder	128,905*)	88

*) Naar denne Sum er 2293 mindre end ovennævnte 131,198 for Rigets samtlige Bygder, er Grundenden, at

Med foranstaaende Tabel bør navnlig sammenholdes Tabel 40 ovenfor, der viser Antallet af vordende Stemmeberettigede i hvert Amt efter Indtægtsforslaget 600 Kr.

Ligeledes bør man til Sammenligning medtage Tabel 79, der viser Antallet af nye Stemmeberettigede efter heromhandlede Forslag, og Tabel 2, der viser Antallet af nuværende Stemmeberettigede, begge amtsvis. Man vil deraf blandt andet se, at Nedenæs samt Jarlsberg og Laurvigs Amter, endskjønt de efter nærværende Forslag ville erholde forholdsvis særdeles mange nye Stemmeberettigede, dog i Henseende til Antallet af vordende Stemmeberettigede ville blive overgaaede af baade Lister og Mandals og Finmarkens Amter, fordi disse allerede have saamange Stemmeberettigede.

§ 39. De vordende Stemmeberettigedes Livsstilling fremstilles i følgende Tabel:

Tabel 83.

Livsstillinger.	Vordende Stemmeb. efter heromhandlede Forslag.	Vordende Stemmeb. af hver Klasse for hvert 1000 vordende Stemmeb. uden Hensyn til Klasse.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	109487	866
— B. Private Betjente	2519	20
— C. Arbejderklassen	8052	64
— D. Embedsmænd	844	7
— E. Bestillingsmænd	4543	36
— F. Uproduktive	860	7
Tilsammen	126305*)	1000

man for de nuværende Stemmeberettigedes Vekomende her har regnet med den Sum af 112,117, hvorfor man har direkte Opgaver, ikke med den hele Sum af 114,410. Cfr. forøvrigt Tabel 2 og Anm. dertil.

*) nemlig de 112117 nuværende Stemmeberettigede og de 14188 nye Stemmeberettigede, hvorfor direkte Opgaver haves.

Livsstillinger.	Vordende Stemmeb. efter heromhandlede Forslag.	Vordende Stemmeb. af hver Klasse for hvert 1000 vordende Stemmeb. uden Hensyn til Klasse.
Udhævede Underklasser:		
Gaardbrugere	95300	755
Forpagtere	615	5
Fiskere	1354	11
Handelsmænd	1114	9
Skibsredere	830	7
Fragtemænd	129	1
Haandværkere	1583	13
Skibsførere	1709	14
Styrmænd	280	2
Husmænd	3604	29
Inderster	138	1
Sømænd	1148	9
Bergværks- og Fabrikarbeidere	741	6
Haandværksarbeidere	945	7
Dagarbeidere	1190	9
Føderaadmænd	756	6

Denne Tabels Indhold udgjør Summen af Tallene i Tabel 4 for de nuværende Stemmeberettigede og i Tabel 80 for de nye Stemmeberettigede, til hvilke man derfor henviser. Man maa forøvrigt her atter gjentage den tidligere gjorte Bemærkning, at Arbejderklassen og deraf særskilt Husmandsklassen ville faa flere Stemmeberettigede end Tabellerne vise. Selv om man af de 2600 Huseiere, hvorpaa det her kommer an, regnede saameget som 2000 til Arbejderklassen, vilde imidlertid Forholdet for denne Klasse ikke voxe stærkere end fra 64 af 1000 Stemmeberettigede, som foranstaaende Tabel viser, til 78 af 1000.

Vil man erfare nærværende Forslags Rækkevidde i Henseende til de vordende Stemmeberettigedes Livsstilling, sammenlignet med de øvrige Forslags, maa man med den sidst meddelte Tabel sammenholde Tabel 25 for det Daae-Sørensenske Forslag, Tabel 44 for Indtægtsforslagene og Tabel 65 for Skatteforslagene.

§ 40. De vordende Stemmerettigedes Fordeling efter deres økonomiske Stilling sees af følgende

Tabel 84.

	Vordende Stemmeberettigede under nedenstaaende Vilkaar.	Samme pro mille af det hele Antal vordende Stemmeberettigede.
1. Fritagne for Skat og alene ilignede personlig Skat	7402	59
(heraf nuværende Stemmeb. 6309 — nye — 1093)		
2. Skatlagte efter Næring under 480 Kr. eller (undtagelses- vis) af Formue alene	54492	432
(heraf nuværende Stemmeb. 47808 — nye — 6684)		
3. Skatlagte efter Næring af 480—600 Kr.	14290	113
(heraf nuværende Stemmeb. 12204 — nye — 2086)		
4. Skatlagte efter Næring af 600—800 Kr.	17352	138
(heraf nuværende Stemmeb. 15388 — nye — 1964)		
5. Skatlagte efter Næring af 800 Kr. og derover	32513	258
(heraf nuværende Stemmeb. 30152 — nye — 2361)		
Tilsammen	126049 *)	1000

Hermed bør sammenholdes Tabellerne 31 og 50, der meddele tilsvarende Opgaver for de vordende Stemmeberettigede efter det Daae-Sørenssenske og Indtægtsfor-
slagene.

**VI. Stemmeretserhvervelse paa Grundlag af Eie af Hus og Skib, Ansættelse som Bestillingsmand og Erlæg-
gelse af Skat efter antagen Indtægt af en vis Størrelse.**

(Storthingsdokument No. 91 for 1876, IV).

§ 41. I ovennævnte Storthingsdokument har en Minoritet i sidste Storthings Stemmeretskomite opstillet et Forslag, hvorefter med Bibehold af de nu gjældende Stemmeretsbetingelser Følgende skulde blive stemmeberettigede:

*) Tabellen gjælder her som i lignende Forhold ellers kun de Personer, hvorfor direkte Opgaver haves, nemlig de 111861 nuværende Stemmeberettigede (se Tabel 8) og de 14188 nye Stemmeberettigede (se Tabel 81).

1. Bestillingsmænd.
2. Eiere af Hus eller anden fast Eiendom paa Landet til en Værdi af mindst 600 Kr. og af Skib eller Skibspart til en Drægtighed af mindst 20 Tons.
3. Alle, som for det sidstforløbne Aar have betalt Skat ifølge Ligning paa Formue og Næring efter en antagen Indtægt af mindst 600 Kr., og som i eet Aar have havt fast Bopæl i Valgkommunen og ikke som Tyende tilhøre Andens Husstand.

Selvfølgelig skulde ogsaa de nye Stemmeberettigede opfylde de almindelige Betingelser for Stemmeretsbesiddelse, 25 Aars Alder m. V.

Forslaget indeholder desforuden, at Brugere af matrikuleret Jord skulde erhverve Stemmeret, naar de have leiet for længere Tid end fem Aar eller brugt Jorden i fem paa hinanden følgende Aar, men det er før omtalt, at man paa Grund af manglende Oplysninger ikke statistisk kan paavise Betydningen af denne forøvrigt ikke væsentlige Betingelse. Derhos er som Alternativ ved No. 3 ovenfor opstillet Skaterlæggelse af mindst 4 Kr. Man har imidlertid ikke formaet at udstrække Undersøgelsen dertil, men har maattet indskrænke den til en Indtægts-

sats af 600 Kr., idet man dog til nærmere Belysning deraf har medtaget Indtægtssatser af 480 og 800 Kr.)*)

§ 42. Rækkevidden af dette Forslag, saaledes som det ovenfor er begrændset, skal her blive Gjenstand for Fremstilling.

Der er i Rigets Landdistrikter med Undtagelse af de før nævnte 10 Distrikter fundet:

1. 6570 25-aarige ikke-stemmeberettigede Eiere af Hus og Skib eller Skibspart af foreskreven Værdi og Størrelse med mindre Indtægt end 480 Kr., Bestillingsmænd fraregnede.
2. 24423 25-aarige ikke-stemmeberettigede Personer, skatlagte efter en Indtægt af 480 Kr. og derover, Bestillingsmænd fraregnede og
3. 2714 25-aarige ikke-stemmeberettigede Bestillingsmænd, altsaa ialt 33707 Personer, som skulde blive stemmeberettigede efter dette Forslag, naar man valgte en Indtægtssats af 480 Kr.***) Men denne Sum fylder ikke ganske Maalet. Det er nemlig oven bemærket, at man foruden de fundne Eiere af Hus og Skib af foreskreven Værdi og Størrelse endvidere har beregnet et Antal af 2600 saadanne. Af disse er imidlertid en Del skatlagte efter en Indtægt af 480 Kr. og derover og er saaledes indbefattet blandt de under No. 2 nævnte 24423, saa at de ikke videre komme i Betragtning. Det gjælder altsaa om at udfinde den Del af hine 2600, som henhører til de under No. 1 anførte Individuer, der ikke ere skatlagte efter nævnte Indtægt. For tilnærmelsesvis rigtigt at komme derefter gjør man rettest i at fordele de beregnede 2600 Personer i samme Forhold som de fundne 30993, hvoraf de under No. 1 og 2 opstillede Personer bestaa, hvorefter der paa No. 1 falder 551, der altsaa bliver et Tillæg til den hele Sum, medens de resterende 2049, der komme paa No. 2, efter

*) Efter Forslaget skulle ogsaa Sagførere blive stemmeberettigede uden Hensyn til Indtægt. Disse ere her ikke regnede blandt Bestillingsmænd, men de ere saagodt som alle skatlagte efter en Indtægt af 800 Kr. og derover, saa at de derved ere indbefattede i nedenstaaende Beregninger. Hvad Bestillingsmandsklassen angaar, gentager man forøvrigt her den før gjorte Bemærkning om det vide Omfang, hvori Begrebet er taget.

**) Af ovenstaaende Beregning vil det sees, at Eiere af Hus og Skib af betinget Værdi og Størrelse med Indtægt af 480 Kr. og derover for ikke at regnes to Gange have faaet sin Plads blandt de under No. 2 opførte Personer.

det Anførte bortfalde. Et yderligere Tillæg maa som sædvanlig gjøres for de ovennævnte 10 Distrikter efter deres Folkemængde, hvilket udgjør 703, saaledes at den hele Sum af dem, der skulde blive stemmeberettigede under en Indtægtssats af 480 Kr., skulde udgjøre 34961, der svarer til 24 nye Stemmeberettigede pr. 1000 Indvaanere.

Efter en Indtægtssats af 600 Kr. og derover bliver Antallet af de ovenfor under No. 1 opførte Personer, der ikke havde saadan Indtægt, 8329, Antallet af de under No. 2 omhandlede Personer, der havde samme Indtægt, 15166 og Antallet af Bestillingsmænd det samme som ovenfor eller 2714, saa at Summen skulde blive 26209. Men ogsaa her maa regnes Tillæg paa samme Maade som ovenfor, der blive henholdsvis 922 og 556, saaledes at de nye Stemmeberettigedes Hovedsum skulde blive 27687, svarende til 19 pr. 1000 Individuer.

Efter en Indtægtssats af 800 Kr. stiller Forholdet sig saaledes: Antallet af Personer under No. 1 ovenfor, der ikke havde saadan Indtægt, var 9884, Antallet af Personer under No. 2, der havde samme, 6229 og Antallet af Bestillingsmænd uforandret 2714, tilsammen 18827. De Tillæg, der her som ovenfor maa beregnes, udgjør henholdsvis 1582 og 418, og Hovedsummen af de nye Stemmeberettigede med en Indtægtssats af 800 Kr. skulde altsaa blive 20827 eller 14 pr. 1000 Individuer. *)

Til Sammenligning med det Anførte gjenkaldes her i Erindringen, at en Indtægtssats af 400 Kr. uden videre Betingelser, saaledes som fremstillet under Afsnit III, er beregnet at ville give 38474 nye Stemmeberettigede eller 26 pr. 1000, en Indtægtssats af 480 Kr. 26461 eller 18 pr. 1000, og en Indtægtssats af 600 Kr. 16681 eller 11 pr. 1000, en Skattesats af 4 Kr. 41726 eller 28 pr. 1000, en Skattesats af 6 Kr. 25932 eller 17 pr. 1000, og Combinationen under Afsnit IV (Eie af Hus og Skib og Ansættelse som Bestillingsmand) 16788 eller 11 pr. 1000.

*) Efter en Indtægtssats af 400 Kr. vilde det hele Antal sandsynligvis blive ca. 44500. Antallet af de under No. 1 opførte Personer kan nemlig efter Progressionen i Antallet for ovennævnte Indtægtssatser 480—800 Kr. (6570—8329—9884) tilnærmelsesvis ansættes til 4570. Antallet af de under No. 2 opførte Personer udgjorde efter direkte Opgaver 35852 og Antallet af Bestillingsmænd er 2714, tilsammen 43136, med Tillæg som oven ialt 44322.

C. No. 14.

Det viser sig altsaa, at det heromhandlede Forslag med en Indtægtssats af 480 Kr. vil give færre nye Stemmeberettigede end en Skattesats af 4 Kr. og en Indtægtssats af 400 Kr. alene, men adskillig flere end en Skattesats af 6 Kr. og en Indtægtssats af 480 Kr. alene. Med en Indtægtssats af 600 Kr. vil heromhandlede Forslag kun give lidt flere Stemmeberettigede end en Skattesats af 6 Kr. og en Indtægtssats af 480 Kr. alene, saaledes at disse staa hinanden temmelig nær. Med en Indtægtssats af 800 Kr. vil heromhandlede Forslag give adskilligt mindre end sidstnævnte Sats, men paa den anden Side ogsaa adskilligt mere end Indtægtssatsen 600 Kr. alene og Combinationen under Afsnit IV, der staa den sidste Sats nær.*)

*) Efter den i foregaaende Anm. gjorte Beregning vilde heromhandlede Forslag med en Indtægtssats af 400 Kr. sandsynligvis give ca. 44,500 nye Stemmeberettigede, der overgaar Virkningen af en Indtægtssats af 400 Kr. alene med ca. 6000. Det er tidligere bemærket, at man ikke har kunnet udføre direkte Opgaver over Virkningen af en Skattesats af 4 Kr. i Forbindelse med Eie af Hus og Skib og Ansættelse som Bestillingsmand. Det her omhandlede Forhold giver imidlertid i saa Henseende et Fingerpeg. Som før berørt, staa Virkningen af en Indtægtssats af 400 Kr. alene temmelig nær Rækkevidden af en Skattesats af 4 Kr. alene. Det tør derfor antages, at en Skattesats af 4 Kr. i Forbindelse med Eie af Hus og

Ved samtlige Forslag undtagen den sidstnævnte Combination afvige, som før omhandlet, Beregningerne noget fra Forslagene, idet Skatteiligning er sat lig med Skattebetaling. Ved det heromhandlede Forslag bliver denne Modifikation af mindre Betydning, da den kun gjælder de ovenfor under No. 2 opførte Personer.

Amtsvis fremstilles Forholdet ved følgende Tabel, der dog ikke ganske nøjagtig kan vise det, da man her ikke har kunnet gjøre det første af de ovenomhandlede Tillæg, der imidlertid, som man vil have bemærket, for Indtægtssatsen 480 Kr. ikke i sig selv er væsentligt og for alle Sats mere og mindre fordeler sig paa samtlige Amter, saaledes at Forholdet dem imellem ikke lider nogen synderlig Forrykkelse.*)

Skib m. V. vilde give omtrent ligemeget over en Skattesats af 4 Kr. alene som en Indtægtssats af 400 Kr. i nysnævnte Combination giver over samme Indtægtssats alene, hvilket som anført er beregnet til 6000. En Skattesats af 4 Kr. alene vilde give 41,726, altsaa tør en saadan i Combination med Hus og Skib m. V. sættes til ca. 48,000, der ligger midt imellem Virkningen af en Skattesats af 3 og 4 Kr. uden Combination.

*) Man har, som ellers, ved Beregningen af Antallet af Stemmeberettigede i Forhold til Folketallet for de Amter, hvortil de ovennævnte 10 Distrikter høre, brugt en tilsvarende formindsket Folkemængde som Maalestok.

Tabel 85.

Bygderne amtsvis.	Nye Stemmeb. efter herom- handlede For- slag med Ind- tægtssats 480 Kr.	Samme pr. 1000 Indi- vider.	Nye Stemmeb. efter herom- handlede For- slag med Ind- tægtssats 600 Kr.	Samme pr. 1000 Indi- vider.	Nye Stemmeb. efter herom- handlede For- slag med Ind- tægtssats 800 Kr.	Samme pr. 1000 Indi- vider.
Smaalenene	2189	27	1626	20	1146	14
Akershus	4920	46	4019	38	2130	20
Hedemarken	1577	14	1151	10	717	6
Christians	1497	13	970	9	625	6
Buskerud	1019	14	811	11	667	9
Jarlsberg og Laurvig	2254	35	1696	26	1419	22
Bratsberg	2281	34	1845	28	993	15
Nedenæs	2759	44	2078	33	1790	29
Lister og Mandal	1208	22	951	17	695	12
Stavanger	1262	15	1098	13	967	12
Søndre Bergenhus	2445	21	2036	17	1691	14
Nordre Bergenhus	647	8	558	7	467	6
Romsdal	1508	15	1226	12	1100	11
Søndre Thronhjelm	2286	25	1772	19	1408	15
Nordre Tkronhjelm	1476	19	1153	15	893	11
Nordland	3181	31	2417	24	1622	16
Tromsø	936	19	639	13	399	8
Finmarken	262	14	163	9	98	5
Sum og Gjennemsnit som oven	33707	24	26209	19	18827	14

§ 43. De nye Stemmeberettigedes Livsstilling fremgaar af følgende Tabel:

C. No. 14.

Tabel 86.

Livsstillinger.	Nye Stemmeb. efter heromh. Forslag med Indtægtssats 480 Kr.	Nye Stemmeb. af hver Klasse for hvert 1000 nye Stemmeb. overhovedet.	Nye Stemmeb. efter heromh. Forslag med Indtægtssats 600 Kr.	Nye Stemmeb. af hver Klasse for hvert 1000 nye Stemmeb. overhovedet.	Nye Stemmeb. efter heromh. Forslag med Indtægtssats 800 Kr.	Nye Stemmeb. af hver Klasse for hvert 1000 nye Stemmeb. overhovedet.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	8908	264	7209	275	5579	296
» B. Private Betjente	2824	84	2315	88	1633	87
» C. Arbejderklassen	17544	521	12750	487	8052	428
» D. Embedsmænd	—	—	—	—	—	—
» E. Bestillingsmænd	2714	80	2714	103	2714	144
» F. Uproduktive	1717	51	1221	47	849	45
Tilsammen	33707	1000	26209	1000	18827	1000
Udhævede Underklasser:						
Forpagtere	997	30	822	31	615	33
Fiskere	1789	53	1205	46	727	39
Handelsmænd	859	25	769	29	635	34
Skibsredere	156	5	150	6	144	8
Fragtemænd	103	3	89	3	73	4
Haandværkere	2239	66	1722	66	1252	66
Skibsførere	333	10	315	12	264	14
Jægteskipperere	112	3	96	4	91	5
Styrmænd	779	23	509	19	249	13
Husmænd	5720	170	4568	174	3673	195
Inderster	1181	35	718	27	221	12
Sømænd	1813	54	1243	47	897	48
Bergværks- og Fabrikarbeidere	2364	70	1818	69	940	50
Haandværksarbeidere	1835	54	1377	53	918	49
Dagarbeidere	3578	106	2347	90	1105	59
Føderaadsmænd	1550	46	1081	41	745	40

Foruden Ovennævnte kommer de tidligere omhandlede Personer i Betragtning, der tillægsvis ere beregnede som nye Stemmeberettigede paa Basis af Eie af Hus og Skib (efter hver af Satserne henh. 551, 922 og 1582) og som, da de maa antages fortrinsvis at tilhøre Arbejder- og Husmandsklasserne, ville forøge deres Forholdstal i

ovenstaaende Rækker noget, men dog ikke saameget som ved det Aalske Forslag, da de her beregnede Tillægssummer ere mindre end ved dette Forslag, og det hele Antal nye Stemmeberettigede paa den anden Side større.

§ 44. Efter de økonomiske Vilkaar ville de nye Stemmeberettigede blive saaledes fordelte:

Tabel 87.

	Nye Stemmeb. under nedenstaaende Vilkaar.	Samme pro mille af det hele Antal nye Stemmeb.
a) med Indtægtssats 480 Kr.		
1. Fritagne for Skat og alene ilignede personlig Skat (Eiere af Hus eller Skib og Bestillingsmænd)	1093	33
2. Skatlagte efter Næring under 480 Kr. eller undtagelsesvis af Formue alene (ligeledes kun Eiere af Hus eller Skib og Bestillingsmænd)	6684	198
3. Skatlagte efter Næring af 480—600 Kr.	9584	284
4. — » — - 600—800 -	9346	277
5. — » — - 800 Kr. og derover	7000	208
Tilsammen	33707	1000
b) med Indtægtssats 600 Kr.		
1. Som oven	1093	42
2. Ligeledes	6684	255
3. Skatlagte efter Næring af 480—600 Kr. (kun Eiere af Hus m. m.)	2086	79
4. Som oven	9346	357
5. Ligeledes	7000	267
Tilsammen	26209	1000
c) med Indtægtssats 800 Kr.		
1. Som oven	1093	58
2. Ligeledes	6684	355
3. Ligeledes	2086	111
4. Skatlagte efter Næring af 600—800 Kr. (kun Eiere af Hus m. m.)	1964	104
5. Som oven	7000	372
Tilsammen	18827	1000

§ 45. Efter de foranstaaende Beregninger bliver de vordende Stemmeberettigedes Antal efter den heromhandlede Combination som følger:

Med en Indtægtssats af 480 Kr.: 149371 = 101 af 1000 Individider.
 » - — - 600 Kr.: 142097 = 96 - » -
 » - — - 800 Kr.: 135237 = 91 - » -

For Amterne meddeles Forholdet i nedenstaaende Tabel:

C. No. 14.

Tabel 88.

Bygderne amtsvis.	Vordende Stemmeb. efter heromhandlede Forslag med Indtægtssats 480 Kr.	Samme pr. 1000 Individer.	Vordende Stemmeb. efter heromhandlede Forslag med Indtægtssats 600 Kr.	Samme pr. 1000 Individer.	Vordende Stemmeb. efter heromhandlede Forslag med Indtægtssats 800 Kr.	Samme pr. 1000 Individer.
Smaalenene	8019	100	7456	93	6976	87
Akershus	10748	101	9847	93	7958	75
Hedemarken	9000	78	8574	74	8140	70
Christians	8504	75	7977	71	7632	68
Buskerud	6842	94	6634	91	6490	89
Jarlsberg og Laurvig	8252	129	7694	120	7417	116
Bratsberg	7082	106	6646	100	5794	87
Nedenæs	7830	126	7149	115	6861	111
Lister og Mandal . .	8123	146	7866	141	7610	136
Stavanger	8615	104	8451	102	8320	101
Søndre Bergenhus .	12695	108	12286	104	11941	101
Nordre Bergenhus .	6994	88	6905	87	6814	86
Romsdal	10293	103	10011	100	9885	99
Søndre Thronhjems .	8822	97	8308	91	7944	87
Nordre Thronhjems .	5849	75	5526	71	5266	67
Nordland	10142	100	9378	93	8583	85
Tromsø	4937	102	4640	96	4400	91
Finmarken	3077	162	2978	157	2913	153
Rigets Bygder . . .	145824 *)	101	138326 *)	96	130944*)	91

Variationen rækker altsaa for Satsen 480 Kr. fra 75 pr. 1000 Individer (Christians og Nordre Thronhjems Amter) til 162 pr. 1000 i Finmarkens Amt eller, om man sætter dette ud af Betragtning, fordi Stemmeretsbeholdelsen nu er saa overordentlig udstrakt der, til 146 pr. 1000 i Lister og Mandals Amt. For Satsen 600 Kr. udgjør Minimum 71 pr. 1000 (ligeledes Christians og Nordre Thronhjems Amter) og Maximum 157 pr. 1000

*) Her som ellers for Amterne er kun regnet med de Stemmeberettigede, hvorfor direkte Opgaver have, nemlig 112117 nuværende og henholdsvis 33707, 26209 og 18827 nye.

(Finmarkens Amt), hvornæst kommer Lister og Mandals Amt med 141 pr. 1000. Efter Satsen 800 Kr. er Minimum 67 (i Nordre Thronhjems Amt) og Maximum fremdeles i Finmarken med 153 pr. 1000, hvorefter ogsaa her kommer Lister og Mandals Amt med 136 pr. 1000 Individer.

Med ovenstaaende Tabel bør forøvrigt paa den ene Side sammenholdes Tabel 2, der amtsvis viser de nuværende Stemmeberettigedes og Tabel 85, der viser de nyes Antal, og paa den anden Side Tabellerne 20, 40, 61 og 82, der fremstille de vordende Stemmeberettigedes Antal efter de øvrige Forslag.

§ 46. De vordende Stemmeberettigedes Livsstilling oplyses ved følgende

Tabel 89.

Livsstillinger.	Vordende Stemmeb. efter heromhandlede Forslag med Indtægts-sats af 480 Kr.	Vordende Stemmeb. af hver Klasse for hvert 1000 vordende Stemmeb. overhovedet.	Vordende Stemmeb. efter heromhandlede Forslag med Indtægts-sats af 600 Kr.	Vordende Stemmeb. af hver Klasse for hvert 1000 vordende Stemmeb. overhovedet.	Vordende Stemmeb. efter heromhandlede Forslag med Indtægts-sats af 800 Kr.	Vordende Stemmeb. af hver Klasse for hvert 1000 vordende Stemmeb. overhovedet.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	114386	784	112687	815	111057	848
» B. Private Betjente . . .	4721	32	4212	30	3530	27
» C. Arbejderklassen . . .	19185	132	14391	104	9693	74
» D. Embedsmænd	844	6	844	6	844	6
» E. Bestillingsmænd . . .	4543	31	4543	33	4543	35
» F. Uproduktive	2145	15	1649	12	1277	10
Tilsammen	145824*)	1000	138326*)	1000	130944*)	1000
Udhævede Underklasser:						
Gaardbrugere	95300	654	95300	689	95300	728
Forpagtere	1203	8	1028	7	821	6
Fiskere	2682	18	2098	15	1620	12
Handelsmænd	1657	11	1567	11	1433	11
Skibsredere	857	6	841	6	835	6
Frøgtmænd	165	1	151	1	135	1
Haandværkere	2879	20	2362	17	1892	14
Skibsførere	1906	13	1888	14	1837	14
Jægteskippere	120	1	104	1	99	1
Styrmænd	905	6	635	5	375	3
Husmænd	5910	41	4758	34	3863	30
Inderster	1241	9	778	6	281	2
Sømænd	2150	15	1580	11	1234	9
Bergværks- og Fabrikarbeidere	2604	18	2058	15	1180	9
Haandværksarbeidere	2166	15	1708	12	1249	10
Dagarbeidere	3925	27	2694	19	1452	11
Føderaadsmænd	1900	13	1431	10	1095	8

Med ovenstaaende Tabel bør sammenholdes Tabel-
lerne 25, 44, 65 og 83 , der vise de vordende Stemme-

berettigedes sociale Fordeling efter de øvrige Stemme-
retsforslag.

*) Her er regnet med de 112117 nuværende Stemmeberettigede, hvorfor direkte Opgaver haves, og de 33707, 26209 og 18827 nye Stemmeberettigede, hvormed det Samme er Tilfældet. Det er før gjentagende bemærket, at der af de sidste kommer nogle til, som fortrinsvis maa antages at tilhøre Arbejder- og Husmandsklasserne, men disse ere ikke mange nok til i den store Mængde af vordende Stemmeberettigede at forrykke de ovenfor be-
regnede Forhold synderligt.

C. No. 14.

§ 47. De vordende Stemmeberettigedes økonomiske Vilkaar belyses ved nedenstaaende

Tabel 90.

	Vord. Stemmeb. under nedenst. Vilkaar.	Samme pro mille af det hele Antal vord. Stemmeb.
a) med Indtægtssats 480 Kr.:		
1. Fritagne for Skat eller kun ilignede personlig Skat	7402	51
(heraf nuvær. Stemmeb. 6309 — nye — 1093).		
2. Skatlagte efter Næring under 480 Kr. eller undtagelsesvis af For- mue alene	54492	374
(heraf nuv. Stemmeb. 47808 — nye — 6684).		
3. Skatlagte efter Næring af 480—600 Kr.	21788	150
(heraf nuv. Stemmeb. 12204 — nye — 9584).		
4. Skatlagte efter Næring af 600—800 Kr.	24734	170
(heraf nuv. Stemmeb. 15388 — nye — 9346).		
5. Skatlagte efter Næring af 800 Kr. og derover	37152	255
(heraf nuv. Stemmeb. 30152 — nye — 7000).		
Tilsammen	145568 *)	1000
b) med Indtægtssats 600 Kr.:		
1. Som oven	7402	54
2. Ligeledes	54492	395
3. Skatlagte efter Næring af 480—600 Kr.	14290	103
(heraf nuv. Stemmeb. 12204 — nye — 2086).		
4. Som oven	24734	179
5. Ligeledes	37152	269
Tilsammen	138070	1000
c) med Indtægtssats 800 Kr.:		
1. Som oven	7402	57
2. Ligeledes	54492	417
3. Ligeledes	14290	109
4. Skatlagte efter Næring af 600—800 Kr.	17352	133
(heraf nuv. Stemmeb. 15388 — nye — 1964).		
5. Som oven	37152	284
Tilsammen	130688	1000

*) Summen er 256 mindre end Hovedsummen i foregaaende Tabel af den før nævnte Grund, at man for et saadant Antal nuværende Stemmeberettigede ikke har Opgave over deres økonomiske Vilkaar.

Med denne Tabel bør sammenholdes Tabellerne 31, 50 og 84, der vise de vordende Stemmeberettigedes økonomiske Vilkaar efter de øvrige Forslag, Skatteforslagene undtagne.

B. Byerne.

I. De nuværende Stemmeberettigede.

§ 48. Antallet af nuværende Stemmeberettigede i Byerne udgjør efter de erhvervede Opgaver ialt 23581, hvoraf 20911 falder paa Kjøbstæderne og 2670 paa Ladestederne*).

De Stemmeberettigedes Antal er imidlertid ganske vist noget større. Man har nemlig ligesaa lidt for Byerne som for Landdistrikterne i Listerne forlangt optaget de Individider, der befinde sig i saa smaa Vilkaar, at de ikke naa op til til de Minima af Indtægt, der gjælde enslige Personer, og endskjønt Ligningskommissionerne ere blevne anmodede om at meddele Opgave over dem, der ere blevne fritagne for Skat paa Grund af Familieforsørgelse, er dette uidentvivelig ikke skeet i fuld Udstrækning, idet der er Grund til at antage, at det opgivne Antal af Saadanne, 1024, er for lidet. Endskjønt det hænder, at der findes Stemmeberettigede selv blandt de i egentlig Forstand Fattige, er det dog, ogsaa hvad Byerne angaar, antageligt, at der af stemmeberettigede Personer ikke findes synderlig mange i de nævnte Tilfælde, hvortil kommer, at man foruden paa de anførte 1024 Personer har faaet Rede paa 510, som ikke ere blevne skatlagte efter almindelig Ligning, men alene ilagte den i Lov om Handelen af 8de August 1842 omhandlede Handelsskat og den i Lov om udvidet Adgang til Haandværksdrift af 14de April 1866 nævnte Haandværksskat. Man anser det derfor ikke for sandsynligt,

*) I de »Foreløbige Resultater» (se Side 20) blev Antallet beregnet til ca. 24,000. I den af Justitsdepartementet i 1871 udgivne Stemmeretsstatistik, hvis Opgaver gjælde Udgangen af Aaret 1868, er Antallet af daværende Stemmeberettigede angivet til 20859. Herefter skulde Antallet være steget med 13 Procent. Efter Beregning er Byernes Folkemængde fra 1868 til 1875 steget med omtrent det samme, nemlig 15 Procent.

at der af den heromhandlede Grund bør gjøres et større Tillæg til den ovenanførte Sum end ca. 500, men et saadant kan vistnok tilnærmelsesvis rigtigt beregnes*).

Et yderligere Tillæg bør forøvrigt gjøres, fordi Byernes Ligningskommissioner i noget mindre Udstrækning end Landets have været istand til at meddele Oplysning om, hvorvidt Personerne ere stemmeberettigede, idet man i de Tilfælde, hvori Spørgsmaalet derom er bleven ubesvaret, har maattet betragte dem som ikke-stemmeberettigede, uden hvor angiven Livsstilling eller andre Forholde med overveiende Sandsynlighed have betegnet dem som saadanne. Det nævnte Forhold hører imidlertid ogsaa i Byerne til de sjældnere, og man skulde ikke kunne sætte det Minus, som derved rimeligvis er opstaaet i Antallet af Stemmeretsbesiddere, til et højere Beløb end ca. 500.

Efter det Anførte kan det samlede Antal af nuværende Stemmeberettigede i Byerne nærmest sættes til 24500. Man vil imidlertid nedenfor regne med ovennævnte Sum af 23581, hvorfor man har directe Opgaver, og kun gjøre de fornødne Bemærkninger der, hvor Differencen kan komme i nogen synderlig Betragtning.

For hvert Tusinde af Byernes hele Folkemængde ved Udgangen af 1875, nemlig 332,938, udgjør det beregnede Antal nuværende Stemmeberettigede 74 mod 77 af Tusinde i Landdistrikterne (det opgivne Antal 23581, udgjør 71 af 1000).

Til Belysning af den Forskjel, som i Henseende til Mængden af Stemmeberettigede finder Sted imellem de forskellige Byer, meddeles nedenstaaende

Tabel 91.

Byer.	Nuværende Stemmeb.	Af hvert 1000 Individider var Stemmeb.
Christiania	3130	41
Bergen	2401	70
Thronhjem	1506	67
Stavanger	1617	79
Drammen	1248	66
Christianssand	1004	83
De 6 største Byer**)	10906	59

*) I de »Foreløbige Resultater» Side 20 anslog man i Henhold til opgivne Data Summen af samtlige Stemmeberettigede, der ikke vare lignede i Skat efter Formue og Næring, til 2000, hvorfra altsaa fragaar ovenanførte 1534.

***) Byer med over 10000 Indbyggere.

Byer.	Nuværende Stemmeb.	Af hvert 1000 Individer var Stemmeb.
De 9 næststørste Byer*)	4631	74
De øvrige Byer	8044	96
Sum og Gjennemsnit for		
Rigets Byer	23581	71

Som man ser, staar Forholdet for de 9 næststørste Byer nær Gjennemsnittet, medens det for de største Byer ligger betydelig under og for de mindre Byer betydelig over samme.

Variationen, som inden de største Byer ligger mellem 41 af 1000 i Christiania og 83 af 1000 i Christianssand, stiger naturligvis stærkt, naar man gaar ned til de enkelte mindre Byer. Af saadanne med et usædvanlig stort Antal Stemmeberettigede kan nævnes: Aasgaardstrand med 142, Grimstad med 140, Brevik med 125, Kragerø med 122, Flekkefjord og Levanger med 114, Arendal med 109 og Porsgrund med 108 af hvert 1000 Individer. Paa den anden Side udmærke følgende Byer, der samtlige have en stor Arbejderbefolkning, sig ved et lidet Forholdstal: Frederikshald med 56, Moss og Gjøvik med 61, Frederikshald med 63 og Namsos med 65 af 1000. Differencen ligger saaledes for samtlige Byer mellem 41 pr. 1000 i Christiania og 142 pr. 1000 i Aasgaardstrand.

§ 49. Til Belysning af de Stemmeberettigedes Gruppering efter deres Livsstilling meddeles nedenstaaende Oversigt:

Tabel 92.

Hovedklasser.	Nuværende Stemmeb.	Af hvert 1000 Stemmeb. kommer saaledes paa hver Klasse.
A. Selvstændige Næringsdrivende	12011	509
B. Private Betjente	3761	160
C. Arbejderklassen	5310	225
D. Embedsmænd	1276	54
E. Bestillingsmænd	1011	43
F. Uproduktive	212	9
Rigets Byer tilsammen	23581	1000

*) Byer med 5—10000 Indbyggere, nemlig Frederikshald, Frederikshald, Laurvig, Christianssand, Aalesund, Skien, Horten, Tromsø og Tønsberg.

Af Underklasser udhæves følgende:

	Nuværende Stemmeb.	Af hvert 1000 Stemmeb. kommer saaledes paa hver Klasse.
Af Klasse A:		
Gaardbrugere	159	7
Fiskere	241	10
Handelsmænd	4537	192
Skibsredere	416	18
Fragtemænd	116	5
Vognmænd	258	11
Agenter, Mæglere og deslige .	202	9
Bergværks- og Fabrikeiere . .	183	8
Haandværkere	5052	214
Privat-prakt. Læger og Dyr- læger	100	4
Advokater og Sagførere . . .	154	7
Huseiere	262	11
Af Klasse B:		
Handelsbetjente	348	15
Skibsførere	2709	115
Styrmænd	224	9
Betjente ved Bergværks- og Fabrikdrift	273	12
Af Klasse C:		
Arbejdere ved Handel	339	14
Sømænd	816	35
Jernbane- og Veiarbejdere . .	21	1
Fabrikarbejdere	931	39
Haandværksarbejdere	1888	80
Dagarbejdere	1029	44
Af Klasse E:		
Bestillingsmænd i Statens Tje- neste	610	26
Bestillingsmænd i Kommu- nens Tjeneste	398	17
Af Klasse F:		
Forhenv. Embedsmænd	83	4
— Bestillingsmænd	16	1

Sammenholder man denne Tabel med Tabel 4 ovenfor, ser man deraf den store Forskjel, som i Henseende til de nuværende Stemmeberettigedes sociale Stilling raa-

der mellem Land og By. Medens nemlig de selvstændige Næringsdrivende hist optræde med 939 af 1000, men her alene med 509, er alle de øvrige Klasser betydelig mindre repræsenterede i Landdistrikterne end i Byerne, nemlig de private Betjente med henholdsvis 17 og 160, Arbejderklassen med 15 og 225, Embedsmændene med 8 og 54, Bestillingsmændene med 17 og 43 og de Uproduktive med 4 og 9.

Man har foran beregnet det hele Antal Stemmeberettigede til omkring 1000 mere, end Tabellen udviser. Efter hvad der til Begrundelse af dette Tillæg er anført, er det klart, at det fortrinsvis falder paa Arbejderklassen og de dertil hørende Underklasser. Disses Forholdstal

skulde derfor blive endnu noget større, men betydelig er Differencen ikke. Selv om alle 1000 henregnedes til Arbejderklassen, vilde nemlig Forholdstallet derfor kun blive 257 istedetfor 225.

Naar man skal paavise de nuværende Stemmeberettigedes Fordeling efter Livsstilling inden de enkelte Byer, har man, forsaavidt Christiania og Bergen angaar, troet at burde meddele Undersøgelsens Resultater i samme Udstrækning som for samtlige Byer underet. Disse Resultater indeholdes i nedenstaaende Tabel, der for Christianias Vedkommende omfatter saavel de absolute Tal som Forholdstallene, men for Bergen kun de sidste.

Tabel 93.

Hovedklasser.	Christiania.		De tilsvarende Forholdstal for Bergen.
	Nuværende Stemmeberettigede.	Af hvert 1000 Saadanne kommer paa hver Klasse.	
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	2242	717	535
» B. Private Betjente	176	56	148
» C. Arbejderklassen	21	7	230
» D. Embedsmænd	495	158	40
» E. Bestillingsmænd	117	37	32
» F. Uproduktive.	79	25	15
Tilsammen	3130	1000	1000
Af Underklasser udhæves følgende:			
Af Klasse A:			
Handelsmænd	916	293	223
Skibsredere	28	9	2
Vognmænd	21	7	8
Agenter, Mæglere og deslige	92	29	11
Fabrikeiere	49	16	7
Haandværkere	877	280	250
Privat-prakt. Læger og Dyr læger	43	14	1
Advokater og Sagførere	58	19	4
Huseiere	73	23	3
Af Klasse B:			
Handelsbetjente	23	7	45
Skibsførere	87	28	81
Styrmænd	1	-	7
Betjente ved Fabrikdrift	18	6	4

C. No. 14.

	Christiania.		De tilsvarende Forholdstal for Bergen.
	Nuværende Stemmeberet- tignede.	Af hvert 1000 Saadanne kom- mer paa hver Klasse.	
Af Klasse C:			
Arbejdere ved Handel	2	1	30
Sømænd	1	-	11
Fabrikarbejdere	5	2	9
Haandværksarbejdere	11	4	123
Dagarbejdere	-	-	42
Af Klasse E:			
Bestillingsmænd i Statens Tjeneste. . .	68	22	21
Bestillingsmænd i Kommunens Tjeneste .	49	16	10
Af Klasse F:			
Forhenværende Embedsmænd	45	14	2
— Bestillingsmænd.	4	1	1

Efter denne Tabel skulde Christiania kun tælle 21 til Arbejderklassen hørende Stemmeberettigede, med Forholdstal af 7 pr. 1000. Man maa imidlertid antage, at man her har en betydelig Ufuldstændighed i Opgaverne for sig. Efter Justitsdepartementets Stemmeretsstatistik skulde Antallet af stemmeberettigede Arbejdere i Christiania dog være 293, hvilket giver et Forholdstal af 86 pr. 1000. Selv om ogsaa dette skulde være noget for lidet, — hvilket det dog maaske ikke er, da Antallet af huseiende Arbejdere i Hovedstaden vistnok er forholdsvis yderst ringe — er det dog vist, at denne Klasse sammesteds tæller et langt mindre Antal Stemmeberettigede

end i Bergen og de øvrige Byer, som i denne Henseende staa Bergen nær.

For de øvrige Byer kan man ikke i samme Detail indgaa paa Fremstillingen af de enkelte Samfundsklassers indbyrdes Orden og Forhold i de nuværende Stemmeberettigedes Kreds, men maa overhovedet indskrænke sig til følgende Tabel, der for de øvrige fire af de største Byer særskilt samt for de største og de mindre Byer, hver i en Sum, viser, hvormange Stemmeberettigede for hvert Tusinde af det hele Antal nedenstaaende vigtigere Klasser tælle:

Tabel 94.

Byer.	Kl. A. Selvst. Nærings- dri- vende.	Kl. C. Arbei- der- klassen	Han- dels- mænd.	Haand- vær- kere.	Han- delsbe- tjente.	Skibs- førere.	Styr- mænd.	Arbei- dere ved Han- del.	Sø- mænd.	Fabrik- arbei- dere.	Haand- værks- arbei- dere.	Dag- arbei- dere.
Thronhjelm	562	216	232	243	14	49	3	-	23	13	37	134
Stavanger	368	356	190	118	6	203	12	6	45	10	239	53
Drammen	463	268	159	200	20	153	13	34	-	85	64	60
Christianssand	443	249	157	215	14	116	10	4	24	36	128	36
De 6 største Byer i Gjennems.	550	188	226	229	19	91	6	12	15	19	88	46
De mindre Byer —	475	257	164	201	12	136	12	17	52	57	73	42
Samtlige Byer som oven .	509	225	192	214	15	115	9	14	35	39	80	44

Man ser heraf blandt andet, at Arbejderklassen samt af Underklasserne de forskellige Sømandsklasser optræde overlegent i de mindre Byer, medens de selvstændige Næringsdrivende og specielt Handelsklassen ere stærkere repræsenterede i de større. Af enkelte mindre Byer, hvori Arbejderne tælle særdeles mange Stemmeberettigede, mærkes: Kongsberg med Forholdstal af 568, saa at denne Klasse der befinder sig i absolut Pluralitet, Horten med 491, Ekersund med 485, Molde med 416 og Laurvig med 403. I 5 af de mindste Byer, nemlig Soon, Aasgaardstrand, Stathelle, Langesund og Skudesnæshavn er den samme Klasse de selvstændige Næringsdrivende

mere eller mindre overlegen. Det samme er Tilfældet med Skien.

§ 50. Saavidt om de nuværende Stemmeberettigedes Gruppering efter Samfundsstilling og Næringsvei. Deres Fordeling efter økonomiske Vilkaar, forsaavidt disse give sig tilkjende i Ligningsforretninger, vil belyses af nedenstaaende to Oversigter, hvoraf den første væsentlig angiver de Stemmeberettigedes Gruppering efter Størrelsen af deres antagne Næring, den anden efter Størrelsen af den dem ilignede Skat af Formue og Næring.

Tabel 95.

a) Efter Næring.

Af samtlige Stemmeberettigede, hvorfor directe Opgaver haves, var:		For hvert 1000 nuv. Stemmeb.
1.	Fritagne for Skat paa Grund af Familieforsørgelse	1024 43
2.	Alene ilagte ovenomhandlede Handels- og Haandværksskat	510 22
3.	Skatlagte efter mindre Næring end 600 Kr.	1624 69
4.	— » Næring af 600—800 Kr.	3425 146
5.	— » — - 800—1000 Kr.	2858 121
6.	— » — - 1000—2000 Kr.	5733 243
7.	— » — - 2000—4000 Kr.	4407 187
Lateris 19581		831

C. No. 14.

Af samtlige Stemmeberettigede, hvorfor direkte Opgaver haves, var:

For hvert 1000 nuv. Stemmeb.

	Transport	19581	831
8. Skatlagte efter Næring af 4000—6000 Kr.	1874		79
9. — » — - 6000—8000 Kr.	760		32
10. — » — - 8000—20000 Kr.	1013		43
11. — » — - 20000 Kr. og derover	353		15
	Tilsammen	23581	1000

b) Efter Skat.

1. Fritagne for Skat som oven	1024	43	
2. Alene ilagte Handels- og Haandværksskat som oven	510	22	
3. Ilagte Skat af under 4 Kr.	3891	165	
4. » — - 4—6 Kr.	1450	62	
5. » — - 6—8 Kr.	1003	42	
6. » — - 8—12 Kr.	1763	75	
7. » — - 12—20 Kr.	2624	112	
8. » — - 20—40 Kr.	3021	128	
9. » — - 40—80 Kr.	2738	116	
10. » — - 80—120 Kr.	1511	64	
11. » — - 120—200 Kr.	1564	66	
12. » — - 200—400 Kr.	1274	54	
13. » — - 400—800 Kr.	668	28	
14. » — - 800 Kr. og derover	540	23	
	Tilsammen	23581	1000

Hertil skulde efter det Foranførte komme ca. 1000 Personer, hvoraf en Del henhører under No. 1 ovenfor, medens en Del ikke engang er antagen at have det mindste Beløb af skatbar Næring for enslige Personer og saaledes staar endnu lavere.

Man har tidligere meddelt tilsvarende Opgaver for Landdistrikterne og derved bemærket, at der paa samme ikke kan lægges synderlig Vægt, da Lignings- og Skatte-reglerne lide af altfor megen Ufuldkommenhed. Denne Bemærkning gjælder idetmindste ikke i samme Grad Lignings- og Skattevæsenet i Byerne. Af denne Grund har man her tillige udført Opgaverne i større Detail.

Det bemærkes forøvrigt, at Opgaverne for Bergens Bys Vedkommende delvis ere byggede paa en til Forholdene i de øvrige Byer svarende Beregning, da man ikke har seet sig istand til at bearbejde hine paa samme Maade som de andre.

§ 51. I Forbindelse med Ovenstaaende skal man ogsaa for Byerne meddele nogle Data angaaende den Udstrækning, hvori de Stemmeberettigede i den Forstand, hvori dette Udtryk her er brugt, have ladet sig indføre

i det grundlovmæssige Mandtal og om de grundlovmæssig Stemmeberettigedes Deltagelse i de senere Aars politiske Valg. Disse Oplysninger omfatte alene Kjøbstæderne, da Ladestederne tidligere ere behandlet sammen med Landdistrikterne.

Ifølge de til Justitsdepartementet indsendte Opgaver udgjorde Antallet af de grundlovmæssig Stemmeberettigede i Rigets Kjøbstæder ved de i 1876 foretagne Valg 12838. Sammenholdes denne Sum med Antallet af Stemmeberettigede i den videste Forstand, der efter de til Grund for denne Statistik liggende Opgaver i Kjøbstæderne var 20911, viser det sig, at Forholdet bliver som 614 af 1000, og at Antallet af grundlovmæssig Stemmeberettigede bliver 42 af 1000 Indbyggere mod 69 af 1000 Indbyggere*) naar Ordet tages i dets videre Fatning.

*) De tilsvarende Forholdstal for Landdistrikterne vare: 608, svarende til 614, og 47 svarende til 42. Men hvad det første Forhold angaar, erindrer man om, at Antallet af Stemmeberettigede i videste Forstand for Byerne er lidt for lavt beregnet og at Summen 614 derfor rettelig skulde reduceres noget.

Forholdet mellem de Stemmeberettigede af hvert Slags differerer imidlertid selvfølgelig i de forskjellige Byer. Dette sees af følgende Tabel:

Tabel 96.

Kjøbstæder.	Folkemængde 31 Decbr. 1875.	Antal Stemmeb. efter Grundloven.	Forholdstal.	
			Af hvert 1000 Stemmeb. med de materielle Kvalifika- tioner var følg. Antal Stemmeb. efter Grundloven.	Af hvert 1000 Indbyggere var nedenst. Antal stemmeb. efter Grundloven.
Christiania	77041	1521	486	20
Bergen	34384	835	348	24
Thronhjelm	22597	857	569	38
Stavanger	20370	1007	623	49
Drammen	18838	606	486	32
Christianssand	12137	514	512	42
De 6 største Kjøbstæder tilsammen . .	185367	5340	490	29
De mindre Kjøbstæder tilsammen . .	117386	7498	749	64
Sum og Gjennemsnit for samtlige Kjøb- stæder	302753	12838	614	42

Ovenstaaende Tabel viser, at de mindre Byer tælle forholdsvis langt flere Stemmeberettigede efter Grundloven end de større, saavel i Forhold til Antallet af materielt Stemmeberettigede som i Forhold til Folketallet.

De to største Byer Christiania og Bergen fremhæve sig i begge disse Forhold mærkeligt.

Forholdet for de forskjellige mindre Byer sees af følgende Tabel, der dog kun omfatter Byer med særdeles smaa eller store Forholdstal:

C. No. 14.

Tabel 97.

Kjøbstæder.	Stemmeb. efter Grundloven 1876.	Forholdstal.	
		Af hvert 1000 Stemmeb. med de materielle Kvalifikationer var nedenst. Antal stemmeb. efter Grundloven.	Af hvert 1000 Indbyggere var nedenst. Antal stemmeb. efter Grundloven.
Med smaa Forholdstal:			
Laurvig	320	466	42
Frederikshald	304	542	31
Levanger	63	573	65
Kongsberg	244	575	57
Med store Forholdstal:			
Grimstad	216	861	121
Lillehammer	113	863	72
Hammerfest	175	871	82
Kongsvinger	73	890	78
Skien	431	906	79
Hønefos	82	932	72
Molde	156	940	91
Haugesund	357	962	81
Tromsø	461	975	85
Hamar	171*)	997*)	74
Vadsø	153*)	1000*)	87

*) Antallet af de Stemmeberettigede i videre Forstand i Hamar og Vadsø var efter de til Grund for nærværende Statistik liggende Opgaver henholdsvis 175 og 153 og efter de til Justitsdepartementet indsendte Meddelelser henholdsvis 178 og 156.

Til Belysning af tidligere bestaaende Forhold mellem de efter Grundloven Stemmeberettigede og Folke- | mængden meddeles nedenstaaende Oversigt, hvori man ogsaa indtager de ovenanførte Tal for 1876:

Tabel 98.

Aar.	Kjøbstædernes samlede Folkemængde.*)	Stemmeb. efter Grundloven i Rigets Kjøbstæder.	Af hvert 1000 Indbyggere var nedenst. Antal Stemmeb. efter Grundloven.
1859	206152	11262	55
1865	236272	11276	48
1868	253777	11383	45
1870	265447	11266	42
1873	287830	12062	42
1876	302753	12838	42

*) Folkemængden for 1865 og 1876 og for største Delen ogsaa for 1870 er den ved Tællingerne fundne, for de andre Aar er den beregnet efter den midlere Væxt.

Siden 1870 har altsaa Antallet af konstitutionelt Stemmeberettigede relativt til Folkemængden holdt sig ganske uforandret, medens det tidligere var større og navnlig i 1859 betydelig høiere. Af de foran i Tabel 10 meddelte Opgaver vil det sees, at Landdistrikterne lige siden 1859 har havt et næsten uforandret Antal Stemmeberettigede, nemlig 47 a 49 pr. 1000 Indbyggere.

Man skal nu gjøre Rede for de efter Grundloven Stemmeberettigedes Deltagelse i Valgmandsvalgene.

Ved de i Kjøbstæderne i 1876 afholdte Valg fremmødte ifølge de foreliggende Opgaver 7056 Vælgere, der udgjør 550 Vælgere af hvert 1000 Stemmeberettigede i snevrere Forstand og 338 af hvert 1000 Stemmeberettigede i videre Betydning. Nærmere belyses Forholdet af følgende Tabel:

C. No. 14.

Tabel 99.

Kjøbstæder.	Fremmødte Vælgere 1876.	Antal Saadanne	
		af hvert 1000 Stemmeb. efter Grundloven.	af hvert 1000 Stemmeb. med de materielle Kvalifikationer.
Christiania	765	503	244
Bergen	451	540	188
Thronhjelm	349	407	231
Stavanger	791	786	490
Drammen	243	401	115
Christianssand	394	766	392
De 6 største Kjøbstæder . . .	2993	560	274
De mindre Kjøbstæder . . .	4063	542	406
Sum og Gjennemsnit for Rigets Kjøbstæder ,	7056	550	338
De tilsvarende Forholdstal for Valgdistrikterne paa Landet vare	421	256

Valgdeltagelsen har altsaa i 1876 været betydelig større i Kjøbstæderne end i Landdistrikterne (og Lædestederne).

Tabellen viser fremdeles, at Vælgerantallet, sammenlignet med Summen af de konstitutionelt Stemmeberettigede, kun var lidt større i de 6 største end i de øvrige Byer. Blandt de første mærkes særlig Stavanger og Christianssand, hvor over to Trediedele af de Valgberettigede afgave sin Stemme. At Antallet af Vælgere, sammenlignet med Antallet af de Stemmeberettigede i videre Forstand, var saa betydelig højere i de mindre Byer end i de større (406 af 1000 mod 274 af 1000), hidrører selvfølgelig fra, at Adgangen til at blive indført i Mandtal-

let hist er bleven benyttet i langt videre Udstrækning end her.

Blandt mindre Kjøbstæder, der i 1876 have udmærket sig ved livlig Deltagelse i Valget, udhæves: Hamar med 84 Vælgere, Østerrisør og Gjøvik med 81, Skien med 80, Tønsberg med 73 samt Flekketjord og Kragerø med 69, alt af 100 konstitutionelt Stemmeberettigede. Lavest staar Grimstad med 24, Vardø med 28, Drøbak med 33, Sarpsborg med 34, Molde med 35, Holmestrand med 36, Haugesund med 38, Fredrikshald, Hønefos og Sandefjord med 39, og, som man af ovenstaaende Tabel ser, af større Byer Drammen med 40 og Thronhjelm med 41 af 100. Differencen ligger altsaa mellem 24 og 84 af 100 Stemmeberettigede i snevrere Forstand.

Forholdet for tidligere Aar sees af nedenstaaende Opgave:

Tabel 100.

Aar.	Fremmødte Vælgere i Kjøbstæderne.	Antal Saadanne af hvert 1000 Stemmeb. efter Grundloven.	Til Sammenligning hidsættes det tilsvarende Forholdstal for Landdistrikterne og Ladestederne.
1859	6779	602	449
1865	5212	462	410
1868	5260	462	476
1870	4623	410	456
1873	6519	540	440
1876	7056	550	421

Man erfarer heraf, at Deltagelsen i Valgene var størst i Byerne i 1859 og 1865 samt i 1873 og 1876, men størst i Landdistrikterne i de to mellemliggende Aar 1868 og 1870.

II. Stemmeretserhvervelse tilfølgelse Erlæggelse af Skat af Formue eller Næring uden Hensyn til Skattens Størrelse.

(Det Daae-Sørenssenske Forslag.)

§ 52. Dettes Indhold er gengivet ovenfor Side 14, hvor man ogsaa har omhandlet de Modifikationer deri, hvorpaa Beregningerne ere byggede. Det kommer derefter først og fremst an paa at bestemme det hele Antal af de 25-aarige Mænd, som i Byerne for Aaret 1876 (Christiania dog 1875, se Side 1) paa sit Hjemsted ere blevne ilignede kommunal Skat af Formue eller Næring, og som ikke nu ere stemmeberettigede. De kommunale Skatter, hvorom der spørges, ere By- og Fattigskat samt, hvor der udlignes særskilt Skat til Kirkens Behov, denne.

Det opgivne Antal af dem, som for nævnte Aar ilagdes saadan Skat, og som forøvrigt vare i de omhandlede Tilfælde, udgjør for Byerne 25805, svarende til 78 pr. 1000 Individer. For et Antal af 1880 har man

imidlertid ikke kunnet faa Oplysning om, hvorvidt de havde naaet 25 Aars Alderen. Man har dog vistnok god Grund til at antage, at Størstedelen af disse ikke vare saa gamle, og man tror at komme det Rette nærmest, naar man beregner Summen af dem, som havde overskredet den nævnte Alder, til omkring 700. Med dette Tal bør ovenstaaende 25805 derfor forøges, saaledes at man kan bestemme Antallet af dem, der i Byerne skulde erhverve Stemmeret paa heromhandlede Basis, naar man sætter et Aars Skatte-ligning istedetfor tre Aars Skattebetaling, til 26,500.*)

Sidstnævnte Sum udgjør 80 pr. 1000 Individer af Byernes Befolkning. Antallet af nuværende Stemmeberettigede sammesteds er foran beregnet til 24500 eller 74 pr. 1000 Individer. Der skulde altsaa blive 108 nye Stemmeberettigede for hvert 100 nuværende. Hermed er Tilvæksten betegnet.

*) I de «Foreløbige Resultater» beregnede man Summen til 26000 (se blandt andet Side 87, Tabel 35). Man vil forøvrigt nedenfor for de enkelte Byer og Grupper deraf saavel som i Henseende til Personernes Fordeling efter Livsstilling regne med ovenstaaende Sum af 25805 og kun gjøre fornøden Bemærkning, hvor Differencen kan gjøre nogen Forskjel i Resultaterne.

I ovenstaaende Opgaver har man ikke indbefattet Tyende. Medregnes de, vilde Antallet af nye Stemmeberettigede i samtlige Byer — efter en Beregning, bygget paa det Udvalg af 8 Byer, der blev benyttet til de «Foreløbige Resultater» (se Side 20, anden Spalte) — stige

med 576 eller med 2 pro mille i Forhold til Folke­mængden.

Hvorledes Forholdet stiller sig for de forskellige Byer, vil sees af nedenstaaende Tabeller:

Tabel 101.

Byer.	Nye Stemmeb.	Stemmeb. pr. 1000 Individier.	Nye Stemmeb. pr. 100 nuværende (altsaa Væxt) cfr. Tabel 91.
Christiania	6114	79	193
Bergen	2701	79	113
Thronhjøm	1046	46	69
Stavanger	1455	71	90
Drammen	1587	84	127
Christianssand	956	79	95
De 6 største Byer	13859	75	127
De øvrige Byer	11946	82	94
Sum og Gjennemsnit for Rigets Byer .	25805	78	105

Det sees heraf, at Antallet af nye Stemmeberettigede pr. 1000 Individier bliver noget større i de mindre Byer end i de 6 største. Derimod bliver Væxten større i disse end i hine. Men herved maa erindres, at Stemmeretsbesiddelsen nu er mere udstrakt i de mindre Byer, saa at der ikke kunde ventes lige Tilvæxt.

Imellem de enkelte større Byer indbyrdes rækker Variationen fra 46 nye Stemmeberettigede pr. 1000 Individier i Thronhjøm til 84 pr. 1000 i Drammen. Derimod

bliver Væxten størst i Christiania, hvor Antallet af nye Stemmeberettigede næsten er det dobbelte af Antallet af de nuværende (6114 mod 3130). I Thronhjøm, hvor Væxten bliver mindst, udgjør Antallet af nye Stemmeberettigede kun $\frac{2}{3}$ af de nuværende (1046 mod 1506).

Af de enkelte mindre Byer udhæver man følgende, der dels ville faa mange nye Stemmeberettigede, dels meget faa, idet man for at vise Væxten hidsætter Antallet af nuværende Stemmeberettigede pr. 1000 Individier.

Tabel 102.

Byer med mange nye Stemmeberettigede.			Byer med faa nye Stemmeberettigede.		
Byer.	Nye Stemmeb. pr. 1000 Individer.	Nuv. Stemmeb. pr. 1000 Individer.	Byer.	Nye Stemmeb. pr. 1000 Individer.	Nuv. Stemmeb. pr. 1000 Individer.
Vardø	173	100	Levanger	44	114
Namsos	161	65	Sandefjord	47	96
Vadsø	142	86	Skudsnæshavn	48	117
Moss	141	61	Grimstad	49	140
Bodø	117	101	Farsund	50	91
Tromsø	116	87	Arendal	51	109
Horten	114	78	Kragerø	52	122
Hammerfest	108	94	Lillesand	52	109
Svelvik	108	86	Holmestrand	56	84
Aalesund	106	76			

Af de i første Række opførte Byer have, mærkeligt nok, de fleste allerede nu mange Stemmeberettigede. Det samme er Tilfældet med alle de i anden Række indbefattede; men dette frembyder intet besynderligt, da det netop tjener til Forklaring deraf, at disse Byer ville erholde faa nye Stemmeberettigede.

Variationen ligger altsaa for samtlige Byer mellem Levanger med 44 af 1000 og Vardø med 173 af 1000 Individer.

§ 53. De nye Stemmeberettigedes Livsstilling fremgaar af følgende

Tabel 103.

Livsstillinger.	Nye Stemmeb.	Af hvert 1000 Saa- danne kom paa hver af nedenstaaende Klasser.	Til Sammenligning hidsættes Antallet af de nuværende Stemmeb. af hver Klasse.
I. Hovedklasser:			
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	3061	119	12011
- B. Private Betjente	4786	185	3761
- C. Arbejderklassen	15423	598	5310
- D. Embedsmænd	—	—	1276
- E. Bestillingsmænd	2408	93	1011
- F. Uproduktive	127	5	212
Tilsammen	25805	1000	23581

C. No. 14.

Livsstillinger.	Nye Stemmeb.	Af hvert 1000 Saa- danne kom paa hver af nedenstaaende Klasser.	Til Sammenligning hidsættes Antallet af de nuværende Stemmeb. af hver Klasse.
2. Udhævede Underklasser:			
Af Kl. A.			
Gaardbrugere	27	1	159
Forpagtere	25	1	3
Fiskere	560	22	241
Handelsmænd	316	12	4537
Skibsredere	39	2	416
Fragtemænd	63	2	116
Vognmænd	328	13	258
Agenter, Mæglere og dsl.	179	7	202
Bergværks- og Fabrikeiere	55	2	183
Haandværkere	860	33	5052
Privat-prakt. Læger og Dyrlæger	72	3	100
Advokater og Sagførere	85	3	154
Af Kl. B.:			
Handelsbetjente	1700	66	348
Skibsførere	318	12	2709
Jægteskippere	55	2	6
Styrmænd	1182	46	224
Betjente ved Bergværks- og Fabrikdrift	700	27	273
Af Kl. C.:			
Arbejdere ved Handel	778	30	339
Sømænd	2493	97	816
Jernbane- og Veiarbejdere	81	3	21
Bergværks- og Fabrikarbejdere	2459	95	931
Haandværksarbejdere	6084	236	1888
Dagarbejdere	2636	102	1029
Af Kl. E.:			
Bestillingsmænd i Statens Tjeneste	1327	51	610
Bestillingsmænd i Kommunens Tjeneste	1013	39	398

Betydeligt over Halvparten af de nye Stemmeberet-
tiggede høre altsaa til Arbejderklassen og henimod en
Fjerdepart alene til Haandværksarbejdernes Klasse. Man
har ovenfor givet Summen 25805 et Tillæg af 700 for
Personer, hvis Alder ikke er oplyst. Disse høre fortrinns-
vis til de heromhandlede Klasser, hvis Andel i de nye Stem-

meberettigedes Samfund derfor skulde blive lidt høiere
end i Tabellen angivet.

For de to største Byer meddeles Forholdet i Hen-
seende til de nye Stemmeberetiggendes Livsstilling sær-
skilt ved følgende Tabel, hvori man dog kun optager
Hovedklasserne:

Tabel 104.

Livsstillinger.	Nye Stemmeb. i Christiania.	Af hvert 1000 Saadanne kom paa hver af ne- denst. Klasser.	Nye Stemmeb. i Bergen.	Af hvert 1000 Saadanne kom paa hver af ne- denst. Klasser.
Klasse A. Selvstændige Næringsdrivende . .	669	109	238	88
— B. Private Betjente	1307	214	537	199
— C. Arbejderklassen	3253	532	1662	615
— D. Embedsmænd	—	—	—	—
— E. Bestillingsmænd	841	138	245	91
— F. Uproduktive	44	7	19	7
Tilsammen	6114	1000	2701	1000

§ 54. Til Belysning af de nye Stemmeberettigedes økonomiske Vilkaar i Sammenligning med de nuværendes tjener følgende

Tabel 105.

a) Efter Næring.	Nye Stemmeberettigede.		Nuv. Stemmeberettigede.	
	Absolute Tal.	For hvert 1000 nye Stemmeb.	Absolute Tal.	For hvert 1000 nuv. Stemmeb.
1. Fritagne for Skat paa Grund af Familieforsørgelse	—	—	1024	43
2. Alene ilignede Handels- eller Haandværksskat .	—	—	510	22
3. Skatlagte efter en mindre Næring end 600 Kr.	4506	175	1624	69
4. — » » Næring af 600—800 Kr. .	9469	367	3425	146
5. — » » — » 800—1000 Kr. .	6286	244	2858	121
6. — » » — » 1000—2000 Kr.	4136	160	5733	243
7. — » » — » 2000—4000 » .	1176	46	4407	187
8. — » » — » 4000—6000 » .	162	6	1874	79
9. — » » — » 6000—8000 » .	35	1	760	32
10. — » » — » 8000—20000 » .	33	1	1013	43
11. — » » — » 20000Kr. og derov.	2	—	353	15
Tilsammen	25805	1000	23581	1000

b) Efter Skat.	Nye Stemmeberettigede.		Nuv. Stemmeberettigede.	
	Absolute Tal.	For hvert 1000 nye Stemmeb.	Absolute Tal.	For hvert 1000 nuv. Stemmeb.
1. Som ovenfor	—	—	1024	43
2. Ligesaa	—	—	510	22
3. Ilignede Skat af under 4 Kr.	12848	498	3891	165
4. — — » 4—6 Kr.	3261	126	1450	62
5. — — » 6—8 »	2353	91	1003	42
6. — — » 8—12 »	2395	93	1763	75
7. — — » 12—20 Kr.	2161	84	2624	112
8. — — » 20—40 »	1508	58	3021	128
9. — — » 40—80 »	824	32	2738	116
10. — — » 80—120 »	229	9	1511	64
11. — — » 120—200 Kr.	142	6	1564	66
12. — — » 200—400 »	58	2	1274	54
13. — — » 400—800 »	22	1	668	28
14. — — » 800 Kr. og derover	4	—	540	23
Tilsammen	25805	1000	23581	1000

Disse Opgaver vise de nye og de nuværende Stemmeberettigedes Fordeling, lit. a væsentlig efter deres Indtægtsforholde, lit. b. efter Størrelsen af den dem ilignede Skat. De Sidste tælle, som ogsaa tidligere berørt, 1024 Individuer eller 43 pro mille, som ere fritagne for Skat paa Grund af Familieforsørgelse, og hvis Vilkaar selvfølgelig ere smaa. Hertil have de nuværende Stemmeberettigede intet Tilsvarende. Det Samme gjælder de Kjøbstædborgere, der kun erlægge Handels- eller Haandværksskat, ialt 510 eller 22 pro mille. Disses Vilkaar kunne imidlertid være noget bedre. I Tabellen er endelig ikke optaget et beregnet Antal af 1000 Stemmeberettigede, hvoraf 500 ere blevne fritagne for Skat, fordi de ikke ere antagne at have den mindste skatbare Indtægt, der gjælder enslige Personer, (se foran Side 97). Sammenligner man derimod de Stemmeberettigede med de Ikke-Stemmeberettigede, forsaavidt de begge ere skatlagte efter Formue og Næriug, vil de Førstes Overlegenhed springe i Øinene. Medens saaledes af det nuværende Vælgersamfund omtrent tre Femtedele (nøiagtig 599 af 1000) ere ansatte til en Næring af 1000 Kr. og derover og et lige Antal (nøiagtig 591 af 1000) ilignet Skat af 12 Kr. og mere, er Forholdet for de nye Stem-

meberettigede saadant, at ikke engang en Fjerdepart (nemlig 214 af 1000) er ansat til nævnte Næring og ikke fuldt en Femtepart (nemlig 192 af 1000) ilignet nævnte Skat, ja af de Sidste er adskilligt over Halvparten (542 af 1000) ansat til en Indtægt af under 800 Kr. og omtrent Halvparten (498 af 1000) ilignet en mindre Skat end 4 Kr.

§ 55. Efter de foran meddelte Opgaver skulde Antallet af vordende Stemmeberettigede i Byerne efter det heromhandlede Forslag blive 51000 (hvoraf nuværende Stemmeberettigede 24500, nye 26500) svarende til 154 af 1000 Individuer. Man vil imidlertid nedenfor kun regne med en Sum af 49386, nemlig de 23581 nuværende og de 25805 nye Stemmeberettigede, hvorfor man har direkte Opgaver.

Det sees af det Anførte, at Antallet af vordende Stemmeberettigede i Byerne vil blive mere end dobbelt saa stort som Antallet af de nuværende. I Landdistrikterne derimod vil det samme Forslag, som man vil erindre, ikke give fuldt det dobbelte Antal.

Forholdet for de forskellige Byer fremstilles i følgende Tabel:

Tabel 106.

Byer.	Vordende Stemmeb.	Af hvert 1000 Indiv. vordende Stemmeb.	Til Sammenligning hid-sættes Antallet af:	
			Nuv. Stemmeber.	Samme pr. 1000 Indiv.
Christiania	9244	120	3130	41
Bergen	5102	149	2401	70
Thronhjøm	2552	113	1506	67
Stavanger	3072	150	1617	79
Drammen	2835	150	1248	66
Christianssand	1960	162	1004	83
De 6 største Byer	24765	134	10906	59
De øvrige Byer	24621	169	12675	87
Sum og Gjennemsnit for Rigets Byer .	49386	149	23581	71

At de mindre Byer ville erholde et betydeligere Antal vordende Stemmeberettigede end de større Byer, er allerede forklaret ved det Foregaaende.

Inden de større Byer ligger, som man ser, Variationen mellem 113 pr. 1000 i Thronhjøm og 162 pr. 1000 i Christianssand.

Af de mindre Byer udhæves paa den ene Side de, der ikke naa 150 pr. 1000, og paa den anden Side de, der række op til 200 pr. 1000. De første vare: Frederikshald 115, Frederiksstad 128, Hamar 139, Holmestrand 140, Farsund 141, Lillehammer 142 og Sandefjord 143, alt pr. 1000. De sidste vare: Moss og Hammerfest 202, Tromsø 203, Bodø 218, Namsos 226, Vadsø 228 og Vardø 273, alt pr. 1000 Indbyggere.

Nuværende Stemmeberettigede, ilagte Skat af Formue og Næring 22000 (nøiagtig 22047).
Ikke — — — — — 26500

Tilsammen 48500

hvilket udgjør 146 af 1000 Individier. Forholdet vilde saaledes ikke blive synderlig forrykket. Det sees let, at af de nuværende Stemmeberettigede vilde de blive udelukkede, som enten vare ganske fritagne for Skat, eller som kun svarede den for Handels- og Haandværksborgere i Loven fastsatte Minimumsskat.

Differencen ligger altsaa for samtlige Byer mellem 113 pr. 1000 i Thronhjøm og 273 pr. 1000 i Vardø.

Sammenstiller man de Forskjelligheder, som Byerne vise i Henseende til Antallet af nye Stemmeberettigede, med dem, som ovenfor ere paaviste i Henseende til Antallet af nuværende Stemmeberettigede, fremgaar det deraf, at Differencerne mellem Maximum og Minimum ere størst, forsaavidt de sidste angaar, idet Afgivelserne udjævnes noget ved Tilkomsten af de nye Stemmeberettigede.

Alle de foranstaaende Beregninger ere udførte paa Grundlag af, at samtlige nuværende Stemmeberettigede vedblive at være dette. Spørges der om, hvorledes Forholdet vilde stille sig, om ogsaa de bleve den nye Stemmeretsregel underkastede, bliver Resultatet følgende:

Nogen Sandsynlighed for en væsentlig Udvidelse af Stemmeretsbesiddelsen paa heromhandlede Grundlag, bygget paa Forandring i Lignings- eller Skattereglerne, foreligger neppe her saaledes som i Landdistrikterne, da der ikke findes tilsvarende Eiendommeligheder i denne Henseende, og en mere principiel Udelukkelse af hele

C. No. 14.

Samfundsklasser, om dette Forhold end ikke er ukjendt, dog kun synes at være et forholdsvis sjeldnere Tilfælde. Det skulde da være, at man vilde sænke de nu fastsatte Minima af skatbar Næring for enslige Personer, hvilke i Byerne overhovedet ere høiere end i Landdistrikterne, saaledes som man vil se af følgende

Tabel 107.

Antal Byer med hosstaaende Minimum af beskattet Næring for enslige Personer (1ste Klasse).	Minimum Kr.
48	200
1	280
3	320
2	360
2	400
1	480
1	600
Tilsammen 58	200—600

Det er Vadsø, der har 600 Kr. og Christiania, der har 480 Kr. Af de øvrige større Byer har Stavanger 280 Kr., Christianssand 320 Kr., Drammen og Bergen 360 Kr., Thronhjem 400 Kr.

Herefter har man i de mindre Byer overhovedet allerede fastsat Minimum saa lavt, som det efter Lov af 22 Juni 1863 § 4 kan blive, og i de større og som oftest mere velstaaende Byer er det neppe rimeligt, at man i noget synderligt Omfang vil beskatte lavere Indtægter, end man nu gjør.

§ 56. De vordende Stemmeberettigedes For-
deling efter Livsstilling sees af følgende Tabel:

Tabel 108.

Livsstillinger.	Vordende Stemmeb. af hver Klasse.	Af hvert 1000 Saadanne kom paa hver af nedenstaaende Klasser.	Til Sammenligning hid sættes:	
			Antallet af nuværende Stem- meberettigede af hver Klasse.	Af hvert 1000 Saadanne kom paa hver af nedenstaaende Klasser.
1. Hovedklasser:				
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	15072	305	12011	509
» B. Private Betjente	8547	173	3761	160
» C. Arbejderklassen	20733	420	5310	225
» D. Embedsmænd	1276	26	1276	54
» E. Bestillingsmænd	3419	69	1011	43
» F. Uproduktive	339	7	212	9
Tilsammen	49386	1000	23581	1000
2. Udhævede Underklasser:				
Af Klasse A:				
Gaardbrugere	186	4	159	7
Forpagtere	28	1	3	-
Fiskere	801	16	241	10

Livsstillinger.	Vordende Stemmeb. af hver Klasse.	Af hvert 1000 Saadanne kom paa hver af nedenstaaende Klasser.	Til Sammenligning hidsættes:	
			Antallet af nuværende Stem- meberettigede af hver Klasse.	Af hvert 1000 Saadanne kom paa hver af nedenstaaende Klasser.
Handelsmænd	4853	98	4537	192
Skibsredere	455	9	416	18
Fragtemænd	179	4	116	5
Vognmænd	586	12	258	11
Agenter, Mæglere og deslige	381	8	202	9
Fabrikeiere	238	5	183	8
Haandværkere	5912	120	5052	214
Privat-prakt. Læger og Dyrlæger	172	3	100	4
Advokater og Sagførere	239	5	154	7
Huseiere	269	5	262	11
A f K l a s s e B:				
Betjente ved Jordbrug og Skovdrift	27	1	8	-
Handelsbetjente	2048	41	348	10
Skibsførere	3027	61	2709	115
Jægteskipperne	61	1	6	-
Styrmænd	1406	28	224	9
Betjente ved Fabrikdrift	973	20	273	12
A f K l a s s e C:				
Arbejdere ved Handel	1117	23	339	10
Sømænd	3309	67	816	35
Jernbane- og Veiarbejdere	102	2	21	1
Fabrikarbejdere	3390	69	931	39
Haandværksarbejdere	7972	161	1888	80
Dagarbejdere	3665	74	1029	44
A f K l a s s e E:				
Bestillingsmænd i Statens Tjeneste	1937	39	610	26
Bestillingsmænd i Kommunens Tjeneste	1411	29	398	17
A f K l a s s e F:				
Forhenværende Embedsmænd	83	2	83	4
— Bestillingsmænd	28	1	16	1

Det fremgaar heraf, at et Stemmeretsforslag som det heromhandlede vilde medføre en særdeles stærk Forrykkelse af de forskjellige Samfundselementers indbyrdes Orden og Forhold i de Stemmeberettigedes Kreds. Arbejderklassen, der nu indtager den anden Rang i Rækken med 225 pro mille eller mindre end en Fjerdedel af det hele Antal Stemmeberettigede, vilde erhverve den første, idet den vilde naa op til 420 pro mille eller over to Femtedele, medens paa den anden Side de selvstændige Næringsdrivendes Klasse fra den første Plads med 509 pro mille eller over Halvparten af det nuværende Vælgersamfund vilde synke ned til den anden med kun 305 pro mille eller mindre end en Trediepart. Af de øvrige Hovedklasser vilde de private Betjente vinde lidt (Forholdstal henholdsvis 173 og 160) og Bestillingsmændene noget mere (henholdsvis 69 og 43), hvorimod selvfølgelig Embedsmandsklassen vilde tabe adskilligt (Forholdstal 26 og 54). Der er dog Grund til at tro, at Forandringen i det bestaaende Forhold ikke vilde blive fuldt saa stor som her forklaret. Det maa nemlig ansees som sikkert, at det til det heromhandlede Forslag knyttede Vilkaar om tre Aars Skattebetaling (istedetfor eet Aars Skatteindtægt) væsentlig vilde komme til at ramme de mindre Bemidlede, altsaa navnlig Arbejderklassen, og formindske dens Andel i det vordende Vælgersamfund; men noget Maal for dette Fradrag kan man, som paa sit Sted i Afsnit A forklaret, ikke angive. Fradraget vilde forøvrigt til en vis Grad opveies derved, at ovenstaaende Tabel 108 ikke gjør Rede for de før omhandlede ca. 1000 nuværende Stemmeberettigede og ca. 700 nye Stemmeberettigede, der ere fremkomne ved Beregning, og som netop overveiende tilhøre den heromhandlede Klasse.

Af de enkelte Underklasser fremhæve navnlig Haandværksarbejderne sig ved den betydelige Plads, de indtage i den nye Række, baade i og for sig og især, naar denne sammenlignes med Forholdet i de nuværende Stemmeberettigedes Samfund (161 mod 80 af 1000). Paa den anden Side synker Handelsmændenes Forholdstal ned fra 192 til 98, altsaa til omtrent det Halve, og Haandværksmesternes omtrent ligesaameget, nemlig fra 214 til 120.

For Christiania vilde Forholdet stille sig som følger:

Tabel 109.

Klasser.	Vordende Stemmeberettigede.	Af hvert 1000 Saa-danne kom paa nedestaaende Klasser.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	2911	315
— B. Private Betjente	1483	160
— C. Arbejderklassen	3274	354
— D. Embedsmænd	495	54
— E. Bestillingsmænd	958	104
— F. Uproduktive	123	13
Tilsammen	9244	1000
Udhævede Underklasser:		
Af Kl. A:		
Handelsmænd	1031	112
Skibsredere	28	3
Vognmænd	210	23
Agenter, Mæglere og deslige	160	17
Fabriekiere	67	7
Haandværkere	967	105
Læger og Dyrlæger	52	6
Advokater og Sagførere	67	7
Huseiere	73	8
Af Kl. B:		
Handelsbetjente	614	66
Skibsførere	137	15
Styrmænd	43	5
Betjente ved Fabrikdrift	293	32
Af Kl. C:		
Arbejdere ved Handel	160	17
Sømænd	27	3
Jernbane- og Veiarbejdere	19	2
Fabrikarbejdere	624	68
Haandværksarbejdere	1939	210
Dagarbejdere	193	21
Af Kl. E:		
Bestillingsmænd i Statens Tjeneste	594	64
do. i Kommunens Tjeneste	321	35

Klasser.	Vordende Stemmeberettigede.	Af hvert 1000 Saa-danne kom paa nedenstaaende Klasser.
Af Kl. F:		
Forhenværende Embedsmænd.	45	5
— Bestillingsmænd	10	1

Med denne Tabel bør sammenholdes Tabel 93 foran, der for samme By viser de nuværende Stemmeberettigede.

des Fordeling efter Livsstilling, og Tabel 108, der viser de vordende Stemmeberettigedes Fordeling efter samme Hensyn i Rigets samtlige Byer.

For de øvrige Byer kan man ikke i samme Detail indgaa paa Fremstillingen af de enkelte Samfundsklassers Andel i det nye Vælgersamfund, men maa overhovedet indskrænke sig til følgende Tabel, der for de fem største Byer næstefter Christiania saavel som for de større og de mindre Byer, hver i en Sum, viser, hvormange Stemmeberettigede for hvert Tusinde af det hele Antal nedenstaaende vigtigere Klasser vilde komme til at tælle:

Tabel 110.

Byer.	Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende.	Kl. C. Arbejderklassen.	Handelsmænd.	Haandværkere.	Handelsbetjente.	Skibsførere.	Arbejdere ved Handel.	Sømænd.	Fabrikarbejdere.	Haandværksarbejdere.	Dagarbejdere.
Bergen	299	433	112	121	65	39	33	55	29	204	86
Thronhjelm	375	267	140	154	61	51	-	15	60	90	81
Stavanger	229	487	103	83	-	132	-	123	-	260	70
Drammen	254	478	74	100	53	71	44	-	114	164	115
Christianssand	272	437	85	138	31	61	-	47	59	203	91
De 6 største Byer i Gjennemsnit	297	399	107	112	55	48	20	33	57	197	63
De øvrige Byer i Gjennemsnit	313	441	89	127	28	75	25	101	80	126	85
Samtlige Byer som oven	305	420	98	120	41	61	23	67	69	161	74

I samtlige større Byer undtagen Thronhjelm vil altsaa den samlede Arbejderklasse blive de selvstændige Næringsdrivendes Klasse betydelig overlegen; i Stavanger vil sidstnævnte Klasse endog opveies af Haandværksarbejderne alene.

Sammenligner man de større med de mindre Byer, ser man blandt andet, at Handelsbetjente og Haandværksarbejdere ville blive betydelig stærkere repræsenterede i de første, Skibsførere og Sømænd i de sidste.

Til Oplysning om Forholdet inden de enkelte mindre Byer maa nedenstaaende Angivelser, der for de to vigtigste Klasser vise usædvanlige Forholdstal, være tilstrækkelige: Kl. A, de selvstændige Næringsdrivende, op-

træder i følgende Byer med et Maximum: Lillehammer med 563 af 1000, Kopervik 537, Florø 506, Vardø 671 og Vadsø 785, saaledes at Klassen paa alle disse Steder vil erholde absolut Pluralitet. I følgende Byer vil Klassen vel ikke erholde saadan, men dog blive Arbejderklassen overlegen: Kongsvinger med 485 af 1000, Hamar 470, Gjøvik 436, Sandefjord 486, Arendal 416, Grimstad 363, Lillesand 320, Farsund 474, Flekkefjord 475, Soggendal 352, Haugesund 479, Stenkjær 460, Levanger 493 og Bodø 469. I samtlige øvrige mindre Byer har Arbejderklassen relativt til de selvstændige Næringsdrivende den numeriske Overlegenhed, som endog stiger til absolut Pluralitet paa følgende Steder: Moss, hvor

C. No. 14.

Klassen vil blive repræsenteret med 530 af 1000 vordende Stemmeberettigede, Soon med 541, Kongsberg med 692, Horten med 634, Laurvig med 555, Skien med 545, Brevik med 510, Ekersund med 567, Sandnæs med 521, Aalesund med 581 og Tromsø med 561.

Hvis man ogsaa for de nuværende Stemmeberettigede satte som Vilkaar, at de skulde være skatlagte efter Formue eller Næring, vilde S sammensætningen stille sig saaledes:

Tabel 111.

Hovedklasser.	Stemmeb. skatlagte efter Formue eller Næring.	Ikke-Stemmeb. skatlagte efter Formue eller Næring.	Tilsammen vordende Stemmeb. under forannævnte Forudsætning.	Vordende Stemmeb. for hvert 1000 af det hele Antal under samme Forudsætning.
A. Selvstændige Næringsdrivende	11249	3061	14310	299
B. Private Betjente	3669	4786	8455	177
C. Arbejderklassen	4650	15423	20073	419
D. Embedsmænd	1273	-	1273	27
E. Bestillingsmænd	997	2408	3405	71
F. Uproduktive	209	127	336	7
Sum	22047	25805	47852	1000

Nogen væsentlig Forskjel i Henseende til Grupperingen efter Livsstilling vilde altsaa Stemmeretsregelen, anvendt som her forudsat, ikke frembringe. Dertil er nemlig Tallet af de nuværende Stemmeberettigede, som den vilde udelukke, for lidet.

§ 57. Efter de foran meddelte Opgaver vilde de vordende Stemmeberettigedes økonomiske Vilkaar stille sig saaledes:

Tabel 112.

a. Efter Næring.	Vordende Stemmeberettigede under nedenst. Vilkaar.	
	Absolute Tal.	For hvert 1000 vordende Stemmeb.
1. Fritagne for Skat	1024	21
2. Alene ilignede Handels- eller Haandværksskat . . .	510	10
3. Skatlagte efter en Næring af under 600 Kr. . . .	6130	124
4. — » - — - 600—800 Kr. . . .	12894	262
5. — » - — - 800—1000 Kr. . . .	9144	185
6. — » - — - 1000—2000 Kr. . . .	9869	200
7. — » - — - 2000—4000 Kr. . . .	5583	113
8. — » - — - 4000—6000 Kr. . . .	2036	41
9. — » - — - 6000—8000 Kr. . . .	795	16
10. — » - — - 8000—20000 Kr. . . .	1046	21
11. — » - — - 20000 Kr. og derover. . . .	355	7
Tilsammen	49386	1000

b. Efter Skat.	Vordende Stemmeberettigede under nedenst. Vilkaar.	
	Absolute Tal.	For hvert 1000 vordende Stemmeb.
1. Som ovenfor	1024	21
2. Ligesaa	510	10
3. Ilignede Skat af under 4 Kr.	16739	339
4. — » - 4—6 Kr.	4711	95
5. — » - 6—8 Kr.	3356	68
6. — » - 8—12 Kr.	4158	84
7. — » - 12—20 Kr.	4785	97
8. — » - 20—40 Kr.	4529	92
9. — » - 40—80 Kr.	3562	72
10. — » - 80—120 Kr.	1740	35
11. — » - 120—200 Kr.	1706	35
12. — » - 200—400 Kr.	1332	27
13. — » - 400—800 Kr.	690	14
14. — » - 800 Kr. og derover	544	11
Tilsammen	49386	1000

Tabellen er fremkommen ved at sammenlægge Summerne i Tabel 95 og i Tabel 105, der meddele tilsvarende Opgaver for de nuværende og de nye Stemmeberettigede, og man skal derfor henvisse til disse.

III. Stemmeretserhvervelse paa Grundlag af Erlægelse af Skat efter antagen Indtægt af en vis Størrelse.

(Indtægtsforslagene.)

§ 58. Med Hensyn til disses Indhold skal man alene henvisse til S. 34 ovenfor, idet det der Bemærkede ogsaa

gjælder Byerne. De for disse opstillede Indtægts- eller Næringssatser ere 600 og 800 Kr. Foruden disse har man til nærmere Belysning af Sagen i Undersøgelsen delvis medtaget en Sats af 1000 Kr.s Indtægt.

Det hele Antal 25-aarige, nu ikke stemmeberettigede Mænd, der i Rigets Byer ved Fattigskatligningen for Aaret 1876 bleve ansatte til en Næring, der naaede op til en af ovennævnte Satser, og som saaledes skulde opnaa Stemmeret efter de heromhandlede Forslag, naar man her ligesom for Landdistrikternes Vedkommende sætter Vilkaaret af Skattebetaling ud af Betragtning, udgjorde, Tyende fra regnet:

Efter en Sats af 600 Kr. 21299, svarende til 64 af 1000 Individuer.

— - » - 800 »	11830,	— - 36 - »	—
— - » - 1000 »	5544,	— - 17 - »	—

Antallet af de ikke stemmeberettigede Personer, der ellers kunde komme i Betragtning efter de forskellige Indtægtssatser, men om hvilke man ikke har kunnet faa oplyst, hvorvidt de havde naaet 25 Aars Alderen, udgjør for Satsen 600 Kr. 1316, for Satsen 800 Kr. 561 og for

Satsen 1000 Kr. 114. Antager man, at Halvparten af disse vare over den foreskrevne Alder, vilde der altsaa derved fremkomme et Tillæg for de forskellige Satser af henholdsvis 658, 280 og 57. Alene for den laveste Indtægtssats vilde dette medføre en Forøgelse i de nye

C. No. 14.

Stemmeberettigedes Antal, hvortil man bør tage Hensyn, idet man derefter vil ansætte Summen af nye Stemmeberettigede efter nævnte Sats til 22000, svarende til 66 pr. 1000 Individuer, men for de øvrige to Satser vil Tillægget være uden Betydning.

Efter hvad man før har oplyst, vilde Summen af nye Stemmeberettigede efter det Daae-Sørenssenske Forslag blive ca. 26500 eller 80 pr. 1000 Individuer. Spranget mellem samme og det videstgaaende af Indtægtsforslagene eller Satsen 600 Kr. andrager saaledes til 4500 eller 14 af 1000 Individuer, en Forskjel, der ikke er stor, og som maa ske ikke uvæsentlig vil forringes derved, at det Daae-Sørenssenske Forslag forlanger treaarig Skatteydelse istedetfor eet Aars Skatteiligning. For Landdistrikterne var, som det vil erindres, det samme Sprang betydelig større, idet det rak fra 64 af 1000 efter sidstnævnte Forslag til 26 af 1000 efter Indtægtsforslaget 400 Kr., som der er det lavestliggende. Aarsagen til, at Forskjellen mellem de omhandlede Forslag er saa ringe i Byerne, er naturligvis den, at der i disse, som man ser, kun er faa Personer, som ere ansatte i lavere Indtægt end 600 Kr., medens der i Landdistrikterne er mange, som ikke engang ere lignede efter en Indtægt af 400 Kr. Derimod er der efter det Oplyste i Byerne et stort Sprang imellem Indtægtssatsen 600 Kr. og den høiere liggende 800

Kr., hvilken sidste Sats saaledes udgjør det Vendepunkt, hvor man gaar over fra det væsentlig Større til det væsentlig Mindre.

Sammenstiller man ovennævnte Summer for de nye Stemmeberettigede efter hvert af Indtægtsforslagene med Antallet af de nuværende Stemmeberettigede, der ovenfor er anslaaet til 24500, fremkommer Væksten efter hver Indtægtssats, nemlig 90 af 100 nuværende Stemmeberettigede efter Satsen 600 Kr., 48 af 100 efter Satsen 800 Kr. og 23 af 100 efter Satsen 1000 Kr. Efter det Daae-Sørenssenske Forslag udgjorde Væksten 108 for hvert 100 nuværende Stemmeberettigede.

I Forhold til det Bestaaende stiller altsaa Sagen sig saaledes, at medens Stemmeretssystemet paa Grundlag af simpel Skatrelæggelse vil frembringe et Antal nye Stemmeberettigede, der er vel saa stort som de nuværendes, vil Tilvæksten efter det videstgaaende Indtægtsforslag (600 Kr.) ikke blive fuldt saa betydelig, medens den efter det trinvis høiere liggende Forslag (800 Kr.) kun vil udgjøre en Halvpart og efter en Indtægtssats af 1000 Kr. ikke engang en Fjerdepart af de nuværende Stemmeberettigedes Antal.

For de forskellige Byer vilde Forholdet blive som følger:

Tabel 113.

Byer.	Nye Stemmeb. efter nedsættende Indtægtssatser.			Nye Stemmeb. pr. 1000 Individuer.		
	600 Kr.	800 Kr.	1000 Kr.	Efter Satsen 600 Kr.	Efter Satsen 800 Kr.	Efter Satsen 1000 Kr.
Christiania	5957	4785	1946	77	62	25
Bergen	2214	773	486	64	23	14
Thronhjem	899	613	441	39	27	19
Stavanger	1167	383	155	57	19	8
Drammen	1536	1064	349	82	56	19
Christianssand	885	475	209	73	39	17
De 6 største Byer	12658	8093	3586	68	44	19
De mindre Byer	8641	3737	1958	59	25	13
Rigets Byer	21299*)	11830	5544	64	36	17

*) Med denne Sum regner man ialmindelighed nedenfor istedetfor med den før beregnede Sum af 22000. Man gjør kun Bemærkning, hvor Forskjellen kommer i synderlig Betragtning.

Af de enkelte mindre Byer maa man indskrænke sig til at udhæve følgende, der for Satsene 600 og 800 Kr. udmærke sig ved meget høie eller lave Forholdstal af nye Stemmeberettigede pr. 1000 Indvaanere. Parenthesen for Satsen 800 Kr. betegner, hvad Byerne i Tabellens lit. a angaar, at Forholdstallene for denne Sats ikke ere høie, saaledes at vedkommende Byer kun have høie Forholdstal efter Satsen 600 Kr.

Tabel 114.

Byer.	Efter Satsen 600 Kr.	Efter Satsen 800 Kr.
a. med høie Forholdstal:		
Moss	89	(30)
Svelvik	89	(19)
Horten	83	48
Aalesund	80	(17)
Namsos	155	77
Tromsø	98	(34)
Hammerfest	88	42
Vardø	101	(8)
Vadsø	142	65
b. med lave Forholdstal:		
Sarpsborg	35	19
Holmestrand	34	13
Sandefjord	28	14
Arendal	23	20
Grimstad	34	15
Mandal	25	12
Farsund	35	12
Flekkefjord	19	13
Kopervik	14	12
Haugesund	31	15
Molde	33	23
Levanger	16	8

Variationen i Antallet af nye Stemmeberettigede efter Indtægtsforslagene ligger altsaa for Satsen 600 Kr. mellem 14 pr. 1000 i Kopervik og 155 pr. 1000 i Namsos og for Satsen 800 Kr. imellem 8 pr. 1000 i Levanger og Vardø og 77 pr. 1000 i Namsos. For Satsen 1000 Kr. er den kun beregnet for de største Byer.

Af ovenstaaende Tabel 113 ser man, at de mindre Byer, som efter det Daae-Sørenssenske Forslag vilde er-

holde et forholdsvis betydeligere Antal nye Stemmeberettigede end de større Byer, — væsentlig fordi man i hine, som oven oplyst, beskatter mindre Indtægter, — efter samtlige Indtægtssatser og navnlig efter de to høieste ville faa færre Stemmeberettigede end de større Byer. Det sees videre, at af disse ville Christiania og Drammen efter alle tre Satser erhverve det største Antal nye Stemmeberettigede, og at Thronhjøm efter Satsen 600 Kr. samt Stavanger efter de to høiere Satser ville faa et ualmindeligt lidet Antal Saadanne.

Det, som fremkalder de her paapegede Differencer, er for en væsentlig Del Uligheden i selve de økonomiske Vilkaar og navnlig i Indtægtsforholdene i deres Almindelighed. Til Belysning heraf skal man meddele nedenstaaende Tabel over Størrelsen af de forskellige Byers antagne Næring for Aaret 1874, der er det sidste Aar, hvorfor fuldstændige Opgaver haves:

Tabel 115.

Byer.	Antagen Næring Mill. Kr.	Samme pr. Individ i Kr.
Christiania	26.40	344
Drammen	5.72	300
Christianssand	3.32	276
Stavanger	4.84	240
Bergen	9.52	280
Thronhjøm	5.60	244
De 6 største Byer	55.40	300
De øvrige Byer	40.20	272
Samtlige Byer	95.60	288

At de mindre Byer, som oven anført, efter Indtægtsforslagene ville faa færre Stemmeberettigede end de større Byer, henter vistnok for en stor Del sin Forklaringsgrund derfra, at Indtægtsforholdene, som Tabel 115 viser, maa ansees som mindre gode hist end her. Omvendt skyldes Christianias og Drammens Overlegenhed blandt de større Byer i Antallet af Stemmeberettigede udentvivl den Omstændighed, at Indtægtsforholdene i det Hele ligge høiere der end i de andre Byer af samme Gruppe. Man vil ogsaa se, at Thronhjøm og Stavanger i Tabel 115 kun optræde med ringe Summer. Selvfølgelig er det dog ikke alene Indtægtsforholdene i deres Helhed, hvorpaa det her kommer an, men ogsaa

C. No. 14.

paa den hele Indtægts Fordeling.*) At Drammen efter Indtægtssatsen 600 Kr. overgaar Christiania i Henseende til Antallet af Stemmeberettigede, endskjønt dens hele Næring i Forhold til Folketallet efter Tabel 115 er mindre, er antagelig grundet deri, at Indtægterne i Drammen falde ligeligere paa de forskellige Skatteydere end i Christiania, hvor Velværet maaske er mere ujevnt fordelt end i nogen anden af Rigets Byer. Som tredie Moment kommer vistnok ogsaa Ligningsreglernes og navn-

lig Indtægtsansættelsernes Forskjellighed i ikke uvæsentlig Betragtning. I Henseende dertil maa man henvise til den før nævnte Oversigt over de anførte Regler, der vil blive føiet som Anhang til dette Arbejde.

For Byerne overhovedet er Væksten af Stemmeberettigede efter hver af ovennævnte Indtægtssatser beregnet til henholdsvis 90, 48 og 23 nye Stemmeberettigede for hvert 100 nuværende. For de forskellige Byer stiller Forholdet sig saaledes:

Tabel 116.

Byer.	Efter Satsen 600 Kr.	Efter Satsen 800 Kr.	Efter Satsen 1000 Kr.
Christiania	190	153	62
Bergen	92	32	20
Thronhjem	60	41	29
Stavanger	72	24	9
Drammen	123	85	28
Christianssand	88	47	21
De 6 største Byer	116	74	33
De mindre Byer	68	30	15
Samtlige Byer	90	48	23

At de mindre Byer efter alle Satser fremvise saa liden Væxt, sammenlignede med de større, har delvis sin

*) Dette sidste Hensyn har man Side 36—37 for Landdistrikternes Vedkommende ikke tillagt sin rette Vægt som Forklaringsgrund til de der paaviste Forskjelligheder i Antallet af nye Stemmeb. efter Indtægtsforslagene. Det er rimeligt, at det ved Siden af de fremhævede Uligheder i Indtægtsansættelsen just er Indtægternes mere ujevne Fordeling, som er Aarsagen til det ringe Antal Stemmeb. i Hamars Stift, og deres Ligelighed, der frembringer det store Antal i Tromsø Stift.

Grund deri, at Stemmeretsbesiddelsen, som tidligere paavist, for nærværende er meget mere udstrakt hist end her, men ogsaa deri, at Indtægtsforholdene, som ligeledes forklaret, ere mindre skikkede til at danne mange nye Stemmeberettigede. At Tilvæksten bliver saa stor i Christiania og Drammen, maa omvendt tilskrives dels Faatalligheden af de nuværende Stemmeberettigede dels disse Byers Overlegenhed paa Indtægtsforholdenes Omraade og deraf betingede større Evne til at frembringe nye Stemmeberettigede.

§ 59. De nye Stemmeberettigedes Livsstilling efter enhver af Satserne oplyses ved følgende

Tabel 117.

Livsstillinger.	Nye Stemmeberettigede			Nye Stemmeb. af hver Klasse for hvert 1000 nye Stemmeb. uden Hensyn til Klasse.		
	efter Satsen 600 Kr.	efter Satsen 800 Kr.	efter Satsen 1000 Kr.	efter Satsen 600 Kr.	efter Satsen 800 Kr.	efter Satsen 1000 Kr.
1. Hovedklasser:						
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	2621	1916	1225	123	162	221
» B. Private Betjente	4512	3581	2240	212	303	404
» C. Arbejderklassen	11827	4471	738	555	378	133
» D. Embedsmænd	—	—	—	—	—	—
» E. Bestillingsmænd	2246	1786	1288	106	151	232
» F. Uproduktive	93	76	53	4	6	10
Tilsammen	21299	11830	5544	1000	1000	1000
2. Udhævede Underklasser:						
Af Klasse A:						
Fiskere	412	101	28	20	9	5
Handelsmænd	289	243	153	14	21	28
Skibsredere	37	34	31	2	3	6
Fragtemænd	44	30	13	2	3	2
Vognmænd	308	249	122	14	21	22
Agenter, Mæglere og desl.	176	161	134	8	14	24
Fabrikeiere.	51	44	33	2	4	6
Haandværkere	694	516	296	33	44	54
Privat-prakt. Læger og Dyrlæger	71	71	70	3	6	13
Advokater og Sagførere	85	84	80	4	7	15
Af Klasse B:						
Handelsbetjente	1614	1411	1036	76	120	188
Skibsførere	305	244	143	14	21	26
Jægteskipperne	54	48	15	3	4	3
Styrmænd	1066	596	87	50	50	16
Betjente ved Fabrikdrift	678	609	429	32	52	78
Af Klasse C:						
Arbejdere ved Handel	585	103	17	27	9	3
Sømænd	1707	202	31	80	17	6
Jernbane- og Veiarbejdere	67	25	4	3	2	1
Fabrikarbejdere	2161	884	234	101	75	43
Haandværksarbejdere	5269	2756	279	247	233	50
Dagarbejdere	1326	176	25	62	15	5
Af Klasse E:						
Bestillingsmænd i Statens Tjeneste	1247	1072	835	59	91	152
Bestillingsmænd i Kommunens Tjeneste	941	666	424	44	56	77

C. No. 14.

Sammenholder man denne Tabel med Tabel 103, der meddeler tilsvarende Opgaver for det Daae-Sørenssenske Forslag, ser man, at de nye Stemmeberettigedes Sammensætning efter Indtægtssatsen 600 Kr. overhovedet falder temmelig nøie sammen med Forholdet efter hint Forslag, medens Overgangen til Satsen 800 Kr. er brat, saa at denne Sats ogsaa i Henseende til de Stemmeberettigedes sociale Stilling danner et Vendepunkt. En Undtagelse danner dog Haandværksarbeidernes Klasse, der endnu under sidstnævnte Sats er næsten ligesaa stærkt repræsenteret som under Satsen 600 Kr. Under Satsen 800 Kr. saavel som 1000 Kr. fremhæver desuden Handelsbetjentenes Klasse sig mærkeligt.

For Satsen 600 Kr. er Tabellen lidt ufuldstændig, da den ikke omfatter de 700 nye Stemmeberettigede, der ere fremkomne ved Beregning, og som fornemmelig maa henføres til Arbejderklassen og de dertil hørende Underklasser. Disses Forholdstal vilde dog neppe af den Grund blive større, da det paa den anden Side maa erindres, at Forslaget kræver Skattebetaling istedetfor Skatteiligning, som her forudsat, hvilken Fordring sandsynligvis fortrinsvis vilde udelukke nævnte Klasser.

§ 60. Spørges der om de nye Stemmeberettigedes økonomiske Stilling, vil det af det Foregaaende sees, at de efter Satsen 600 Kr. ville bestaa af Personer med følgende Indtægt:

Tabel 118.

	Antal nye Stemmeb. med nedenstaaende Indtægt.	Altsaa pro mille af det hele Antal nye Stemmeb.
Med Indtægt af 600—800 Kr.	9469	444
» — - 800—1000 Kr.	6286	295
» — - 1000—2000 Kr.	4136	194
» — - 2000—4000 Kr.	1176	55
» — - 4000—6000 Kr.	162	8
» — - 6000—8000 Kr.	35	2
» — - 8000—20000 Kr.	33	2
» — - 20000 Kr. og derover	2	-
Tilsammen	21299*)	1000

De nye Stemmeberettigede efter Satsen 800 Kr. ville bestaa af følgende:

	Antal nye Stemmeb. med nedenstaaende Indtægt.	Altsaa pro mille af det hele Antal nye Stemmeb.
Med Indtægt af 800—1000 Kr.	6286	531
» — - 1000—2000 Kr.	4136	350
» — - 2000—4000 Kr.	1176	99
» — - 4000—6000 Kr.	162	14
» — - 6000—8000 Kr.	35	3
» — - 8000—20000 Kr.	33	3
» — - 20000 Kr. og derover	2	-
Tilsammen	11830	1000

*) Hertil kommer, som før anført, et beregnet Antal af ca. 700, hvis Indtægtsforhold ikke nøiagtig kjendes, men som overhovedet maa antages at tilhøre de lavere Indtægtsgrupper.

Endelig ville de nye Stemmeberettigede efter Satsen 1000 Kr. bestaa af følgende:

	Antal nye Stemmeb. med nedenstaaende Indtægt.	Altsaa pro mille af det hele Antal nye Stemmeb.
Med Indtægt af 1000—2000 Kr.	4136	746
» — - 2000—4000 Kr.	1176	212
» — - 4000—6000 Kr.	162	29
» — - 6000—8000 Kr.	35	7
» — - 8000—20000 Kr.	33	6
» — - 20000 Kr. og derover	2	-
Tilsammen	5544	1000

Med denne Tabel bør sammenholdes Tabellerne 95 og 105 ovenfor, der meddele tilsvarende Opgaver for de nuværende Stemmeberettigede og de nye Stemmeberettigede efter det Daae-Sørenssenske Forslag, saavel som de derved gjorte Bemærkninger.

§ 61. Ifølge de Opgaver, som ovenfor ere meddelte, vil Antallet af vordende Stemmeberettigede efter de forskellige Indtægtssatser, naar Skatteiligning sættes lig med Skattebetaling, udgjøre:

Efter Indtægtssatsen 600 Kr :	46500 = 140 af 1000 Indbyggere,
» — 800 Kr.:	36330 = 110 - » —
» — 1000 Kr.:	30044 = 91 - » —

medens Antallet af nuværende Stemmeberettigede udgjør 74 pr. 1000 og af vordende Stemmeberettigede efter det Daae-Sørenssenske Forslag 154 af 1000 Individider.

Inden de forskellige Byer vilde Forholdet blive som følger:

Tabel 119.

Byer.	Vordende Stemmeb. efter nedenst. Indtægtssatser.			Vordende Stemmeb. for hvert 1000 Individider efter nedenst. Satser.		
	600 Kr.	800 Kr.	1000 Kr.	600 Kr.	800 Kr.	1000 Kr.
Christiania	9087	7915	5076	118	103	66
Bergen	4615	3174	2887	134	93	84
Thronhjem	2405	2119	1947	106	94	86
Stavanger	2784	2000	1772	136	98	87
Drammen	2784	2312	1597	148	122	85
Christianssand	1889	1479	1213	156	122	100
De 6 største Byer	23564	18999	14492	127	103	78
De øvrige Byer	21316	16412	14633	146	112	100
Rigets Byer	44880*)	35411*)	29125*)	135*)	107*)	88*)

*) Forskjellen mellem disse Tal og de oven anførte hidrører fra, at man paa det sidste Sted har regnet de nuværende Stemmeberettigedes Antal til 23581, saaledes som de direkte Opgaver udvise, medens man ovenfor har benyttet det beregnede Tal 24500, og for Satsen 600 Kr. tillige derfra, at man her har brugt det opgivne Antal nye Stemmeb. 21299 istedetfor det beregnede 22000.

De her oplyste Forholde have allerede faaet sin Forklaring under Behandlingen af de nye Stemmeberettigede, og man skal derfor henvise dertil. Med ovenstaaende Tabel bør forøvrigt sammenholdes Tabellerne 91 og 106, der meddele tilsvarende Opgaver for de nuværende Stemmeberettigede og de vordende Stemmeberettigede efter det Daae-Sørenssenske Forslag.

Af de enkelte mindre Byer fremhæves følgende med særdeles høie og lave Forholdstal pr. 1000 Individider:

Tabel 120.

Byer.	Efter Satsen 600 Kr.	Efter Satsen 800 Kr.
a. med høie Forholdstal:		
Brevik	188	169
Namsos	220	142
Tromsø	185	121
Hammerfest	182	136
Vardø	201	108
Vadsø	228	151
b. med lave Forholdstal:		
Frederikshald	111	75
Frederiksstad	113	87
Sarpsborg	111	95
Gjøvik	115	100
Holmestrand	118	97
Sandnæs	99	92
Haugesund	115	99

Forskjellen bevæger sig altsaa for samtlige Byer for Satsen 600 Kr. mellem 99 pr. 1000 (i Sandnæs) og 228 pr. 1000 (i Vadsø)*), og for Satsen 800 Kr. mellem 75 pr. 1000 (i Frederikshald) og 169 pr. 1000 (i Brevik). For Satsen 1000 Kr. er Variationen kun beregnet for de større Byer.

Det er ovenfor under Afsnit A bemærket, at Indtægtsansættelserne i Landdistrikterne overhovedet ligge saameget under Virkeligheden, at der som Følge af høiere og mere adæqvate Indtægtsberegninger maa kunne forudsees en betydelig Udvidelse af Stemmeretsbesiddelsen paa den samme faktiske Basis. Denne Bemærkning gjælder ogsaa Byerne, men efter hvad der før er bemærket om Ligningsvæsenets Standpunkt i begge disse Landsdele vistnok i ulige mindre Grad end Landdistrikterne.

Tænker man sig Indtægtsforslagene anvendte paa de nuværende Stemmeberettigede, saaledes at ogsaa deres Stemmeretsadkomst blev afhængig af Størrelsen af deres Indtægt, vilde de vordende Stemmeberettigedes Antal blive følgende:

*) Det bringes her i Erindring (se Side 114 ovenfor), at der i Vadsø ikke beskattes nogen Indtægt under 600 Kr.

Tabel 121.

Indtægtssatser.	Nuværende Stemmeberettigede med hosstaaende Indtægt.	Ikke-Stemmebe- rettigede med hos- staaende Ind- tægt.	Altsaa tilsammen vordende Stemmeb., om Indtægtsforsla- gene anvendtes paa alle.	Samme pr. 1000 Indbyggere.
600 Kr. og derover . .	20423	22000	42423	126
800 Kr. ——— . .	16998	11830	28828	87
1000 Kr. ——— . .	14140	5544	19684	60

Til Sammenligning tjener, at Antallet af vordende Stemmeberettigede under Forudsætning af, at de nuværende blive uberørte af den nye Regel, efter de tre Sat-

ser ovenfor er beregnet til henholdsvis 140, 110 og 91 pr. 1000 Individider.

§ 62. De vordende Stemmeberettigedes Livsstilling oplyses ved følgende:

Tabel 122.

Livsstillinger.	Vordende Stemmeberettigede			Vordende Stemmeb. af hver Klasse for hvert 1000 vordende Stemmeb. overhovedet		
	efter Satsen 600 Kr.	efter Satsen 800 Kr.	efter Satsen 1000 Kr.	efter Satsen 600 Kr.	efter Satsen 800 Kr.	efter Satsen 1000 Kr.
1. Hovedklasser:						
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	14632	13927	13236	327	393	455
» B. Private Betjente	8273	7342	6001	184	208	206
» C. Arbejderklassen	17137	9781	6048	381	276	208
» D. Embedsmænd	1276	1276	1276	28	36	44
» E. Bestillingsmænd	3257	2797	2299	73	79	79
» F. Uproduktive	305	288	265	7	8	8
Tilsammen	44880	35411	29125	1000	1000	1000
2. Udhævede Underklasser:						
Af Klasse A:						
Gaardbrugere	181	177	169	4	5	6
Forpagtere	23	19	10	1	1	-
Fiskere	653	342	269	15	10	9
Handelsmænd	4826	4780	4690	107	135	161
Skibsredere	453	450	447	10	13	15
Fragtemænd	160	146	129	4	4	4
Vognmænd	566	507	380	13	14	13
Agenter, Mæglere og deslige	378	363	336	8	10	12
Fabrikkere	234	227	216	5	6	7
Haandværkere	5746	5568	5348	128	157	184
Privat-prakt. Læger og Dyr læger	171	171	170	4	5	6
Advokater og Sagførere	239	238	234	5	7	8
Huseiere	264	264	264	6	7	9
Af Klasse B:						
Betjente ved Jordbrug og Skovdrift	27	20	19	1	1	1
Handelsbetjente	1962	1759	1384	44	50	47
Skibsførere	3014	2953	2852	67	83	98
Jægteskipperne	60	54	21	1	2	1
Styrmænd	1290	820	311	29	23	11
Betjente ved Fabrikdrift	951	882	702	21	25	24
Af Klasse C:						
Arbejdere ved Handel	924	442	356	21	12	12
Sømænd	2523	1018	847	56	29	29
Jernbane- og Veiarbejdere	88	46	25	2	1	1
Fabrikarbejdere	3092	1815	1165	69	51	40
Haandværksarbejdere	7157	4644	2167	159	131	74
Dagarbejdere	2355	1205	1054	53	34	36

Livsstillinger.	Vordende Stemmeberettigede			Vordende Stemmeb. af hver Klasse for hvert 1000 vordende Stemmeb. overhovedet		
	efter Satsen 600 Kr.	efter Satsen 800 Kr.	efter Satsen 1000 Kr.	efter Satsen 600 Kr.	efter Satsen 800 Kr.	efter Satsen 1000 Kr.
Klasse D:						
Embedsmænd	1276	1276	1276	28	36	44
Af Klasse E:						
Bestillingsmænd i Statens Tjeneste	1857	1682	1445	41	47	50
Bestillingsmænd i Kommunens Tjeneste . .	1339	1064	822	30	30	28
Af Klasse F:						
Forhenværende Embedsmænd	83	83	83	2	2	3
Forhenværende Bestillingsmænd	26	22	19	1	1	1

Sammenholdes denne Tabel med foranstaaende Tabel 108 over det vordende Vælgersamfunds Sammensætning efter det Daae-Sørenssenske Forslag, bliver der altsaa mellem dette og det videstgaaende Indtægtsforslag ingen væsentlig Forskjel. Saaledes stiger de selvstændige Næringsdrivendes Forholdstal kun fra 305 af 1000 efter førstnævnte Forslag til 327 af 1000 efter sidstnævnte Forslag, medens paa den anden Side Arbejderklassen kun aftager fra 420 til 381 af 1000. Denne Klasse bliver saaledes fremdeles den stærkeste. Derimod vil en Indtægtssats af 800 Kr. vende dette Forhold om. Her voxer nemlig Forholdstallet for de selvstændige Næringsdrivende til 393 af 1000, hvorimod det for Arbejderklassen synker til 276. Gaar man op til en Indtægtssats af 1000 Kr., vil Arbejderklassens Forholdstal kun blive 208, hvilket endog er lavere end det Tal, som betegner Klassens Andel i de nuværende Stemmeberettigedes Kreds, nemlig 225 (se Tabel 92). Derimod vil de selvstændige Næringsdrivende stige til 455 af 1000. Sammenligner man Forholdet efter Satsen 1000 Kr. med Forholdet for de nuværende Stemmeberettigede, vil forøvrigt ogsaa sidstnævnte Klasse blive tabende, idet dens Forholdstal i de nuværende Stemmeberettigedes Kreds er 509. Det er nemlig kun de private Betjente og Bestillingsmændene, som i denne Sammenligning vilde blive de vindende, idet Forholdstallet for førstnævnte Klasse bliver henholdsvis 206 og 160 og for sidstnævnte Klasse 79 og 43.

Af enkelte store Underklasser mærkes Handelsmændenes, som stiger fra et Forholdstal af 98 pr. 1000 efter det Daae-Sørenssenske Forslag til 135 efter en Indtægts-

sats af 800 Kr. og til 161 efter en Sats af 1000 Kr., samt Haandværksmesternes, som voxer fra 120 pr. 1000 til henholdsvis 157 og 184. Af de til Arbejderklassen hørende Undergrupper, hvis Forholdstal overhovedet fra Satsen 600 Kr. synke stærkt, indtager forøvrigt, som før berørt, Haandværksarbejdernes et eiendommeligt Standpunkt, idet den selv under en Indtægtssats af 800 Kr. har et Forholdstal af 131 pr. 1000, saaledes at over en Ottendedel af samtlige Stemmeberettigede efter denne Sats vil høre til nævnte Klasse. Det er først ved den næste Sats af 1000 Kr., at Klassens numeriske Betydning vil lide en væsentlig Forringelse.

Tabellen er forøvrigt, saaledes som det af tidligere Oplysninger fremgaar, noget ufuldstændig, idet den ikke omfatter de ca. 1000 nuværende Stemmeberettigede, der ere fremkomne ved Beregning, og for Satsen 600 Kr. heller ikke ovennævnte 700 nye Stemmeberettigede, hvorved det Samme er Tilfældet. Disse 1000 og 1700 vilde, efter hvad der før er antaget, fornemmelig falde paa Arbejderklassen, hvis Forholdstal derfor forsaavidt skulde forhøies lidt. I den hele Masse af vordende Stemmeberettigede vilde Forhøielsen imidlertid i ethvert Fald blive ganske ubetydelig. Men desuden maa erindres, at Kravet af Skattebetaling hovedsagelig maa formodes at ville udelukke Individuer af denne Klasse fra Stemmeretserhvervelse. Det kan af denne Grund endog antages, at Arbejderklassens og de dertil hørende Undergruppers Forholdstal i Virkeligheden snarere vilde ligge noget under de i Tabellen anførte end over samme. Den samme Bemærkning er i endnu højere Grad anvendelig paa Tabel

108 vedkommende de vordende Stemmeberettigede efter det Daae-Sørenssenske Forslag, da dette kræver treaarig Skaterlæggelse istedetfor eet Aars Skatteiligning.

For Christiania oplyses Forholdet ved nedenstaaende Tabel, som for Indtægtssatserne 600 og 800 Kr. klasservis angiver Forholdstallene pr. 1000 af det hele Antal vordende Stemmeberettigede:

Tabel 123.

Klasser.	Efter Satsen 600 Kr.	Efter Satsen 800 Kr.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	319	362
» B. Private Betjente	161	174
» C. Arbejderklassen	353	289
» D. Embedsmænd	54	63
» E. Bestillingsmænd	100	97
» F. Uproduktive	13	15
	1000	1000
Af Underklasser udhæves:		
Af Klasse A:		
Handelsmænd	113	128
Skibsredere	3	4
Vognmænd	23	25
Agenter, Mæglere og desl.	17	19
Fabriksiere	7	8
Haandværkere	106	122
Læger og Dyrlæger	6	7
Advokater og Sagførere	7	8
Huseiere	8	9
Af Klasse B:		
Handelsbetjente	66	73
Skibsførere	15	17
Styrmænd	5	4
Betjente ved Fabrikdrift	32	34

Klasser.	Efter Satsen 600 Kr.	Efter Satsen 800 Kr.
Af Klasse C:		
Arbejdere ved Handel	17	5
Sømænd	3	1
Jernbane- og Veiarbejdere	2	2
Fabrikarbejdere	67	35
Haandværksarbejdere	212	220
Dagarbejdere	20	5
Af Klasse E:		
Bestillingsm. i Statens Tjeneste	62	64
Bestillingsm. i Kommunens do.	34	29
Af Klasse F:		
Forhenv. Embedsmænd	5	6
Forhenv. Bestillingsmænd	1	1

Sammenholder man denne Tabel med Tabel 122, ser man, at Arbejderklassen under Satsen 600 Kr. bliver mindre repræsenteret i Christiania end i Byerne overhovedet, men under Satsen 800 Kr. stærkere. Det er navnlig Haandværksarbejderne, der bevirke dette, idet denne Klasse, som det viser sig, under Herredømmet af sidstnævnte Sats vil tælle 220 af 1000 Stemmeberettigede, altsaa over en Femtepart af Samtlige.

For de øvrige 5 større Byer samt for de største og de mindre Byer i Gjennemsnit meddeles nedenstaaende Tabeller, der vise, hvormange Stemmeberettigede for hvert Tusinde af det hele Antal følgende vigtigere Klasser ville komme til at tælle.

C. No. 14.

Tabel 124.

(Efter Satsen 600 Kr.)

Byer.	Kl. A.	Kl. C.	Han- dels- mænd.	Haand- vær- kere.	Han- delsbe- tjente.	Skibs- førere.	Arbei- dere ved Handel	Sø- mænd.	Fabrik- arbei- dere.	Haand- værks- arbei- dere.	Dagar- bei- dere.
Bergen	326	389	123	133	69	44	33	55	32	221	23
Thronhjøm	395	236	148	162	63	54	3	15	60	54	85
Stavanger	250	444	113	91	—	144	—	130	—	249	37
Drammen	258	474	76	103	54	72	43	—	114	167	111
Christianssand	280	424	88	140	30	63	—	48	57	199	86
De 6 største Byer	310	379	112	118	57	50	20	33	58	196	45
De øvrige Byer	344	386	102	139	30	86	22	82	81	119	60
Samtlige Byer som oven . . .	327	381	107	128	44	67	21	56	69	159	53

(Efter Satsen 800 Kr.)

Bergen	458	189	177	194	86	62	23	9	8	103	32
Thronhjøm	441	190	168	182	64	50	2	16	28	36	96
Stavanger	343	307	157	126	—	193	—	39	—	203	44
Drammen	305	397	90	123	59	83	26	—	113	174	55
Christianssand	340	301	113	164	37	80	—	30	36	169	36
De 6 største Byer	376	277	138	144	64	60	10	10	37	169	32
De øvrige Byer	413	276	131	172	31	110	15	51	68	94	36
Samtlige Byer som oven . . .	393	276	135	157	50	83	12	29	51	131	34

Herefter vil efter begge Indtægtssatser den hele Arbejderklasse blive særdeles stærkt repræsenteret i Drammen, Skibsførerklassen i Stavanger, Fabrikarbejderne i Drammen, Haandværksarbejderne i Stavanger, ligeledes Dagarbejderne efter Satsen 600 Kr. i Drammen og efter Satsen 800 Kr. i Thronhjøm.

Sammenligner man de større med de mindre Byer, ser man, at Handelsbetjente og Haandværksarbejdere blive betydelig stærkere repræsenterede i de første, Skibsførere, Sømænd og Fabrikarbejdere i de sidste.

For de enkelte mindre Byer skal man alene oplyse

følgende: Efter en Indtægtssats af 600 Kr. faar de selvstændige Næringsdrivendes Klasse absolut Majoritet (eller over 500 af 1000 vordende Stemmeberettigede) i følgende 15 Byer: Sarpsborg, Kongsvinger, Hamar, Gjøvik, Lillehammer, Sandefjord, Flekkefjord, Kopervik, Haugesund, Florø, Stenkjær, Levanger, Bodø, Vardø og Vadsø. Derimod opnaar Arbejderklassen absolut Majoritet i Kongsborg, Horten, Laurvig, Skien, Brevik, Ekersund, Aalesund og Tromsø. I 19 andre Byer vil sidstnævnte Klasse vel ikke blive saa overlegen, men dog overgaa de selvstændige Næringsdrivendes Klasse.

Efter en Indtægtssats af 800 Kr. ville derimod de selvstændige Næringsdrivende faa absolut Pluralitet foruden i ovennævnte 15 Byer endvidere i Moss, Hølen, Hønefos, Arendal og Farsund. Derimod vil Arbejderklassen kun beholde sin absolute Majoritet i Kongsberg,

medens den dog endnu i 13 andre Byer fremdeles vil blive de selvstændige Næringsdrivende overlegen.

Hvis ogsaa de nuværende Stemmeberettigede bleve de nye Reglers Herredømme underkastede, vilde Forholdet stille sig saaledes:

Tabel 125.

(Efter Satsen 600 Kr.)

Livsstillinger.	Nuv. Stemmeb. med Indtægt af 600 Kr. og derover.	Ikke-Stemmeb. med Indtægt af 600 Kr. og derover.	Tilsammen Stemmeb. om dette Indtægtsforslag anvendtes paa Alle.	Af hvert 1000 vord. Stemmeb. vilde altsaa falde paa hver Klasse.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende .	10768	2621	13389	321
- B. Private Betjente	3566	4512	8078	194
- C. Arbejderklassen	3688	11827	15515	372
- D. Embedsmænd	1270	—	1270	30
- E. Bestillingsmænd	955	2246	3201	77
- F. Uproduktive	176	93	269	6
Tilsammen	20423	21299	41722	1000

(Efter Satsen 800 Kr.)

Livsstillinger.	Nuv. Stemmeb. med Indtægt af 800 Kr. og derover.	Ikke-Stemmeb. med Indtægt af 800 Kr. og derover.	Tilsammen Stemmeb. om dette Indtægtsforslag anvendtes paa Alle.	Af hvert 1000 vord. Stemmeb. vilde altsaa falde paa hver Klasse.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende .	9927	1916	11843	411
- B. Private Betjente	3269	3581	6850	238
- C. Arbejderklassen	1516	4471	5987	208
- D. Embedsmænd	1268	—	1268	44
- E. Bestillingsmænd	851	1786	2637	91
- F. Uproduktive	167	76	243	8
Tilsammen	16998	11830	28828	1000

C. No. 14.

(Efter Satsen 1000 Kr.).

Livsstillinger.	Nuv. Stemmeb. med Indtægt af 1000 Kr. og derover.	Ikke-Stemmeb. med Indtægt af 1000 Kr. og derover.	Tilsammen Stemmeb. om dette Indtægtsforslag anvendtes paa Alle.	Af hvert 1000 vord. Stemmeb. vilde altsaa falde paa hver Klasse.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende .	8767	1225	9992	508
- B. Private Betjente	2803	2240	5043	256
- C. Arbejderklassen	435	738	1173	60
- D. Embedsmænd	1258	—	1258	64
- E. Bestillingsmænd	728	1288	2016	102
- F. Uproduktive	149	53	202	10
Tilsammen	14140	5544	19684	1000

Under en saadan Anvendelse af Forslagene vilde altsaa Arbejderklassen blive daarligere stillet end under den sædvanlige Forudsætning. Om Forslagene kun gjordes gjældende paa de nu Ikke-Stemmeberettigede, vilde nemlig nævnte Klasses Forholdstal efter Tabel 122 blive 381 efter Satsen 600 Kr., 276 efter Satsen 800 Kr. og 208 efter Satsen 1000 Kr., men efter Tabel 125 kun henholds-

vis 372, 208 og 60. Grunden hertil er, at der af de mange Byarbejdere, som nu ere stemmeberettigede, findes et saa stort Antal, som ikke er skatlagt efter de betingede Indtægtssatser.

§ 63. De vordende Stemmeberettigedes For- deling efter deres økonomiske Stilling, oplyses ved følgende

Tabel 126.

a) Efter Indtægtssatsen 600 Kr.

Vordende Stemmeberettigede.

	Absolute Tal.	For hvert 1000 vordende Stemmeb.
1. Fritagne for Skat.	1024	23
2. Alene ilignede Handels- eller Haandværksskat	510	12
3. Skatlagte efter en Næring af under 600 Kr.	1624	36
(1—3 samtlige nuværende Stemmeb.)		
4. Skatlagte efter en Næring af 600—800 Kr.	12894	287
(heraf nuv. Stemmeb. 3425		
— nye — 9469)		
5. Skatlagte efter en Næring af 800—1000 Kr.	9144	204
(heraf nuv. Stemmeb. 2858		
— nye — 6286)		
6. Skatlagte efter en Næring af 1000—2000 Kr.	9869	220
(heraf nuv. Stemmeb. 5733		
— nye — 4136)		
Lateris	35065	782

		Vordende Stemmeberettigede.	
		Absolute Tal.	For hvert 1000 vordende Stemmeb.
	Transport	35065	782
7.	Skatlagte efter en Næring af 2000—4000 Kr. (heraf nuv. Stemmeb. 4407 — nye — 1176).	5583	124
8.	Skatlagte efter en Næring af 4000—6000 Kr. (heraf nuv. Stemmeb. 1874 — nye — 162).	2036	45
9.	Skatlagte efter en Næring af 6000—8000 Kr. (heraf nuv. Stemmeb. 760 — nye — 35).	795	18
10.	Skatlagte efter en Næring af 8000—20000 Kr. (heraf nuv. Stemmeb. 1013 — nye — 33).	1046	23
11.	Skatlagte efter en Næring af 20000 Kr. og derover . (heraf nye Stemmeb. 2).	355	8
Tilsammen		44880	1000
b) Efter Indtægtssatsen 800 Kr.			
1.	Som ovenfor	1024	29
2.	Ligeledes	510	14
3.	Ligeledes	1624	46
4.	Skatlagte efter en Indtægt af 600—800 Kr. (kun nuværende Stemmeb.)	3425	97
5.	Som ovenfor	9144	258
6.	Ligeledes	9869	279
7.	Ligeledes	5583	158
8.	Ligeledes	2036	57
9.	Ligeledes	795	22
10.	Ligeledes	1046	30
11.	Ligeledes	355	10
Tilsammen		35411	1000
c) Efter Indtægtssatssen 1000 Kr.			
1.	Som ovenfor	1024	35
2.	Ligeledes	510	17
3.	Ligeledes	1624	56
4.	Som Litra b, 4	3425	118
5.	Skatlagte efter en Næring af 800—1000 Kr. (kun nuværende Stemmeb.)	2858	98
6.	Som ovenfor	9869	339
7.	Ligeledes	5583	192
Lateris.		24893	855

		Vordende Stemmeberettigede	
		Absolute Tal.	For hvert 1000 vordende Stemmeb.
	Transport	24893	855
8.	Ligeledes	2036	70
9.	Ligeledes	795	27
10.	Ligeledes	1046	36
11.	Ligeledes	355	12
Tilsammen		29125	1000

Tabellen er, som man ser, fremkommen ved Sammenlægning af Tallene i Tabel 95 vedkommende de nuværende Stemmeberettigede og Tabel 118 vedkommende de nye Stemmeberettigede, og man skal derfor henvise til disse samt til de derved gjorte Bemærkninger.

IV. Stemmeretserhvervelse paa Grundlag af Erlægelse af Skat af en vis Størrelse.

(Skatteforslagene.)

§ 64. Idet man med Hensyn til disse Forslags Indhold henviser til det S. 55 Anførte, som ogsaa gjælder Byerne, skal man her kun bemærke, at der under den paa Formue og Næring udlignede Skat foruden By- og Fattigskat er medtaget Udredsler til Kirkens Behov, forsaavidt saadanne særskilt udskrives, saasom i Bergen og nogle mindre Stæder. De for Byerne i Stortingsdokument 91 for 1876, No. 4 opstillede Skattesat-

Efter Skattesatsen 4 Kr. :	13500 = 41 af 1000 Individer
» — 6 — :	10000 = 30 » —
» — 8 — :	7500 = 23 » —
» — 12 — :	5000 = 15 » —

Til Sammenligning anføres her, at Forholdet efter det Daae-Sørenssenske Forslag var 80 af 1000 Individer, efter det videstgaaende Indtægtsforslag (600 Kr.) 66 af 1000, efter Indtægtssatsen 800 Kr. 36 af 1000 og efter Indtægtssatsen 1000 Kr. 17 af 1000. Man ser altsaa, at Spranget mellem det Daae-Sørenssenske Forslag og det videstgaaende Skatteforslag er betydelig større end mellem førstnævnte og det laveste Indtægtsforslag, hvilket kommer deraf, at der i Byerne er et meget betydeligt Antal Personer, som ere blevne skatlagte til mindre Beløb end 4 Kr. Af samtlige 25805 Ikke-Stemmeberetti-

ser ere 6 og 8 Kr. Ved Siden af disse skal man imidlertid i de væsentlige Dele tillige belyse Virkningen af Satsen af 4 og 12 Kr.

§ 65. Antallet af nu ikke-stemmeberettigede, 25aarige Mænd, der i Rigets Byer for Aaret 1876 paa sit Hjemsted ilignedes kommunal Skat paa Formue og Næring til Beløb af 4 Kr. og derover, udgjorde 12957, medens Antallet af dem, der skatlagdes til 6 Kr. og derover, var 9696, til 8 Kr. og derover 7343 og til 12 Kr. og derover 4948. Desuden har man imidlertid Opgave over i det Hele 1880 efter Formue og Næring skatlagte, ikke-stemmeberettigede Personer, for hvis Vedkommende det ikke har været muligt at faa Oplysning om, hvorvidt de havde fyldt 25 Aar; af disse vare 1205 ilignede en Skat af mindst 4 Kr., 920 en Skat af mindst 6 Kr., 366 en Skat af mindst 8 Kr. og 206 en Skat af mindst 12 Kr. Regner man som tidligere, at omtrent Halvdelen af disse Personer havde opnaaet den betingede Alder, udkommer som samlet Antal af nye Stemmeberettigede i Rigets Byer, naar man ogsaa her ser bort fra det Vilkaar, at Skatten skal være betalt:

gede, der vare beskattede efter Formue og Næring, var dette Tilfældet med ikke mindre end 12848 eller omkring Halvparten. Man kommer forøvrigt tilbage hertil, naar der nedenfor bliver Spørgsmaal om den Udstrækning, hvori Skatteforslagene ville udelukke Familieforsørgere fra Stemmeretserhvervelse.

Sammenholder man ovennævnte Summer for de nye Stemmeberettigede med Antallet af de nuværende, der tidligere er beregnet til 24500, viser det sig, at Væksten for Skattesatsen 4 Kr. udgjør 55, for Satsen 6 Kr. 41, for Satsen 8 Kr. 31 og for Satsen 12 Kr. 21 nye Stemme-

berettigede af hvert 100 nuværende. Efter det Daae-Sørenssenske Forslag udgjorde derimod Væxten 108, og efter de tre Indtægtssatser henholdsvis 90, 48 og 23 pr. 100 nuværende Stemmeberettigede. Væxten efter det videstgaaende Skatteforslag udgjør altsaa ikke mere end Halvdelen af Væxten efter det Daae-Sørenssenske Forslag.

Som det vil erindres, har man under Fremstillingen af Skatteforslagenes Virkning i Landdistrikterne paavist en væsentlig Forskjel, som disse Forslag frembyde i Sammenligning saavel med det Daae-Sørenssenske Forslag som med Indtægtsforslagene, og som bestaar deri, at Familieforsørgelse i langt videre Udstrækning ved hine Forslag end ved disse vil udelukke fra Stemmerets-erhvervelse. At dette Forhold vilde faa en ulige større Betydning i Byerne end paa Landet, er utvivlsomt, da de skattefri Fradrag ere betydelig høiere og som Følge deraf Skattereductionen for Familieforsørgere meget større hist end her.

Til nærmere Belysning af Sagen meddeler man i

nedenstaaende Tabel en Opgave over, hvorledes Forholdet vilde blive i en enkelt By, nemlig Drammen. Denne Tabel angiver i sin anden Rubrik det samlede Antal af ikke stemmeberettigede Personer, der vare ansatte til en antagen Næring af de i første Rubrik opførte Størrelser, og viser i de øvrige 5 Rubrikker de samme Personers Fordeling efter Størrelsen af den dem ilignede Skat, der just er Maalet for Udstrækningen af deres Underholdningspligt, idet denne, naar den er stor, for hver enkelt Næringssats giver liden Skat og omvendt. Det bemærkes forøvrigt, at man her som ved de tilsvarende Tabeller for Landdistrikterne kun har medtaget Personer uden Formue, forat ikke Formuesskatten skal virke forstyrrende paa Resultatet. Næringssatserne begynde med 600 Kr., da samtlige de Personer, som ere ansatte til lavere Indtægter, uden Hensyn til Omfanget af deres Forsørgelsespligt ere ilignede mindre Skat end 4 Kr., og de slutte med 1200 Kr., da alle de, der ere ansatte til højere Indtægt og saaledes ogsaa Familieforsørgerne, ere skatlagte til større Beløb end 12 Kr.

Tabel 127.

Næringssatser Kr.	Samlet Antal ikke-stemmeberettigede Personer, der i Drammen vare ansatte til hosstaaende antagne Næring.	Af disse betalte følgende nedenst. Skat.				
		Under 4 Kr.	4—6 Kr.	6—8 Kr.	8—12 Kr.	12 Kr. og derover.
600	451	219	232	—	—	—
800	705	251	238	—	216	—
1000	76	22	18	—	16	20
1200	70	1	8	—	19	42
Tilsammen . . .	1302	493	496	—	251	62

Heraf sees bl. A., at af de 705 Personer, der vare ansatte i en Næring af 800 Kr., og som altsaa samtlige vilde blive stemmeberettigede efter en Indtægtssats af denne Størrelse, vilde 251 udelukkes selv ved en Skattesats af 4 Kr.; en Skattesats af 6 Kr. skulde endvidere udelukke 238, altsaa ialt 489, medens de resterende 216 vilde blive medtagne selv efter en Sats af 8 Kr. Betragter man den følgende Næringssats, 1000 Kr., ser man endnu større Virkninger af det heromhandlede Forhold. Af de 76 Personer, der vare ansatte i en Ind-

tægt af den nævnte Størrelse, vilde nemlig de 20, der ingen Forsørgelsespligt havde eller ialfald den mest indskrænkede, blive stemmeberettigede endog efter en Skattesats af 12 Kr., medens de 22 Personer, hvem den største Forsørgelsespligt paalaa, skulde udelukkes selv ved en Sats af 4 Kr.

Man har desværre ikke været istand til at samle flere Opgaver af denne Slags end de nu for Drammen meddelte. At Forholdet for Landets øvrige Byer gjen-nemsnitlig vilde stille sig omtrent som der, er imidlertid

C. No. 14.

antageligt, da paa den ene Side de skattefrie Fradrag i Smaabyerne ere mindre, men paa den anden Side i flere af de større Byer, og deriblandt i Christiania, betydeligere, saaledes at Drammen i nævnte Henseende nogenlunde indtager et Middelsstandpunkt. Kan man end ikke ligefrem overføre Forholdet for denne By paa samtlige Byer, saaledes at man kan sige, at dets Virkning til at udelukke Familieforsørgere vil blive 18 Gange saa stor, siden Drammens Folkemængde er $\frac{1}{18}$ af det hele Indbyggerantal i Byerne, vil derfor denne Maalestok alligevel tilnærmelsesvis kunne benyttes, naar man vil danne sig en Forestilling om Forholdets Udstrækning og Indflydelse. I ethvert Fald er der ingen Tvivl om, at begge Dele ville blive særdeles betydelige.

Den meddelte Opgave viser ogsaa, hvad Slags Personer det er, som efter det Side 134 Anførte selv den laveste Skattesats af 4 Kr. vil udelukke fra Stemmeretserhvervelse. Om dette endog for nogen Del vil blive Tilfældet med enslige Personer, fordi deres Skat selv uden noget Fradrag bliver mindre end det anførte Beløb, er det efter det Oplyste klart, at Familieforsørgere med lavere Indtægter i Kraft af den for dem vedtagne Skattereduction saameget snarere ville synke under det omhandlede Beløb af Skatteydelse.

Til Belysning af de nye Stemmeberettigedes Fordeling paa de forskjellige Byer meddeles følgende

Tabel 128.

Byer.	Nye Stemmeberettigede efter nedenstaaende Skattesatser.				Nye Stemmeberettigede pr. 1000 Individuer efter nedenst. Skattesatser.			
	4 Kr.	6 Kr.	8 Kr.	12 Kr.	4 Kr.	6 Kr.	8 Kr.	12 Kr.
Christiania	2737	2530	1773	1364	36	32	23	18
Bergen	820	628	544	427	24	18	16	12
Thronhjem	495	458	367	336	22	20	16	15
Stavanger	776	283	275	110	38	14	14	5
Drammen	1025	550	548	285	54	29	29	15
Christianssand	472	295	249	147	39	24	21	12
De 6 største Byer	6325	4744	3756	2669	34	25	20	14
De øvrige Byer	6632	4952	3587	2279	45	34	24	16
Rigets Byer	12957	9696	7343	4948	39	29	22	15

Blandt de mindre Byer udhæves nedenstaaende, der for Satserne 4, 6 og 8 Kr. udmærke sig ved meget høie eller lave Forholdstal pr. 1000 Individuer:

Tabel 129.

Byer.	Efter Satsen	Efter Satsen	Efter Satsen
	4 Kr.	6 Kr.	8 Kr.
a) med store Forholdstal:			
Svelvik	93	76	61
Horten	112	102	90
Porsgrund	73	61	45
Namsos	129	99	87
Bodø	96	82	50
Hammerfest	100	100	74
Vardø	159	121	43
Vadsø	130	50	47
b) med smaa Forholdstal:			
Frederikshald	17	15	14
Drøbak	18	12	10
Hønefos	21	15	8
Kragerø	21	6	4
Arendal	20	19	16
Farsund	22	12	9
Flekkefjord	19	14	12
Levanger	22	15	11

Variationen i Antallet af nye Stemmeberettigede efter Skatteforslagene ligger altsaa for Satsen 4 Kr. mellem 17 pr. 1000 i Frederikshald og 159 pr. 1000 i Vardø, for Satsen 6 Kr. mellem 6 pr. 1000 i Kragerø og 121 i Vardø og for Satsen 8 Kr. mellem 4 af 1000 i Kragerø og 90 af 1000 i Horten. For Satsen 12 Kr. er Variationen kun beregnet for de største Byer og rækker fra 5 af 1000 i Stavanger til 18 af 1000 i Christiania.

Af Tabel 128 ser man, at de mindre Byer efter samtlige Skattesatser ligesom efter det Daae-Sørenssenske Forslag ville erholde et forholdsvis betydeligere Antal Stemmeberettigede end de større Byer, medens — som det vil erindres — Forholdet efter Indtægtsforslagene var omvendt. Det sees videre, at af de større Byer ville

Christiania, Drammen og Christianssand overhovedet erhverve det største Antal nye Stemmeberettigede og Bergen samt Throndhjem det mindste Antal.

Spørges der om Grunden til de paaepgede Differencer, saa er det her som i Landdistrikterne to Factorer, der herved komme i Betragtning, nemlig først Størrelsen af den Skat, der paa ethvert Sted udlignes paa Formue og Næring, og dernæst Ligningsreglernes Bestemmelser om Skattens Fordeling. At det førstnævnte Moment for Størstedelen er tilstrækkeligt til at forklare de paaepgede Forskjelligheder mellem de større Byer indbyrdes, fremgaar af nedenstaaende Tabel, der viser Størrelsen af de i Byerne paa Formue og Næring udlignede Skattebeløb for Aaret 1873, der er det sidste Aar, hvorfor fuldstændige Opgaver haves:

Tabel 130.

Byer.	Udlignet paa Formue og Næring Tusinde Kr.	Gjennemsnitlig Skat pr. Individ Kr.
Christiania	797	11,3
Drammen	235	14,3
Christianssand	101	8,8
Stavanger	177	10,0
Bergen	303	8,4
Thronhjøm	164	7,7
De 6 største Byer	1777	10,2
De øvrige Byer	1179	8,6
Samtlige Byer	2956	9,5

Derimod skulde man, hvis det alene kom an paa Skattens absolute Størrelse, efter denne Opgave have fundet, at Skatteforslagene i de større Byer overhovedet vilde give flere nye Stemmeberettigede end i de mindre, da nemlig den gjennemsnitlige Skat pr. Individ er højere hist end her. Naar ikkedestomindre ovenstaaende Tabel 128 viser, at samtlige Skattesatser ville frembringe det forholdsvis største Antal nye Stemmeberettigede i de mindre Byer, saa har dette sin Forklaring i det andet af de ovenomhandlede Momenter, nemlig i de ulige Reg-

ler om Skattens Fordeling. Sagen er, at de skattefrie Fradrag, der fastsættes i Henhold til Lov om Udligning af Byskat og Fattigskat i Kjøbstæderne og Ladestederne af 22 Juni 1863 §§ 3 og 4, som oven anført ere lavere i de mindre Byer end i de større, idet man i hine paa faa Undtagelser nær har holdt sig til den i nævnte Lovs § 4 indtagne Tabel, medens Fradragene i de større Byer ere mere eller mindre forhøiede. Heraf bliver det igjen en Følge, at i de større Byer en forholdsvis betydeligere Andel af Skatterne kommer til at falde paa de mere Velhavende og i Regelen allerede nu Stemmeberettigede, for hvilke Fradragene og den deraf betingede Skattereduction have mindre Betydning, medens en forholdsvis mindre Andel falder paa de lavere Klasser, der først gennem de nye Regler skulde opnaa Stemmeret, samt at Forholdet bliver omvendt i de mindre Byer. Rigtigheden heraf viser sig ogsaa derigjennem, at uagtet Skatten pr. Individ gjennemsnitlig er højere i de større Byer end i de mindre, saa var dog af samtlige paa Formue og Næring skatlagte Personer hist 9193 af 23774 eller 63 pr. 100, men her kun 7546 af 24078 eller 46 pr. 100 ilignede en Skat af under 4 Kr.

For Byerne overhovedet er Væxten af Stemmeberettigede efter hver af ovennævnte Skattesatser beregnet til henholdsvis 55, 41, 31 og 21 nye Stemmeberettigede for hvert 100 nuværende. For de forskjellige Byer stiler Forholdet sig saaledes:

Tabel 131.

	Nye Stemmeb. for hvert 100 nuværende:			
	efter Satsen 4 Kr.	efter Satsen 6 Kr.	efter Satsen 8 Kr.	efter Satsen 12 Kr.
Christiania	87	81	56	43
Bergen	34	26	23	18
Thronhjøm	33	30	24	22
Stavanger	48	18	17	7
Drammen	82	44	44	23
Christianssand	47	29	25	15
De 6 største Byer i Gjennemsnit .	58	44	34	24
De øvrige Byer i Gjennemsnit . .	52	39	28	18
Rigets Byer	55	41	31	21

Væxten bliver altsaa noget betydeligere i de større Byer end i de mindre, hvilket naturligvis kommer deraf, at Antallet af nuværende Stemmeberettigede er saameget større her end hist.

§ 66. De nye Stemmeberettigedes Livsstilling efter enhver af Satserne oplyses ved følgende

Tabel 132.

Livsstillinger.	Nye Stemmeb. efter nedenstaaende Skattesatser.				Nye Stemmeb. af hver Kl. pr. 1000 Saadanne overhovedet.			
	Efter Satsen 4 Kr.	Efter Satsen 6 Kr.	Efter Satsen 8 Kr.	Efter Satsen 12 Kr.	Efter Satsen 4 Kr.	Efter Satsen 6 Kr.	Efter Satsen 8 Kr.	Efter Satsen 12 Kr.
Hovedklasser:								
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	2164	1781	1491	1071	167	184	203	216
» B. Private Betjente	3720	3159	2699	2008	287	326	368	405
» C. Arbejderklassen	5306	3202	1796	726	410	330	244	148
» D. Embedsmænd	-	-	-	-	-	-	-	-
» E. Bestillingsmænd	1681	1474	1285	1080	129	152	175	218
» F. Uproduktive	86	80	72	63	7	8	10	13
Tilsammen	12957	9696	7343	4948	1000	1000	1000	1000
Af Underklasser udhæves nedenstaaende								
Af Klasse A:								
Gaardbrugere	17	13	13	8	1	1	2	2
Forpagtere	11	11	9	6	1	1	1	1
Fiskere	425	256	142	25	33	26	19	5
Handelsmænd	221	202	179	142	17	21	24	29
Skibsredere	38	38	38	37	3	4	5	7
Fragtemænd	40	26	20	13	3	3	3	3
Vognmænd	194	159	135	101	15	16	18	20
Agenter, Mæglere og deslige	147	141	135	123	11	15	18	25
Fabriksiere	42	42	36	26	3	4	5	5
Haandværkere	553	450	370	231	43	46	50	47
Privat-prakt. Læger og Dyr læger	71	71	71	69	5	7	10	14
Advokater og Sagførere	85	85	82	79	7	9	11	16
Af Klasse B:								
Handelsbetjente	1432	1337	1201	975	110	138	164	198
Skibsførere	218	185	153	103	17	19	21	21
Jægteskipperne	45	27	21	8	3	3	3	2
Styrmænd	852	554	403	160	66	57	55	32
Betjente ved Fabrikdrift	511	451	393	307	39	46	54	62
Af Klasse C:								
Arbejdere ved Handel	224	124	50	9	17	13	7	2
Sømænd	953	422	241	77	74	44	33	16
Jernbane- og Veiarbejdere	23	8	4	2	2	1	1	-
Fabrikarbejdere	1024	684	478	219	79	71	65	44
Haandværksarbejdere	2240	1485	716	269	173	153	97	54
Dagarbejdere	482	215	97	25	37	22	13	5
Af Klasse E:								
Bestillingsmænd i Statens Tjeneste	988	902	821	708	76	93	112	144
Bestillingsmænd i Kommunens Tjeneste	653	542	442	354	50	56	60	72

C. No. 14.

Det følger af det før Anførte, at Tabellen er lidt ufuldstændig, idet den ikke oplyser Livsstillingen for et Antal af ca. 600 efter Satsen 4 Kr., af ca. 300 efter Satsen 6 Kr., af ca. 150 efter Satsen 8 Kr. og af ca. 50 efter Satsen 12 Kr., der ere fremkomne ved Beregning. De maa fortrinsvis antages at tilhøre Arbejderklassen, hvis Forholdstal derfor forsaavidt skulde blive lidt høiere; men det maa paa den anden Side erindres, at Fordringen paa Skattebetaling sandsynligvis igjen vil reducere denne Klasses Andel i det nye Vælgersamfund.

§ 67. De nye Stemmeberettigedes Fordeling efter deres økonomiske Stilling, udtrykt ved Størrelsen af den dem ilgnede Skat, vil belyses nedenfor, hvor der bliver Spørgsmaal om de vordende Stemmeberettigede.

§ 68. Efter det foran Anførte vil Antallet af dem, som i Byerne skulde blive stemmeberettigede efter de forskellige Skattesatser, naar Skatteindtægtning sættes lig med Skattebetaling, udgjøre:

Efter Skattesatsen 4 Kr.:	38000 = 115 af 1000 Individer.
» — 6 Kr.:	34500 = 104 - » —
» — 8 Kr.:	32000 = 97 - » —
» — 12 Kr.:	29500 = 89 - » —*) ,

medens Antallet af nuværende Stemmeberettigede udgjør 74 af 1000, af vordende Stemmeberettigede efter det Daasørensenske Forslag med den deri gjorte Modifikation 154 af 1000, efter Indtægtssatsen 600 Kr. 140, efter Indtægtssatsen 800 Kr. 110 og efter Indtægtssatsen 1000 Kr. 91 af 1000 Individer.

Man ser heraf, at Skattesatsen 6 Kr. i sin Virkning nærmer sig Indtægtssatsen 800 Kr. og Skattesatsen 12 Kr. Indtægtssatsen 1000 Kr.

Forholdet for de forskellige Byer fremstilles i følgende Tabel:

Tabel 133.

Byer.	Vordende Stemmeberettigede efter nedenstaaende Skattesatser.				Vordende Stemmeb. for hvert 1000 Individer efter nedenstaaende Skattesatser.			
	4 Kr.	6 Kr.	8 Kr.	12 Kr.	4 Kr.	6 Kr.	8 Kr.	12 Kr.
Christiania	5867	5660	4903	4494	77	73	64	58
Bergen	3221	3029	2945	2828	94	88	86	82
Thronhjelm	2001	1964	1873	1842	89	87	83	82
Stavanger	2393	1900	1892	1727	117	93	93	85
Drammen	2273	1798	1796	1533	120	95	95	81
Christianssand	1476	1299	1253	1151	122	107	104	95
De 6 største Byer	17231	15650	14662	13575	93	84	79	73
De øvrige Byer	19307	17627	16262	14954	132	121	111	102
Rigets Byer	36538	33277	30924	28529	110	100	93	86

*) Man vil imidlertid nedenfor, forsaavidt der er Spørgsmaal om de vordende Stemmeberettigedes Fordeling, regne med de Summer, hvorfor man har directe Opgaver, nemlig: for Satsen 4 Kr. 36538 (hvoraf 12957 nye Stemmeb.), for Satsen 6 Kr. 33277 (hvoraf 9696 nye), for Satsen 8 Kr. 30924 (hvoraf 7343 nye) og for Satsen 12 Kr. 28529 (hvoraf 4948 nye).

Af de mindre Byer udhæves følgende med særdeles høie eller lave Forholdstal pr. 1000 Indbyggere:

Tabel 134.

Byer.	Vordende Stemmeberettigede pr. 1000 Indbyggere.		
	Efter Satsen 4 Kr.	Efter Satsen 6 Kr.	Efter Satsen 8 Kr.
a) med høie Forholdstal:			
Horten	190	180	168
Brevik	189	178	170
Namsos	194	164	152
Bodø	197	183	151
Hammerfest	194	194	168
Vardø	259	221	143
Vadsø	216	136	133
b) med lave Forholdstal:			
Frederikshald	73	71	70
Frederiksstad	97	90	80
Hønefos	98	92	85

Forskjellen bevæger sig altsaa for samtlige Byer for Satsen 4 Kr. mellem 73 af 1000 i Frederikshald og 259 af 1000 i Vardø, for Satsen 6 Kr. mellem 71 af 1000 i Frederikshald og 221 af 1000 i Vardø og for Satsen 8 Kr. mellem 70 af 1000 i Fredrikshald og 170 af 1000 i Brevik. For Satsen 12 Kr. er Forholdet kun beregnet for de større Byer.

Ogsaa for Byernes Vedkommende vil Stemmeretsbesiddelsen paa heromhandlede Grundlag kunne blive udvidet derved, at en større Del af den hele kommunale Skat bliver udlignet paa Formue og Næring, end nu er Tilfældet. I saa Henseende skal man oplyse, at der for

Aaret 1873 paa fast Eiendom udlignedes en Sum af 984000 Kr., der udgjorde 25 Procent eller en Fjerdedel af den samlede kommunale Skattebyrde. Hele denne Anpart kan dog ikke blive overført paa Formue og Næring, da de forskjellige Love om Skat paa fast Eiendom i Byerne fastsætte et Minimum af Byskat, der skal udskrives paa dette Fundament.

Tænker man sig Skatteforslagene anvendte paa de nuværende Stemmeberettigede, saaledes at ogsaa deres Stemmeretsadkomst blev afhængig af Størrelsen af deres Skat, vilde Forholdet efter følgende Tabel stille sig saaledes:

G. No. 14.

Tabel 135.

Skattesatser.	Nuværende Stemmeb. ilignede hosstaaende Skat.	Ikke-Stemmeb. ilignede hosstaaende Skat.	Altsaa tilsammen vold. Stemmeb. efter samme Skattesatser, om disse anvendes paa Alle.	Samme pr. 1000 Indbyggere.
4 Kr. og derover	18156	13500	31656	95
6 Kr. og derover	16706	10000	26706	80
8 Kr. og derover	15703	7500	23203	70
12 Kr. og derover	13940	5000	18940	57

Efter de to høieste Skattesatser, saaledes anvendte, vilde altsaa Antallet af samtlige vordende Stemmeberettigede blive mindre end Antallet af de nuværende Stemme-

berettigede, der udgjør 24500 eller 74 pr. 1000 Indbyggere. § 69. De vordende Stemmeberettigedes Livsstilling oplyses ved følgende

Tabel 136.

Livsstilling.	Vordende Stemmeb. efter nedenstaaende Skattesatser.				Vordende Stemmeb. af hver Klasse pr. 1000 Saadanne overhovedet.			
	Efter Satsen 4 Kr.	Efter Satsen 6 Kr.	Efter Satsen 8 Kr.	Efter Satsen 12 Kr.	Efter Satsen 4 Kr.	Efter Satsen 6 Kr.	Efter Satsen 8 Kr.	Efter Satsen 12 Kr.
Hovedklasser:								
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	14175	13792	13502	13082	388	414	437	459
- B. Private Betjente	7481	6920	6460	5769	205	208	209	202
- C. Arbejderklassen	10616	8512	7106	6036	290	256	230	211
- D. Embedsmænd	1276	1276	1276	1276	35	38	41	45
- E. Bestillingsmænd	2692	2485	2296	2091	74	75	74	73
- F. Uproduktive	298	292	284	275	8	9	9	10
Tilsammen	36538	33277	30924	28529	1000	1000	1000	1000
Af Underklasser udhæves nedenstaaende:								
Af Klasse A:								
Gaardbrugere	176	172	172	167	5	5	6	6
Fiskere	666	497	383	266	18	15	12	9
Handelsmænd	4758	4739	4716	4679	130	142	153	164
Skibsredere	454	454	454	453	12	14	15	16
Fragtemænd	156	142	136	129	4	4	4	5
Vognmænd	452	417	393	359	12	13	13	13
Agenter, Mæglere og dsl.	349	343	337	325	10	10	11	12
Fabrikeiere	225	225	219	209	6	7	7	7

Livsstilling.	Vordende Stemmeb. efter nedestaaende Skattesatser.				Vordende Stemmeb. af hver Klasse pr. 1000 Saadanne overhovedet.			
	Efter Satsen 4 Kr.	Efter Satsen 6 Kr.	Efter Satsen 8 Kr.	Efter Satsen 12 Kr.	Efter Satsen 4 Kr.	Efter Satsen 6 Kr.	Efter Satsen 8 Kr.	Efter Satsen 12 Kr.
Haandværkere	5605	5502	5422	5283	154	165	175	185
Privat-prakt. Læger og Dyrlæger . . .	171	171	171	169	5	5	6	6
Advokater og Sagførere	239	239	236	233	7	7	8	8
Huseiere	266	264	264	264	7	8	9	9
Af Klasse B:								
Handelsbetjente	1780	1685	1549	1323	49	51	50	46
Skibsførere	2927	2894	2862	2812	80	87	93	99
Jægteskipperne	51	33	27	14	1	1	1	—
Styrmænd	1076	778	627	384	29	23	20	13
Betjente ved Fabrikdrift	784	724	666	580	21	22	21	20
Af Klasse C:								
Arbejdere ved Handel	563	463	389	348	15	14	13	12
Sømænd	1769	1238	1057	893	48	37	34	31
Jernbane- og Veiarbejdere	44	29	25	23	1	1	1	1
Fabrikarbejdere	1955	1615	1409	1150	54	49	46	40
Haandværksarbejdere	4128	3373	2604	2157	113	101	84	76
Dagarbejdere	1511	1244	1126	1054	41	37	36	37
Af Klasse E:								
Bestillingsmænd i Statens Tjeneste . .	1598	1512	1431	1318	44	45	46	46
Bestillingsmænd i Kommunens Tjeneste	1051	940	840	752	29	28	27	26
Af Klasse F:								
Forhenværende Embedsmænd	83	83	83	83	2	2	3	3

Det fremgaar af det Ovenanførte, at Tabellen ikke gjør Rede for ca. 1600 vordende Stemmeberettigede efter Satsen 4 Kr., ca. 1300 efter Satsen 6 Kr., ca. 1150 efter Satsen 8 Kr. og ca. 1000 efter Satsen 12 Kr., der for Størstedelen ere nuværende Stemmeberettigede i smaa Kaar. Men herved kommer det Samme i Betragtning, som man foran har anført ved Tabel 132, der gjælder de nye Stemmeberettigede.

Sammenholder man denne Tabel med Tabel 122, der viser de vordende Stemmeberettigedes Livsstilling ef-

ter Indtægtsforslagene, ser man, at Skattesatserne 6 Kr. og 12 Kr., der i Henseende til det hele Antal vordende Stemmeberettigede ligge Indtægtssatserne 800 Kr. og 1000 Kr. nær, ogsaa i Henseende til deres Fordeling efter Samfundsstilling omtrentlig falde sammen.

For Christiania oplyses Forholdet ved nedenstaaende Tabel, som for Skattesatserne 4, 6 og 8 Kr. klassevis angiver Forholdstallene pr. 1000 af det hele Antal vordende Stemmeberettigede:

C. No. 14.

Tabel 137.

Hovedklasser.	Efter Satsen 4 Kr.	Efter Satsen 6 Kr.	Efter Satsen 8 Kr.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	458	473	533
» B. Private Betjente	197	198	202
» C. Arbejderklassen	136	122	40
» D. Embedsmænd	84	87	101
» E. Bestillingsmænd	106	101	104
» F. Uproduktive.	19	19	20
	1000	1000	1000
Af Underklasser udhæves:			
Handelsmænd	168	174	198
Skibsredere	5	5	6
Vognmænd	23	24	24
Agenter, Mæglere og deslige.	24	25	28
Fabrikeiere	11	11	12
Haandværkere	160	166	189
Privat-prakt. Læger og Dyrlæger	9	9	11
Advokater og Sagførere	11	12	13
Huseiere	12	13	15
Handelsbetjente	88	90	91
Skibsførere	20	21	22
Styrmænd	1	1	1
Betjente ved Fabrikdrift	29	29	28
Arbejdere ved Handel	2	2	1
Fabrikarbejdere	18	12	6
Haandværksarbejdere	101	94	21
Dagarbejdere	2	2	1
Bestillingsmænd i Statens Tjeneste.	73	72	76
Bestillingsmænd i Kommunens Tjeneste	28	26	26
Forhenværende Embedsmænd	8	8	9

For de øvrige 5 største Byer samt for de største og de mindre Byer i Gjennemsnit meddeles nedenstaaende Tabel, der viser, hvormange Stemmeberettigede for hvert

Tusinde af det hele Antal følgende vigtigere Klasser ville komme til at tælle:

C. No. 14.

145

Tabel 138.

a) Efter en Sats af 4 Kr.

Byer.	Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende.	Kl. C. Arbejderklassen.	Handelsmænd.	Haandværkere.	Handelsbetjente.	Skibsførere.	Arbejdere ved Handel.	Sømænd.	Fabrikarbejdere.	Haandværksarbejdere.	Dagarbejdere.
Bergen	451	201	175	191	83	61	30	14	8	104	32
Thronhjøm	459	184	178	190	64	47	3	17	23	34	101
Stavanger	283	392	131	100	—	159	—	105	—	224	40
Drammen	304	393	91	122	63	89	33	—	105	147	74
Christianssand	342	308	113	166	37	79	—	27	34	174	42
De 6 største Byer	402	238	150	157	68	64	12	22	29	123	37
De øvrige Byer	375	338	112	151	32	94	18	72	76	104	45
Rigets Byer	388	290	130	154	49	80	15	48	54	113	41

b) Efter en Sats af 6 Kr.

Bergen	473	197	185	201	81	65	29	9	8	104	34
Thronhjøm	468	181	182	194	64	47	3	17	17	34	103
Stavanger	341	336	164	116	—	189	—	52	—	217	47
Drammen	364	283	113	146	70	111	26	—	77	112	45
Christianssand	382	258	126	185	42	90	—	23	33	140	32
De 6 største Byer	436	199	164	169	71	69	11	12	21	109	34
De øvrige Byer	395	306	123	162	33	103	17	59	73	94	41
Rigets Byer	414	256	142	165	51	87	14	37	49	101	37

c) Efter en Sats af 8 Kr.

Bergen	486	196	190	206	78	66	25	9	8	106	34
Thronhjøm	487	180	190	201	58	45	3	18	12	33	108
Stavanger	342	338	165	115	—	189	—	52	—	218	48
Drammen	364	283	113	146	70	111	26	—	77	112	45
Christianssand	396	247	131	190	44	94	—	22	34	128	34
De 6 største Byer	461	175	175	179	69	72	10	13	19	85	36
De øvrige Byer	415	279	132	172	33	111	15	53	70	83	37
Rigets Byer	437	230	153	175	50	93	13	34	46	84	36

C. No. 14.

Herefter vil efter alle tre Skattesatser den hele Arbejderklasse blive meget stærkt repræsenteret i Stavan-ger og Drammen, hvor den efter Satsen 4 Kr. endog bliver de selvstændige Næringsdrivende overlegen.

For de enkelte mindre Byer skal man kun oplyse, at Arbejderklassen efter en Sats af 4 Kr. vil erhverve absolut Pluralitet i Byerne Soon, Kongsberg, Horten, Brevik og Ekersund, og at den i 13 andre Byer vil blive de selvstændige Næringsdrivendes Klasse overlegen.

Efter en Sats af 6 Kr. vil den førstnævnte Klasse kun beholde sin absolute Majoritet i Kongsberg og Horten, men i 14 andre Byer overgaa de Sidstnævnte. For Satsen 8 Kr. bliver Forholdet det Samme. I Kongsberg er dog ogsaa blandt de nuværende Stemmeberettigede Pluraliteten paa Arbejderklassens Side.

Hvis ogsaa de nuværende Stemmeberettigede bleve de nye Reglers Herredømme underkastede, vilde Sammensætningen blive saaledes:

Tabel 139.

Efter Satsen 4 Kr.

Livsstillinger.	Nuv. Stemmeb. med Skat af 4 Kr. og derover.	Ikke Stemmeb. med Skat af 4 Kr. og derover.	Tilsam. vordende Stemmeb., om denne Skattesats anvendtes paa Alle.	Altsaa vordende Stemmeb. af hver Kl. pr. 1000 Stemmeb. overhovedet under samme Forudsætning.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	10302	2164	12466	400
» B. Private Betjente	3331	3720	7051	227
» C. Arbejderklassen	2201	5306	7507	241
» D. Embedsmænd	1266	—	1266	41
» E. Bestillingsmænd	871	1681	2552	82
» F. Uproduktive	185	86	271	9
Tilsammen	18156	12957	31113	1000

Efter Satsen 6 Kr.

Livsstillinger.	Nuv. Stemmeb. med Skat af 6 Kr. og derover.	Ikke Stemmeb. med Skat af 6 Kr. og derover.	Tilsam. vordende Stemmeb., om denne Skattesats anvendtes paa Alle.	Altsaa vordende Stemmeb. af hver Kl. pr. 1000 Stemmeb. overhovedet under samme Forudsætning.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	9908	1781	11689	443
» B. Private Betjente	3116	3159	6275	238
» C. Arbejderklassen	1431	3202	4633	175
» D. Embedsmænd	1265	—	1265	48
» E. Bestillingsmænd	806	1474	2280	86
» F. Uproduktive	180	80	260	10
Tilsammen	16706	9696	26402	1000

Efter Satsen 8 Kr.

Livsstillinger.	Nuv. Stemmeb. med Skat af 8 Kr. og derover.	Ikke Stemmeb. med Skat af 8 Kr. og derover.	Tilsam. vordende Stemmeb., om denne Skattesats anvendtes paa Alle.	Altsaa vordende Stemmeb. af hver Kl. pr. 1000 Stemmeb. over- hovedet under samme Forud- sætning.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende . . .	9512	1491	11003	477
» B. Private Betjente	2953	2699	5652	245
» C. Arbejderklassen	1039	1796	2835	123
» D. Embedsmænd	1265	—	1265	55
» E. Bestillingsmænd	757	1285	2042	89
» F. Uproduktive	177	72	249	11
Tilsammen	15703	7343	23046	1000

Efter Satsen 12 Kr.

Livsstillinger.	Nuv. Stemmeb. med Skat af 12 Kr. og derover.	Ikke Stemmeb. med Skat af 12 Kr. og derover.	Tilsam. vordende Stemmeb., om denne Skattesats anvendtes paa Alle.	Altsaa vordende Stemmeb. af hver Kl. pr. 1000 Stemmeb. over- hovedet under samme Forud- sætning.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende . . .	8674	1071	9745	516
» B. Private Betjente	2649	2008	4657	246
» C. Arbejderklassen	515	726	1241	66
» D. Embedsmænd	1258	—	1258	67
» E. Bestillingsmænd	675	1080	1755	93
» F. Uproduktive	169	63	232	12
Tilsammen	13940	4948	18888	1000

§ 70. De vordende Stemmeberettigedes økonomiske Vilkaar oplyses ved følgende

Tabel 140.

	Vordende Stemmeb. under nedenst. Vilkaar.	Samme for hvert 1000 af det hele Antal vord. Stemmeb.
a) Efter Skattesatsen 4 Kr.		
1. Fritagne for Skat	1024	28
2. Alene ilignede Handels- eller Haandværksskat . . .	510	14
3. Ilignede Skat under 4 Kr.	3891	106
(1—3 samtlige nuværende Stemmeberettigede.)		

Lateris 5425

148

19*

C. No. 14.

	Vordende Stemmeb. under nedenst. Vilkaar.	Samme for hvert 1000 af det hele Antal vord. Stemmeb.
	Transport 5425	148
4. Ilignede Skat fra 4—6 Kr.	4711	129
(heraf 1450 nuv. Stemmeb. — 3261 nye — .)		
5. Ilignede Skat fra 6—8 Kr.	3356	92
(heraf 1003 nuv. Stemmeb. — 2353 nye — .)		
6. Ilignede Skat fra 8—12 Kr.	4158	114
(heraf 1763 nuv. Stemmeb. — 2395 nye — .)		
7. Ilignede Skat fra 12—20 Kr.	4785	131
(heraf 2624 nuv. Stemmeb. — 2161 nye — .)		
8. Ilignede Skat fra 20—40 Kr.	4529	124
(heraf 3021 nuv. Stemmeb. — 1508 nye — .)		
9. Ilignede Skat fra 40—80 Kr.	3562	97
(heraf 2738 nuv. Stemmeb. — 824 nye — .)		
10. Ilignede Skat fra 80—120 Kr.	1740	48
(heraf 1511 nuv. Stemmeb. — 229 nye — .)		
11. Ilignede Skat fra 120—200 Kr.	1706	47
(heraf 1564 nuv. Stemmeb. — 142 nye — .)		
12. Ilignede Skat fra 200—400 Kr.	1332	36
(heraf 1274 nuv. Stemmeb. — 58 nye — .)		
13. Ilignede Skat over 400 Kr.	1234	34
(heraf 26 nye Stemmeb.)		
	Tilsammen . . . 36538	1000
b) Efter Skattesatsen 6 Kr.		
1. Som ovenfor	1024	31
2. Ligeledes	510	15
3. Ligeledes	3891	117
4. Ilignede Skat fra 4—6 Kr.	1450	44
(kun nuværende Stemmeb.)		
5. Som ovenfor	3356	101
6. Ligeledes	4158	125
7. Ligeledes	4785	144
8. Ligeledes	4529	136
9. Ligeledes	3562	107
10. Ligeledes	1740	52
	Lateris 29005	872

C. No. 14.

149

	Vordende Stemmeb. under nedenst. Vilkaar.	Samme for hvert 1000 af det hele Antal vord. Stemmeb.
	Transport 29005	872
11. Ligeledes	1706	51
12. Ligeledes	1332	40
13. Ligeledes	1234	37
	<hr/>	
	Tilsammen	1000

c) Efter Skattesatsen 8 Kr.

1. Som ovenfor	1024	33
2. Ligeledes	510	17
3. Ligeledes	3891	126
4. Ligeledes	1450	47
5. Ilignede Skat fra 6—8 Kr. (kun nuværende Stemmeb.)	1003	32
6. Som ovenfor	4158	135
7. Ligeledes	4785	155
8. Ligeledes	4529	146
9. Ligeledes	3562	115
10. Ligeledes	1740	56
11. Ligeledes	1706	55
12. Ligeledes	1332	43
13. Ligeledes	1234	40
	<hr/>	
	Tilsammen	1000

d) Efter Skattesatsen 12 Kr.

1. Som ovenfor	1024	36
2. Ligeledes	510	18
3. Ligeledes	3891	136
4. Ligeledes	1450	51
5. Ligeledes	1003	35
6. Ilignede Skat fra 8—12 Kr.	1763	62
7. Som ovenfor	4785	168
8. Ligeledes	4529	159
9. Ligeledes	3562	125
10. Ligeledes	1740	61
11. Ligeledes	1706	60
12. Ligeledes	1332	46
13. Ligeledes	1234	43
	<hr/>	
	Tilsammen	1000

Den ubetydelige Ufuldstændighed, hvoraf Tabellen lider, er tilstrækkelig forklaret i det Foregaaende.

V. Stemmeretserhvervelse paa Grundlag af Eie af Skib eller Skibspart samt Ansættelse som Bestillingsmand.

(Det Aallske Forslag.)

§ 71. Som allerede foran Side 74 bemærket, gaar dette Forslag, forsaavidt det vedrører Byerne, i det Væsentlige ud paa, at Stemmeret skal tilstaaes dem, der eie Skib eller Skibspart til en Drægtighed af mindst 20 Tons eller ere ansatte som Bestillingsmænd.

Man vil i det følgende behandle disse to Vilkaar hver for sig.

§ 72. Antallet af 25-aarige, for Tiden ikke-stemmeberettigede Mænd, der i Byerne med Undtagelse af Christiania, Moss og Tromsø ved Udgangen af 1875 vare opførte som Eiere af Skib eller Skibspart til en Drægtighed af 20 Tons eller derover, udgjør ikkun 176. Beregner man for de tre nævnte Byer, hvorfra Opgaver ikke have kunnet erholdes, et til Folkemængden svarende Tillæg, skulde det hele Antal af dem, der vilde blive stemmeberettigede paa den heromhandlede Basis, blive 239.

De Opgaver, hvorpaa dette Resultat er bygget, bære ikke Præget af nogen væsentlig Ufuldstændighed. Der er, som anført, i samtlige Byer, naar undtages de tre ovenfor nævnte samt Oplandsbyerne, opgivet et større eller mindre Antal Personer, der eie den heromhandlede Formuesgjenstand, men den langt overveiende Del af dem har allerede erhvervet Stemmeret. Det maa i denne Forbindelse erindres, at Besiddelse af Hus nu giver Stemmeret i Byerne, og at der af dem, som have tillagt sig Skibe eller Parter, selvfølgelig er mange, som allerede ere blevne stemmeberettigede som Huseiere. Navnlig antages dette Forhold at være meget almindeligt i de mange mindre Skibsfartsbyer. Mange Parter eies ogsaa af Skippere, der i Regelen ere stemmeberettigede med Hjemmel af Borgerskab. Til det Anførte kommer videre, at Skibsparterne ikke sjelden ere saa udstykkede, at de ikke naa op til den betingede Størrelse af 20 Tons, hvilket naturligvis fortrinnsvis gjælder dem, der ere paa Ikke-Stemmeberettigedes Hænder.

Hermed skal det ikke være benægtet, at Opgaverne

ere mangelfulde. Forholdet er i sig selv saadant, at det lettelig unddrager sig for Eftergranskning, og det individuelle Bekjendtskab, hvorpaa saameget her kommer an, er neppe heller saa udstrakt blandt Byernes Ligningskommissioner som inden Landets. Dertil maa ogsaa bemærkes, at man oftere skatlægger det hele Rederi som Interessentskab, hvilket tildels kan have bevirket, at man har været noget mindre nøiagtig i sine Opgaver om, hvorvidt de enkelte Interessenter eiede den omhandlede Formuesgjenstand.

Men selv om man af disse Grunde vilde gjøre et betydeligt Tillæg til den ovenfor beregnede Sum, kan det dog ikke betvivles, at Antallet af nye Stemmeberettigede paa heromhandlede Fundament vil blive saa indskrænket, at Fundamentet selv kun vil erholde en meget ringe praktisk Betydning.

Af ovennævnte 176 ikke-stemmeberettigede Eiere af Skib eller Part, hvorfra directe Opgaver haves, faldt Størstedelen, nemlig 135, paa de mindre Byer, hvoriblandt flest, nemlig 21, paa Haugesund.

§ 73. I Henseende til Personernes Livsstilling oplyses, at af de ovennævnte 176 Personer hørte 63 til de selvstændige Næringsdrivendes Klasse, 74 til de private Betjentes, 19 til Arbejderklassen, 14 til Bestillingsmændenes og 6 til de Uproduktives Klasse. Af samtlige Underklasser optræder Handelsbetjentene med det største Antal, nemlig 48.

§ 74. Af 25-aarige Bestillingsmænd i den videre Forstand, hvori Begrebet her er bleven taget*), har man i Byerne fundet 3531, hvoraf 1011 eller 29 Procent nu ere stemmeberettigede, medens 2520 eller 71 Procent ikke ere det. Klassens Omfang svarer her ligesom for Landdistrikterne ganske til Hovedklassen E ovenfor, hvoraf det altsaa er en Følge, at Advokater og Sagførere ligesaa lidt som privat-praktiserende Læger ere henregnede dertil.

Fordelingen paa de forskellige Undergrupper af denne Klasse oplyses ved følgende Tabel:

*) Man henviser herom til det foran Side 4 og i Anmærkingen til Side 74 Anførte.

Tabel 141.

Underklasser.	Stemmeb. Bestillings- mænd.	Ikke-Stemmeb. Bestillings- mænd.	Tilsammen af hver Under- klasse.	Af hvert Hundrede af hver Klasse var altsaa	
				stemme- berettigede.	ikke-stemme- berettigede.
Lensmænd	15	10	25	60	40
Ansatte ved Toldvæsenet	187	291	478	39	61
— » Skattevæsenet	31	33	64	48	52
— » Fyr- og Lods væsenet*)	168	109	277	61	39
— » Postvæsenet**).	12	39	51	24	76
— » Telegrafvæsenet	24	126	150	16	84
— » Forstvæsenet	4	12	16	25	75
— i Kirkens Tjeneste	41	49	90	46	54
— » Skolens —	102	306	408	25	75
— » militær —	69	296	365	19	81
— » Politiets —	97	411	508	19	81
— » Brandvæsenets —	35	148	183	19	81
— » Retsvæsenets —	36	120	156	23	77
— » Sundhedsvæsenets —	15	14	29	52	48
— » Fattigvæsenets —	31	41	72	43	57
Andre Slags Bestillingsmænd***).	144	515	659	22	78
Tilsammen som oven	1011	2520	3531	29	71

*) Man berigtiger her en Forglemmelse ved den tilsvarende Tabel 76 for Landdistrikterne, idet der sammesteds som 4de Underklasse staar opført «Ansatte ved Fyrvæsenet» istedetfor «Ansatte ved Fyr- og Lods væsenet».

**) Hertil er naturligvis ikke saadanne Personer henregne, som ifølge privat Engagement ere antagne til Tjeneste paa Postcontorerne.

***) Heraf ved Jernbanevæsenet 17 Stemmeberettigede, 141 Ikke-Stemmeberettigede.

De ikke-stemmeberettigede Bestillingsmænd, som her alene komme i Betragtning, vare saaledes fordelte paa de forskellige Byer:

Tabel 142.

Christiania	910
Bergen	252
Thronhjelm	243
Stavanger	59
Drammen	102
Christianssand	105
De 6 største Byer tilsammen	1671
De øvrige Byer	849
Rigets Byer som oven	2520

§ 75. De ikke-stemmeberettigede Bestillingsmænds økonomiske Vilkaar fremstilles, sammenlignede med de stemmeberettigedes, ved følgende

Tabel 143.

Økonomiske Vilkaar.	Ikke-stemmeber. Bestillingsmænd under nedenstaaende Vilkaar.	Samme pro mille af det hele Antal ikke-stemmeber. Bestillingsmænd.	Stemmeber. Bestillingsmænd under nedenstaaende Vilkaar.	Samme pro mille af det hele Antal stemmeber. Bestillingsmænd.
1. Fritagne for Skat	112	44	12	12
2. Alene ilagte Handels- eller Haandværksskat . .	—	—	2	2
3. Skatl. efter en antagen Næring under 600 Kr. .	162	64	42	41
4. — » - » — af 600—800 Kr. .	460	183	104	103
5. — » - » — - 800—1000 Kr.	498	198	123	122
6. — » - » — af 1000 Kr. og derover	1288	511	728	720
Sum	2520	1000	1011	1000

Man ser altsaa, at de stemmeberettigede Bestillingsmænd forholdsvis tælle et ikke ubetydelig større Antal i den høieste Indtætsgruppe.

§ 76. Man har ovenfor beregnet Antallet af dem, der skulde blive stemmeberettigede som Eiere af Skib eller Skibspart af betinget Drægtighed, til 239. Antallet af ikke-stemmeberettigede Bestillingsmænd udgjør, som nys anført, 2520, hvoraf dog 14 tillige ere Eiere af Skib eller Skibspart og som saadanne indbefattede i de nævnte 239. Fradrages derfor disse 14 fra en af foranstaaende Summer, udkommer som det hele Antal af dem, der vilde erhverve Stemmeret paa den heromhandlede dobbelte Basis, en Sum af 2745, hvilken man i Betragtning af de Opgavers Mangelagtighed, der gjælde Eie af Skib eller Skibspart, vil forhøje til 3000, der svarer til 9 af 1000 Individuer og giver en Væxt af 12 nye Stemmeberettigede for hvert 100 nuvæ-

rende. Til Sammenligning hermed gjenkaldes i Erindringer, at den høieste af Indtægtsatserne, nemlig Satsen 1000 Kr., vilde give 17 nye Stemmeberettigede af 1000 Individuer og den høieste Skattesats, nemlig Satsen 12 Kr., 15 af 1000, altsaa begge henimod dobbelt saa mange som det heromhandlede Forslag.

Med Hensyn til de nye Stemmeberettigedes Fordeling paa de forskjellige Byer samt efter deres Livsstilling og økonomiske Vilkaar finder man det tilstrækkeligt at henvise til, hvad der foran er anført om Bestillingsmændene, da den anden Gruppe, Eiere af Skib, efter det Oplyste saagodtsom ikke kommer i Betragtning.

§ 77. Da de nuværende Stemmeberettigedes Antal er beregnet til 24500, og de nye Stemmeberettigedes til 3000, skulde den hele Sum af vordende Stemmeberettigede i Rigets Byer efter det her behandlede Forslag blive 27500, svarende til 83 pr. 1000

Individer. Til Sammenligning tjener, at de nuværende Stemmeberettigedes Antal udgjør 74 af 1000 Individer, og at Antallet af vordende Stemmeberettigede efter Indtægtssatsen 1000 Kr. er beregnet til 91 og efter Skatte-satsen 12 Kr. til 89 pr. 1000 Individer.

Til Belysning af de vordende Stemmeberettigedes Fordeling paa de forskellige Byer hidsættes følgende

Tabel 144.

Byer.	Vordende Stemmeb. efter heromhandlede Forslag.	Vordende Stemmeb. pr. 1000 Indbyggere.
Christiania	4040	52
Bergen	2658	77
Thronhjelm	1749	77
Stavanger	1690	83
Drammen	1368	73
Christianssand	1112	91
De 6 største Byer	12617	68
De øvrige Byer	13646	93
Rigets Byer	26263*)	79

§ 78. De vordende Stemmeberettigedes Livsstilling oplyses ved nedenstaaende Tabel:

Tabel 145.

Hovedklasser.	Vordende Stemmeberettigede.	Samme pr. 1000 Individer.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	12074	460
— B. Private Betjente	3835	146
— C. Arbejderklassen	5329	203
— D. Embedsmænd	1276	49
— E. Bestillingsmænd	3531	134
— F. Uproduktive	218	8
Tilsammen	26263	1000

*) Man benytter her det Tal, hvorfor directe Opgaver haves, nemlig 23581 nuværende Stemmeberettigede, 2520 ikke-stemmeberettigede Bestillingsmænd og 162

Underklasser:	Vordende Stemmeberettigede.	Samme pr. 1000 Individer.
Af Underklasser udhæves:		
Handelsmænd	4542	173
Skibsredere	442	17
Haandværksmestere	5059	192
Skibsførere	2719	103
Sømænd	835	32
Fabrikarbeidere	931	35
Haandværksarbeidere	1888	72
Dagarbeidere	1029	39

Det er efter det Anførte en Selvfølge, at det sociale Forhold væsentlig kun derigjennem afviger fra det nu bestaaende, at de ikke-stemmeberettigede Bestillingsmænd træde til, saaledes at denne Klasses Forholdstal bliver forhøiet paa de øvrige Klassers Bekostning.

§ 79. De vordende Stemmeberettigedes økonomiske Stilling vil ikke fremvise nogen væsentlig Forandring i de nu eksisterende Forholde. Dertil er Tilvæksten af nye Stemmeberettigede for ringe og deres Vilkaar for lidet forskellige fra de nuværendes.

VI. Stemmeretserhvervelse paa Grundlag af Eie af Skib eller Skibspart, Ansættelse som Bestillingsmand og Erlæggelse af Skat efter antagen Indtægt af en vis Størrelse (eller af et vist Skattebeløb).

(Storthingsdokument No. 91 for 1876, IV.)

§ 80. Det i ovennævnte Storthingsdokument under No. IV opstillede Forslag gaar, forsaavidt Byerne betræffer, ud paa med Bibehold af de nugældende Stemmeretsadkomster at tillægge følgende Personer Stemmeret:

1. Bestillingsmænd;
2. Eiere af Skib eller Skibspart til en Drægtighed af mindst 20 Tons;

ikke-stemmeberettigede Eiere af Skib, som ikke tillige ere Bestillingsmænd. For Christiania er, som før bemærket, ikke meddelt Opgave angaaende Eie af Skib eller Skibspart. Antallet af Ikke-Stemmeberettigede i Hovedstaden, der besidde denne Formuesgjenstand, maa imidlertid ansees som forsvindende.

3. Alle, som for det sidstforløbne Aar have betalt Skat ifølge Ligning paa Formue og Næring efter en antagen Indtægt af mindst 800 Kr., og som i eet Aar have havt fast Bopæl i Valgkommunen og ikke som Tyende tilhøre Andens Husstand.

Som Alternativ ved No. 3 er opstillet Erlæggelse af Skat til Beløb af mindst 8 Kr. Man har foruden disse Satser til nærmere Belysning af Sagen medtaget Indtægtssatser af 600 Kr. og 1000 Kr.

§ 81. Det vil efter det i foregaaende Afsnit Anførte være let at indse, at den her opstillede Combination af et Indtægts- eller Skatteforslag med det Aallske Forslag for Byernes Vedkommende i sine Virkninger ikke vil frembyde nogen væsentlig Forskjel fra det tilsvarende ublandede Indtægts- eller Skatteforslag, som ovenfor er behandlet, henholdsvis under Afsnit III og IV. Hvad nærværende Forslag indeholder mere end et saadant, ligger nemlig alene i de under No. 1 og 2 nævnte Vilkaar. Forsaavidt angaar det sidste, som gjælder Eiere af Skib eller Skibspart af betinget Drægtighed, er det imidlertid i foregaaende Afsnit oplyst, at det hele Antal af saadanne Personer, der ikke allerede ere i Besiddelse af Stemmeretskvalifikationerne, efter de modtagne Opgaver kun beløber sig til 176. Men ikke engang dette Antal kan helt opføres som Tillæg. Den allerstørste Del af disse Personer, nemlig 154 eller 88 Procent, er nemlig allerede medtaget af Hovedvilkaaret No. 3, da de ere skatlagte efter en Næring af 1000 Kr. og derover. De resterende 22 Personer eller 12 Procent udgjør altsaa det høieste Antal, for hvem den særskilte Bestemmelse om Eie af Skib skulde faa nogen Betydning.

Vel er Antallet af Skib- eller Parteiere i Virkeligheden større end angivet, men ogsaa af det større Antal maa en omtrentlig lige Del antages at være indbefattet under Vilkaaret No. 3. Herefter vil det formentlig være klart, at den omhandlede Betingelse vil faa saa liden Virkning, at den ved Siden af Hovedvilkaaret under No. 3 i det Hele kan sættes ud af Betragtning.

Ikke synderlig større Betydning faar Vilkaaret om Bestillingsmænds Stemmeret. Til nærmere Belysning heraf meddeles Følgende:

Antallet af 25-aarige ikke-stemmeberettigede Personer, skatlagte efter en Næring af 600 Kr. og derover, udgjør efter de Side 120 cfr. Tabel 117 meddelte Opgaver — Bestillingsmænd fraregnede — 19,754. Lægges her til Antallet af ikke-stemmeberettigede Bestillingsmænd, der, som i forrige Afsnit oplyst, udgjør 2520, bliver altsaa den hele Sum af dem, der skulde opnaa

Stemmeret efter det heromhandlede Forslag med en Indtægtssats af 600 Kr. 22,274, der svarer til 67 nye Stemmeberettigede pr. 1000 Individer.

Vælges en Indtægtssats af 800 Kr., bliver Antallet af de efter saadan Næring Skatlagte — ligeledes Bestillingsmænd undtagne — 10044 (se ovenstaaende Tabel 117). Tillagt de 2520 ikke-stemmeberettigede Bestillingsmænd, bliver Summen af nye Stemmeberettigede efter den her benyttede Sats 12,564, svarende til 38 pr. 1000 Individer.

Bruges en Indtægtssats af 1000 Kr., vil Forholdet stille sig saaledes: Antal Personer skatlagte efter en saadan Næring, Bestillingsmænd fraregnede, udgjør efter Tabel 117 4256. Med Tillæg af de 2520 Bestillingsmænd bliver Hovedsummen af nye Stemmeberettigede efter denne Sats 6776 eller 20 pr. 1000 Individer.

Foretrækkes endelig istedetfor en Indtægtssats den som Alternativ opstillede Skattesats af 8 Kr., saa er ifølge Afsnit IV Antallet af Personer, ilignede en Skat af den nævnte Størrelse — fremdeles fraregnet Bestillingsmænd — 6058, hvilket med Tillæg af 2520 Bestillingsmænd giver et samlet Antal nye Stemmeberettigede af 8578, udgjørende 26 af 1000 Individer.

Til Sammenligning med disse Resultater gjenkaldes i Erindringen, at en Indtægtssats af 600 Kr. uden noget særskilt Vilkaar om Eie af Skib eller Ansættelse som Bestillingsmand vilde, som fremstillet Side 119—120, give 22000 nye Stemmeberettigede eller 66 pr. 1000, en Indtægtssats af 800 Kr. 11,830 eller 36 pr. 1000 og en Indtægtssats af 1000 Kr. 5544 eller 17 pr. 1000, medens ifølge Afsnit IV en Skattesats af 8 Kr. skulde give 7500 eller 23 pr. 1000.

Man ser heraf, at under Valget af Indtægtssatser paa 600 eller 800 Kr., vil Forskjellen mellem det ublandede Indtægtsforslag og den heromhandlede Combination i Henseende til Antallet af nye Stemmeberettigede blive saagodtsom betydningsløs, hvorimod den bliver noget større, naar man vælger en Indtægtssats af 1000 Kr. eller en Skattesats af 8 Kr., idet, som nys oplyst, det ublandede Indtægts- eller Skatteforslag med disse Satser vil give henholdsvis 17 og 23 pr. 1000 Individer, men det combinerede Forslag henholdsvis 20 og 26 pr. 1000.

§ 82. Da den førstomhandlede Overensstemmelse naturligvis ogsaa gjælder de nye Stemmeberettigedes sociale og økonomiske Forholde, anser man det for tilstrækkeligt desangaaende at henvise til, hvad der foran i Afsnit III er oplyst om de tvende nævnte Indtægtssat-

sers Virkning, idet man alene skal bemærke, at da det Overskud af nye Stemmeberettigede, som det combinede Forslag efter begge Sæts vil give fremfor de tilsvarende Indtægtsforslag, udelukkende bestaa af et Faatal af Bestillingsmænd, bliver denne Klasses Forholdstal i det nye Vælgersamfund efter hint Stemmeretssystem

kun lidt høiere og de øvrige Klassers lidt lavere end efter dette.

Efter Combinationen med en Indtægtssats af 1000 Kr. eller med en Skattesats af 8 Kr. bliver derimod de nye Stemmeberettigedes Fordeling efter Livsstilling saavidt forskjellig, at man vil fremstille den i nedenstaaende

Tabel 146.

a) Efter en Indtægtssats af 1000 Kr.

Hovedklasser.	Nye Stemmeb. efter heromh. Forslag.	Af hvert 1000 nye Stemmeb. falder paa hver Klasse.	Til Sammenligning hidsættes det tilsvarende Forholdstal efter den ublandede Indtægtssats af samme Størrelse.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende .	1225	181	221
» B. Private Betjente	2240	330	404
» C. Arbejderklassen	738	109	133
» D. Embedsmænd	—	—	—
» E. Bestillingsmænd	2520	372	232
» F. Uproduktive	53	8	10
Tilsammen	6776	1000	1000

b) Efter en Skattesats af 8 Kr.

Hovedklasser.	Nye Stemmeb. efter heromh. Forslag.	Af hvert 1000 nye Stemmeb. falder paa hver Klasse.	Det tilsvarende Forholdstal efter det ublandede Skatteforslag med samme Sats.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende .	1491	174	203
» B. Private Betjente	2699	315	368
» C. Arbejderklassen	1796	209	244
» D. Embedsmænd	—	—	—
» E. Bestillingsmænd	2520	294	175
» F. Uproduktive	72	8	10
Tilsammen	8578	1000	1000

C. No. 14.

§ 83. Efter det Anførte bliver de vordende Stemmeberettigedes Antal efter den heromhandlede Combination som følger:

Med en Indtægtssats af 600 Kr.:	46774 =	141 af 1000 Individuer
» - - - 800 — :	37064 =	112 » — —
» - - - 1000 — :	31276 =	94 » — —
og med en Skattesats af 8 — :	33078 =	100 » — —

Med den Udjevning, som de nuværende Stemmeberettigede bevirke, falder naturligvis dette Forslag efter alle fire Satser endnu mere sammen med de tilsvarende ublandede Indtægtssats og Skattesatser. (Se Side 125 og 140.)

§ 84. For den heromhandlede Combination med en Ind-

tægtssats af 1000 Kr. og en Skattesats af 8 Kr. skal man dog meddele følgende Tabel til Oplysning om de vordende Stemmeberettigedes Fordeling efter Livsstilling:

Tabel 147.

a) Efter Indtægtssatsen 1000 Kr.

Hovedklasser.	Vordende Stemmeberettigede, efter heromhandlede Forslag.	Af hvert 1000 vordende Stemmeberettigede falder paa hver Klasse.	Det tilsvarende Forholdstal efter den ublandede Indtægtssats af samme Størrelse.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende . .	13236	436	455
» B. Private Betjente	6001	198	206
» C. Arbejderklassen	6048	199	208
» D. Embedsmænd	1276	42	44
» E. Bestillingsmænd	3531	116	79
» F. Uproduktive	265	9	8
Tilsammen	30357*)	1000	1000

*) Forskjellen mellem dette Tal og ovennævnte 31276 hidrører fra, at man her har regnet de nuværende Stemmeberettigedes Antal til 24500, som calculeret, hist til 23581, som opgivet.

b) Efter Skattesatsen 8 Kr.

Hovedklasser.	Vordende Stemmeberettigede efter heromhandlede Forslag.	Af hvert 1000 nye Stemmeberettigede falder paa hver Klasse.	Det tilsvarende Forholdstal efter det ublandede Skatteforslag med samme Sats.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende . . .	13502	420	437
» B. Private Betjente	6460	201	209
» C. Arbejderklassen	7106	221	230
» D. Embedsmænd	1276	39	41
» E. Bestillingsmænd	3531	110	74
» F. Uproduktive	284	9	9
Tilsammen	32159*)	1000	1000

*) Cfr. Anmærkningen paa foregaaende Side.

Den Forskjel, som begge Rækker af Forholdstal fremvise, er tilstrækkelig forklaret ved det Foregaaende.

C. Det hele Rige.

§ 85. Man skal her i Korthed sammenfatte de vigtigste Dele af ovenstaaende Undersøgelser, navnlig de, der gjælde det hele Antal Stemmeberettigede og deres Fordeling efter Samfundsstilling, i een Sum for det hele Rige og i Forbindelse dermed fremhæve de væsentlige Uligheder, som forsaavidt opstaa imellem Land og By. I Henseende til de mindre betydningsfulde Partier af Resultaterne, derunder indbefattet de Stemmeberettigedes Fordeling efter deres økonomiske Stilling, maa man overhovedet indskrænke sig til de Oplysninger, som ere meddelte særskilt for hver af de nævnte Landsdele. Til Belysning af de forskjellige Forslags og Combinationers Virkning opstiller man tilsidst nogle Sammendrag over det Antal Stemmeberettigede, som de forskjellige Forsætninger ville give, samt over Væksten af Stemmeberettigede efter samme og over de vordende Stemmeberettigedes Livsstilling.

I. De nuværende Stemmeberettigede.

§ 86. Antallet af disse udgjorde for Landdistrikterne efter directe Opgaver 112117, for Byerne 23581, tilsammen 135698. Men det er for førstnævnte Landsdel beregnet til noget over 114410 eller med et rundt Tal 115000 og for sidstnævnte Landsdel til 24500, saaledes at den samlede Sum for Riget skulde blive 139500, der udgjør 77 for hvert 1000 Individ af dets hele Befolkning ved Udgangen af 1875. Som man vil erindre fra det foregaaende, er Forskjellen mellem Land og By i Henseende til det hele Antal, sammenlignet med Folketallet, meget ringe, idet Forholdet hist er 77, her 74 pr. 1000 Individ.

§ 87. Naar man skal fremstille de nuværende Stemmeberettigedes Fordeling efter deres Samfundsstilling og Næringsvei, maa man gaa ud fra ovenstaaende 135698 som det hele Antal. Dette Forhold belyses ved følgende Tabel:

Tabel 148.

Livsstillinger.	Nuværende Stemmeb. i Riget.	Af hvert 1000 nuv. Stemmeb. kom altsaa paa hver af nedenstaaende Klasser.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	117489	866
» B. Private Betjente	5658	42
» C. Arbejderklassen	6951	51
» D. Embedsmænd	2120	15
» E. Bestillingsmænd	2840	21
» F. Uproduktive	640	5
Tilsammen	135698	1000
Af Underklasser udhæves følgende:		
Af Klasse A:		
Gaardbrugere	95459	703
Leilændinge	6379	47
Forpagtere	209	2
Fiskere	1134	8
Handelsmænd	5335	39
Skibsredere	1107	8
Fragtemænd	178	1
Vognmænd	327	2
Agenter, Mæglere og desl.	212	2
Bergværks- og Fabrikeiere	286	2
Haandværkere	5692	42
Privat-prakt. Læger og Dyr læger	128	-
Advokater og Sagførere	211	2
Huseiere	332	2
Af Klasse B:		
Betjente ved Jordbrug og Skovdrift	37	-
Handelsbetjente	389	3
Skibsførere	4282	32
Jægteskipperne	14	-
Styrmænd	350	3
Betjente ved Bergværks- og Fabrikdrift	355	3
Af Klasse C:		
Husmænd	191	1
Inderster	60	-

Livsstillinger.	Nuværende Stemmeb. i Riget.	Af hvert 1000 nuv. Stemmeb. kom altsaa paa hver af nedenstaaende Klasser.
Arbejdere ved Handel	339	2
Sømænd	1153	8
Jernbane- og Veiarbejdere	49	-
Bergværks- og Fabrikarbejdere	1171	9
Haandværksarbejdere	2219	16
Dagarbejdere	1376	10
Hjemmev. Sønner af Gaard- og Husmænd m. m.	15	-
Af Klasse E:		
Bestillingsm. i Statens Tjeneste	1457	11
Bestillingsm. i Kommunens do.	1374	10
Af Klasse F:		
Føderaadsmænd	354	3
Forhenv. Embedsmænd	125	-
Forhenv. Bestillingsmænd	24	-

Hvad de nuværende Stemmeberettigedes Fordeling efter Livsstilling angaar, er Forholdet meget ulige i Land og By, idet Forholdstallene for hver af Hovedklasserne vare som følger (se Tabellerne 4 og 92):

	Land.	By.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	939	509
» B. Private Betjente	17	160
» C. Arbejderklassen	15	225
» D. Embedsmænd	8	54
» E. Bestillingsmænd	17	43
» F. Uproduktive	4	9
Tilsammen	1000	1000

Som anført mangler der Opgave over Livsstilling for henimod 4000 af det hele Antal. Af disse maa imidlertid, efter hvad man før har oplyst (se Side 99) et beregnet Antal af 1000, der tilhøre Byerne, fortrinsvis være at henføre til Arbejderklassen, medens de øvrige maa antages fordelte som ovenstaaende 135698. Forholdet for Arbejderklassen og de dertil hørende Undergrupper skulde derfor være ubetydeligt høiere end i Tabel 148 angivet.

§ 88. De før meddelte Opgaver over den Udstrækning, hvori de nuværende Stemmeberettigede i den her brugte videre Forstand have ladet sig indføre i Mandtallet over de efter Grundloven Valgberettigede eller de Stemmeberettigede i snævrere Betydning samt over de Sidstes Deltagelse i Valgmandsvalgene samles her saaledes:

Antallet af de efter Grundloven Stemmeberettigede ved Valgene i 1876 udgjorde 71495 i Landdistrikterne og Ladestederne, 12838 i Kjøbstæderne, altsaa i det hele Rige 84333, hvilken Sum svarer til 611 pr. 1000 Stemmeberettigede i videste Forstand og til 46 pr. 1000 Individer. Disse Forhold vare, som man vil se af Anmærkingen til Side 102, temmelig lige for begge Landsdele. For tidligere Aar stillede Sagen sig saaledes (cfr. Tabellerne 10 og 98):

Tabel 149.

Aar.	Stemmed. efter Grundloven i Riget.	Samme pr. 1000 Individer.
1859	77924	50
1865	80939	48
1868	81087	47
1870	81549	47
1873	82185	46

I de i 1876 stedfundne Valgmandsvalg i Landdistrikterne og Ladestederne deltog 30117 Stemmeberettigede, i Kjøbstæderne 7056, altsaa i hele Riget 37173, der udgjør 441 for hvert 1000 Stemmeberettigede i snevrere Forstand og 269 for hvert 1000 Stemmeberettigede i videre Betydning. (Cfr. Tabellerne 11 og 99.)

Ved Valgmandsvalgene i nedennævnte Aar var Forholdet følgende (cfr. Tabellerne 12 og 100):

Tabel 150.

Aar.	Antal Vælgere i Riget.	Samme for hvert 1000 Stemmed. i snevrere Forstand.
1859	36710	471
1865	33881	418
1868	38457	474
1870	36656	449
1873	37373	455

II. Stemmeretserhvervelse tilfølgelse Erlæggelse af Skat af Formue eller Næring uden Hensyn til Skattens Størrelse.

(Det Daae-Sørenssenske Forslag.)

§ 89. Antallet af dem, der paa denne Basis med Forandring af tre Aars Skaterlæggelse til eet Aars Skatteiligning skulde erhverve Stemmeret, udgjør for Landdistrikterne efter directe Opgaver 92995, for Byerne 25805, altsaa for Riget 118800. For den første Landsdel kan Summen dog nærmest sættes til 96500 og for Byerne er den beregnet til 26500, saaledes at Hovedsummen for Riget skulde blive 123000*), der udgjør 68 pr. 1000 Individer. Antallet af de nye Stemmeberettigede bliver i Forhold til Folketallet noget mindre paa Landet end i Byerne, idet det hist udgjør 65, her 80 pr. 1000 Individer.

Sammenholder man Antallet af nye Stemmeberettigede med Summen af de nuværende, der for Riget er beregnet til 139500, udgjør Væxten 88 nye for hvert 100 nuværende Stemmeberettigede. For Landdistrikterne bliver den 84 pr. 100, men for Byerne 108 pr. 100.

Tænker man sig for Landdistrikternes Vedkommende den ovenomhandlede «personlige» Skat forandret til almindelig Næringsskat, vilde Antallet af nye Stemmeberettigede efter heromhandlede Forslag voxe med ca. 20500 (se Side 23 og Anm. Side 24, 1ste Spalte). For Riget vilde under denne Forudsætning Forholdet stille sig saaledes, at det hele Antal nye Stemmeberettigede vilde blive 143500, der udgjør 79 pr. 1000 Individer. For Landdistrikterne vilde Summen blive 117000 = 79 pr. 1000, for Byerne uforandret 26500 = 80 pr. 1000, saaledes at Forholdet vilde blive næsten ganske lige for begge Landsdele. Væxten vilde under samme Forudsætning blive 103 nye pr. 100 nuværende Stemmeberettigede; særskilt for Landdistrikterne vilde den blive 102, for Byerne uforandret 108 pr. 100 nuværende Stemmeberettigede.

Medregnes Personer i Tyendestilling, hvoraf Antallet for Landdistrikterne er anslaaet til ca. 9500 og for Byerne til ca. 500, voxer det hele Antal nye Stemmeberettigede i Riget til 133000 = 73 pr. 1000 Individer. For Land-

*) For Landdistrikterne er Summen Side 15 beregnet til ca. 95000. Hertil kommer imidlertid efter det anførte Sted et Antal af 1500, for hvis Vedkommende det ikke er oplyst, om de havde naaet 25 Aars Alderen, men som kunne antages at være saa gamle.

distrikterne bliver det da 106000 = 71 pr. 1000 og for Byerne 27000 = 81 pr. 1000.

Medtages baade Ydere ef «personlig» Skat og Tyende, bliver Hovedsummen af nye Stemmeberettigede i Riget 153500 = 84 pr. 1000. For Landdistrikterne bliver Summen 126500 = 86 pr. 1000, for Byerne som oven 27000 = 81 pr. 1000.

§ 90. De nye Stemmeberettigedes Livsstilling oplyses ved nedenstaaende Tabel, som dog kun omfatter ovennævnte 118800, hvorfor directe Opgaver haves, men ikke de øvrige 4200, der ere fremkomne ved Beregning. Af de sidste bestaa 2200 eller over Halvdelen af Saadanne, hvis Alder ikke er bleven oplyst. Da disse fortrinsvis maa antages at tilhøre Arbejderklassen, vil dennes Andel i det nye Vælgersamfund forsaavidt blive lidt større end efter Tabellen. Men det maa paa den anden Side erindres, at samtlige Beregninger ere byggede paa eet Aars Skatteilgning, og at Fordringen paa treaarig Skattebetaling just vil udelukke Personer af nævnte Klasse, og det muligens i et saadant Omfang, at dens Andel vil blive noget mindre end i Tabellen angivet.

Tabel 151.

Livsstillinger.	Nye Stemmeb. efter heromhandlede Forslag.	Nye Stemmeb. af hver Klasse pr. 1000 nye Stemmeb. overhovedet.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	24294	204
- B. Private Betjente	8829	74
- C. Arbejderklassen	70449	594
- D. Embedsmænd	—	—
- E. Bestillingsmænd	4988	42
- F. Uproduktive	10240	86
Tilsammen	118800	1000
Af Underklasser udhæves nedenstaaende:		
Af Klasse A:		
Gaardbrugere	2628	22
Leilædinge	1172	10
Forpagtere	1947	16
Fiskere	7626	65
Handelsmænd	1754	15

Livsstillinger.	Nye Stemmeb. efter nedenstaaende Forslag.	Nye Stemmeb. af hver Klasse pr. 1000 nye Stemmeb. overhovedet.
Skibsredere	254	2
Fragtemænd	202	2
Vognmænd	493	4
Agenter, Mæglere og dsl.	195	1
Bergværks- og Fabrikeiere	169	1
Haandværkere	7053	60
Privat-prakt. Læger og Dyr læger	133	1
Advokater og Sagførere	119	1
Huseiere	263	2
Af Klasse B:		
Betjente ved Jordbrug	551	5
Handelsbetjente	2202	19
Skibsførere	726	6
Jægteskipperere	277	2
Styrmænd	2284	19
Betjente ved Bergværks- og Fabrikdrift	1623	14
Af Klasse C:		
Husmænd	20805	175
Inderster	7709	66
Arbejdere ved Handel	778	7
Sømænd	6993	59
Jernbane- og Veiarbejdere	416	4
Bergværks- og Fabrikarbejdere	5634	47
Haandværksarbejdere	8912	75
Dagarbejdere	13724	116
Hjemmev. Sønner af Gaard- og Husmænd m. m.	2811	24
Af Klasse E:		
Bestillingsmænd i Statens Tjeneste	2485	21
Bestillingsmænd i Kommunens Tjeneste	2393	20
Af Klasse F:		
Føderaadsmænd	9584	81
Forhenværende Bestillingsmænd	55	—

Til Belysning af Forskjellen imellem Land og By hidsættes her efter Tabellerne 17 og 103 Forholdstallene for Hovedklasserne for hver af nævnte Landsdele.

	Landdistrik- terne.	Byerne.
Kl. A. Selvstændige Nærings- drivende	228	119
» B. Private Betjente . . .	43	185
» C. Arbejderklassen . . .	592	598
» D. Embedsmænd	—	—
» E. Bestillingsmænd . . .	28	93
» F. Uproduktive	109	5
Tilsammen	1000	1000

§ 91. Efter foranstaaende Opgaver bliver Hovedsummen af vordende Stemmeberettigede for Riget 262500, svarende til 145 pr. 1000 Individuer. For Landdistrikterne særskilt bliver Summen 211500, der udgjør 142 pr. 1000 og for Byerne særskilt 51000, lig 154 pr. 1000.

Medtages de »personlige» Skatteydere, voxer Summen for det hele Rige til 283000, svarende til 156 pr. 1000 Individuer. For Landdistrikterne særskilt bliver Summen da 232000, lig 156 pr. 1000, for Byerne bliver den uforandret 51000, lig 154 pr. 1000.

Medregnes Tyende, bliver Hovedsummen for Riget 272500, svarende til 150 pr. 1000 Individuer, for Landdistrikterne særskilt 221000, svarende til 148 pr. 1000 og for Byerne 51500, svarende til 155 pr. 1000.

Medregnes baade Tyende og personlige Skatteydere, bliver Hovedsummen for Riget 293000, svarende til 161 pr. 1000 Individuer, for Landdistrikterne særskilt 241500, svarende til 163 pr. 1000, og for Byerne 51500 som oven, svarende til 155 pr. 1000.

Hvis ogsaa de nuværende Stemmeretsbesiddere skulde blive den nye Regels Herredømme underkastede, vilde Summen for Riget blive 253000 = 139 pr. 1000, for Landdistrikterne særskilt 204500 = 138 pr. 1000 og for Byerne særskilt 48500 = 146 pr. 1000.*)

Til Sammenligning med de her anførte Resultater skal man meddele, hvorledes Forholdet antagelig vilde stille sig, om man indførte almindelig Stemmeret, saaledes at enhver 25aarig Mandsperson kom i Besiddelse deraf. Efter Folketællingen af 1865 var Antallet af

Mænd, der havde opnaaet nævnte Alder, i Landdistrikterne 320717, i Byerne 55937. Bearbejdelsen af Tællingen i 1875 er endnu ikke saa fremskreden, at man kan meddele Opgaver over Forholdet nu, men man vil selvfølgelig komme det meget nær, naar man for begge Landsdele beregner et Tillæg, svarende til den hele Folkemængdes Væxt siden førstnævnte Aar. Herefter skulde Antallet af 25aarige Mænd nu være 332000 i Landdistrikterne og 70000 i Byerne, altsaa i Riget 402000. Disse Tal svare for Landdistrikterne til 224 pr. 1000 Individuer af den hele Folkemængde, for Byerne til 210 og for det hele Rige til 221 pr. 1000. I ovennævnte Tal ere Tyende indbefattede. Naar man vil anstille en Sammenligning mellem Virkningen af almindelig Stemmeret og af det videstgaaende af Forslagene eller det Daae-Sørensenske, correspondere de nævnte Forhold altsaa nærmest til det Alternativ af sidstnævnte Forslag, der medtager Tjenere, og hvorefter det hele Antal vordende Stemmeberettigede i Riget, som anført, skulde blive 272500, svarende til 150 pr. 1000 Individuer. Forholdet mellem Virkningen af almindelig Stemmeret og af det videstgaaende Stemmeretsforslag kan herefter bestemmes saaledes, at det første giver en halv Gang saa mange Stemmeberettigede som det sidste eller ca. 50 Procent flere*).

I de »Føreløbige Resultater» meddelte man (se Side 26—27 og 55—56) endel Opgaver om Stemmeretsbesiddelsens Udstrækning i andre Lande. Disse gjaldt imidlertid kun de Stemmeberettigede i snevrere Forstand eller dem, der havde ladet sig indføre i Mandtal, og de give derfor ikke Anledning til nogen brugbar Sammenligning, da man her kun har med de Stemmeberettigede i videre Betydning at gjøre eller med dem, der have de fornødne materielle Kvalificationer, og der naturligvis ikke existerer noget almindeligt Forhold imellem begge Klasser, idet den Udstrækning, hvori de materielt Stemmeberettigede lade sig indskrive i Mandtal, vexler baade med Stedforholde og Tidsomstændigheder. Hos os udgjør, som oplyst Side 159, Forholdet for Tiden 611 Stemmeberettigede i snevrere af 1000 Stemmeberettigede i videre Forstand, men man kan ikke beregne, hvorledes Forholdet vilde stille sig under nye Stemmeretsvilkaar. Hvad de eventuelt nye Stemmeberettigede angaar, kan der maaske siges ligemeget for den Mening, at de ville

*) For Landdistrikterne er Summen Side 23 anført med 202912, men hertil kommer de i Anm. til Side 159 omhandlede 1500.

*) Der er selvfølgelig i intet af Ledene taget Hensyn til Inhabilitetsgrunde som Umyndiggjørelse, Straffældelse og Konkurstilstand eller til det Fradrag i Antallet, som disse vilde bevirke.

benytte sin Stemmeretsadkomst i mindre Udstrækning end de nuværende som omvendt, og hvad de Sidste betræffer, er det ikke usandsynligt, at Optagelsen af nye Samfundsklasser i Vælgersamfundet vil tilskynde dem til i højere Grad end nu at gjøre sin Ret virksom ved de Skridt, som dertil fordres. Man undlader derfor at gjen tage de nævnte Meddelelser om Antallet af Stemmeberettigede i andre Lande.*)

§ 92. De vordende Stemmeberettigedes Livsstilling oplyses ved nedenstaaende Tabel, der dog kun omfatter et Antal af 254498, medens det hele Antal ovenfor er beregnet til 262500. De manglende 8000 bestaa, efter hvad der foran er anført, af ca. 4000 nuværende Stemmeberettigede og et lige Antal nye Stemmeberettigede, der fortrinsvis tilhøre Arbejderklassen og de dertil hørende Underklasser.

I Henseende til de Bemærkninger, som derved kunne gjøres, skal man for at undgaa unødige Gjentagelse hen vise til, hvad man ved Tabel 151 har anført.

Tabel 152.

Livsstillinger.	Vordende Stemmeb. efter heromhandlede Forslag.	Vordende Stemmeb. af hver Klasse pr. 1000 vordende Stemmeb. overhovedet.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	141783	556
» B. Private Betjente	14487	57
» C. Arbejderklassen	77400	304
» D. Embedsmænd	2120	9
» E. Bestillingsmænd	7828	31
» F. Uproduktive	10880	43
Tilsammen	254498	1000
Af Underklasser udhæves nedenstaaende:		
Af Klasse A:		
Gaardbrugere	98087	389
Leilændinge	7551	30
Forpagtere	2156	9
Fiskere	8760	34

*) Om Antallet af materielt Stemmeberettigede forefindes, saavidt bekjendt, i fremmed Literatur ingen væsentlig Oplysning.

Livsstillinger.	Vordende Stemmeb. efter heromhandlede Forslag.	Vordende Stemmeb. af hver Klasse pr. 1000 vordende Stemmeb. overhovedet.
Handelsmænd	7089	28
Skibsredere	1361	5
Fragtemænd	380	1
Vognmænd	820	3
Agenter, Mæglere og desl.	407	2
Bergværks- og Fabrikeiere	455	2
Haandværkere	12745	50
Privat-prakt. Læger og Dyrlæger	261	1
Advokater og Sagførere	330	1
Huseiere	595	2
Af Klasse B:		
Betjente ved Jorbrug og Skovdrift	588	2
Handelsbetjente	2591	10
Skibsførere	5008	20
Jægteskipperne	291	1
Styrmænd	2634	10
Betjente ved Bergværks- og Fabrikdrift	1978	8
Af Klasse C:		
Husmænd	20996	86
Inderster	7769	31
Arbejdere ved Handel	1117	4
Sømænd	8146	32
Jernbane- og Veiarbejdere	465	2
Bergværks- og Fabrikarbejdere	6805	27
Haandværksarbejdere	11131	44
Dagarbejdere	15100	59
Hjemmev. Sønner af Gaard- og Husmænd m. m.	2826	11
Af Klasse E:		
Bestillingsm. i Statens Tjeneste	3942	15
Bestillingsm. i Kommunens do.	3767	15
Af Klasse F:		
Føderaadsmænd	9938	39
Forhenv. Embedsmænd	125	—
Forhenv. Bestillingsmænd	79	—

I Henseende til de vordende Stemmeberettigedes Livsstilling er Uligheden imellem Land og By væsentlig, hvilket sees, naar man sammenholder Tabellerne 25 og 108. Efter disse var nemlig Forholdstallene for hver af Hovedklasserne:

	Land.	By.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	618	305
- B. Private Betjente	29	173
- C. Arbejderklassen	276	420
- D. Embedsmænd	4	26
- E. Bestillingsmænd	22	69
- F. Uproduktive	51	7
Tilsammen	1000	1000

Medens altsaa de selvstændige Næringsdrivendes Klasse saavel i det hele Rige som særskilt i Landdistrikterne bliver Arbejderklassen overlegen, er det modsatte Tilfældet i Byerne. Forøvrigt indtage ogsaa de øvrige Hovedklasser et ganske forskelligt Standpunkt i By og Land.

Efter Tabel 152 rager af Underklasserne Gaardbrugerklassen i det hele Rige langt op over samtlige øvrige Klasser. Forholdstallet derfor er 389 af 1000, saaledes at henimod to Femtedele af samtlige vordende Stemmeberettigede ville tilhøre denne Klasse, og over en saadan Del, naar Leilændingsklassen tages med, hvis Forholdstal er 30. Næst Gaardbrugerklassen kommer Husmændene med Forholdstal 86, dernæst Dagarbejderne med 59, Haandværkerne med 50, Haandværksarbejderne med 44, Føderaadsmændene med 39 o. s. v.

III. Stemmeretserhvervelse paa Grundlag af Erlægelse af Skat efter antagen Indtægt af en vis Størrelse.

(Indtægtsforslagene.)

§ 93. I de forskellige Stemmeretsforslag, der gaa ud paa Stemmeretserhvervelse efter Indtægt, ere Satserne for Land og By combinerede paa ulige Maade, idet der til en større Indtægt i By overalt svarer en mindre i Bygd, hvad enten nu dette har sin Grund deri, at man har antaget Indtægtsansættelserne i sidstnævnte Landsdel for at ligge mere under det Sande end i førstnævnte, saa at ulige Størrelser i Virkeligheden svarede til hinanden, eller deri, at den samme Indtægt i begge Landsdele, uden Hensyn til, hvorledes det hermed forholder sig, vilde

frembringe et meget ulige Antal Stemmeberettigede. Af disse Forudsætninger, som formentlig begge have sin Rigtighed, godtgjøres den sidstes nærmere nedenfor.

De Indtægtscombinationer, som ere blevne bragte paa Bane, ere følgende:

400 Kr. paa Landet og 600 Kr. i Byerne,
400 » - - - 800 » - - - ,
480 » - - - 800 » - - - ,
600 » - - - 800 » - - - ,

saaledes forstaaet, at efter eet og samme Forslag skal en Indtægt af 400 Kr. paa Landet og en Indtægt af 600 Kr. i Byerne, en Indtægt af 400 Kr. paa Landet og 800 Kr. i Byerne o. s. v. medføre Stemmeret, men efter de forskellige Forslag derimod ikke Indtægter, som paa ethvert Sted ligge lavere end de nævnte Satser. *)

Combinerer man for det hele Rige Indtægtssatserne som nys anført, vil Antallet af nye Stemmeberettigede stille sig saaledes:

A. Efter en Indtægt af 400 Kr. paa Landet og 600 Kr. i Byerne:

Paa Landet 38500**) = 26 pr. 1000 Individer.
I Byerne 22000 = 66 - » -
I Riget 60500 = 33 pr. 1000 Individer.

B. Efter en Indtægt af 400 Kr. paa Landet og 800 Kr. i Byerne:

Paa Landet som oven 38500 = 26 pr. 1000 Individer.
I Byerne 12000**) = 36 - » -
I Riget 50500 = 28 pr. 1000 Individer.

C. Efter en Indtægt af 480 Kr. paa Landet og 800 Kr. i Byerne:

Paa Landet 26500**) = 18 pr. 1000 Individer.
I Byerne som oven . 12000 = 36 - » -
I Riget 38500 = 21 pr. 1000 Individer.

*) Til en Sats af 500 Kr. paa Landet har man, som anført Side 35, af der nævnte Grunde ikke taget noget Hensyn.

**) Istedetfor Tallet 38500 er tidligere opført 38474, men dette er her afrundet. Det samme er Tilfældet med Tallet 12000 (før angivet 11830), med Tallet 26500 (før angivet 26461) og med Tallet 17000 (før angivet 16681).

D. Efter en Indtægt af 600 Kr. paa Landet og 800 Kr. i Byerne:

Paa Landet 17000*) = 11 pr. 1000 Individer.
I Byerne som oven . 12000 = 36 - » —

I Riget 29000 = 16 pr. 1000 Individer.

Af Ovenstaaende sees, at ethvert af Indtægtsforslagene vilde frembringe et relativt større Antal nye Stemmeberettigede i Byerne end paa Landet. Meget fremtrædende bliver Forskjellen ved Combinationen A, hvor de laveste Forslag for begge Landsdele ere forbundne, medens den selvfølgelig bliver mindst ved Combinationen B, hvor den laveste Sats for Landet er forbundet med den høieste for Byerne. Combinerede man lige Satser for begge Landsdele, vilde Uligheden, som man af det Foregaaende vil indse, blive endnu betydeligere. En Sats af 400 Kr. for baade Land og By vilde nemlig give 38500 paa Landet og antagelig omkring 26000 i Byerne, altsaa henholdsvis 26 og 78 pr. 1000 Individer. En fælles Sats af 480 Kr. vilde give 26500 paa Landet og antagelig omkring 24000 i Byerne, altsaa 18 og 72 pr. 1000.

*) Se Anmærkningen paa foregaaende Side.

En fælles Sats af 600 Kr. vilde give henholdsvis 17000 og 22000, altsaa 11 og 66 pr. 1000, og en eensartet Sats af 800 Kr. henholdsvis 7000 og 12000, altsaa 5 og 36 pr. 1000 Individer. *)

Efter Indtægtsforslaget 400 Kr. Land, 600 Kr. By eller Combinationen A bliver Væxten for det hele Rige 43 nye Stemmeberettigede for hvert 100 nuværende (for Landdistrikterne 33, for Byerne 90 pr. 100), efter Indtægtsforslaget 400 Kr. Land, 800 Kr. By, Combinationen B, bliver den for Riget 36 (Landdistrikterne 33, Byerne 50), efter Indtægtsforslaget 480 Kr. Land, 800 Kr. By eller Combinationen C 28 (Landet 23, Byerne 50) og efter Indtægtsforslaget 600 Kr. Land, 800 Kr. By eller Combinationen D 21 (Landet 15, Byerne 50), alt pr. 100 nuværende Stemmeberettigede.

§ 94. De nye Stemmeberettigedes Livsstilling efter de forskellige Forslag fremstilles i følgende Tabel:

*) Antallet af nye Stemmeberettigede i Byerne er for Satserne 400 og 480 Kr. ansat til resp. 26000 og 24000, da det efter det Daae-Sørenssenske Forslag vilde blive 26500 og efter en Sats af 600 Kr. 22000.

Tabel 153.

Livsstillinger.	Nye Stemmeb. efter nedenstaaende Indtægtssatser.				Nye Stemmeb. af hver Klasse pr. 1000 nye Stemmeb. overhovedet efter nedenstaaende Indtægtssatser.			
	400 Kr. Land. 600 Kr. By.	400 Kr. Land. 800 Kr. By.	480 Kr. Land. 800 Kr. By.	600 Kr. Land. 800 Kr. By.	400 Kr. Land. 600 Kr. By.	400 Kr. Land. 800 Kr. By.	480 Kr. Land. 800 Kr. By.	600 Kr. Land. 800 Kr. By.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	12489	11784	8758	6567	212	238	232	233
- B. Private Betjente	7734	6803	6269	5664	131	137	166	201
- C. Arbejderklassen	32442	25086	17956	12039	550	507	476	428
- D. Embedsmænd	—	—	—	—	—	—	—	—
- E. Bestillingsmænd	4095	3635	3293	2966	69	73	87	105
- F. Uproduktive	2240	2223	1484	940	38	45	39	33
Tilsammen	59000	49531	37760	28176	1000	1000	1000	1000
Af Underklasser udhæves nedenstaaende:								
Af Klasse A:								
Gaardbrugere	1289	1285	958	661	22	26	25	23
Leilændinge	559	559	402	271	9	11	11	10

Livsstillinger.	Nye Stemmeb. efter nedenstaaende Indtægtsatser.				Nye Stemmeb. af hver Klasse pr. 1000 nye Stemmeb. overhovedet efter nedenstaaende Skattesatser.			
	400 Kr. Land. 600 Kr. By.	400 Kr. Land. 800 Kr. By.	480 Kr. Land. 800 Kr. By.	600 Kr. Land. 800 Kr. By.	400 Kr. Land. 600 Kr. By.	400 Kr. Land. 800 Kr. By.	480 Kr. Land. 800 Kr. By.	600 Kr. Land. 800 Kr. By.
	Forpagtere	995	991	742	540	17	20	20
Fiskere	3112	2801	1637	967	53	57	43	34
Handelsmænd	1222	1176	1038	923	21	24	27	33
Skibsredere	181	178	158	145	3	4	4	5
Fragtemænd	152	138	110	90	3	3	3	3
Vognmænd	466	407	401	392	8	8	11	14
Agenter, Mæglere og dsl.	190	175	174	174	3	4	5	6
Bergværks- og Fabrikeiere	141	134	126	121	2	3	3	4
Haandværkere	3426	3248	2277	1610	58	66	63	57
Privat-prakt. Læger og Dyr læger	127	127	124	122	2	3	3	4
Advokater og Sagførere	116	115	113	112	2	2	3	4
Huseiere	150	150	115	69	3	3	3	2
Af Klasse B:								
Betjente ved Jordbrug	403	396	322	255	7	8	9	9
Handelsbetjente	1975	1772	1683	1635	33	36	45	58
Skibsførere	652	591	549	522	11	12	12	19
Jægteskipper	157	151	126	101	3	3	3	4
Styrmænd	1980	1510	1338	1020	34	30	35	36
Betjente ved Bergværks- og Fabrikdrift.	1508	1439	1348	1264	26	29	36	45
Af Klasse C:								
Husmænd	5213	5207	3066	1581	88	105	81	56
Inderster	1932	1932	1131	657	33	39	30	24
Arbejdere ved Handel	585	103	103	103	10	2	3	4
Sømænd	4160	2655	1555	787	71	54	41	28
Jernbane- og Veiarbejdere	254	212	184	125	4	4	5	4
Bergværks- og Fabrikarbejdere	4752	3475	3083	2398	81	70	82	85
Haandværksarbejdere	7224	4711	4383	3666	123	95	116	130
Dagarbejdere	6208	5058	3304	1912	105	102	87	68
Hjemmeværende Sønner af Gaard- og Husmænd m. m.	566	566	304	126	10	12	8	4
Af Klasse E:								
Bestillingsmænd i Statens Tjeneste	2157	1982	1874	1769	37	40	50	63
Bestillingsmænd i Kommunens Tjeneste	1840	1565	1332	1117	31	31	35	40
Af Klasse F:								
Føderaadsmænd	1947	1945	1256	741	33	39	33	26

Tabellen er ufuldstændig, fordi den ikke angiver Livsstilling for ca. 1500 efter den første Combination, for ca. 1000 efter den anden, for ca. 750 efter den tredje og for ca. 800 efter den fjerde, hvilke Summer ere fremkomne ved Beregning og Afrunding.

§ 95. Efter det Ovenanførte vil Antallet af vordende Stemmeberettigede efter enhver af de før-omhandlede Combinationer stille sig saaledes:

A. Efter en Sats af 400 Kr. paa Landet og 600 Kr. i Byerne:

Paa Landet 153500 = 103 pr. 1000 Individer.
I Byerne 46500 = 140 » » —

I Riget 200000 = 110 pr. 1000 Individer.

B. Efter en Sats af 400 Kr. paa Landet og 800 Kr. i Byerne:

Paa Landet som oven 153500 = 103 pr. 1000 Individer.
I Byerne 36500 = 110 » » —

I Riget 190000 = 105 pr. 1000 Individer.

C. Efter en Sats af 480 Kr. paa Landet og 800 Kr. i Byerne:

Paa Landet 141500 = 95 pr. 1000 Individer.
I Byerne som oven . 36500 = 110 » » —

I Riget 178000 = 98 pr. 1000 Individer.

D. Efter en Sats af 600 Kr. paa Landet og 800 Kr. i Byerne:

Paa Landet 132000 = 88 pr. 1000 Individer.
I Byerne som oven . 36500 = 110 » » —

I Riget 168500 = 93 pr. 1000 Individer.

Af disse Combinationer er altsaa den under Litra B anførte, der forbinder den laveste Sats for Landet med den høieste for Byerne, den som i begge Landsdele vil frembringe det mest lige Antal vordende Stemmeberettigede i Forhold til Folketallet.

Endnu mere ligt vilde forøvrigt for Tiden en Sats af 480 Kr. paa Landet og af 1000 Kr. i Byerne virke; thi Antallet af vordende Stemmeberettigede vilde da

blive henholdsvis 141500 eller 95 pr. 1000 og 30000 eller 90 pr. 1000, og allerligest en Sats af 600 Kr. paa Landet og 1000 Kr. i Byerne, hvilken Forbindelse nemlig vilde give henholdsvis 132000 eller 88 pr. 1000 Individer og 30000 eller 90 pr. 1000 Individer.*)

Om ogsaa de nuværende Stemmeretsindehavere for at være stemmeberettigede skulde være ansatte til de ovennævnte Indtægter, vilde Forholdet blive som følger:

A. Efter en Sats af 400 Kr. paa Landet og 600 Kr. i Byerne:

Paa Landet 108500 = 73 pr. 1000 Individer.
I Byerne 42500**) = 126 » » —

I Riget 151000 = 83 pr. 1000 Individer.

B. Efter en Sats af 400 Kr. paa Landet og 800 Kr. i Byerne:

Paa Landet 108500 = 73 pr. 1000 Individer.
I Byerne 29000**) = 87 » » —

I Riget 137500 = 76 pr. 1000 Individer.

C. Efter en Sats af 480 Kr. paa Landet og 800 Kr. i Byerne:

Paa Landet 85500 = 58 pr. 1000 Individer.
I Byerne 29000**) = 87 » » —

I Riget 114500 = 63 pr. 1000 Individer.

D. Efter en Sats af 600 Kr. paa Landet og 800 Kr. i Byerne:

Paa Landet 63500 = 43 pr. 1000 Individer.
I Byerne 29000**) = 87 » » —

I Riget 92500 = 51 pr. 1000 Individer.

§ 96. De vordende Stemmeberettigedes Livsstilling oplyses ved nedenstaaende Tabel:

*) En Sats af henholdsvis 400 Kr. og 1000 Kr. vilde derimod, som man vil se, give adskillig flere Stemmeberettigede paa Landet, nemlig 103 pr. 1000 mod 90 pr. 1000 i Byerne.

**) Summen 42423 i Tabel 121 er afrundet til 42500 og Summen 28828 sammesteds til 29000.

Tabel 154.

Livsstillinger.	Vordende Stemmeb. efter nedestaaende Indtægtssatser.				Vordende Stemmeb. af hver Klasse pr. 1000 vord. Stemmeb. overhovedet efter nedest. Indtægtssatser.			
	400 Kr. Land. 600 Kr. By.	400 Kr. Land. 800 Kr. By.	480 Kr. Land. 800 Kr. By.	600 Kr. Land. 800 Kr. By.	400 Kr. Land. 600 Kr. By.	400 Kr. Land. 800 Kr. By.	480 Kr. Land. 800 Kr. By.	600 Kr. Land. 800 Kr. By.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	129978	129273	126247	124056	667	699	728	757
» B. Private Betjente	13392	12461	11927	11322	69	67	69	69
» C. Arbejderklassen	39393	32037	24907	18990	202	173	144	116
» D. Embedsmænd	2120	2120	2120	2120	11	11	12	13
» E. Bestillingsmænd	6935	6475	6133	5806	36	35	35	35
» F. Uproduktive	2880	2863	2124	1580	15	15	12	10
Tilsammen	194698	185229	173458	163874	1000	1000	1000	1000
Af Underklasser udhæves nedestaaende:								
Af Klasse A:								
Gaardbrugere	96748	96744	96417	96120	497	522	556	587
Leilændinge	6938	6938	6781	6650	36	37	39	41
Forpagtere	1204	1200	951	749	6	6	5	5
Fiskere	4246	3935	2771	2101	22	21	16	13
Handelsmænd	6557	6511	6373	6258	34	35	37	38
Skibsredere	1288	1285	1265	1252	7	7	7	8
Fragtemænd	330	316	288	268	2	2	2	2
Vognmænd	793	734	728	719	4	4	4	4
Agenter, Mæglere og deslige	402	387	386	386	2	2	2	2
Bergværks- og Fabrikeiere	427	420	412	407	2	2	2	2
Haandværkere	9118	8940	7969	7302	47	48	46	45
Privat-prakt. Læger og Dyr læger	255	255	252	250	1	1	1	2
Advokater og Sagførere	327	326	324	323	2	2	2	2
Huseiere	482	482	447	401	2	3	3	2
Af Klasse B:								
Betjente ved Jordbrug og Skovdrift	440	433	359	292	2	2	2	2
Handelsbetjente	2364	2161	2072	2024	12	12	12	12
Skibsførere	4934	4873	4831	4804	25	26	28	29
Jægteskipperne	171	165	140	115	-	-	-	-
Styrmænd	2330	1860	1688	1370	12	10	10	8
Betjente ved Bergværks- og Fabrikdrift	1863	1794	1703	1619	10	10	10	10
Af Klasse C:								
Husmænd	5404	5398	3257	1772	28	29	19	11
Inderster	1992	1992	1191	717	10	11	7	4
Arbejdere ved Handel	924	442	442	442	5	2	3	3
Sømænd	5313	3808	2708	1940	27	21	16	12

C. No. 14.

Livsstillinger.	Vordende Stemmeb. efter nederstaaende Indtægtssatser.				Vordende Stemmeb. af hver Klasse pr. 1000 vord. Stemmeb. overhovedet efter nedenst. Indtægtssatser.			
	400 Kr. Land.	400 Kr. Land.	480 Kr. Land.	600 Kr. Land.	400 Kr. Land.	400 Kr. Land.	480 Kr. Land.	600 Kr. Land.
	600 Kr. By.	800 Kr. By.	800 Kr. By.	800 Kr. By.	600 Kr. By.	800 Kr. By.	800 Kr. By.	800 Kr. By.
Jernbane- og Veiarbeidere	303	261	233	174	2	1	1	1
Bergværks- og Fabrikarbeidere	5923	4646	4254	3569	30	25	25	22
Haandværksarbeidere	9443	6930	6602	5885	49	37	38	36
Dagarbeidere	7584	6434	4680	3288	39	35	27	20
Hjemmeværende Sønner af Gaard- og Husmænd m. m.	581	581	319	141	3	3	2	-
Af Klasse E:								
Bestillingsmænd i Statens Tjeneste . . .	3614	3439	3331	3226	19	19	19	20
Bestillingsmænd i Kommunens Tjeneste .	3214	2939	2706	2491	17	16	16	15
Af Klasse F:								
Føderaadsmænd	2301	2299	1610	1095	12	12	9	7
Forhenværende Embedsmænd	125	125	125	125	-	-	-	-
Forhenværende Bestillingsmænd	46	42	35	34	-	-	-	-

I Tabellen mangler Opgave over Livsstilling for henimod 4000 nuværende Stemmeberettigede og de Side 166 ovenfor omhandlede nye Stemmeberettigede respective 1500, 1000, 750 og 800 efter enhver af Satserne. De Bemærkninger, som derved kunne gjøres, ere saa ofte fremsatte, at en Gjentagelse deraf synes uforuden.

Uligheden imellem Land og By i Henseende til de vordende Stemmeberettigedes Samfundsstilling efter enhver af Satserne fremgaar af en Sammenligning mellem Tabellerne 44 og 122. Heraf gjøres nedenstaaende Uddrag for Hovedklasserne, forsaavidt Forholdstallene angaar:

A. Efter Satsen 400 Kr. Land og 600 Kr. By.		
	Land.	By.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	770	327
» B. Private Betjente	34	184
» C. Arbejderklassen	148	381
» D. Embedsmænd	6	28
» E. Bestillingsmænd	25	73
» F. Uproduktive	17	7
Tilsammen	1000	1000

B. Efter Satsen 400 Kr. Land og 800 Kr. By.		
	Land.	By.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	770	393
» B. Private Betjente	34	208
» C. Arbejderklassen	148	276
» D. Embedsmænd	6	36
» E. Bestillingsmænd	25	79
» F. Uproduktive	17	8
Tilsammen	1000	1000

C. Efter Satsen 480 Kr. Land og 800 Kr. By.		
	Land.	By.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	814	393
» B. Private Betjente	33	208
» C. Arbejderklassen	110	276
» D. Embedsmænd	6	36
» E. Bestillingsmænd	24	79
» F. Uproduktive	13	8
Tilsammen	1000	1000

D. Efter Satsen 600 Kr. Land og 800 Kr. By.

	Land.	By.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	857	393
» B. Private Betjente	31	208
» C. Arbejderklassen	72	276
» D. Embedsmænd	7	36
» E. Bestillingsmænd	23	79
» F. Uproduktive.	10	8
Tilsammen	1000	1000

Efter samtlige Satses bliver altsaa Forskjellen mellem Land og By særdeles betydelig. For kun at nævne Arbejderklassen, ser man, at den i Byerne optræder med en ganske anden Styrke end paa Landet. Selv ved Satsen 400 Kr. Land og 800 Kr. By, der dog i Henseende til det hele Antal vordende Stemmeberettigede frembringer et nogenlunde lige Resultat og som ogsaa hvad den sociale Fordeling angaar viser den mindste Forskjel, er denne dog fremdeles meget stor.

Vil man for det hele Rige prøve Virkningerne af Indtægtsforslagene mod Virkningerne af det Daae-Sørensenske Forslag i Henseende til Klasesammensætningen, maa man sammenholde Tabellerne 152 og 154. Det vil deraf blandt andet sees, at de selvstændige Næringsdrivende efter sidstnævnte Forslag i Rækken af de vordende Stemmeberettigede optræde med 556 af 1000, men efter det videstgaaende Indtægtsforslag, nemlig 400 Kr. Land og 600 Kr. By, med 667 af 1000, medens omvendt Arbejderklassens Andel formindskes fra 304 til 202. Gaardbrugerklassen vil efter førstnævnte Forslag erholde 389 af 1000, men efter sidstnævnte 497 af 1000, Husmandsklassen henholdsvis 86 og 28 o. s. v.

IV. Stemmeretserhvervelse paa Grundlag af Erlægelse af Skat af en vis Størrelse.

(Skatteforslagene.)

§ 97. De Forbindelser, som i ovennævnte Stortingsdokument No. 91 for 1876 II Litr. e ere bragte paa Bane, ere en Sats af 3 Kr. paa Landet og 6 Kr. i Byerne og en Sats af 4 Kr. paa Landet og 8 Kr. i Byerne.

Efter disse to Combinationer vil Antallet af nye Stemmeberettigede stille sig saaledes:

A. Efter en Skattesats af 3 Kr. paa Landet og 6 Kr. i Byerne:

Paa Landet	55000*)	=	37 pr. 1000 Individider.
I Byerne	10000	=	30 » » —
I Riget	65000	=	35 pr. 1000 Individider.

B. Efter en Skattesats af 4 Kr. paa Landet og 8 Kr. i Byerne:

Paa Landet	42000*)	=	28 pr. 1000 Individider.
I Byerne	7500	=	23 » » —
I Riget	49500	=	27 pr. 1000 Individider.

Differencen mellem Land og By er altsaa efter disse Forslag ikke særdeles stor, men dog heller ikke ganske uvæsentlig. Endnu mindre vilde Forskjellen blive, hvis man combinerede en Sats af 3 Kr. paa Landet med en Sats af 4 Kr. i Byerne eller en Sats af 4 Kr. paa Landet med en Sats af 6 Kr. i Byerne. Herefter vilde nemlig Forholdet stille sig saaledes:

C. Efter en Skattesats af 3 Kr. paa Landet og 4 Kr. i Byerne:

Paa Landet	55000	=	37 pr. 1000 Individider.
I Byerne	13500	=	41 » » —
I Riget	68500	=	37 pr. 1000 Individider.

D. Efter en Skattesats af 4 Kr. paa Landet og 6 Kr. i Byerne:

Paa Landet	42000	=	28 pr. 1000 Individider.
I Byerne	10000	=	30 » » —
I Riget	52000	=	28 pr. 1000 Individider.

Derimod vilde lige Skattesatser frembringe et meget ulige Antal nye Stemmeberettigede, idet en fælles Skattesats af 4 Kr. vilde give 42000 paa Landet eller 28 pr. 1000 og 13500 i Byerne eller 41 pr. 1000, og en fælles Skattesats af 6 Kr. 26000 paa Landet eller 17 pr. 1000 og 10000 i Byerne eller 30 pr. 1000.

Dette Forhold kan ingen Forundring vække, naar man henser til den ganske anderledes store Udstrækning, hvori der i Byerne udlignes Skat paa Formue og Næring. Det hele Beløb deraf udgjorde nemlig for Aaret

*) Summen 54860 Side 55 er her afrundet til 55000 og Summen 41776 sammesteds til 42000.

C. No. 14.

1873, som oven anført, 9.5 Kr. pr. Individ, medens det tilsvarende for Landdistrikterne kun var 2.1 Kr. Man skulde herefter have ventet at erholde et endnu mindre Antal nye Stemmeberettigede paa Landet, sammenlignet med Byerne. Men Sagen er, at Skatternes Fordeling i dette Forhold virker i en modsat Retning. I Byerne er nemlig Skatteprogressionen meget større, saa at en særdeles betydelig Del af Skatten falder paa de mere velstaaende og nu overhovedet stemmeberettigede Klasser, medens Progressionen i Landdistrikterne, om end stor nok for de laveste Indtægtssatser, dog hurtig aftager og aftager saa stærkt, at den for de høiere Indtægter er særdeles liden, hvoraf det her bliver en Følge, at en forholdsvis betydelig Anpart af Skatten falder paa de

mindre bemidlede og nu for den største Del ikke stemmeberettigede Personer. *)

Efter ovennævnte Combination A bliver Væksten af Stemmeberettigede 47, efter Combinationen B 35, efter Combinationen C 49 og efter Combinationen D 37 nye Stemmeberettigede pr. 100 nuværende. Combinationen C vil altsaa frembringe omtrent Halvparten saa mange nye som der nu er Stemmeberettigede, Combinationen B omtrent en Trediedel deraf. Med Hensyn til Væksten for hver af ovennævnte Landsdele henvises til Side 56 for Landdistrikterne og Side 134 for Byerne.

§ 98. De nye Stemmeberettigedes Livsstilling fremstilles i følgende Tabel:

*) Cfr. Bilag til Kommissionsbetænkning om det kommunale Skattevæsen af 1871 Side 84.

Tabel 155.

Livsstillinger.	Nye Stemmeb. efter nedenstaaende Skattesatser.				Nye Stemmeb. af hver Klasse pr. 1000 nye Stemmeb. overhovedet efter nedenstaaende Skattesatser.			
	3 Kr. Land. 6 Kr. By.	4 Kr. Land. 8 Kr. By.	3 Kr. Land. 4 Kr. By.	4 Kr. Land. 6 Kr. By.	3 Kr. Land. 6 Kr. By.	4 Kr. Land. 8 Kr. By.	3 Kr. Land. 4 Kr. By.	4 Kr. Land. 6 Kr. By.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	16037	12991	16420	13281	253	271	246	262
- B. Private Betjente	6628	5809	7189	6269	104	120	108	124
- C. Arbejderklassen	31393	21648	33497	23054	495	448	502	455
- D. Embedsmænd	—	—	—	—	—	—	—	—
- E. Bestillingsmænd	3593	3148	3800	3337	57	65	57	66
- F. Uproduktive	5803	4684	5809	4692	91	96	87	93
Tilsammen	63454	48280	66715	50633	1000	1000	1000	1000
Af Underklasserne udhæves nedenstaaende:								
Af Klasse A:								
Gaardbrugere	1936	1705	1940	1705	31	36	29	33
Leilændinge	741	614	741	614	11	13	11	12
Forpagtere	1218	1020	1218	1022	19	21	18	20
Fiskere	5161	3975	5330	4089	81	82	80	81

Livsstillinger.	Nye Stemmeb. efter nedenstaaende Skattesatser.				Nye Stemmeb. af hver Klasse pr. 1000 nye Stemmeb. overhovedet efter nedenstaaende Skattesatser.			
	3 Kr. Land. 6 Kr. By.	4 Kr. Land. 8 Kr. By.	3 Kr. Land. 4 Kr. By.	4 Kr. Land. 6 Kr. By.	3 Kr. Land. 6 Kr. By.	4 Kr. Land. 8 Kr. By.	3 Kr. Land. 4 Kr. By.	4 Kr. Land. 6 Kr. By.
Handelsmænd	1424	1309	1443	1332	22	27	22	26
Skibsredere	225	218	225	218	4	5	3	4
Fragtemænd	152	134	166	140	2	3	2	3
Vognmænd	291	227	326	251	5	5	5	5
Agenter, Mæglere og dsl.	156	149	162	155	2	3	2	3
Bergværks- og Fabrikeiere	145	131	145	137	2	3	2	3
Haandværkere	4132	3093	4235	3173	65	64	63	63
Privat-prakt. Læger og Dyrlæger	130	129	130	129	2	3	2	3
Advokater og Sagførere	118	115	118	118	2	2	2	3
Huseiere	138	100	140	100	2	2	2	2
Af Klasse B:								
Betjente ved Jordbrug og Skovdrift	468	423	471	424	7	9	7	8
Handelsbetjente	1758	1573	1853	1709	28	33	28	34
Skibsførere	564	510	597	542	9	11	9	17
Jægteskipperne	215	184	233	190	3	4	3	4
Styrmænd	1511	1280	1809	1431	24	27	27	28
Betjente ved Bergværks- og Fabrikdrift.	1230	1080	1290	1138	19	22	19	22
Af Klasse C:								
Husmænd	8353	5710	8355	5710	132	118	125	113
Inderster	3892	2853	3892	8253	61	59	58	56
Arbejdere ved Handel	124	50	224	124	2	1	3	3
Sømænd	3744	2681	4275	2862	59	56	64	57
Jernbane- og Veiarbejdere	196	131	211	135	3	3	3	3
Bergværks- og Fabrikarbejdere	2640	1896	2980	2102	42	39	45	42
Haandværksarbejdere	3489	2152	4244	2921	55	45	64	57
Dagarbejdere	6074	4162	6341	4280	96	86	95	85
Hjemmæværende Sønner af Gaard- og Husmænd m. m.	1240	798	1240	798	20	17	19	16
Af Klasse E:								
Bestillingsmænd i Statens Tjeneste	1906	1727	1992	1808	30	36	30	35
Bestillingsmænd i Kommunens Tjeneste	1621	1372	1732	1472	26	28	26	29
Af Klasse F:								
Føderaadsmænd	5264	4195	5262	4196	83	87	79	83

C. No. 14.

Tabellen undlader at give Oplysning om Livsstilling for ca. 1500 nye Stemmeberettigede efter den første Sats, ca. 1200 efter den anden, ca. 1800 efter den tredje og ca. 1400 efter den fjerde, hvilke samtlige ere fremkomne ved Beregning og Afrunding af Summer.

§ 99. Efter det Ovenanførte vil Antallet af vordende Stemmeberettigede efter de omhandlede Skattecombinationer blive som følger:

A. Efter en Skattesats af 3 Kr. paa Landet og 6 Kr. i Byerne:

Paa Landet	170000 = 114 pr. 1000 Individer.
I Byerne	34500 = 104 » » —
I Riget	204500 = 112 pr. 1000 Individer.

B. Efter en Skattesats af 4 Kr. paa Landet og 8 Kr. i Byerne.

Paa Landet	157000 = 105 pr. 1000 Individer.
I Byerne	32000 = 97 » » —
I Riget	189000 = 104 pr. 1000 Individer.

Efter Skattecombinationen A:	172500 = 95 pr. 1000 Individer
— —	B: 149000 = 82 » » —
— —	C: 177500 = 98 » » —
— —	D: 152500 = 84 » » —

Forholdet for de forskellige Landsdele vil sees af det første af nedenstaaende Sammendrag.

C. Efter en Skattesats af 3 Kr. paa Landet og 4 Kr. i Byerne:

Paa Landet	170000 = 114 pr. 1000 Individer.
I Byerne	38000 = 115 » » —
I Riget	208000 = 114 pr. 1000 Individer.

D. Efter en Skattesats af 4 Kr. paa Landet og 6 Kr. i Byerne:

Paa Landet	157000 = 105 pr. 1000 Individer.
I Byerne	34500 = 104 » » —
I Riget	191500 = 105 pr. 1000 Individer.

De to sidste Forbindelser give altsaa et næsten ganske lige Antal vordende Stemmeberettigede i Land og By

Hvis man ogsaa vilde anvende Skatteforslagene paa de nuværende Stemmeberettigede, vilde Forholdet for det hele Rige blive:

§ 100. De vordende Stemmeberettigedes Livsstilling oplyses ved nedenstaaende Tabel:

Tabel 156.

Livsstillinger.	Vordende Stemmeb. efter nedenstaaende Skattesatser.				Vordende Stemmeb. af hver Klasse pr. 1000 vord. Stemmeb. overhovedet efter nedenst. Skattesatser.			
	3 Kr. Land. 6 Kr. By.	4 Kr. Land. 8 Kr. By.	3 Kr. Land. 4 Kr. By.	4 Kr. Land. 6 Kr. By.	3 Kr. Land. 6 Kr. By.	4 Kr. Land. 8 Kr. By.	3 Kr. Land. 4 Kr. By.	4 Kr. Land. 6 Kr. By.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	133526	130480	133909	130770	670	709	662	702
» B. Private Betjente	12286	11467	12847	11927	62	62	63	64
» C. Arbejderklassen	38344	28599	40448	30005	193	155	200	161
» D. Embedsmænd	2120	2120	2120	2120	11	12	10	11
» E. Bestillingsmænd	6433	5988	6640	6177	32	33	33	33
» F. Uproduktive	6443	5324	6449	5332	32	29	32	29
Tilsammen	199152	183978	202413	186331	1000	1000	1000	1000

Livsstillinger.	Vordende Stemmeb. efter nedens- staaende Skattesatser.				Vordende Stemmeb. af hver Klasse pr. 1000 vord. Stemmeb. overhove- det efter nedenst. Skattesatser.			
	3 Kr. Land. 6 Kr. By.	4 Kr. Land. 8 Kr. By.	3 Kr. Land. 4 Kr. By.	4 Kr. Land. 6 Kr. By.	3 Kr. Land. 6 Kr. By.	4 Kr. Land. 8 Kr. By.	3 Kr. Land. 4 Kr. By.	4 Kr. Land. 6 Kr. By.
Af Underklasserne udhæves nedens- staaende:								
Af Klasse A:								
Gaardbrugere	97395	97164	97399	97164	484	528	482	522
Leilændinge	7120	6993	7120	6993	36	38	35	38
Forpagtere	1427	1229	1427	1231	7	7	7	7
Fiskere	6295	5109	6464	5223	32	28	32	28
Handelsmænd	6759	6644	6778	6667	34	36	33	36
Skibsredere	1332	1325	1332	1325	7	7	7	7
Fragtemænd	330	312	344	318	2	2	2	2
Vognmænd	618	554	653	578	3	3	3	3
Agenter, Mæglere og deslige	368	361	374	367	2	2	2	2
Bergværks- og Fabrikeiere	431	417	431	423	2	2	2	2
Haandværkere	9824	8785	9927	8865	49	48	49	48
Privat-prakt. Læger og Dyr læger	258	257	258	257	1	1	1	1
Advokater og Sagførere	329	326	329	329	2	2	2	2
Huseiere	470	432	472	432	2	2	2	2
Af Klasse B:								
Betjente ved Jordbrug og Skovdrift	505	460	508	461	3	3	3	2
Handelsbetjente	2147	1962	2242	2098	11	11	11	11
Skibsførere	4846	4792	4879	4824	24	26	24	26
Jægteskipperne	229	198	247	204	1	1	1	1
Styrmænd	1861	1630	2159	1781	9	9	11	10
Betjente ved Bergværks- og Fabrikdrift	1585	1435	1645	1493	8	8	8	8
Af Klasse C:								
Husmænd	8544	5901	8546	5901	43	32	42	32
Inderster	3952	2913	3952	2913	20	16	20	16
Arbejdere ved Handel	463	389	563	463	2	2	3	2
Sømænd	4897	3834	5428	4015	25	21	27	22
Jernbane- og Veiarbejdere	245	180	260	184	1	-	1	-
Bergværks- og Fabrikarbejdere	3811	3067	4151	3273	20	17	21	18
Haandværksarbejdere	5708	4371	6463	5140	28	24	32	28
Dagarbejdere	7450	5538	7717	5656	37	30	38	30
Hjemmeværende Sønner af Gaard- og Hus- mænd m. m.	1255	813	1255	813	6	4	6	4
Af Klasse E:								
Bestillingsmænd i Statens Tjeneste	3363	3184	3449	3265	17	17	17	18
Bestillingsmænd i Kommunens Tjeneste	2995	2746	3106	2846	15	15	15	15
Af Klasse F:								
Føderaadsmænd	5618	4549	5619	4550	28	25	28	24
Forhenværende Embedsmænd	125	125	125	125	-	-	-	-
Forhenværende Bestillingsmænd	52	47	54	47	-	-	-	-

Tabellen meddeler ingen Oplysning for ovennævnte nye Stemmeberettigede og ca. 4000 nuværende Stemmeberettigede, der ere fremkomne dels ved Beregning, dels, men i mindre Grad ved Afrunding af Summer. Forsaa vidt man derved for nogen Del har faaet et for lidet Antal af Arbejderklassen, gjentager man her en ofte gjort Bemærkning om, at Beregningerne ere baserede paa Skatteiligning istedetfor Skaterlæggelse, hvilken Modification paa den anden Side vistnok har gjort Arbejderklassens Andel høiere, end den skulde være.

Uligheden mellem Land og By i Henseende til de vordende Stemmeberettigedes Livsstilling, der ogsaa efter enhver af Skattesatserne er meget betydelig, oplyses for Hovedklassernes Vedkommende ved nedenstaaende Ud- drag af Tabellerne 65 og 136:

	Land 3 Kr. By 6 Kr.	
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	722	414
- B. Private Betjente	32	208
- C. Arbejderklassen	180	256
- D. Embedsmænd	5	38
- E. Bestillingsmænd	24	75
- F. Uproduktive	37	9
Tilsammen	1000	1000

	Land 4 Kr. By 8 Kr.	
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	764	437
- B. Private Betjente	33	209
- C. Arbejderklassen	140	230
- D. Embedsmænd	6	41
- E. Bestillingsmænd	24	74
- F. Uproduktive	33	9
Tilsammen	1000	1000

	Land 3 Kr. By 4 Kr.	
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	722	388
- B. Private Betjente	32	205
- C. Arbejderklassen	180	290
- D. Embedsmænd	5	35
- E. Bestillingsmænd	24	74
- F. Uproduktive	37	8
Tilsammen	1000	1000

	Land 4 Kr. By 6 Kr.	
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	764	414
- B. Private Betjente	33	208
- C. Arbejderklassen	140	256
- D. Embedsmænd	6	38
- E. Bestillingsmænd	24	75
- F. Uproduktive	33	9
Tilsammen	1000	1000

Med Tabel 156 bør forøvrigt sammenholdes Tabellerne 148, 152 og 154, der vise de nuværende Stemmeberettigedes Fordeling efter Livsstilling samt de vordendes ifølge det Daae-Sørenssenske Forslag og Indtægtsfor- slagene.

V. Stemmeretserhvervelse paa Grundlag af Eie af Hus paa Landet og af Skib eller Skibspart samt Ansættelse som Bestillingsmand.

(Det Aallske Forslag.)

§ 101. Antallet af dem, som efter dette For- slag skulde blive stemmeberettigede, er Side 84 for Landdistrikterne beregnet til 16843 eller afrundet 17000, svarende til 11 pr. 1000 Individuer, og for Byerne Side 152 til 3000, svarende til 9 pr. 1000 Individuer. For hele Riget skulde Hovedsummen af nye Stemmeberetti- gede saaledes blive 20000, svarende til 11 pr. 1000 Indi- vider. Som tidligere bemærket, er det for førstnævnte Landsdel Eie af Hus, der fortrinsvis kommer i Betragt- ning her, for sidstnævnte derimod Ansættelse som Be- stillingsmand. Det er Bestillingsmændenes relative Tal- righed i Byerne, som bringer Forholdet for dem saavidt høit op som angivet, endskjønt Eie af Hus ikke der har nogen Virkning som ny Stemmeretsadkomst. Besiddelse af Skib eller Skibspart er, som før anført, i begge Lands- dele af ganske underordnet Betydning.

Efter det Oplyste bliver Væksten for Riget 14 nye Stemmeberettigede pr. 100 nuværende; for Landdistrik-terne er den 15, for Byerne 12 pr. 100.

§ 102. De nye Stemmeberettigedes Livsstil- ling er for Landdistrikternes Vedkommende angivet i ovenstaaende Tabel 80, der dog er ufuldstændig, fordi den ikke gjør Rede for samtlige de Arbeidere og navnlig de Husmænd, som høre hid (se Side 85, 2den Spalte). Hvad Byerne angaar, bestaa de af de ovennævnte 2520 nu ikke-stemmeberettigede Bestillingsmænd, hvortil kom- mer de 162 Eiere af Skib eller Skibspart, hvorfor man

har directe Opgaver, og hvis Livsstilling er oplyst Side 150.*) Herefter sammensættes følgende Tabel for Riget:

Tabel 157.

Livsstillinger.	Nye Stemmeb. af nedenstaaende Klasser.	Nye Stemmeb. af hver Klasse pr. 1000 nye Stemmeb. overhovedet.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	4072	242
- B. Private Betjente	696	41
- C. Arbejderklassen	6430	381
- D. Embedsmænd	—	—
- E. Bestillingsmænd	5234	310
- F. Uproduktive	438	26
Tilsammen	16870	1000

Som anført, skulde Arbejderklassen, om fuldstændige Opgaver havde, være noget stærkere repræsenteret i Rækken.

§ 103. Efter det Ovenanførte skulde det hele Antal vordende Stemmeberettigede efter dette Forslag for Riget blive 159500, svarende til 88 pr. 1000 Individuer, for Landdistrikterne særskilt 132000, ligeledes svarende til 88 pr. 1000 Individuer og for Byerne 27500, svarende til 83 pr. 1000 Individuer.

§ 104. De vordende Stemmeberettigedes Livsstilling oplyses ved nedenstaaende

Tabel 158.

Livsstillinger.	Vord. Stemmeb. efter heromhandlede Forslag.	Vord. Stemmeb. af hver Klasse pr. 1000 vord. Stemmeb. overhovedet.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	121561	797
- B. Private Betjente	6354	42
- C. Arbejderklassen	13381	88
- D. Embedsmænd	2120	13
- E. Bestillingsmænd	8074	53
- F. Uproduktive	1078	7
Tilsammen	152568	1000

*) Det hele Antal opgivne Eiere af Skib eller Skibspart er 176, men herfra er selvfølgelig draget de deri indbefattede 14 Bestillingsmænd.

Livsstillinger.	Vord. Stemmeb. efter heromhandlede Forslag.	Vord. Stemmeb. af hver Klasse pr. 1000 vord. Stemmeb. overhovedet.
Udhævede Underklasser:		
Gaardbrugere	95459	626
Forpagtere	618	4
Fiskere	1596	10
Handelsmænd	5656	37
Skibsredere	1272	8
Fragtemænd	254	2
Haandværkere	6642	44
Skibsførere	4428	29
Styrmænd	511	3
Husmænd	3605	23
Inderster	138	1
Sømænd	1983	13
Bergværks- og Fabrikarbejdere	1672	11
Haandværksarbejdere	2833	19
Dagarbejdere	2219	15
Føderaadmænd	760	5

Som man ser, omfatter Tabellen ikke samtlige herhen hørende 159500, men kun 152568, og den giver saaledes ingen Oplysning om de manglende 6932 Personers Livsstilling, der ere fremkomne ved Beregning, delvis Afrunding af Summer. Efter det før oplyste kommer heraf antagelig lidt over 3000 paa Arbejderklassen og deraf igjen en Hoveddel paa Husmandsklassen, saaledes at Forholdstallene for disse Klasser skulde blive noget høiere end i Tabellen angivet, medens de øvrige ville være fordelte paa samtlige Klasser.

Til Sammenligning mellem Land og By i Henseende til de vordende Stemmeberettigedes Livsstilling hidsættes nedenstaaende Uddrag af Tabellerne 83 og 145, der, for Hovedklasserne angiver Antallet pr. 1000 Stemmeberettigede overhovedet:

	Land.	By.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	866	460
- B. Private Betjente	20	146
- C. Arbejderklassen	64	203
- D. Embedsmænd	7	49
- E. Bestillingsmænd	36	134
- F. Uproduktive	7	8
Tilsammen	1000	1000

C. No. 14.

Med ovenstaaende Tabel 158 bør sammenholdes Tabel 148, der oplyser de nuværende Stemmeberettigedes Livsstilling, og Tabellerne 152, 154 og 156, der angiver de vordende Stemmeberettigedes sociale Sammensætning efter de før behandlede Forslag.

§ 105. Man skal slutte dette Afsnit med et Sammendrag for Riget af de Opgaver, der i Tabellerne 76 og 141 ere meddelte angaaende de stemmeberettigede og de ikke-stemmeberettigede Bestillingsmænds Fordeling paa de dertil hørende Underklasser:

Tabel 159.

Underklasser.	Stemmeb. Bestillingsmænd.	Ikke-Stemmeb. Bestillingsmænd.	Tilsammen af hver Klasse.	Af hvert Hundrede af hver Klasse var altsaa	
				stemmeberettigede.	ikke-stemmeberettigede.
Lensmænd	286	77	363	79	21
Ansatte ved Toldvæsenet	211	405	616	34	66
— » Skattevæsenet	45	40	85	53	47
— » Fyr- og Lodsvæsenet	410	444	854	48	52
— » Postvæsenet	39	63	102	38	62
— » Telegrafvæsenet	31	172	203	15	85
— » Forstvæsenet	17	26	43	40	60
— i Kirkens Tjeneste	399	314	713	56	44
— » Skolens —	689	1420	2109	33	67
— » militær —	219	634	853	26	74
— » Politiets —	107	436	543	20	80
— » Brandvæsenets —	35	153	188	19	81
Andre Slags Bestillingsmænd	352	1050	1402	25	75
Tilsammen	2840	5234	8074	35	65

Efter hvad man før har oplyst, er Forholdet noget forskjelligt for Land og By. Hist var nemlig af samtlige Bestillingsmænd 40 Procent stemmeberettigede, 60 Procent ikke-stemmeberettigede, medens her kun 29 Procent vare stemmeberettigede, 71 Procent ikke-stemmeberettigede.

VI. Stemmeretserhvervelse paa Grundlag af Eie af Hus og Skib, Ansættelse som Bestillingsmand og Erlæggelse af Skat efter antagen Indtægt af en vis Størrelse eller af et vist Skattebeløb.

(Storthingsdokument No. 91 for 1876, IV).

§ 106. Af de to førstnævnte Vilkaar er Eie af Skib og Ansættelse som Bestillingsmand fælles for Land og By, hvorimod Bestemmelsen om Eie af Hus alene gjælder Landdistrikterne. Combinationen med Indtægtsvil-

kaaret er i ovennævnte Storthingsdokument foreslaet saaledes, at der til en Indtægtssats af 600 Kr. paa Landet svarer en Indtægtssats af 800 Kr. i Byerne. Efter denne Forbindelsesmaade skulde det hele Antal nye Stemmeberettigede for Riget blive 40500 lig 22 pr. 1000 Individer, hvoraf tilfølg ovenstaaende Beregninger 28000 eller 19 pr. 1000 kommer paa Landdistrikterne og 12500 eller 38 pr. 1000 kommer paa Byerne. Denne Combination vilde altsaa frembringe et i Forhold til Folketallet dobbelt saa stort Antal Stemmeberettigede i Byerne som paa Landet. Derimod vilde en Forbindelse med en Sats af 600 Kr. paa Landet og 1000 Kr. for Byerne i førstnævnte Landsdel, som anført, skabe 28000 nye Stemmeberettigede eller 19 pr. 1000 og i sidstnævnte Landsdel 7000 eller 21 pr. 1000, altsaa kun lidt flere Stemmeberettigede i Byerne, medens en Combination med en Sats af 480 Kr. paa Landet og 1000 Kr. i Byerne vilde skabe hist 35000 eller 24 pr. 1000 og her 7000 eller 21 pr. 1000, altsaa lidt flere paa Landet end i Byerne.*)

*) En Combination af 480 Kr. paa Landet og 800 Kr. i Byerne vilde efter det Anførte give henholdsvis 24 og 38 pr. 1000. Man ser, at man her som ved de ublandede Indtægtsforslag maa combinere en lav Sats for Landet med en høi for Byerne, naar Antallet af nye Stemmeberettigede skal blive nogenlunde ligt for begge Landsdele. Det bemærkes forøvrigt, at de oven Side 89 og 154 meddelte Tal her ere afrundede, nemlig for Landdistrikterne 34961 til 35000 og 27687 til 28000, og for Byerne 12564 til 12500 og 6776 til 7000.

De i Overskriften til dette Afsnit nævnte to første Vilkaar ere i foranførte Storthingsdokument ogsaa forbundne med tvende Skattesatser, nemlig med en Sats af 4 Kr. for Landet og 8 Kr. for Byerne. Virkningen af en Sats af 4 Kr. for Landet i den heromhandlede Forbindelse har man i Anmærkningen til Side 90, 1ste Spalte anslaaet til 48000 nye Stemmeberettigede eller 32 pr. 1000 Individer, medens Virkningen af en Sats af 8 Kr. for Byerne i samme Forbindelse efter directe Opgaver skulde blive 8500 (nøiagtig 8578) eller 26 pr. 1000 Individer. For Riget skulde altsaa Hovedsummen af nye Stemmeberettigede blive 56500, svarende til 31 pr. 1000 Individer.

Det første af nedenstaaende Sammendrag vil vise, hvilket Overskud af nye Stemmeberettigede de heromhandlede Forslag med en Indtægtssats af 600 paa Landet og 800 Kr. i Byerne og med en Skattesats af henholdsvis 4 og 8 Kr. ville give fremfor de tilsvarende ublandede Indtægts- og Skatteforslag.

Efter disse Forslag bliver Væksten af Stemmeberettigede som følger: med en Indtægtssats af 600—800 Kr. 29, med en Indtægtssats af 600—1000 Kr. 25, med en Indtægtssats af 480—1000 Kr. 30 og med en Skattesats af 4—8 Kr. 41 nye Stemmeberettigede pr. 100 nuværende.

§ 107. De nye Stemmeberettigedes Livsstilling fremstilles i nedenstaaende Tabel:

Tabel 160.

Livsstilling.	Nye Stemmeb. efter heromhandlede Forslag med Indtægt 600 Kr. Land, 800 Kr. By.	Nye Stemmeb. af hver Kl. pr. 1000 nye Stemmeb. overhovedet.	Nye Stemmeb. efter heromhandlede Forslag med Indtægt 600 Kr. Land, 1000 Kr. By.	Nye Stemmeb. af hver Kl. pr. 1000 nye Stemmeb. overhovedet.	Nye Stemmeb. efter heromhandlede Forslag med Indtægt 480 Kr. Land, 1000 Kr. By.	Nye Stemmeb. af hver Kl. pr. 1000 nye Stemmeb. overhovedet.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	9125	261	8434	256	10133	250
— B. Private Betjente	5896	152	4555	138	5064	125
— C. Arbejderklassen	17221	444	13488	408	18282	452
— D. Embedsmænd	—	—	—	—	—	—
— E. Bestillingsmænd	5234	109	5234	159	5234	129
— F. Uproduktive	1297	34	1274	39	1770	44
Tilsammen	38773	1000	32985	1000	40483	1000

C. No. 14.

Tabellen lider af Ufuldstændighed for ca. 1700 Personer efter første Sats, ca. 2000 efter anden og ca. 1500 efter tredje, der ere fremkomne dels ved Beregning dels ved Afrunding af Summer. Efter hvad man før har anført, vedrører Ufuldstændigheden egentlig Landdistrikterne og falder fortrinsvis paa Arbejderklassen (se Side 92 ovenfor).

Ved det heromhandlede Forslag med Skattesats af 4 Kr. paa Landet og 8 Kr. i Byerne kan man for det hele Rige ingen Opgave meddele over Personernes Livsstilling, da Antallet af herhenhørende Stemmeberettigede for Landdistrikternes Vedkommende udelukkende beror paa Beregning (se Anm. til Side 90, 1ste Spalte).

§ 108. Efter det Ovenanførte bliver Antallet af vordende Stemmeberettigede som følger:

A. Efter Combinationen med Indtægtssatser af 600 Kr. Land, 800 Kr. By:

Land	143000 = 96 pr. 1000 Individer.
By	37000 = 112 » » —
Riget	180000 = 99 pr. 1000 Individer.

B. Efter Combinationen med Indtægtssatser af 600 Kr. Land, 1000 Kr. By:

Land	143000 = 96 pr. 1000 Individer.
By	31500 = 95 » » —
Riget	174500 = 96 pr. 1000 Individer.

C. Efter Combinationen med Indtægtssatser af 480 Kr. Land, 1000 Kr. By:

Land	150000 = 101 pr. 1000 Individer.
By	31500 = 95 » » —
Riget	181500 = 100 pr. 1000 Individer.

D. Efter Combinationen med Skattesatser af 4 Kr. Land, 8 Kr. By:

Land	163000 = 109 pr. 1000 Individer.
By	33000 = 100 » » —
Riget	196000 = 108 pr. 1000 Individer.

§ 109. De vordende Stemmeberettigedes Livsstilling oplyses ved nedenstaaende Tabel:

Tabel 161.

Livsstilling.	Vordende Stemmeb. med Indtægtssats af 600 Kr. Land, 800 Kr. By.	Vordende Stemmeb. af hver Kl. pr. 1000 vordende Stemmeb. overhovedet.	Vordende Stemmeb. med Indtægtssats af 600 Kr. Land, 1000 Kr. By.	Vordende Stemmeb. af hver Kl. pr. 1000 vordende Stemmeb. overhovedet.	Vordende Stemmeb. med Indtægtssats af 480 Kr. Land, 1000 Kr. By.	Vordende Stemmeb. af hver Kl. pr. 1000 vordende Stemmeb. overhovedet.
Kl. A. Selvstændige Næringsdrivende	126614	726	125923	746	127622	724
» B. Private Betjente . . .	11554	66	10213	61	10722	61
» C. Arbejderklassen . . .	24172	139	20439	121	25233	143
» D. Embedsmænd . . .	2120	12	2120	13	2120	12
» E. Bestillingsmænd . . .	8074	46	8074	48	8074	46
» F. Uproduktive	1937	11	1914	11	2410	14
Tilsammen	174471	1000	168683	1000	176181	1000

Tabellen giver, som man ser, ingen Oplysning om Livsstilling for ca. 5500 Personer efter første Sats, ca. 5800 efter anden og ca. 5300 efter tredje, hvoraf henved 4000 høre til de nuværende, Resten til de nye Stemmeberettigede. Efter hvad man angaaende de første har anført Side 158 og angaaende de sidste Side 178, er det fornemmelig Arbejderklassen, som man ikke har faaet Rede paa. Ogsaa her kommer det imidlertid i nogen Betragtning, at Forslaget kræver Skattebetaling, medens man har regnet med Skatteiligning, saa at det ikke kan afgjøres, om Arbejderklassens Andel virkelig bliver mindre end angivet i Tabellen.

Det 3die af nedenstaaende Sammendrag vil vise, i hvilken Grad de vordende Stemmeberettigedes Sammensætning efter Combinationen med Indtægtssatserne vil afvige fra den, som de tilsvarende rene Indtægtsforslag ville give.

Af den Side 178 nævnte Grund kan man ikke for Riget meddele Oplysning om de vordende Stemmeberettigedes Livsstilling efter nærværende Forslag i Combination med en Skattesats af 4—8 Kr.

§ 110. Hermed slutter Behandlingen af de enkelte Forslag. Man skal tilsidst hidsætte tre Sammendrag af de oven meddelte Oplysninger, der omfatte samtlige Forslag og endel andre foran opstillede Combinationer, og som indeholde særskilte Rubriker for Landdistrikterne, Byerne og det hele Rige. Af disse Sammendrag giver det første en Oversigt over det hele Antal af saavel nuværende som nye og vordende Stemmeberettigede, hvorhos man vedføier en Rubrik, der for samtlige Forslag og Satser henviser til Nummeret for den af ovenstaaende Tabeller, hvori der er gjort Rede for de Stemmeberettigedes Samfundsstilling efter vedkommende Forslag, alt forsaavidt man har seet sig istand til at meddele Oplysning derom. Det andet Sammendrag viser Væxten af Stemmeberettigede efter de forskellige Forslag m. V., angivet paa samme Maade som ovenfor, og det tredje meddele de nuværende og vordende Stemmeberettigedes Livsstilling for de tre vigtigste Hovedklasser. For de øvrige tre Hovedklasser saavelsom i Henseende til de nye Stemmeberettigedes Livsstilling maa derimod den omhandlede Henvisning overhovedet være tilstrækkelig.

Iste Sammendrag.

(Det hele Antal Stemmeberettigede med Henvisning til ovenstaaende Tabelnummere i Henseende til Livsstilling.)

I. Nuværende og nye Stemmeberettigede.

(Fremsatte Forslag ere nedenfor udhævede.)

Nuværende og nye Stemmeberettigede.	Land.			By.			Riget.		
	Absolute Tal.	Pr. 1000 Individer.	Tabel No. for Livsstilling.	Absolute Tal.	Pr. 1000 Individer.	Tabel No. for Livsstilling.	Absolute Tal.	Pr. 1000 Individer.	Tabel No. for Livsstilling.
1. Nuværende Stemmeberettigede	115000	77	4.	24500	74	92	139500	77	148
2. Nye Stemmeb. efter det Daae-Sørenssenske Forslag	96500	65	17	26500	80	103	123000	68	151
Nye Stemmeb. efter samme, om Ydere af personlig Skat medtages	117000	79	—	26500	80	—	143500	79	—
Nye Stemmeb. efter samme, om Tyende medtages	106000	71	—	27000	81	—	133000	73	—
Nye Stemmeb. efter samme, om begge disse medtages	126500	86	—	27000	81	—	153500	84	—

C. No. 14.

Nye Stemmeberettigede.	Land.			By.			Riget.		
	Absolute Tal.	Pr. 1000 Individer.	Tabel No. for Livsstilling.	Absolute Tal.	Pr. 1000 Individer.	Tabel No. for Livsstilling.	Absolute Tal.	Pr. 1000 Individer.	Tabel No. for Livsstilling.
3. Nye Stemmeb. efter Indtægt 400 Kr. Land, 600 Kr. By	38500	26	37	22000	66	117	60500	33	153
» — efter Indtægt 400 Kr. Land, 800 Kr. By	38500	26	37	12000	36	117	50500	28	153
» — efter Indtægt 480 Kr. Land, 800 Kr. By	26500	18	37	12000	36	117	38500	21	153
» — efter Indtægt 600 Kr. Land, 800 Kr. By	17000	11	37	12000	36	117	29000	16	153
Nye Stemmeb. efter Indtægt 400 Kr., Land og By	38500	26	37	26000	78	—	64500	35	—
» — efter Indtægt 480 Kr., Land og By	26500	18	37	24000	72	—	50500	28	—
» — efter Indtægt 600 Kr., Land og By	17000	11	37	22000	66	117	39000	21	—
» — efter Indtægt 800 Kr., Land og By	7000	5	37	12000	36	117	19000	10	—
4. Nye Stemmeb. efter Skat 3 Kr. Land, 6 Kr. By	55000	37	58	10000	30	132	65000	35	155
» — efter Skat 4 Kr. Land, 8 Kr. By	42000	28	58	7500	23	132	49500	27	155
Nye Stemmeb. efter Skat 3 Kr. Land, 4 Kr. By	55000	37	58	13500	41	132	68500	37	155
» — » — 4 Kr. Land, 6 Kr. By	42000	28	58	10000	30	132	52000	28	155
» — » — 4 Kr., Land og By	42000	28	58	13500	41	132	55500	31	—
» — » — 6 Kr., Land og By	26000	17	58	10000	30	132	36000	20	—
5. Nye Stemmeb. efter det Aallske Forslag	17000	11	80	3000	9	—	20000	11	157
6. Nye Stemmeb. tilfølg Eie af Hus og Skib, Ansættelse som Bestillingsmand og Indtægt af 600 Kr. Land, 800 Kr. By	28000	19	86	12500	38	—	40500	22	160
Nye Stemmeb. tilfølg Samme med Indtægt af 600 Kr. Land, 1000 Kr. By	28000	19	86	7000	21	146	35000	19	160
Nye Stemmeb. tilfølg Samme med Indtægt af 480 Kr. Land, 1000 Kr. By	35000	24	86	7000	21	146	42000	23	160
Nye Stemmeb. tilfølg Samme med Skattesats af 4 Kr. Land, 8 Kr By	48000	32	—	8500	26	146	56500	31	—

2. Nuværende og vordende Stemmeberettigede.

(Fremsatte Forslag ere nedenfor udhævede).

Nuværende og vordende Stemmeberettigede.	Land.			By.			Riget.		
	Absolute Tal.	pr. 1000 Individer.	Tabel No. for Livsstilling.	Absolute Tal.	pr. 1000 Individer.	Tabel No. for Livsstilling.	Absolute Tal.	Pr. 1000 Individer.	Tabel No. for Livsstilling.
1. Nuværende Stemmeberettigede	115000	77	4	24500	74	92	139500	77	148
2. Vord. Stemmeb. efter det Daae-Sørenssenske Forslag	211500	142	25	51000	154	108	262500	145	152
Vord. Stemmeb. efter samme, om Ydere af personlig Skat medtages	232000	156	29	51000	154	-	283000	156	-
Vord. Stemmeb. efter samme, om Tyende medtages	221000	148	-	51500	155	-	272500	150	-
Vord. Stemmeb. efter samme, om begge disse medtages	241500	163	-	51500	155	-	293000	161	-
Vord. Stemmeb. efter samme, om Regelen anvendtes paa Alle	204500	138	28	48500	146	111	253000	139	-
3. Vord. Stemmeb. efter Indtægt 400 Kr. Land, 600 Kr. By.	153500	103	44	46500	140	122	200000	110	154
Vord. Stemmeb. efter Indtægt 400 Kr. Land, 800 Kr. By.	153500	103	44	36500	110	122	190000	105	154
Vord. Stemmeb. efter Indtægt 480 Kr. Land, 800 Kr. By	141500	95	44	36500	110	122	178000	98	154
Vord. Stemmeb. efter Indtægt 600 Kr. Land, 800 Kr. By	132000	88	44	36500	110	122	168500	93	154
Vord. Stemmeb. efter Indtægt 480 Kr. Land, 1000 Kr. By	141500	95	44	30000	90	122	171500	94	-
Vord. Stemmeb. efter Indtægt 600 Kr. Land, 1000 Kr. By	132000	88	44	30000	90	122	162000	89	-
Vord. Stemmeb., om Indtægtsforslaget 400—600 Kr. anvendtes paa Alle	108500	73	49	42500	126	125	151000	83	-
Vord. Stemmeb., om Indtægtsforslaget 400—800 Kr. anvendtes paa Alle	108500	73	49	29000	87	125	137500	76	-
Vord. Stemmeb. om Indtægtsforslaget 480—800 Kr. anvendtes paa Alle	85500	58	49	29000	87	125	114500	63	-
Vord. Stemmeb., om Indtægtsforslaget 600—800 Kr. anvendtes paa Alle	63500	43	49	29000	87	125	92500	51	-
4. Vord. Stemmeb. efter Skat 3 Kr. Land, 6 Kr. By	170000	114	65	34500	104	136	204500	112	156
Vord. Stemmeb. efter Skat 4 Kr. Land, 8 Kr. By	157000	105	65	32000	97	136	189000	104	156

C. No. 14.

Vordende Stemmeberettigede.	Land.			By.			Riget.		
	Absolute Tal.	Pr. 1000 Individer.	Tabel No. for Livsstilling.	Absolute Tal.	Pr. 1000 Individer.	Tabel No. for Livsstilling.	Absolute Tal.	Pr. 1000 Individer.	Tabel No. for Livsstilling.
Vord. Stemmeb. efter Skat 3 Kr. Land, 4 Kr. By	170000	114	65	38000	115	136	208000	114	156
Vord. Stemmeb. efter Skat 4 Kr. Land, 6 Kr. By	157000	105	65	34500	104	136	191500	105	156
Vord. Stemmeb., om Skattesatsen 3—6 Kr. anvendtes paa Alle	145500	98	68	27000	81	139	172500	95	-
Vord. Stemmeb., om Skattesatsen 4—8 Kr. anvendtes paa Alle	125500	84	68	23500	71	139	149000	82	-
Vord. Stemmeb., om Skattesatsen 3—4 Kr. anvendtes paa Alle	145500	98	68	32000	96	139	177500	98	-
Vord. Stemmeb., om Skattesatsen 4—6 Kr. anvendtes paa Alle	125500	84	68	27000	81	139	152500	84	-
5. Vord. Stemmeb. efter det Aallske Forslag	132000	88	83	27500	83	145	159500	88	158
6. Vord. Stemmeb. tilfølg Eie af Hus og Skib, Ansættelse som Bestillingsmand og Indtægt af 600 Kr. Land, 800 Kr. By	143000	96	89	37000	112	-	180000	99	161
Vord. Stemmeb. tilfølg Samme med Indtægt af 600 Kr. Land, 1000 Kr. By	143000	96	89	31500	95	147	174500	96	161
Vord. Stemmeb. tilfølg Samme med Indtægt af 480 Kr. Land, 1000 Kr. By	150000	101	89	31500	95	147	181500	100	161
Vord. Stemmeb. tilfølg Samme med Skattesats af 4 Kr. Land, 8 Kr. By	163000	109	-	33000	100	147	196000	108	-
Almindelig Stemmeret med 25 Aar som Lavalder	332000	224	-	70000	210	-	402000	221	-

2det Sammendrag.

(Væxt af Stemmeberettigede, udtrykt med et vist Antal nye Saadanne pr. 100 nuværende.)

(Fremsatte Forslag ere nedenfor udhævede.)

Forslag og Combinationer.	Land.	By.	Riget.
1. Det Daae-Sørenssenske Forslag	84	108	88
Samme, om Ydere af personlig Skat medtages	102	108	103
Samme, om Tyende medtages	92	109	95
Samme, om begge disse medtages	110	109	110
2. Indtægtssats af 400 Kr. Land, 600 Kr. By	33	90	43
— » 400 » — 800 » —	33	50	36
— » 480 » — 800 » —	23	50	28
— » 600 » — 800 » —	15	50	21
Indtægtssats af 480 Kr. Land, 1000 Kr. By	23	23	23
— » 600 » — 1000 » —	15	23	16
3. Skattesats af 3 Kr. Land, 6 Kr. By	48	41	47
— » 4 » — 8 » —	37	31	35
Skattesats af 3 Kr. Land, 4 Kr. By	48	55	49
— » 4 » — 6 » —	37	41	37
4. Det Aallske Forslag	15	12	14
5. Eie af Hus og Skib, Ansættelse som Bestillingsmand og Indtægt af 600 Kr. Land, 800 Kr. By	24	51	29
Samme med Indtægtssats af 600 Kr. Land, 1000 Kr. By	24	29	25
— » — » 480 » — 1000 » —	30	29	30
Samme med Skattesats af 4 Kr. Land, 8 Kr. By	42	35	41

C. No. 14.

Tredie Sammendrag.

(Antal Stemmeberettigede af de tre vigtigste Hovedklasser, angivet med et vist Tal pr. 1000 Stemmeberettigede overhovedet.)

Nuværende og vordende Stemmeberettigede.	Land.			By.			Riget.		
	Selvst. Næringsdri- vende.	Private Be- tjente.	Arbei- der- klassen	Selvst. Nærings- dri- vende.	Private Be- tjente.	Arbei- der- klassen	Selvst. Nærings- dri- vende.	Private Be- tjente.	Arbei- der- klassen
1. Nuværende Stemmeberettigede	939	17	15	509	160	225	866	42	51
2. Det Daae-Sørenssenske Forslag	618	29	276	305	173	420	556	57	304
Samme, om Ydere af personlig Skat medtages ¹⁾	573	27	325	305	173	420	526	53	342
3. Indtægtsforslaget 400 Kr. Land, 600 Kr. By	770	34	148	327	184	381	667	69	202
— 400 Kr. Land, 800 Kr. By	770	34	148	393	208	276	699	67	173
— 480 Kr. Land, 800 Kr. By	814	33	110	393	208	276	728	69	144
— 600 Kr. Land, 800 Kr. By	857	31	72	393	208	276	758	69	116
Indtægtssats af 480 Kr. Land, 1000 Kr. By ²⁾	814	33	110	455	206	208	751	63	126
— af 600 Kr. Land, 1000 Kr. By ²⁾	857	31	72	455	206	208	783	63	97
4. Skatteforslaget 3 Kr. Land, 6 Kr. By	722	32	180	414	208	256	670	62	193
— 4 Kr. Land, 8 Kr. By	764	33	140	437	209	230	709	62	155
Skattesats af 3 Kr. Land, 4 Kr. By	722	32	180	388	205	290	662	63	200
— af 4 Kr. Land, 6 Kr. By	764	33	140	414	208	256	702	64	161
5. Det Aallske Forslag	866	20	64	460	146	203	797	42	88
6. Eie af Hus og Skib, Ansættelse som Bestillingsmand og Indtægt af 600 Kr. Land, 800 Kr. By ³⁾	815	30	104	385	203	271	726	66	139
Samme med Indtægtssats af 600 Kr. Land, 1000 Kr. By	815	30	104	436	198	199	746	61	121
Samme med Indtægtssats af 480 Kr. Land, 1000 Kr. By	784	32	132	436	198	199	724	61	143
Samme med Skattesats af 4 Kr. Land, 8 Kr. By ⁴⁾	ikke beregnet.			420	201	221	ikke beregnet.		

¹⁾ For Riget er ingen Tabel opstillet, men Forholdet er her beregnet efter Sammenlægning af Tallene i Tabel 29 for Landdistrikterne og Tabel 108 for Byerne.

²⁾ Det Samme gjælder her. Forholdet er beregnet efter Sammenlægning af Tallene i Tabel 44 for Landdistrikterne og Tabel 122 for Byerne.

³⁾ For Byerne er ingen Tabel opstillet, da det efter det Side 154—156 Anførte er anset uforholdent. Forholdet flyder directe af de i Texten meddelte Oplysninger.

⁴⁾ For Landdistrikterne kan Forholdet ikke angives, da Antallet af Stemmeberettigede udelukkende er bygget paa Beregning.

Efter de under No. 5 og 6 opstillede Forslag ville selvfølgelig Bestillingsmændene optræde med et forholdsvis betydeligt Antal Stemmeberettigede, hvorfor man her meddeler Forholdstallene for denne Klasse:

	Land.	By.	Riget.
Efter det Aallske Forslag	36	134	53
Eie af Hus og Skib m. V. med Indtægt 600—800 Kr.	33	98	46
Do. med Indtægt 600—1000 Kr.	33	116	48
Do. » — 480—1000 »	31	116	46
Do. » Skattesats af 8 Kr. i Byerne	-	110	-

Man maa i det Væsentlige lade Sammendraget tale for sig selv. Da Arbejderklassens Forhold fra et vist Synspunkt betragtet nærmest kan ansees som bestemmende for Forslagenes Rækkevidde i social Henseende, skal man alene fremhæve, at denne Klasse, der blandt Rigets nuværende Stemmeberettigede optræder med 51 af 1000 eller omtrent en Tyvendedel af Samtlige, efter følgende Forslag vil erholde nedenstaaende Anpart:

1. Efter det Daae-Sørenssenske Forslag 304 af 1000 (mellem en Fjerdepart og en Trediepart af Samtlige).
2. Efter Samme, om de personlige Skatteydere i Landdistrikterne medregnes 342 af 1000 (noget over en Trediepart af Samtlige).
3. Efter det videstgaaende Indtægtsforslag 202 af 1000 (omtrent en Femtepart af Samtlige).
4. Efter det videstgaaende Skatteforslag 193 af 1000 (ikke fuldt dette).
5. Efter en Skattesats af 3—4 Kr. 200 af 1000 (netop dette).
6. Efter det Aallske Forslag 88 af 1000 (mellem en Ellefte- og en Tolvtepart af Samtlige).
7. Efter den sidste Combination med Indtægtssats af 600—800 Kr. 139 af 1000 (ikke fuldt en Syvendepart af Samtlige).
8. Efter Samme med Indtægtssats af 480—1000 Kr. 143 af 1000 (netop dette).

Man ser videre, at de selvstændige Næringsdrivendes Klasse efter samtlige Forslag optræder med over 500 af 1000 eller med absolut Pluralitet.

Endelig vil det bemærkes, at Arbejderklassen og de private Betjentes Gruppe saavel blandt de nuværende Stemmeberettigede som i de vordende Stemmeberettigedes Kreds ere meget stærkere repræsenterede i Byerne end paa Landet. Hvad de første angaar, hidrører dette Forhold selvfølgelig derfra, at Besiddelse af Hus nu giver Stemmeret i Byerne.

Man skal forøvrigt ogsaa her bringe i Erindring, at Opgaverne over Personernes Livsstilling ikke ere ganske fuldstændige, og at navnlig Arbejderklassen skulde optræde med lidt større Styrke, men at dette Forhold idetmindste for en større eller mindre Del antages at ville opveies derved, at Beregningerne overhovedet ere byggede paa Forudsætning af eet Aars Skatteiligning istedetfor paa eet eller efter det Daae-Sørenssenske Forslag tre Aars Skattebetaling.

Personernes Gruppering efter Livsstilling er i dens Almindelighed omhandlet ovenfor Side 4, og Tabellerne vise i det Væsentlige, hvilke Samfundsklasser man har henført til enhver af de forskellige Hovedklasser. Man

skal her kun tilføie, at man vil lade det Tabelværk, der vil slutte sig til denne Oversigt, ledsage af en fuldstændig Opgave over de enkelte Samfundsstillinger, saaledes som de efter de paa det nævnte Sted omhandlede Hensyn ere blevne grupperede. Det vil forøvrigt sees, at man til de selvstændige Næringsdrivendes Afdeling har henregnet adskillige Klasser, der ofte befinde sig i mindre heldige Vilkaar, saasom Fiskere og Haandværkere, men denne Omstændighed har selvfølgelig her maattet være uafgjørende, da Inddelingsgrunden er af social og ikke af økonomisk Art, og der ogsaa af andre Samfundsklasser, saasom af Gaardbrugerklassen, jo er mange, som ikke leve under bedre Omstændigheder.

§ III. Arbeidet paa nærværende Statistik tog sin Begyndelse henimod Slutningen af Aaret 1875, saasomt som et tilstrækkeligt Materiale var samlet. Det første Halvaar 1876 medgik imidlertid til at tilveiebringe de foreløbige Resultater, der efter Anmodning af Storthinget 1875 forelagdes det sidst forsamlede Storthing, og hvis Istandbringelse saaledes i høi Grad har forsinket

C. No. 14.

Arbeidets Afslutning. Den egentlige Bearbejdelse af Enderesultaterne kunde derfor først iværksættes i den forløbne Sommer. Som Følge af den forholdsvis meget korte Tid, der særskilt har været levnet til Udarbejdelsen af nærværende Fremstilling, og som ikke har tilladt nogensomhelst Omarbejdelse, er Fremstillingen vistnok bleven beheftet ved Mangler i Henseende til Stofordning og lign., som kunde været undgaaede, hvis man havde haft fornøden Tid til sin Raadighed. Man skal i Forbindelse hermed bemærke, at Trykningen maatte paabegyndes ikke alene længe før Udarbejdelsen var færdig, men ogsaa forinden Stoffet var fuldstændig bearbejdet til Tabelform.

Ifølge Stortingets Beslutning af 10de Juni 1875, der blev befaleet tagen tilfølgende ved Kongl. Resolution af 31te Juli s. A., ere de med Arbejdet forbundne Omkostninger blevne udredede som en tilfældig Udgift for Statskassen. De have til denne Tid udgjort ca. 45900 Kr., der ere saaledes fordelte paa de forskjellige Poster:

1. Ligningskommissionernes Udfyldning af de til Grund for Arbejdet liggende schematiske Lister	17681 Kr.
2. Trykning af Schemata og Circulærer m. V.	3485 »
3. Bestyrelse, fast Contorhold og Budtjeneste	8777 »
4. Den detaillerede Bearbejdelse, væsentlig udført ved Hjemmearbejde	12610 »

Christiania den 27de Marts 1877.

5. Husleie, Inventarium og Contorrekvisita m. V.	2377 Kr.
6. Nærværende Arbejdes Trykning (de 10 første Ark)	974 »

Tilsammen 45904 Kr.

Med det her udførte Arbejde har ialt været sysselsat 62 Personer, Bureauets Chef og Secretær fraregnede. Heraf var 25 Kvinder, der have oppebaaret en samlet Godtgjørelse af 7042 Kr. Den gennemsnitlige Arbejdsstyrke har været henimod 30, til enkelte Tider har den været omkring 50.

Nærværende Fremstilling er forfattet af Undertegnede og af Cand. juris B. Strøm i Indredepartementet, hvilken Sidste ogsaa i den længste Tid har forestaaet den umiddelbare Ledelse af det hele Arbejde.

Den ovenfor som Anhang hertil bebudede Oversigt over de Indtægtsansættelser m. V., der ere blevne benyttede for Aaret 1876, vil antagelig om kort Tid udkomme som et særskilt Hefte. For Landdistrikternes Vedkommende kan man foreløbig henvise til Bilag 3 ved Skattekommissionens Indstilling af 1871, hvor der for Aaret 1868 er bleven meddelt lignende Oplysninger, der i det Hele og Store ogsaa give et rigtigt Billede af de nu bestaaende Forholde.

I. N. Mohn,

const. Chef for det statistiske Centralbureau.

RETTELSER.

Side 6, Tabel 2 er Summen for de nuværende Stemmeberettigede i Smaalenees Amt pr. 1000 Individier udført med 70 istedetfor med 73.

— 82, — 76 staar: «Ansatte ved Fyrvæsenet» istedetfor «Ansatte ved Fyr- og Lodsvæsenet.»

